

॥ अर्हम् ॥

किञ्चित्प्रस्ताविकनिवेदनम् ।

इह हि जगज्जन्तुनिष्कारणबन्धूनां परमपवित्रचरितां तीर्थकृतां विधिपूर्वकवन्दनविधानं विदधाति स्वर्गापवर्गादिसुखसंपत् हरति चानेकभवसञ्चितदुष्कर्मकदम्बकमिति समवधार्य परमकारुणिकचेतोभिरवगतविशुद्धसिद्धान्तसारैः श्रीमच्छान्तिसूरिभिश्चतुर्विधश्रीसङ्घस्य परोपकृतये जिनागम-आवश्यकनिर्युक्ति-विशेषावश्यक-पञ्चाशकाद्यनेकचिरत्नप्रकरणग्रन्थेभ्यः समुद्धृत्य चैत्यवन्दनविधिवोधबन्धुरं पूजाविधिप्रमुखानेकविचारसारकलितं प्रमाणभूतागमप्रमाणेन निराकृतानेकसन्देहं चैत्यवन्दनसूत्रव्याख्याप्रधानं चैत्यवन्दनमहाभाष्यनामा ग्रन्थः सङ्कलितः ।

यद्यपि ग्रन्थस्यास्य प्रान्तवर्तिना—“इति श्रीशान्त्याचार्यविरचितं चैत्यवन्दनमहाभाष्यं सम्पूर्णम् ।” इत्यनेनोद्देशेन श्रीशान्त्याचार्या ग्रन्थस्यास्य सङ्गृहीतार इति प्रकटमेवावसीयते, तथापीह जिनमतवर्तिष्वनेकेषु गच्छे-पु-उत्तराध्ययनबृहद्बृत्तेः कर्ता स्थिरापद्रगच्छीयवादेवैतालश्रीशान्तिसूरिः १ तिलकमञ्जरीकथाटिप्पनकस्य रचयिता पूर्णतद्गच्छीयश्रीशान्तिसूरिः २ चार्त्तिकवृत्तेर्विधायकश्चन्द्रकुलीयश्रीवर्द्धमानसूरिशिष्यश्रीशान्तिसूरिः ३ धर्म-रत्नप्रकरणस्वोपज्ञवृत्ति-बृहद्बुधुपृथ्वीचन्द्रचरित्राणां विरचयिता चन्द्रकुलन-भश्चन्द्रश्रीनेमिचन्द्रसूरिशिष्यश्रीशान्तिसूरिः ४ भक्तमरस्तोत्रवृत्तेः प्रणेता खण्डिद्गच्छीयश्रीशान्तिसूरिः ५ प्रमाणप्रमेयकलिकावृत्तेर्निर्माता श्रीशा-न्तिसूरिः ६ जीवविचारप्रकरणस्य विधाता श्रीशान्तिसूरिः ७ घटरत्न-राक्षस-धृन्दावनकाव्यादिवृत्तीनां प्रथयिता श्रीशान्तिसूरिः ८ बृहच्छान्तेः रचयिता श्रीशान्तिसूरिः ९ पर्वपञ्चाशिकायाः (अभिपेकविधेः) प्रणेता श्रीशान्तिसूरिः १० पिण्डैपणाशतकस्य रचयिता श्रीशान्तिसूरिः ११

इत्येते ग्रन्थकर्तृत्वेन सुविदिता अभूवन् परमेतेषां मध्यात्कतमा अस्य प्रस्तुतग्रन्थस्य सङ्गृहीतारः श्रीशान्त्याचार्याः संभवेयुः ? कदा कतमं च महीमण्डलं मण्डयामासुः ? इत्येतद्विषया जिज्ञासा तु—“श्रीशान्त्याचार्य-विरचितं चैत्यवन्दनमहाभाष्यम् ।” इत्येतन्मात्रोल्लेखदर्शनेन तथाविधस्व-गच्छगुरुपरम्पराद्युपलम्भाभावेन च न परिशाम्यति ।

अस्य ग्रन्थस्य प्रेपकोपिपरिशोधन—त्रिशतगाथापर्यन्तच्छायाविधान-संपूर्णग्रन्थमुक्तावलोकनादिकार्यं मुनिश्रीचतुरविजयादिना कृतम् । अवशिष्टाया दशोत्तरपट्टशतगाथायाश्छायासम्पादनं समग्रग्रन्थस्योपरि उपयोगिटि-प्पननिवेशनं च वेतनप्रदानेन पण्डितश्रीवेचरदासपार्श्वीत्कारितम् ।

अस्य ग्रन्थस्य विषयविवेचनं तु गाथोपरि यथास्थानं सम्यक्प्रकारेण पण्डितश्रीवेचरदासेन निवेशितं तत्र पृथगकारि ।

अस्य संशोधनसमये गवेपणपरेणापि द्वे एव पुस्तके संमुपलब्धे । तत्र प्रथमं श्रीअणहिल्लपुरपत्तनश्रीसङ्गचित्कोशीयं प्राचीनं नाल्यशुद्धम् । द्वितीयं पुनः प्रवर्तकश्रीमत्कान्तिविजयकृतसङ्गहपुस्तककोशीयं चिरत्नं शुद्धम् । इत्येते द्वे पुस्तके समवलम्ब्य संशोधितेऽप्यत्र निबन्धे यत्र कचनाशुद्धि-रवशिष्टा भवेत्तत्र संशोध्य वाचनीयं धीधनैरिति प्रार्थयते—

भावनगरस्था श्रीजैन-आत्मानन्द-संसत् ।

॥ अहम् ॥

न्यायाम्भोनिधिश्चीविजयानन्दसूरिपादपद्मेभ्यो नमः ।

सिरिसंतिसूरिविरहं

चेइयवंदणमहाभासं ।

पणमह पणमंतसुरा-ऽसुरिंदमणिमउडघट्टपयपीढं । ऋपमः

सिप्य-कला-ऽऽगम-सिवमगदेसयं जिणवरं उसहं ॥ १ ॥

प्रणमत प्रणमत्सुरा-ऽसुरेन्द्रमणिमुकुटघृष्टपदपीठम् ।

शिल्प-कला-ऽऽगम-शिवमार्गदेशकं जिनवरमृपभम् ॥ १ ॥

संगमयामरगयऽभाणमाणमायंगमइणमयंदं ।

वीरः

पणमह वीरं तित्थस्स नायगं वट्टमाणस्स ॥ २ ॥

संगमकाऽमरगताऽमानमानमातङ्गमर्दनमृगेन्द्रम् ।

प्रणमत वीरं तीर्थस्य नायकं वर्त्तमानस्य ॥ २ ॥

संसारगहिरसायरपडंतजंतूण तारणप्पवणे ।

तीर्थंङ्करः

तीया ऽणागय-संते, वंदे सवे वि तित्थयरे ॥ ३ ॥

संसारगभीरसागरपतञ्जन्तूनां तारणप्रवणान् ।

अतीता-ऽनागत-सतो वन्दे सर्वानपि तीर्थकरान् ॥ ३ ॥

जम्मुहमहइहाओ, दुवालसंगी महानई वूढा ।

गणधराः

ते गणहरकुलगिरिणो, सवे वंदामि भावेण ॥ ४ ॥

यन्मुखमहाद्रहाद्वादशाङ्गी महानदी व्यूढा ।

तान् गणधरकुलगिरीन् सर्वान् वन्दे भावेण ॥ ४ ॥

नमिउण समणसंघं, संघायारं समासओ बुच्छं ।

अन्यामिधेयं

चेइयवंदणविसयं, सुत्तायरणाऽणुसारेणं ॥ ५ ॥

संघघ

नत्वा श्रमणसङ्घं सहाचारं समासतो वक्ष्ये ।

चैत्यवन्दनविषयं सूत्राऽऽचरणानुसारेण ॥ ५ ॥

संधो महाणुभावो, अमरिंद-णरिंदवंदिओ एसो ।
तित्थयरेहि वि नियमा, पणमिज्जइ देसणारंभे ॥६॥

सङ्घो महानुभावोऽमरेन्द्र-नरेन्द्रवन्दित एषः ।
तीर्थकरैरपि नियमात्प्रणम्यते देशनारम्भे ॥ ६ ॥

वाचकसाक्ष्यम्

ता एयसमायारो, कित्तिजंतो वि कुणइ कल्लाणं ।
पोसेइ पुन्नमउलं, वायगगंधे जओ भणियं ॥ ७ ॥

तत एतत्समाचारः कीर्त्यमानोऽपि करोति कल्याणम् ।
पोषयति पुण्यंमनुलं वाचकग्रन्थे यतो भणितम् ॥ ७ ॥

जे तित्थयरपणीया, भावा तयणंतरेहि परिकहिआ ।
बहुसो वि तेसि परिकित्तणेण पुन्नं लहइ पुट्ठिं ॥८॥

ये तीर्थकरप्रणीता भावास्तदनन्तरैः परिकथिताः ।
बहुशोऽपि तेषां परिकीर्त्तनेन पुण्यं लभते पुष्टिम् ॥ ८ ॥

ग्रन्थहेतुः

अइगरुयभत्तिवहुमाणचोइओ मंदबुद्धिवोहत्थं ।
सूरिपरंपरपत्तं, किच्चेमि अहं पि तं तत्तो ॥ ९ ॥

अतिगुरुकभक्तिवहुमानचोदितो मन्दबुद्धिवोधार्थम् ।
सूरिपरम्पराप्राप्तं कीर्त्तयाम्यहमपि तं ततः ॥ ९ ॥

घन्दनाकलम्

अहिगारिणा उ काले, कायद्या वंदणा जिणार्इणं ।
दंसणसुद्धिनिमित्तं, कम्मवखयमिच्छमाणेण ॥ १० ॥

अधिकारिणा तु काले कर्त्तव्या घन्दना जिनादीनाम् ।
दर्शनशुद्धिनिमित्तं कर्मक्षयमिच्छता ॥ १० ॥

आधिकारी

संधेगयरो जीवो, अहिगारी वंदणाएँ तत्तेणं ।
कालो य तिन्नि संज्ञा, सामन्नेणेत्य विन्नेओ ॥ ११ ॥

१. वाचको नाम तत्त्वार्थसूत्रायनेकग्रन्थविधाता धीउमास्वातिवाचकः ।

२. वाचकग्रन्थे यद् भणितं तदिदम्—“ये तीर्थकरप्रणीता भावास्तदनन्तरैः परिकथिताः । तेषां बहुशोऽप्यनुदीर्त्तने भवति पुष्टिकरमेव ॥ १२ ॥” प्रशमरती पीठमन्पाधिकारे ।

सङ्घैकतरो जीवोऽधिकारी वन्दनायां तत्त्वेन ।

कालश्च तिस्रः सन्ध्याः सामान्येनात्र विज्ञेयः ॥ ११ ॥

भावजिणप्पमुहाणं, सवेसिं चैव वंदणा जइ वि । चैत्यवन्दनार्थः

जिणचेइयाण पुरओ, कीरइ चिइवंदणा तेण ॥ १२ ॥

भावजिनप्रमुखाणां सर्वेषां चैव वन्दना यद्यपि ।

जिनचैत्यानां पुरतः क्रियते चैत्यवन्दना तेन ॥ १२ ॥

जिणविंवाभावे पुण, ठवणा गुरुसखियथा वि कीरंती ।

चिइवंदण चिय इमा, नायवा निउणयुद्धीहिं ॥ १३ ॥

जिनविम्वाभावे पुनः स्थापना गुरुसाश्रिक्यपि क्रियमाणा ।

चैत्यवन्दना खल्विमा ज्ञातव्या निपुणयुद्धिमिः ॥ १३ ॥

अहवा जत्थं वि तत्थं वि, पुरओ परिकप्पिऊण जिणविंवं ।

कीरइ बुहेहिं एसा, नेया चिइवंदणा तम्हा ॥ १४ ॥

अथवा यत्रापि तत्रापि पुरतः परिकल्प्य जिनविम्बम् ।

क्रियते बुधैरेषा ज्ञेया चैत्यवन्दना तस्मात् ॥ १४ ॥

तीसे करणविहाणं, नज्जइ सुत्ताणुसारओ किं पि । सूत्रानुसारता,

संविग्गायरणाओ, किंची उभयं पि तं भणिमो ॥ १५ ॥ संविमाऽऽच-
रणा च

तस्याः करणविधानं ज्ञायते सूत्रानुसारतः किमपि ।

संविग्गाचरणातः किञ्चिदुभयमपि तद्गणामः ॥ १५ ॥

पुच्छइ सीसो भयवं!, सुत्तोइयमेव साहिउं जुत्तं । शिष्यपृच्छा

किं वंदणाहिगारे, आयरणा कीरइ सहाया? ॥ १६ ॥

पृच्छति शिष्यो भगवन्! सूत्रोदितमेव कथयितुं युक्तम् ।

किं वन्दनाधिकारे आचरणया क्रियते सहायता? ॥ १६ ॥

आयरिओ—

दीसइ सामनेणं, बुत्तं मुत्तम्मि वंदणाविहाणं ।

नज्जइ आयरणाओ, विसेसकरणकमो तस्स ॥ १७ ॥

धाचार्यप्रति-

वचः

आचार्यः—

दृश्यते सामान्येनोक्तं सूत्रे वन्दनविधानम् ।

ज्ञायते आचरणातो विशेषकरणक्रमस्तस्य ॥ १७ ॥

सूत्रशब्दार्थः
परंपराऽऽचर-
णाप्रामाण्यं च

सूयणमैत्तं सुत्तं, आचरणाओ यं गम्मइ तयत्थो ।

सीसायरियकमेण हि, नज्जंते सिप्पसत्थाइं ॥ १८ ॥

सूचनमात्रं सूत्रमाचरणातश्च गम्यते तदर्थः ।

शिष्याचार्यक्रमेण हि ज्ञायन्ते शिल्पशास्त्राणि ॥ १८ ॥

अर्द्धं च—

श्रुतगाम्भीर्यम्

अंगो-चंग-पइन्नयमेया सुअसागरो खलु अपारो ।

को तस्स मुणइ मज्झं, पुरिसो पंडिच्चमाणी वि? ॥१९॥

अन्यच्च—

अङ्गो-पाङ्ग-प्रकीर्णकमेदात् श्रुतसागरः खल्वपारः ।

कस्तस्य जानाति मध्यं पुरुषः पण्डितमानी अपि ? ॥१९॥

वन्दनायाः
सूत्रविधेयता

किंतु सुहृद्भाषणजणं, जं कम्मखयावहं अणुट्ठाणं ।

अंगसमुद्दे रुद्धे, भणियं चियं तं तओ भणियं ॥२०॥

किन्तु शुभध्यानजनकं यत्कर्मक्षयावहमनुष्ठानम् ।

अङ्गसमुद्रे रौद्रे भणितं खलु तत्ततो भणितम् ॥ २० ॥

सवप्पवायमूलं, दुवालसंगं जओ समक्खायं ।

रयणायरतुल्लं खलु, ता सवं सुंदरं तम्मि ॥ २१ ॥

सर्वप्रवादमूलं द्वादशाङ्गं यतः समाख्यातम् ।

रत्ताकरतुल्यं खलु तस्मात्सर्वं सुन्दरं तस्मिन् ॥ २१ ॥

मूलश्रुतव्यु-
च्छेदः

वोच्छिन्ने मूलसुए, विंदुपमाणम्मि संपइ धरंते ।

आचरणाओ नज्जइ, परमत्थो सब्बकजेसु ॥ २२ ॥

व्युच्छिन्ने मूलश्रुते विन्दुप्रमाणे सम्प्रति प्रियमाणे ।

आचरणातो ज्ञायते परमार्थः सर्वकार्येषु ॥ २२ ॥

भणियं च—

बहुसुयकमाणुपत्ता, आयरणा धरइ सुचविरहे वि । आचरणाप्रमा
विज्झाए वि पईचे, नज्जइ दिट्ठं सुदिट्ठीहिं ॥ २३ ॥ ण्यट्ठीकारः

भणितं च—

बहुश्रुतक्रमानुप्राप्ताऽऽचरणा धियते सूत्रविरहेऽपि ।

विध्यात्तेऽपि प्रदीपे ज्ञायते दृष्टं सुदृष्टिभिः ॥ २३ ॥

जीवियपुवं जीवइ, जीविस्सइ जेण धम्मियजणम्मि । जीत-शब्दार्थः

जीयं ति तेण भन्नइ, आयरणा समयकुसलेहिं ॥२४॥

जीवितपूर्वं जीवति जीविष्यति येन धार्मिकजने ।

‘जी(वि)तम्’ इति तेन भण्यते आचरणा समयकुशलैः २४

तम्हा अनायमूला, हिंसारहिया सुझाणजणणी य ।

सूरिपरंपरपत्ता, सुत्त व पमाणमायरणा ॥ २५ ॥

आचरणायाः
सूत्रसादृश्यम्

तस्माद्ज्ञातमूला हिंसारहिता सुध्यानजननी च ।

सूरिपरम्पराप्राप्ता सूत्रमिव प्रमाणमाचरणा ॥ २५ ॥

जह एगं जिणविंयं, तिन्नि व पंच व तहा चउवीसं ।

सत्तरसयं पि केई, कारंति विचिच्चपणिहाणा ॥ २६ ॥

जिनविम्बादि-
प्रयोजनम्

यथैकं जिनविम्बं त्रीणि वा पञ्च वा तथा चतुर्विंशतिम् ।

सप्तविंशतमपि केऽपि कारयन्ति विचित्रप्रणिधानात्(नाः) ॥

जिणरिद्धिदंसणत्थं, एगं कारेइ कोइ भत्तिजुओ ।

पायडियपाडिहेरं, देवागमसोहियं चैव ॥ २७ ॥

जिनद्धिदर्शनार्थमेकं कारयति कोऽपि भक्तियुतः ।

प्रकटितप्रातिहार्यं देवागमशोभितं चैव ॥ २७ ॥

दंसण-नाण-चरित्ता-ऽऽराहणकज्जे जिणत्तिअं कोइ ।

परमेट्ठिनमोक्कारं, उज्जमियं कोइ पंच जिणे ॥ २८ ॥

दर्शन-ज्ञान-चारित्राऽऽराधनकार्ये जिनत्रिकं कोऽपि ।

परमेष्ठिनमस्कारमुद्यमितं कोऽपि पथ्थ जिनात् ॥ २८ ॥

कल्लाणयतवमहवा, उज्जमियं भरहवासभावि त्ति ।
 बहुमाणविसेसाओ, केई कारंति चउवीसं ॥ २९ ॥
 कल्याणकत्तपोऽथवोद्यमितं भरत्तवर्षभाविन इत्ति ।
 बहुमानविशेषात्केऽपि कारयन्ति चतुर्विंशतिम् ॥ २९ ॥
 उक्कोस सत्तरिसयं, नरलोए विहरइ त्ति भत्तीए ।
 सत्तरिसयं पि कोइ, विंवाणं कारइ धणड्डो ॥ ३० ॥
 उत्कृष्टं सप्ततिशतं नरलोके विहरतीति भक्त्या ।
 सप्ततिशतमपि कोऽपि विम्बानां कारयति धनाढ्यः ॥ ३० ॥

सूरिविहित-
प्रतिष्ठा

इय बहुविहविंवाइं, सूरीहिं पइट्टियाइं दीसंति ।
 भवियाणंदकराइं, पभावगाइं पवयणस्स ॥ ३१ ॥
 इति बहुविधविम्बानि सूरिभिः प्रतिष्ठितानि दृश्यन्ते ।
 भविका(व्या)नन्दकराणि प्रभावकाणि प्रवचनस्य ॥ ३१ ॥

सूत्रविहित-
जिनविम्बम्

सुत्ते पुण अट्टसयं, सासयभवणाण देवछंदेसु ।
 सुवइ जिणपडिमाणं, न निसेहो अन्नहाकरणे ॥ ३२ ॥
 सूत्रे पुनरष्टशतं शाश्वतभवनानां देवच्छन्देषु ।
 श्रूयते जिनप्रतिमानां न निषेधोऽन्यथाकरणे ॥ ३२ ॥
 ता सुत्ताऽपडिसिद्धा, पवयणसोहावहा चिरपवत्ता ।
 सत्त्वा न दूसिअत्ता, आयरणा मुत्तिकामेहिं ॥ ३३ ॥
 तस्मात्सूत्राऽप्रतिपिद्धा प्रवचनशोभावहा चिरप्रवृत्ता ।
 सत्त्वा न दूषयितव्याऽऽचरणा मुत्तिकामैः ॥ ३३ ॥

पृच्छा श्रीहरि-
भद्रसूरिप्रामा-
ण्यं च

जइ एवं किं भणिया, तिविहा हरिभद्रसूरिणा सुत्ते ।
 जिणविंवस्स पइहाइं, जं भणिओ तत्थ एसत्थो ॥ ३४ ॥
 यथेवं किं भणिता त्रिविधा हरिभद्रसूरिणा सूत्रे ।
 जिनविम्बस्य प्रतिष्ठा ? यद्भजितस्तत्रैपोऽर्थः ॥ ३४ ॥

वत्तिपेइहा एगा, खित्तपइहा महापइहा य ।

एगं-चउवीस-सत्तरसयाण सा होइ अणुकमसो ॥३५॥

व्यक्तिप्रतिष्ठैका क्षेत्रप्रतिष्ठा महाप्रतिष्ठा च ।

एक-चतुर्विंशति-भ्रततिशतानां मा भवत्यनुक्रमः ॥३५॥

मन्नइ तिविहपइहाउवलक्खणमेव तत्थ तं भणियं ।

अवधारणविरहाओ, ओसरणाइपइहाओ ॥ ३६ ॥

प्रतिषेचः

भण्यते त्रिविधप्रतिष्ठोपलक्षणमेव तत्र तद्गणितम् ।

अवधारणविरहादवसरणादिप्रतिष्ठाः ॥ ३६ ॥

चोयगो—

सवमसंगयमेयं, रूढं जमणेगविंकारवणं ।

श्रुत्या

आसायणा महंती, जं पयटा दीसए एत्थ ॥ ३७ ॥

चोदकः—

मयंममंगतमेतद्रुढं वदनेरुविम्बकारणम् ।

आनातना मद्दी यत्प्रकटा दृश्यतेऽथ ॥ ३७ ॥

विंचं महंतमेगं, सेमाणि लहूणि कारयंतेण ।

गरूपलहुत्तं तौमिं, पयडिज्जइ ममगुणाणं पि ॥३८॥

विम्बं मद्देकं सेयाणि लहूनि कारयता ।

गुरुलहूत्तं तेषां प्रकटयते ममगुणानामपि ॥ ३८ ॥

पूआवंदणमाद्दं, फाउणेगम्म सेमरुग्णम्मि ।

नायग मेवगभावो, होइ कओ लोचनादानं ॥ ३९ ॥

पूआवंदनादि श्रुतीरम्ब दोरकरणे ।

नायक-मेवकभावो भवति श्रुतो लोचनाधानम् ॥ ३९ ॥

एगस्सायरसारा, कीरइ पूजाऽवरेसि थोवयरी ।
 एसावि महाऽवन्ना, लक्खिज्जइ निउणवुद्धीहिं ॥४०॥
 एकस्यादरसारा क्रियते पूजाऽपरेपां स्लोकतरा ।
 एपाऽपि महाऽवज्ञा लक्ष्यते निपुणवुद्धिभिः ॥ ४० ॥
 ण्हाणोदगाइसंगो, लोमविरुद्धो परुप्परं तेसिं ।
 लोमोत्तमभावाओ, बहु मन्निज्जइ न हु बुहोहिं ॥४१॥
 खानोदकादिसङ्गो लोकविरुद्धः परस्परं तेषाम् ।
 लोकोत्तमभावाद्बहु मन्यते न खलु बुधैः ॥ ४१ ॥
 अह कोइ सवुद्धीए, ण्हेवेइ एगं न सेसविंवाणि ।
 पंतिगयवंचणं पिच, मन्ने एयं महापावं ॥ ४२ ॥
 अथ कोऽपि खबुद्ध्या रूपयत्येकं न शेषविम्बानि ।
 पङ्क्तिगतवञ्चनमिव मन्ये एतन्महापापम् ॥ ४२ ॥
 विणिवारिउं न सका, एवं आसायणा बहुपगारा ।
 ता एगविंवरणं, सेयं मन्नामि गुरुराह ॥ ४३ ॥
 विनिवारयितुं न शकैवमाशातना बहुप्रकारा ।
 तस्मादेकविम्बकरणं श्रेयो मन्ये गुरुराह ॥ ४३ ॥
 एवं जिणभवनम्मि वि, वीयं विंवं न कारियं जुत्तं ।
 तत्थ वि संभवइ जओ, पुवोइयदोसरिंछोली^१ ॥४४॥
 एवं जिनभवनेऽपि द्वितीयं विम्बं न कारितं युक्तम् ।
 तत्रापि संभवति यतः पूर्वोदितदोषपङ्क्तिः ॥ ४४ ॥
 भणइ परो सच्चमिणं, सम्मयमेयं पि सुहुमवुद्धीणं ।
 भन्नइ गुरुणा सुंदर !, सुत्तविरुद्धं इमं वयणं ॥४५॥
 भणति परः सत्यमिदं सम्मतमेतदपि सूक्ष्मवुद्धीनाम् ।
 भण्यते गुरुणा सुन्दर ! सूत्रविरुद्धमिदं वचनम् ॥ ४५ ॥

प्रतिवचः

परवचनम्

प्रतिवचः

१. देशीप्राकृतशब्दोऽयम्, तथा च—“रिंछोली पंतीए।” देशीनाममालायां सप्तमे वर्गे तप्तन्यां गाभायाम् । “ओली माला राई रिंछोली आवली पंती” ॥१०६॥ पाइअलच्छीनाममाला.

अट्टसयं पडिमाणं, सासयभरणेषु वन्नियं सुत्ते ।
अट्टावयम्मि चउवीस मज्झगेहे ततो वाहिं ॥ ४६ ॥

अष्टशतं प्रतिमानां शाश्वतभवनेषु वर्णितं सूत्रे ।
अष्टापदे चतुर्विंशतिर्मध्यगेहे ततो वहिः ॥ ४६ ॥

चउसुह-तिदार-मुहपेच्छ-मंडवा धूम-पाडिम-चिइस्खखे ।
इंदज्झय-पुक्खरिणी, पत्तेयं चउसु वि दिसासु ॥४७॥

चतुर्मुख-त्रिद्वार-मुखप्रेक्षा-मण्डपाः स्तूप-प्रतिमा-चैत्यवृक्षाः ।
इन्द्रध्वज-पुष्करिणी प्रत्येकं चतसृष्वपि दिक्षु ॥ ४७ ॥

नंदीसरे वि दीवे, एसो चिय वाहिरो परीवारो ।
वन्नियज्झइ सिद्धंते, पडिमट्टसयं च मज्झम्मि ॥ ४८ ॥

नन्दीश्वरेऽपि द्वीपे एष एव बाह्यः परिवारः ।
वर्ण्यते सिद्धान्ते प्रतिमाष्टशतं च मध्ये ॥ ४८ ॥

इय सुत्तपमाणाओ, आयरणाओ य एगभवणम्मि ।
सइ सामत्थे जुत्तं, कारवणमणोगविंवाणं ॥ ४९ ॥

इति सूत्रप्रमाणादाचरणातश्चैकभवने ।
सति सामर्थ्ये युक्तं कारणमनेकविम्बानाम् ॥ ४९ ॥

नायग-सेवकचुद्धी, न होइ एएसु जाणगजणस्स ।
पेच्छंतस्स समाणं, परिवारं पाडिहेराइ ॥ ५० ॥

नायक-सेवकचुद्धिर्न भवत्येतेषु ज्ञायकजनस्य ।
प्रेक्षमाणस्य समानं परिवारं प्रातिहार्यादिम् ॥ ५० ॥

ववहारो पुण पडमं, पइट्टिओ मूलनायगो एस ।
अवणिज्झइ सेसाणं, नायगभावो न उण तेण ॥५१॥

व्यवहारः पुनः प्रथमं प्रतिष्ठितो मूलनायक एषः ।
अपनीयते शेषाणां नायकभावो न पुनस्तेन ॥ ५१ ॥

वंदण-पूयण-बलिदोयणेसु एगस्स कीरमाणेसु ।
 आसायणा न दिहा, उचियपविचिस्स पुरिसस्स ॥ ५२ ॥
 वन्दन-पूजन-बलिढौकनेष्वेकस्य क्रियमाणेषु ।
 आशातना न दृष्टोचितप्रवृत्तेः पुरुषस्य ॥ ५२ ॥
 कल्लाणगाइकज्जा, एगस्स विसेसपूअकरणे वि ।
 नावन्नापरिणामो, धम्मियलोअस्स सेसेसु ॥ ५३ ॥
 कल्याणकादिकार्यादेकस्य विशेषपूजाकरणेऽपि ।
 नावक्षापरिणामो धार्मिकलोकस्य शेषेषु ॥ ५३ ॥
 जह मिम्मयपडिमाए, पूआ पुप्फाइएहिं खलु उचिया ।
 कणयाइनिम्मिआणं, उचियतमा मज्जणाई वि ॥ ५४ ॥
 यथा मृन्मयप्रतिमायाः पूजा पुष्पादिभिः खलूचिता ।
 कनकादिनिर्मितानामुचिततमा मज्जनादयोऽपि ॥ ५४ ॥
 उचियपविचीं सवा, बुहेण आसायणा न वत्तवा ।
 तयभावे पडिसेहो, पडिमाणाऽऽसायणा गरुई ॥ ५५ ॥
 उचितप्रवृत्तिः सर्वा बुधेनाशातना न वक्तव्या ।
 तदभावे प्रतिषेधः प्रतिमानामाशातना शुर्वा ॥ ५५ ॥
 जं वाद्यगेण भाणियं, अंगुट्टपमाणविचकारी वि ।
 सग्गा-ऽपवग्गसंसग्गामुत्थियो नियमओ होइ ॥ ५६ ॥
 यद् वाचकेन भणितमङ्गुष्ठप्रमाणविन्धकार्यपि ।
 स्वर्गा-ऽपवर्गसंसर्गसुस्थितो नियमतो भवति ॥ ५६ ॥
 कारवणे पुत्रं विव, विंवाण निवारणे महापावं ।
 लाभच्छेयं सुंदर !, सम्मं भावेति मज्जत्या ॥ ५७ ॥
 कारणे पुण्यमिव विन्धानां निवारणे महापापम् ।
 लाभच्छेदं सुन्दर ! सम्यग्भावयन्ति मध्यस्थाः ॥ ५७ ॥

मिच्छासायणदंसी !, न मुणसि विवंतरायमइपावं ।
 विंधसि सरेण वालं, चुकसि तं मंदरगिरिस्स ॥ ५८
 मिध्याशातनादर्शिन् ! न जानासि विम्ब्रान्तरायमतिपापम् ।
 विध्यसि शरेण व्यालं भ्रश्यसे त्वं मन्दरगिरिः ॥ ५८ ॥

अन्नं च—

आसायणा अवन्ना, अणाघरो भोग दुप्पणीहाणं ।
 अणुचियविच्ची सवा, वज्जेयवा पयत्तेण ॥ ५९ ॥

आशातना-
 माणि

अन्यच्च—

आशातनाऽवज्ञाऽनादरो भोगो दुप्पणिधानम् ।

अनुचितवृत्तिः सर्वा वर्जयित्तव्या प्रयत्नेन ॥ ५९ ॥

पायपसारण पल्लत्थिवंधणं विंवपट्टिदानं च ।

अवहाशातना-
 स्वरूपम्

उच्चासनसेवणया, जिणपुरओ भन्नइ अवन्ना ॥ ६० ॥

पादप्रसारणं पर्यस्तिबन्धनं विम्बपट्टिदानं च ।

उच्चासनसेवनता जिनपुरतो भण्यतेऽवज्ञा ॥ ६० ॥

जारिसतारिसवेसो, जहा तहा जम्मि तम्मि कालम्मि ।

अनादराशात-
 नास्वरूपम्

पूयाइ कुणइ मुन्नो, अणायरासायणा एसा ॥ ६१ ॥

यादक्तादग्वेशो यथा तथा यस्मिंस्तस्मिन् फाले ।

पूजादि करोति शून्योऽनादराऽऽशातनेपा ॥ ६१ ॥

भोगो दसप्पयारो, कीरंतो जिणवरिंदभवणम्मि ।

भोगाशातना-
 स्वरूपम्

आसायण त्ति वाढं, वज्जेयवो जओ युत्तं ॥ ६२ ॥

भोगो दशप्रकारः क्रियमाणो जितवरेन्द्रभवने ।

आशातनेति वाढं वर्जयित्तव्यो यत् उक्तम् ॥ ६२ ॥

तम्मोळ-पाण-भोयण-चाणह-थीभोग-सुयण-निहुयणं ।

दशप्रकारो
 भोगः

मुत्तु-धारं जूयं, वज्जे जिणमंदिरस्संतो ॥ ६३ ॥

ताग्गूल-पान-भोजनो-पान-त्तवीभोग-त्तपन-निष्ठीवनम् ।

गूथो-धारं तूत्तं वर्जयेच्चिनमन्दिरस्त्वान्तः ॥ ६३ ॥

दुष्प्रणिधाना-
शातनास्त्र-
रूपम्

रागेण व दोसेण व, मोहेण व दूसिया मणोवित्ती ।
दुष्पडिहाणं भन्नइ, जिणविसए तं न कायवं ॥ ६४ ॥

रागेण वा दोपेण वा मोहेन वा दुष्प्रा(दूषिता)मनोवृत्तिः ।
दुष्प्रतिधानं भण्यते जिनविषये तत्र कर्त्तव्यम् ॥ ६४ ॥

अनुचितवृ-
त्त्याशातना-
स्त्ररूपम्

विकहा धरणयदाणं, कलहविवायाइगेहकिरियाओ ।
अणुचियवित्ती सवा, परिहरियवा जिणगिहम्मि ॥ ६५

विकथा धरणकथानं कलहविवादादिगेहक्रियाः ।
अनुचितवृत्तिः सर्वा परिहर्त्तव्या जिनगृहे ॥ ६५ ॥

जइ आसायणभीरु, सुंदर! एयाओ परिहरिज्जासु ।
अलियासायणसंकी, मा जिणभवणाइँ दूसेसु ॥ ६६ ॥

यद्याशातनाभीरुः सुन्दर! एताः परिहर ।
अलीकाशातनाशङ्की मा जिनभवनानि दूषय ॥ ६६ ॥

एगम्मि वि जिणविंवे, दिट्ठे हिययस्स होइ आणंदो ।
अहियाहियदंसणओ, अइप्पमाणो पवित्थरइ ॥ ६७ ॥

एकस्मिन्नपि जिनविम्बे दृष्टे हृदयस्य भवत्यानन्दः ।
अधिकाधिकदर्शनतोऽतिप्रमाणः प्रविस्त्रुणोति ॥ ६७ ॥

अणुहवसिद्धं एयं, पायं भव्वाण सुद्धबुद्धीणं ।
मयलिअइ जाण मणो, अन्नाणवियंभियं तेसिं ॥ ६८ ॥

अनुभवसिद्धमेतत्प्रायो मठ्यानां शुद्धबुद्धीनाम् ।
मलिन्यते चेपां मन अज्ञानविजृम्भितं तेषाम् ॥ ६८ ॥

जो एमचेइअगिहे, जिणविंबविहावणे गुणो मण्णिओ ।
चउवीसवट्टयाइसु, सो चेव बुहेण विन्नेओ ॥ ६९ ॥

य एकचैत्यगृहे जिनविम्बविधापने गुणो भणितः ।
चतुर्विंशतिपट्टकादिषु स एव बुधेन विज्ञेयः ॥ ६९ ॥

जं पुण लोमविरुद्धं, ष्हाणुदयाईण संगमे भणसि । सुनः प्रतिवचः
तत्थ वि मज्झत्थमणो, निसुणसु साहेमि परमत्थं७०
यत्पुनलोकविरुद्धं खानोदकादीनां संगमे भणसि ।

तत्रापि मध्यस्थमना निःशृणु कथयामि परमार्थम् ॥ ७० ॥

असुइमलपूरियंगा, खलिमलकलुसीकयं सिणाणजलं ।

अहिमाणधणा पुरिसा, अन्नोन्नं नेव विसहंति ॥७१॥

अशुचिमलपूरिताङ्गाः कल्मलकलुपीकृतं खानजलम् ।

अभिमानधनाः पुरुषा अन्योन्यं नैव विपहन्ते ॥ ७१ ॥

जुत्तो सो ववहारो, समाणपुरिसाण असुइदेहाणं ।

सुहपोग्गलवडिआणं, पडिमाण न जुज्जे वीत्तुं ॥७२

युक्तः स व्यवहारः समानपुरुषाणामशुचिदेहानाम् ।

शुभपुद्गलघटितानां प्रतिमानां न युज्यते वक्तुम् ॥ ७२ ॥

जलमज्जे घोलंतं, नरपडिविंवं न दूसे उदयं ।

पडिमाजलं पि एवं, अन्नोन्नं लग्गमाणं पि ॥ ७३ ॥

जलमध्ये घूर्णमानं नरप्रतिविम्बं न दूषयेदुदकम् ।

प्रतिमाजलमप्येवमन्योन्यं लगदपि ॥ ७३ ॥

पडिमापडिविंवाणं, भेओ विउसाण सम्मओ नेय ।

जं एगत्था सदा, एए अभिहाणकंडेसु ॥ ७४ ॥

प्रतिमा-प्रतिविम्बयोर्भेदो विदुषां सम्मतो नैव ।

यदेकार्थाः शब्दा एतेऽभिधानकाण्डेषु ॥ ७४ ॥

प्रतिमा-प्रति-
विम्बयोः ता-
मानार्थत्वम्
अभिधानका-
ण्डसाक्ष्यम्

पडिविंवं पडिरूवं, पडिमाणं पडिकियं पडिच्छंदं ।

पडिकायं च पडितणुं, भणंति पडिजायणं ट्ठायां॥७५

१ "भणंति" इत्यपि ॥ २ अभिधानवचनानि चैवम्—पडिमा पडिविंवं" (६६०)

पाइअलच्छीनाममाला । "प्रतिमानं प्रतिविम्बं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया ।

प्रतिश्रुतिरत्तां पुंलि प्रतिनिधिः ॥"—अमरकोशे २० वें ३६ श्लोकः । "अर्था तु

प्रतेमां यातना निधिः ॥ ९९ ॥ एता एतद्ः कायो रूपं विम्बं मान-श्रुती अपि ॥"

थीअभिधानचिन्तामर्णा तामान्यभाण्डे ।

प्रतिविम्बं प्रतिरूपं प्रतिमानं प्रतिकृतं प्रतिच्छन्दः ।

प्रतिकायं च प्रतितनु भणन्ति प्रतियातनां छायाम् ॥ ७५

जइ ता सशरीराण वि, पडिविंबं नेव दूसए उदयं ।

असरीराण जिणाणं, विंबे काऽऽसायणासंका ? ॥७६

यदि तावत् सशरीराणामपि प्रतिविम्बं नैव दूषयेदुदकम् ।

अशरीराणां जिनानां विम्बे काऽऽज्ञातनाशङ्का ? ॥ ७६ ॥

अशरीराणामा-
कारविधान-
हेतुः

जं पुण असरीराणं, अंगोवंगाइसंगया मुत्ती ।

तत्थ वि निमित्तमेयं, उवइठं पुव्वसूरीहिं ॥ ७७ ॥

यत्पुनरशरीराणामङ्गोपाङ्गादिसंगता मूर्त्तिः ।

तत्रापि निमित्तमेतदुपदिष्टं पूर्वसूरिभिः ॥ ७७ ॥

स्मृतिनिमित्तं
विम्बम्

अरहंता भगवंता, असरीरा निम्मला सिवं पत्ता ।

तेसिं संभरणत्थं, पडिमाओ एत्थ कीरंति ॥ ७८ ॥

अर्हन्तो भगवन्तोऽशरीरा निर्मलाः शिवं प्राप्ताः ।

तेषां संस्मरणार्थं प्रतिमा अत्र क्रियन्ते ॥ ७८ ॥

प्रतिमासंस्था-
नम्

उद्वट्टाणठियाओ, अहवा पलियंकसंठिआ ताओ ।

मुत्तिगयाणं तासिं, जं तइयं नत्थि संठाणं ॥ ७९ ॥

ऊर्द्ध्वस्थानस्थिता अथवा पत्यङ्कसंस्थितास्ताः ।

मुक्तिगतानां तेषां यत्तृतीयं नास्ति संस्थानम् ॥ ७९ ॥

भणियं च—

उसभो अरिहनेमी, वीरो पलियंकसंठिया सिद्धा ।

अवसेसा तित्थयरा, उद्वट्टाणेण उवयंति ॥ ८० ॥

भणितं च—

ऋपभोऽरिष्टनेमिर्वीरः पत्यङ्कसंस्थिताः सिद्धाः ।

अवशेषास्तीर्थकरा ऊर्ध्वस्थानेनोपयान्ति ॥ ८० ॥

जं संठाणं तु इहं, भवं चयंतस्स चरिमसमयम्मि ।

आसी य पएसघणं, तं संठाणं तहिं तस्सं ॥ ८१ ॥

यत्संस्थानं त्विह भवं त्यजतश्चरमसमये ।

आसीच प्रदेशघनं तत्संस्थानं तत्र तस्य ॥ ८१ ॥

मुक्तिपयसंठियाण वि, परिवारो पाडिहेरपामोवखो । प्रातिहार्यप्रयो-
पडिमाण निम्मविज्जइ, अवत्थतियभावणनिमित्तं ८२ जनम्

मुक्तिपदसंस्थितानामपि परिवारः प्रातिहार्यप्रमुखः ।

प्रतिमानां निर्माप्यतेऽवस्थात्रिकभावणानिमित्तम् ॥ ८२ ॥

जं पुण भणंति केई, ओसरणजिनस्स रूपमेयं तु । केयांनिन्मतम्

जणववहारो एसो, परमत्थो एरिसो एत्थं ॥ ८३ ॥

यत्पुनर्भणन्ति केऽपि अवसरणजिनस्य रूपमेतत्तु ।

जनव्यवहार एष परमार्थ ईदृशोऽत्र ॥ ८३ ॥

सिंहासणे निसन्नो, पाए ठविऊण पायपीठम्मि ।

करधरियजोगमुद्दो, जिणनाहो देसणं कुणइ ॥ ८४ ॥

सिंहासने निषण्णः पादौ स्थापयित्वा पादपीठे ।

करधृतयोगमुद्रो जिननाथो देशनां करोति ॥ ८४ ॥

तेणं चिय घरिवरा, कुणंति वक्खाणमेयमुद्दाए ।

जं ते जिणपडिरूवा, धरंति मुहपोत्तियं नवरं ॥ ८५ ॥

तेन गलु मूरिवराः कुर्वन्ति ध्यान्व्यानमेतन्मुद्रया ।

यत्ते जिनप्रतिरूपा धरन्ति मुग्धवम्बिकां नवरम् ॥ ८५ ॥

पुनरपि प्रति-
वाक्यम्

सिद्धपडिमासु एवं, एगंतसुईसु असुइसंकप्पो ।
 आसायणभीरूण वि, गुरुतरमासायणं कुणइ ॥८६॥
 सिद्धप्रतिमास्वेवमेकान्तशुचिपु अशुचिसंकल्पः ।
 आशातनाभीरूणामपि गुरुतरमाशातनां करोति ॥८६॥
 मलरहियाणं ण्हाणं, कीरइ पूआनिमित्तमेएसिं ।
 न उ मलविगमनिमित्तं, सम्ममिणं भावियव्वं तु ८७
 मलरहितानां स्नानं क्रियते पूजानिमित्तमेतेपाम् ।
 न तु मलविगमनिमित्तं सम्यगिदं भावयितव्यं तु ॥८७॥
 ता एसो परमत्थो, सहावविमलाण जिणवरचिईणं ।
 ण्हाणजलं अन्नोन्नं, लग्गं न हु कुणइ तं दोसं ॥८८॥
 तदेप परमार्थः स्वभावविमलानां जिनवरचितीनाम् ।
 स्नानजलमन्योन्यं लग्गं न खलु करोति तं दोषम् ॥८८॥
 निम्मळं पि न एवं, भन्नइ निम्मळलक्खणाऽभावा ।
 भोगविणट्टं दव्वं, निम्मळं विंति गीयत्था ॥ ८९ ॥
 निर्मात्यमपि नैवं भण्यते निर्मात्यलक्षणाभावान् ।
 भोगविनट्टं द्रव्यं निर्मात्यं भुवन्ति गीतार्थाः ॥ ८९ ॥
 एत्तो चिय एगाए, कासाईए जिणेंदपडिमाणं ।
 अट्टसयं ल्हंता, विजयाई वन्निआ सम्मए ॥ ९० ॥
 इतः खलु एकया कापाय्या जिनेन्द्रप्रतिमाताम् ।
 अष्टशतं मृजन्तः विजयादयो वर्णिताः समये ॥ ९० ॥
 भत्तिभरनिभरमाणसेहिं सवायरेण कीरंतं ।
 सुहफलर्यं जिणमज्जणमासायणलक्खणाभावा ॥९१॥
 भक्तिभरनिभरमानसैः सर्वादरेण क्रियमाणम् ।
 शुभफलदं जिनमज्जनमाशातनालक्षणाभावान् ॥ ९१ ॥

निर्मात्यलक्ष-
णम्

जह पडिबिचनिमित्ता, हुंता आसायणा तओ कीस । आगमे यक्षा-
जखखपडिमाइरूवो, परिवारो आगमे सिद्धो? ॥ ९२ ॥ दिविम्वम्
यदि प्रतिविम्वनिमित्ता अभविष्यन्नाशातनाः ततः कस्मात् ।
यक्षप्रतिमादिरूपः परिवार आगमे शिष्टः ? ॥ ९२ ॥

कह वा तित्थयरोवरि, कीरइ मालाधराइपरिवारो? । स्वमतद्वीक-
न य सो निन्हवियवो, सोहानासाइदोसाओ ॥९३॥ रणम्

कथं वा तीर्थकरोपरि क्रियते मालाधरादिपरिवारः ? ।
न च स निहोतव्यः शोभानाशादिदोषात् ॥ ९३ ॥

जिणजलसंगनिवारणपरियरनीरं कहं तु रक्खेसि? ।
न्हवणे चा तं न कुणसि, करेसि उज्जालणे नियमा ॥९४॥

जिनजलसङ्गनिवारणपरिकरनीरं कथं तु रक्षसि ? ।

क्षपने वा तन्न करोपि करोपि उज्जवालने नियमात् ॥९४॥

अह तं न करेसि तुमं, चिइमालिन्नं उवेहमाणस्स ।
महती तओ अवन्ना, तओ वि आसायणा नञ्जा ॥९५॥

अथ तन्न करोपि त्वं चैलमालिन्यमुपेक्षमाणस्य ।

महती ततोऽवज्ञा ततोऽपि आगातना नान्या ॥ ९५ ॥

अन्नं च—

लोचकरणेण पीडं, उप्पायंतो वि सुद्धपरिणामो ।

जह सुद्धमणो समणो, होइ दढं निज्जराभागी ॥९६॥

अन्यथ—

लोचकरणेन पीडां उत्पादयन्नपि शुद्धपरिणामः ।

यथा शुद्धमनाः श्रमणो भवति दृढं निर्जराभागी ॥ ९६ ॥

जह चा कुसलो विओ, लंघण-कडुगोसहाइदाणेणं ।

विहियारोग्गो पावइ, इच्छियमत्थं च किञ्चि च ९७ ॥

यथा वा कुशलो वैद्यो लङ्घन-कटुकौपधादिदानेन ।
 विहितारोग्यः प्राप्नोतीच्छित्तमर्थं च कीर्तिं च ॥ ९७ ॥
 एवं सुहभावजुअं, ण्हाणं उज्जालणं च पडिमाणं ।
 भत्तीए कीरंतं, कम्मक्खयकारणं चैव ॥ ९८ ॥
 एवं शुभभावयुतं स्नानमुज्ज्वालनं च प्रतिमानाम् ।
 भत्तया क्रियमाणं कर्मक्षयकारणं चैव ॥ ९८ ॥
 उदाहरणम् आहरणं पुण एत्थं, वीरजिणिंदस्स कन्नसल्लाई ।
 अवणेत्तु सुहं पत्ता, सिद्धैत्थवणी-खरयवेज्जा ॥९९॥

१. तच्चैवम्—“ततो भगवान् पण्णार्णी नाम ग्रामं-गतः, तस्य बहिः प्रतिमां स्थितः, तत्र स्वामिसमीपे गोपो गात्रो दृष्टयित्वा ग्रामे प्रविष्टः, दोहनानि कृत्वा निर्गतः, तौ च गावौ अटवीं प्रविष्टौ चरितव्यकस्य कार्ये, तदा स आगतः पृच्छति—देवार्थक! कुत्र तौ बलीवर्दी? भगवान् ग्रीनेन आस्ते, तदा स परिकुपितः भगवतः कर्णयोः कटशलाके क्षिपति, एकाऽनेन कर्णेन, एकाऽनेन, यावद् द्वे अपि मिलिते तदा मूले भग्ने, मा कथिद् उररानिप्यति इति । केचिद् भणन्ति—एका एव यावद् इतरेण कर्णेन निर्गता तदा भग्ना । कर्णयोः अग्रे तस्य गोपस्य कृतं त्रिष्टुष्टेन राज्ञा । कर्णयोर्धेर्धमानस्य तेन क्षिप्ता कटशलाका । भगवतः तद्वारा वेदनीयं कर्म उदीर्णम् । ततः स्वामी मन्थमां गतः, तत्र सिद्धार्थो नाम यगिक्, तस्य गृहं भगवान् अति-इतकः-अतिगतः, तस्य च मित्रं खरको नाम वैद्यः, तौ द्वावपि सिद्धार्थस्य गृहे आसादे, स्वामी मिश्रायै प्रविष्टः, यगिक् वन्दते, स्तौति च । वैद्यः तीर्थकरं दृष्ट्वा भणति—अहो!!! भगवान् सर्वलक्षणसंपूर्णः किं पुनः सशाल्यः? ततः स यगिक् संप्रान्तो भणति—प्रलोकय कुत्र शाल्यम्? तेन प्रलोकयता दृष्टं कर्णयोः, तेन यगिजा भण्यते—गमय एतत् महातपस्विनः, पुष्यं भविष्यति इति, तवापि ममाऽपि, भणति निष्प्रतिकर्मा भगवान् नेच्छति, तदा प्रतिचारितो यावद् दृष्ट उदाने प्रतिमां स्थितः, तौ आपयानि गृहीत्वा गता, तत्र भगवान् तैलद्रोण्यां (तैलपूर्णमक्षुपायाम्) निमज्जितः, मज्जितथ । पश्चाद् बहुधर्मनुष्यैर्यन्त्रितः, आक्रान्तथ, पश्चात् संदंशकेन गृहीत्वा कर्षिठे, तत्र घरदिरे शलाके आशुष्टे, तयोश्च आशुष्यमाणयोर्भगवता आरतितम्, तांश्च मनुष्यान् उपास्य उत्थितः, महाभैरवमुपासनं तत्र जानम्, देवकुलं च, पश्चात् संरोहणमौरधं दत्तम्, येन तदेव प्रगुणः । तदा यन्दिता, क्षमयित्वा च गता” इति ॥ सिद्धार्थयगिह—खरकवैद्योदाहरणं श्रीआच्यदयवेः ५२५ गणायाम्, तदुक्ती च (१० २२६—२२७)

आहरणं पुनरत्र वीरजिनेन्द्रस्य कर्णशल्यानि ।
 अपनीय सुखं प्राप्तौ सिद्धार्थवणिकु-खरकवैद्यौ ॥९९॥
 तद् वाहिओ न भयवं, संगमयविमुक्तकालचक्रेण ।
 जह जणियभैरवरवं, नीणिजंतेसु सल्लेसु ॥ १०० ॥
 तथा वाधितो न भगवान् संगमकविमुक्तकालचक्रेण ।
 यथा जनितभैरवरवं नीयमानेषु शल्येषु ॥ १०० ॥
 तद्वाविहविसुद्धभावा, जाया कल्लाणभायणं दो वि ।
 तम्हा भावविसुद्धी, कम्मवखयकारणं नेया ॥१०१॥ भावविशुद्धिः
 तथाविधविसुद्धभावाज्जातौ कल्याणभाजनं द्वावपि ।
 तस्माद्भावविशुद्धिः कर्मक्षयकारणं ज्ञेया ॥ १०१ ॥
 जो मंदराग-दोसो, परिणामो सुद्धओ तओ होइ ।
 मोहम्मि य पवलम्मि, न मंदया हंदि! एएसिं ॥१०२॥
 यो मन्दराग-दोपः परिणामः शुद्धकस्ततो भवति ।
 मोहे च प्रचले न मन्दता हन्त! एतेपाम् ॥ १०२ ॥
 जो मोहकलुसियमणो, कुणइ अदोसे वि दोससंकर्पं ।
 सो अप्पाणं वंचइ, पेयावमगो वणिसुंउ व ॥ १०३॥
 यो मोहकलुपितमनाः करोत्यदोपेऽपि दोपसंकल्पम् ।
 स आत्मानं वञ्चयते पेयावमको वणिकमुत इव ॥१०३॥
 सुद्धं पि भत्तपाणं, कुणइ असुद्धं असुद्धसंकर्पो ।
 संकाकलुसियचित्तो, एसणनिरवेयखभावो वा ॥१०४॥

१. पेयां वमति इति पेयावमकः ।

२. पेयावमकम्य उदाहरणनिदम्—“यः शङ्कां करोति स विन्दवति, यथा स पेयावमकः, पेयायां माया ते परिशुद्ध्यमानास्ते क्षिप्ताः, धन्यकारके उरसादात् आगता इां पुर्वा पिपतः, एवधिन्यतयति—एता मक्षिकाः, शङ्कया तस्य वन्त्युद्यो वःपुनांतः, मृतम् । द्वितीयविन्तयति—न मन माता मक्षिका ददाति, जीवितः”
 आपदयंकेः सम्भवतापिकारे (५० ८२४)

शुद्धमपि भक्तपानं करोत्यशुद्धमशुद्धसंकल्पः ।
 शङ्काकलुपितचित्त एषणनिरपेक्षभावो वा ॥ १०४ ॥
 अवसउणकप्पणाए, सुंदरसउणो असुंदरं फलइ ।
 इय सुंदरा वि किरिया, असुहफला मलिणहिययस्स ॥
 अपशकुनकल्पनया सुन्दरशकुनमसुन्दरं फलति ।
 इति सुन्दराऽपि क्रियाऽशुभफला मलिनहृदयस्य ॥ १०५ ॥
 सुत्ताविरुद्धकिरियं, खिसंतो निययघडियजुत्तीहिं ।
 पंडियमाणी पुरिसो, कलुसइ भावं बहुजणस्स ॥ १०६ ॥
 सूत्राविरुद्धक्रियां क्षिपन् निजकषटित्तयुक्तिभिः ।
 पण्डितमानी पुरुषः कलुपयति भावं बहुजनस्य ॥ १०६ ॥
 धम्मत्थी मुद्धजणो, अउवभणियम्मि लग्गइ सुहेण ।
 फुडमेयं मोहिज्जइ, लोहिल्लो अलियवाईहिं ॥ १०७ ॥
 धर्मार्थी मुग्धजनोऽपूर्वभणिते लगति सुखेन (शुभेन ।)
 स्फुटमेतन्मोह्यते लोभी अलीकवादिभिः ॥ १०७ ॥
 कह नाम भवारत्ते, चिरकालं परियडिस्समेगागी ।
 इय मेलइ जणसत्थं, नियए वोहे असग्गाही ॥ १०८ ॥
 कथं नाम भवारण्ये चिरकालं पर्यटिप्याम्येकाकी ।
 इति मेलयति जनसार्थं निजके बोधेऽसद्गाही ॥ १०८ ॥
 धम्मत्थिणा हु पढमं, आगमतत्तं मणे धरेयवं ।
 तत्थ पुण पयडमेयं, भणियं परमत्थपेच्छीहिं ॥ १०९ ॥
 धर्मार्थिना रत्तु प्रथममागमतत्त्वं मनसि धर्तव्यम् ।
 तत्र पुनः प्रकटमेतद्भणितं परमार्थप्रेक्षिभिः ॥ १०९ ॥
 समइपवित्ती सवा, आणावज्झ ति भवफला चेव ।
 तित्थयरुद्देसेण वि, नं तत्तओ सा तदुद्देसा ॥ ११० ॥

हानिकरं स्था-
 च्छन्वम्

१. एषा च गाथा अष्टमे पद्यात्तरे—“समतिपविती सवा आणावज्झ ति भवफला चेव । तित्थयरुद्देसेण वि न तत्तओ सा तदुद्देसा” ॥ ११ ॥

स्वमतिप्रवृत्तिः सर्वा आह्लावाह्येति भवफला चैव ।

तीर्थकरोद्देशेनापि न तत्त्वतः सा तदुद्देशा ॥ ११० ॥

कथमेत्थ पसंगेणं, नोवाएयं न या वि मोक्तव्यं ।

समईएऽणुद्वाणं, परिणामविशुद्धकामेहिं ॥ १११ ॥

कृतमत्र प्रसङ्गेन नोपादेयं न चापि मोक्तव्यम् ।

स्वमत्याऽनुष्ठानं परिणामविशुद्धकामैः ॥ १११ ॥

पुवपुरिसप्पवन्ने, मज्जणसलिले जिणेद्विवाणं ।

अन्नोन्नं लग्गंते, कलुसं चित्तं न कायव्वं ॥ ११२ ॥

पूर्वपुरुषप्रपन्ने मज्जनसलिले जिनेन्द्रविम्बानाम् ।

अन्योन्यं लगति कलुपं चित्तं न कर्त्तव्यम् ॥ ११२ ॥

घय-स्वीरमज्जणाइ वि, चायगंगंथेसु पयडमुवइट्टं । वाचकोपदेशः

पूयंतरायभीया, धम्मियपुरिसा न वारंति ॥ ११३ ॥

घृत-स्वीरमज्जनाद्यपि चाचक्रग्रन्थेषु प्रकटमुपदिष्टम् ।

पूजान्तरायभीता धार्मिकपुरुषा न वारयन्ति ॥ ११३ ॥

आह जह पुवपुरिसा, पमायओ कह वि निवडिया कूवे । परंपराप्रामाण्ये

ता किं संपयपुरिसा, नियमा तत्थेव निवडंतु? ॥ ११४ ॥

आह यदि पूर्वपुरुषाः प्रमादतः कथमपि निपतिताः कूपे ।

तस्मात्किं साम्प्रतपुरुषा नियमात्तत्रैव निपतन्तु? ॥ ११४ ॥

जइ आजम्मदरिदा, जघंधा विविहरोगतवियंग्गा ।

आसि नरा पुरिमिद्धा, ता किं अम्हे वि तह होमो? ११५

यथाजन्मदरिद्रा जाल्यन्धा विविधरोगतन्नाह्नाः ।

आसन्नराः पुराणास्तस्मात्किं वयमपि तथा भवामः? ११५

१. चाचक्रग्रन्थेषु प्रशमरतिप्रकरणेषु, तथा च—“विद्यायतनप्रस्थापनानि च कृता शक्तिः प्रयतः । पूजाय गन्धनात्वाऽधिवाताधूपप्ररीपायाः” ॥ १०५ ॥ प्रशमरती ।

जइ ताव जार-चौरा, मंसासी जीवघायगा कूरा ।
 अम्ह कुले आसि नरा, अम्ह वि धम्मो न तो जुत्तो ११६
 यदि तावजार-चौरा मांसाशिनो जीवघातकाः क्रूराः ।
 अस्माकं कुले आसन्नरा अस्माकमपि धर्मो न ततो युक्तः॥

आचारिओ—

दूषणप्रतीकारः भद्र! तुमं वायाडो, वाढं वुग्गाहिओ सि केणाऽवि ।
 जंपसि जं वा तं वा, तेणेवं मोहगहगहिओ ॥ ११७ ॥

आचार्यः—

भद्र! त्वं वाचाटो वाढं व्युद्गाहितोऽसि केनापि ।
 जल्पसि यद्वा तद्वा तेनैवं मोहग्रहगृहीतः ॥ ११७ ॥
 अन्नद्वा दिट्ठंता, न जोइयद्वा बुहेण अन्नत्थ ।
 नो खलु चरणाहरणं, रेहइ कन्ने वि संठवियं ॥ ११८ ॥
 अन्यार्था दृष्टान्ता न योजयितव्या बुधेनान्यत्र ।
 नो खलु चरणाभरणं राजति कर्णेऽपि संस्थापितम् ॥ ११८ ॥
 धम्माभिमुहो पुरिसो, न मुयइ जो कुलकमागयं मिच्छं ।
 तस्स इमे दिट्ठंता, सिद्दा दिट्ठंतवेईहिं ॥ ११९ ॥
 धर्माभिमुखः पुरुषो न मुञ्चति यः कुलकमागतं मिथ्यात्वम् ।
 तस्मेमे दृष्टान्ताः शिष्टा दृष्टान्तवेदिभिः ॥ ११९ ॥

तुममणवजं किरियं, धम्मियजणसंभयं चिराइन्नं ।
 दिट्ठंतेहिं इमेहिं, उज्झसि ता सुट्टु मूढो सि ॥ १२० ॥
 त्वमनवद्यां क्रियां पार्मिकजनसम्मतं चिराचीर्णाम् ।
 दृष्टान्तेरेभिरुज्झसि तस्मान् सुट्टु मूढोऽसि ॥ १२० ॥
 अह मणति सुत्तयुत्तं, जुत्तं काउं किमन्नपुरिसेहिं ।
 सच्चमिणं सइ सुत्ते, अम्हाण वि संभयं ष्यं ॥ १२१ ॥
 अय मणति सूत्रोत्तं सुत्तं पत्तुं किमन्यपुरिसैः ।
 सत्तनिदं सति सूत्रे अस्माकमपि सम्मतमेतन् ॥ १२१ ॥

सूत्रप्रामाण्यम्

नवरं पुच्छामि अहं, तं सुत्तं केण विरइयं भणसि? ।

जइ गणहरपमुहोहिं, ते आसि न व त्ति कह मुणसि? ॥१२२॥

नवरं पृच्छामि अहं तत्सूत्रं केन विरचितं भणसि? ।

यदि गणधरप्रमुखैस्ते आसन्न वेति कथं जानासि ? १२२

जइ गुरुपरंपराए, तेसिं वयणम्मि कह णु पत्तियसि? ।

अह सच्चवाइणो ते, कह णु असच्चं तयाइन्नं? ॥ १२३ ॥

यदि गुरुपरम्परया तेषां वचने कथं नु प्रत्येपि ।

अथ सत्यवादिनस्ते कथं नु असत्यं तदाचीर्णम्? ॥१२३॥

एगंतापामन्ने, तेसिं संविग्गगीयपुरिसाणं ।

तित्थे तित्थयरम्मि य, उप्पज्जइ संसओ नियमा ॥१२४॥

एकान्ताप्रामाण्ये तेषां संविग्गगीतपुरुपाणाम् ।

तीर्थे तीर्थकरे च उत्पद्यते संशयो नियमात् ॥ १२४ ॥

जं भणसि सुत्तयुत्तं, पमाणमेयं पि वयणमेत्तं ते । ‘जीत’ व्यवहारस्य सूत्रान्त-
गतता

जं जीयव्यवहारं, मुच्चसि तं सुत्तपयडं पि ॥ १२५ ॥

यद्भणसि सूत्रोक्तं प्रमाणमेतदपि वचनमात्रं ते ।

यज्जीतव्यवहारं मुच्चसि तत्सूत्रप्रकटमपि ॥ १२५ ॥

गणहर-पुषधराईरइयं सुत्तं ति सच्चमेवेयं ।

तं मग्गमणुसरंतं, पमाणामो नवरमन्नं पि ॥ १२६ ॥

गणधर-पूर्वधरादिरचितं सूत्रमिति सत्यमेवैतत् ।

तन्मार्गमनुसरन् प्रमाणं तु नवरमन्यदपि ॥ १२६ ॥

तित्थं पभावयंता, संपइ कइणो पि सुंदरा चेव ।

जम्हा जिणेंदसमए, पभावगा ते पटिज्जंति ॥ १२७ ॥

तीर्थं प्रभावयन्तः संप्रति कवयोऽपि सुन्दराश्चैव ।

यस्माज्जिनेन्द्रसमये प्रभावकास्ते पठ्यन्ते ॥ १२७ ॥

प्रभावकाः पार्वयणी धम्मकही, वाई नेमिच्छिओ तवस्सी य ।
विज्जाँ-सिद्धो य क्वी, अट्टेव पभावगा भणिआ १२८
प्रावचनिको धर्मकथी वादी नैमित्तिकस्तपस्वी च ।
विद्या-सिद्धश्च कविरष्टैव प्रभावका भणिताः ॥ १२८ ॥

स्युक्तिपटित-
साऽपि शो-
भनता

पवयणपभावणकरं, सजुत्तिरइयं पि सोहणं नेयं ।
रोसाँ णेतो रयणं, खारो पि पसंसिओ लोए ॥१२९॥
प्रवचनप्रभावनाकरं स्व(स)युक्तिरचितमपि शोभनं क्षेयम् ।
रोपाद् नयन् रत्नं क्षारोऽपि प्रशंसितो लोके ॥ १२९ ॥

श्रुतग्राहप्र-
तिपक्षः

जो जो अ सुअग्गाहो, पडिववखो तस्स तस्स भणियवो ।
जत्तो वायइ पवणो, परियैत्थी(?) दिज्जए तत्तो ॥१३०
यो यश्च श्रुतग्राहः प्रतिपक्षः तस्य तस्य भणितव्यः ।
यतो वाति पवनः द्वारं दीयते ततः ॥ १३० ॥

जमालिः

संघं अवमन्नंतो, जाणगमाणी जणो असग्गाही ।
कहमवि भिन्नं मन्नइ, जमाँलिपमुहाणमप्पाणं १३१
संघमवमन्यमानो ज्ञायकमानी जनोऽसद्ग्राही ।
कथमपि भिन्नं मन्यते जमालिप्रमुखेभ्य आत्मानम् १३१

संघापमान-
दूषणम्

संसिज्जइ नियकिरिया, दूसिज्जइ सयलसंघववहारो ।
कत्तो एत्तो वि परा, विमाणणा हंदि!संघस्स? ॥१३२॥
शस्यते निजक्रिया दूष्यते सकलसंघव्यवहारः ।
कुत इतोऽपि परा विमानना हन्त! सघस्य ? ॥ १३२ ॥

१. इयं गाथा अत्रेऽपि ९०८ तमी । २. धारोऽपि समुद्रो रोपाद् रत्नं नयन् लोके प्रशस्यते, इति तत्त्वमनुमीयते । ३. अयं शब्दो देश्यप्राकृतगतो द्वारवाची, गवाक्ष-वाची वा अवगम्यते । ४. जमालिः किल श्रीवीरजिनजामाता वीरवाक्यप्र-तिपन्थी च, तच्चरितं च धीञ्जावद्यकसूत्रे निन्द्वप्रकरणे (पृ० ३१२-३१३) तथा विशेषावद्यकग्रन्थे गाथा २३०६-२३३२ तथा पद्यमात्रे श्रीभगवतीसूत्रे च नवमे शतके प्रयत्निसोदेशके ।

जो जिणसंघं हीलइ, संघावयवस्स दुक्कयं दट्ठं ।
सव्वजणहीलणिज्जो, भवे भवे होइ सो जीवो ॥ १३३ ॥

यो जिनसङ्घं हेलति सङ्घावयवस्य दुष्कृतं दृष्ट्वा ।
सर्वजनहेलनीयो भवे भवे भवति स जीवः ॥ १३३ ॥

जइ कम्मवसा केई, असुहं सेवन्ति किमिह संघस्स ? ।
विट्ठालिज्जइ गंगा, कयाइ किं वासवारोहिं ? ॥ १३४ ॥

यदि कर्मवशात्केऽपि अशुभं सेवन्ते किमिह सङ्घस्य ? ।
विटाल्यते गङ्गा कदापि किं वासवारैः ? ॥ १३४ ॥

जो पुण संतासंते, दोसे गोवेइ समणसंघस्स ।
विमलजसकिचिकलिओ, सो पावइ निबुइं तुरियं १३५

यः पुनः सतोऽसतो दोषान् गोपायति श्रमणसङ्घस्य ।
विमलयशःकीर्तिकलितः स प्राप्नोति निर्वृतिं त्वरितम् ॥

जह कणरक्षणहेउं, रक्सिज्जइ जत्तओ पलालं पि ।
सासणमालिन्नभया, तहा कुसीलं पि गोवेज्जा ॥ १३६ ॥

यथा कणरक्षणहेतुं रक्ष्यते यन्नतः पलालमपि ।
शासनमालिन्यभयात्तथा कुशीलमपि गोपायेत् ॥ १३६ ॥

भणियस्स तत्तमेयं, संघस्सासायणा न कायवा ।
सोउं सगरसुआणं, दुविसहं दुक्खरिंछोलिं ॥ १३७ ॥

भणितस्य तत्त्वमेतत्सङ्घस्याशातना न कर्तव्या ।
श्रुत्वा सगरसुतानां दुर्बिपहां दुःखपङ्क्तिम् ॥ १३७ ॥

अन्नो भणेज्ज कोई, ओसरणठियस्स वीयरगस्स । कसचिद्
इंदाइएहिं न कया, मज्जण-मल्लाइणा पूआ ॥ १३८ ॥ मतम्

अन्यो भणेतोऽपि समवसरणस्थितस्य वीतरागस्य ।
इन्द्रादिकैर्न कृता मज्जन-माल्यादिना पूजा ॥ १३८ ॥

जिणपडिछंदो पडिमा, संपइ तासिं पि सा न खलु जुत्ता
रागाइसयपगासणमसंगयं वीयरगस्स ॥ १३९ ॥

जिनप्रतिच्छन्दः प्रतिमा सम्प्रति तासामपि सा न खलु युक्ता ।
रागातिशयप्रकाशनमसंगतं वीतरागस्य ॥ १३९ ॥

प्रतिबन्धः

भणइ गुरू मुत्ताणं, रागो आरोविओ वि नारुहइ ।
न हि निदइ वीए, होइ पुणो अंकुरप्पत्ती ॥ १४० ॥
भणति गुरुमुत्तानां राग आरोपितोऽपि नाऽऽरोहति ।
न हि निर्दग्धे वीजे भवति पुनरङ्कुरोत्पत्तिः ॥ १४० ॥

पूआइदंसणाओ, रागित्तपकप्पणा न धन्नाणं ।
जायइ भावुल्लासो, फल्लाणपरंपरामूलं ॥ १४१ ॥
पूजादिदर्शनाद्रागित्वप्रकल्पना न धन्यानाम् ।
जायते भावोल्लासः कल्याणपरम्परामूलम् ॥ १४१ ॥

बिम्बपूजाहेतुः

जिणभवनविंबपूआ, कीरंति जिणाण नो कए किंतु ।
सुहभावणानिमित्तं, बुहाण इयराण वोहत्थं ॥ १४२ ॥
जिनभवनबिम्बपूजा क्रियते जिनानां नो कृते किन्तु ।
शुभभावणानिमित्तं बुधानां इतरेषां बोधार्थम् ॥ १४२ ॥

भणियं च—

चेईहरेण केई, पसंतरूवेण केई विंवेण ।
पूआइसया अत्ते, बुज्झंति तहोवएसेण ॥ १४३ ॥

भणितं च—

चैत्यगृहेण केऽपि प्रशान्तरूपेण केऽपि बिम्बेन ।
पूजातिशयादन्ये बुध्यन्ते तथोपदेशेन ॥ १४३ ॥
ता पुष्प-गंध-भूषण-विचित्तवत्थेहिं पूयणं निच्चं ।
जह रेहइ तह सम्मं, कायवं सुद्धचित्तेहिं ॥ १४४ ॥

तत्पुष्प-नान्य-भूपण-विचित्रवस्त्रैः पूजनं नित्यम् ।

यथा राजते तथा सम्यक् कर्तव्यं शुद्धचित्तैः ॥ १४४ ॥

अन्ने वेति अजुत्तं, पुर्णरुत्तं चत्थ-भूसणार्इणं ।

अन्यमतम्

आरोपणं जिणाणं, उज्झियनिम्मल्लपायाणं ॥ १४५ ॥

अन्ये झुवतेऽयुत्तं पुनरुत्तं वल्ल-भूपणादीनाम् ।

आरोपणं जिनानामुज्झितनिर्मात्यप्रायाणाम् ॥ १४५ ॥

पड्डिवुत्तं चेव इमं, पुवं निम्मल्लवखणाभावा ।

प्रतिवचः

भोगविण्ठं दवं, निम्मल्लं चजरंतेण ॥ १४६ ॥

प्रत्युत्तं चैवेदं पूर्वं निर्मात्यलक्षणाभावात् ।

भोगविण्ठं द्रव्यं निर्मात्यं कथयता ॥ १४६ ॥

अलमेत्थ वित्थरेणं, आइन्न एवमाइ बहुभेअं ।

सवं न दूसिअवं, विसुद्धधम्मं महंतेण ॥ १४७ ॥

अलमत्र विस्तरेण आचीर्णमेवमादि बहुभेदम् ।

सर्वं न दूषयितव्यं विशुद्धधर्मं काङ्क्षता ॥ १४७ ॥

आह परो जिणवंदणविहाणमारंभिउण किं जुत्तं ? ।

वैखवन्दनाप्र-

अप्पत्थुयमाढविअं, आइन्नवियारणं एयं ॥ १४८ ॥

करणे धावर-

आह परो जिनवन्दनविधानमारभ्य किं युक्तम् ? ।

णाचचीयां

अप्रस्तुतमारब्धमाचीर्णविचारणमेतत् ॥ १४८ ॥

हेतुः

नापत्थुयमेत्थ जओ, एयं चिय अंतरंगमुवइट्ठं ।

भावविसुद्धिसरूवं, पढमं ता वंदणविहाणं ॥ १४९ ॥

नाप्रस्तुतमत्र यत एतत्त्वल्लु अन्तरङ्गमुपदिष्टम् ।

भावविशुद्धिस्वरूपं प्रथमं ततो वन्दनविधानम् ॥ १४९ ॥

कुग्गाहदूसियमणो, समुज्जमतो वि वज्झकिचेसु ।

विहिंवंदणाणुरूवं, फलं न पावेइ दुच्चुद्धी ॥ १५० ॥

१. "पुण्हत्तं कृतकरणे" ८-२-११९ इति सिद्धहेमसूत्रप्रामाण्याद् अव्यय-
मेतद् ।

कुप्राहदूपितमनाः समुद्यच्छन्नपि वाह्यकृत्येषु ।
 विधिवन्दनानुरूपं फलं न प्राप्नोति दुर्बुद्धिः ॥ १५० ॥
 कोटरजलंतजलणो, आसिचंतो वि वारिधाराहिं ।
 विद्धि तरु न पावइ, किलिद्वचित्तस्स तह धम्मो १५१
 कोटरज्वलज्वलन आसिच्यमानोऽपि वारिधाराभिः ।
 वृद्धि तरु न प्राप्नोति क्लिष्टचित्तस्य तथा धर्मः ॥ १५१ ॥
 तम्हा कुग्गाहविसं, वमित्तु पसमामयं च पाऊणं ।
 मज्झत्थमणो मइमं, करेज्ज चिइवंदणं विहिणा १५२
 तस्मात्कुग्गाहविसं वमित्वा प्रशमामृतं च मीत्वा ।
 मध्यस्थमना मतिमान् कुर्याच्चैत्यवन्दनां विधिना ॥१५२॥
 चिइवंदणा तिभेया, जहन्न उकोस मज्झिमा चेव ।
 एकैका वि तिभेया, जेट्ट विजेट्टा कणिट्टा य ॥१५३॥
 चैत्यवन्दना त्रिभेदा जघन्या उत्कृष्टा मध्यमैव ।
 एकैकाऽपि त्रिभेदा ज्येष्ठा विज्येष्ठा कनिष्ठा च ॥ १५३ ॥
 एगनमोक्कारेणं, होइ कणिट्टा जहन्निआ एसा ।
 जहसत्तिनमोक्कारा, जहन्निया भन्नइ विजेट्टा ॥१५४॥
 एकनमस्कारेण भवति कनिष्ठा जघन्यका एसा ।
 यथाशक्तिनमस्कारा जघन्यका भण्यन्ते विज्येष्ठा ॥ १५४॥
 स चिय सक्कथयंता, नेया जिट्टा जहन्नियासन्ना ।
 स चिय इरिआवहिआसहिआ सक्कथयदंडेहिं १५५॥
 सा खलु शक्रस्तवान्ता ज्ञेया ज्येष्ठा जघन्यकासंज्ञा ।
 सैवेर्यापथिकीसहिता शक्रस्तवदण्डैः ॥ १५५ ॥
 मज्झिमकणिट्टिगेसा, मज्झिम[वि]जेट्टा उ होइ सा चेव ।
 चेइयदंडयधुइएगसंगया सव्वमज्झिमया ॥ १५६ ॥

चैत्यवन्दना-
प्रकाराः

कनिष्ठजघन्य०
विज्येष्ठजघन्य०

ज्येष्ठजघन्य०
कनिष्ठमध्य०

विज्येष्ठमध्य०

मध्यमकनिष्ठिकैया मध्यम[वि]ज्येष्ठा तु भवति सा चैव ।

चैत्यदण्डकस्तुत्येकसंगता सर्वमध्यमिका ॥ १५६ ॥

मज्झिमजेद्वा स चिय, तिन्नि थुईओ सिलोयतियजुत्ता । ज्येष्ठमध्यमा०

उक्कोसकणिद्वा पुण, स चिय सक्कथयाइजुया १५७ कनिष्ठोत्कृष्टा०

मध्यमज्येष्ठा सा खलु तिस्रः स्तुतयः श्लोकत्रिकयुक्ता ।

उत्कृष्टकनिष्ठा पुनः सैव शक्रस्तवादियुता ॥ १५७ ॥

थुइजुयलजुयलएणं, दुग्गुणियचेइयथयाइदंडा जा । विज्येष्ठोत्कृष्टा-

सा उक्कोसविजेद्वा, निर्दिद्वा पुच्चसूरीहिं ॥ १५८ ॥ स्वरूपम्

स्तुतियुगल्युगलकेन द्विगुणितचैत्यस्तवादिदण्डा या ।

सा उत्कृष्टविज्येष्ठा निर्दिष्ठा पूर्वसूरिभिः ॥ १५८ ॥

थोत्तपणिवायदंडगपणिहाणतिगेण संजुआ एसा । ज्येष्ठोत्कृष्टास्-

संपुन्ना विन्नेया, जेद्वा उक्कोसिआ नाम ॥ १५९ ॥ रूपम्

स्तोत्रप्रणिपातदण्डकप्रणिधानत्रिकेण संयुता एया ।

संपूर्णा विज्ञेया ज्येष्ठा उत्कृष्टिका नाम ॥ १५९ ॥

एसा नवप्पयारा, आइन्ना वंदणा जिणमयम्मि । वन्दनायाः

कालोचियकारीणं, अणग्गहाणं सुहा सवा ॥ १६० ॥ कर्तव्यता

एया नवप्रकारा आचीर्णा वन्दना जिनमते ।

कालोचितकारिणामनामहाणां शुभा सर्वा ॥ १६० ॥

उक्कोसा तिविहा वि हु, कायवा सत्तिओ उभयकालं । त्रिविधोत्कृष्टा-

सड्ढेहिं उ सविसेसं, जम्हा तेसिं इमं मुत्तं ॥ १६१ ॥ याः थादानां

उत्कृष्टा त्रिविधाऽपि खलु कर्तव्या शक्ति उभयकालम् । सविशेषकर्त-

आद्वैस्तु सविशेषं यस्मात्तेपानिदं सूत्रम् ॥ १६१ ॥ व्यत्तम्

वंदइ उभओकालं, पि चेइयाइं थय-थुईपरमो । तत्प्रामाण्यम्

जिणवरपडिमागर-धूप-पुष्क-गंधच्चणुज्जुत्तो ॥ १६२ ॥

वन्दत उभयकालमपि चैत्यानि स्तय-स्तुतिपरमः ।

जिनवरप्रतिमा अगर-धूप-पुष्प-गन्धार्चनोद्युक्तः ॥ १६२ ॥

शेषाणां साधु-
श्राद्धकर्तव्यता

सेसा पुण छुभेया, कायवा देसकालमासज ।
समणेहिं सावएहिं, चेइयपरिवाडिमाईसु ॥ १६३ ॥

शेषा पुनः पङ्केदा कर्तव्या देशकालमासाद्य ।
श्रमणैः श्रावकैः चैत्यपरिपाट्यादिषु ॥ १६३ ॥

भणियं च—

कल्पभाष्यम्

निस्सकडमनिस्सकडे, वा वि चेइए सवहिं थुई तिणि ।
वेलं व चेइयाणि वि, नाउं एकेकिया वा वि ॥ १६४ ॥

भणितं च—

निश्चाकृतेऽनिश्चाकृते वाऽपि चैत्ये सर्वत्र स्तुतयस्तिष्ठः ।
वेलं वा चैत्यानि वा ज्ञात्वा एकैकिका वापि ॥ १६४ ॥

श्रीहारिभद्रं व-
न्दनपञ्चाशकम्

एएसिं भेयाणं, उवलवखणमेव वन्निया तिचिहा ।
हरिभद्रसूरिणा वि हु, वंदणपंचासए एवं ॥ १६५ ॥

एतेषां भेदानां उपलक्षणमेव वर्णिता त्रिविधा ।
हरिभद्रसूरिणाऽपि खलु वन्दनपञ्चाशके एवम् ॥

नवकारेण जहन्ना, दंडयथुइजुयल मज्झिमा नेया ।
संपुन्ना उकोसा, विहिणा खलु वंदणा तिचिहा ॥ १६६ ॥

नमस्कारेण जघन्या दण्डकस्तुतियुगला मध्यमा ज्ञेया ।
संपूर्णा उत्कृष्टा विधिना खलु वन्दना त्रिविधा ॥ १६६ ॥

वन्दनाया ज-
घन्यादिभेदाः

नवकारेण जहन्ना, जहन्नयजहन्निया इमाऽऽज्जखाया ।
दंडयएगथुईए, विनेया मज्झमज्झमिया ॥ १६७ ॥

१. इयं गाथा कल्पभाष्यगता इति निम्नात् संवादाद् ज्ञायते—“एतच्च व्याख्या-
ननिर्मा कल्पगायामुपजीव्य कुर्वन्ति, तद्यथा—निस्सामनिस्सकडे वा वि चेइए
सवहिं थुई तिणि । वेलं व चेइयाणि व नाउं एकेकिया वा वि” ॥—तृतीय-
पञ्चाशकगतद्वितीयगाथाटीकायां श्रीअभयदेवपादाः । २. इयं गाथा श्रीहारि-
भद्रीयतृतीयवन्दनपञ्चाशके द्वितीया—पञ्चाशके (पृ० ५३) ।

नमस्कारेण जघन्या जघन्यकजघन्यिका इयमाख्याता ।

दण्डकैकस्तुत्या विज्ञेया मध्यमध्यमिका ॥ १६७ ॥

संपुत्रा उक्कोसा, उक्कोसुक्कोसिया इमा सिद्धा ।

उवलकखणं खु एयं, दोण्हं दोण्हं सजाईए ॥ १६८ ॥

संपूर्णा उत्कृष्टा उत्कृष्टोत्कृष्टिका इयं शिष्टा ।

उपलक्षणं खत्वेतह्वयोर्द्वयोः सजात्योः ॥ १६८ ॥

अन्ने भणंति—

पणिवायदंडगेणं, एगेण जहन्नवंदणा नेया ।

अन्यमतम्

तद्गतिगेण मज्झा, उक्कोसा चउहिं पंचहिं वा ॥ १६९ ॥

अन्ये भणन्ति—

प्रणिपातदण्डकेन एकेन जघन्यवन्दना ज्ञेया ।

तद्विक्रिकेण मध्या उत्कृष्टा चतुर्भिः पञ्चमिर्वा ॥ १६९ ॥

हत्थसयाओ मज्झे, इरियावहियाअभावओ दुन्नि ।

एवं उक्कोसाए, चउरो पंच व मुणेयवा ॥ १७० ॥

हस्तशतान्मध्ये ईर्यापथिक्यभावतो द्वे ।

एवं उत्कृष्टायां चत्वारः पञ्च वा ज्ञातव्याः ॥ १७० ॥

भणिऊण नमुकारे, सकत्थयदंडयं अ पडिऊणं ।

इरियं पडिकमंते, दो चउरो वा वि पणिवाया ॥ १७१ ॥

भणित्वा नमस्कारान् शक्रस्तवदण्डकं च पठित्वा ।

ईर्या प्रतिग्राम्यन् द्वौ चत्वारो वापि प्रणिपाताः ॥ १७१ ॥

एयं पि जुत्तिजुत्तं, आइन्नं जेण दीसए बहुसो ।

नवरं नवमेयाणं, नेयं उवलकरणं तं पि ॥ १७२ ॥

एनदपि युक्तियुक्तं आचीणं येन दश्यते बहुनः ।

नवरं नवभेदानां श्रेयं उपलक्षणं तदपि ॥ १७२ ॥

पाठकिरियाणुसारा, भणिया चिइवंदणा इमा नवहा ।
अहिगारिविसेसा पुण, तिविहा सवा वि जं भणियं १७३

पाठक्रियानुसाराद् भणिता चैत्यवन्दनेयं नवधा ।

अधिकारिविशेषात्पुनः त्रिविधा सर्वाऽपि यद् भणितम् ॥

पद्याशकसा-
क्ष्यम्

अहवा वि भावमेया, ओहेणं अपुणवंधगाईणं ।

सवा वि तिहा नेया, सेसाणमिभी न जं समए १७४

अथवाऽपि भावभेदादोघेन अपुनर्वन्धकादीनाम् ।

सर्वाऽपि त्रिधा ज्ञेया शेषाणामियं न यत्समये ॥ १७४ ॥

अपुनर्वन्धक-
स्वरूपम्

मिच्छत्तुकोसठिई, न वंधिही अपुणवंधगो तेण ।

समयकुसलेहिं सो पुण, इमेहिं लिंगेहिं नायवो ॥ १७५

मिध्यात्वोत्कृष्टस्थितिं न भन्त्स्यति अपुनर्वन्धकः तेन ।

समयकुशलैः स पुनः एभिर्लिङ्गैर्ज्ञातव्यः ॥ १७५ ॥

पद्याशकसा-
क्ष्यम्

पावं न तिवभावा, कुणइ न वहु मन्नए भवं घोरं ।

उचियट्टिइं च सेवइ, सबत्थ वि अपुणवंधो ति १७६

पापं न तीव्रभावात् करोति न वहु मन्यते भवं घोरम् ।

वचितस्थितिं च सेवेते सर्वत्रापि अपुनर्वन्ध इति ॥ १७६ ॥

तंत्यत्ये रोयंतो, सम्मादिट्टी असग्गहविमुफो ।

देसे-तरविरइजुओ, चारिती तुलियसामत्यो ॥ १७७ ॥

तत्रार्थान् रोचयन् सम्यग्दृष्टिरसद्भविमुक्तः ।

देशे-तरविरतियुतत्रारित्री तुलितमामर्ष्यः ॥ १७७ ॥

अधिकारिवि-
धेयम्

अहिगारीणमिमेसिं, विन्नेया वंदणा तिहा कमसो ।

हीणा मज्जु-कोसा, सेसाणहिगारिणो चेव ॥ १७८ ॥

अधिकारिणामेषां विशेष्या यन्दना त्रिधा प्रमशः ।

हीना-मध्यो-रुष्ट्राः षोषा अनधिकारिणश्चैव ॥ १७८ ॥

१. इपं पाथा धीयाकिर्त्तानदणरागुवन्नीके सुत्तये वन्दनरघासाके सुत्तिया—
पद्याशके (५० ५४) । २. इपं पाथाऽपि तत्रैव चतुर्थी—नपाताके (५० ५४) ।

चिइयवंदणासरुवं, भणियं वोच्छं विहाणमेत्ताहे ।

तं पुण संपुन्नाए, संपुन्नं होइ एवं तु ॥ १७९ ॥

चैलवन्दनास्वरूपं भणितं वक्ष्ये विधानमिदानीम् ।

तत्पुनः संपूर्णायाः संपूर्णं भवत्येवं तु ॥ १७९ ॥

तिन्निं निसीही तिन्नि य, पयाहिणा तिन्नि चैव य पणामा । दक्ष त्रिकाणि
तिविहा पूजा य तथा, अवत्थतियभावणं चैव ॥ १८० ॥

तिस्रो नैपेधिक्यः तिस्रश्च प्रदक्षिणाः त्रय एव च प्रणामाः ।

त्रिविधा पूजा च तथा अवस्थात्रिकभावणं चैव ॥१८०॥

तिदिसिनिरक्खणविरई, पयभूमिपमज्जणं च तिवखुत्तो ।

वन्नाइतियं मुदातियं च तिविहं च पणिहाणं ॥१८१॥

त्रिदित्रिरीक्षणविरतिः पदभूमिप्रमार्जनं च त्रिकृत्यः ।

वर्णादित्रिकं मुद्रात्रिकं च त्रिविधं च प्रणिधानम् ॥१८१॥

एयांसिं गाहाणं, आयरियपरंपरेण पत्ताणं ।

पारम्पर्यम्

भावत्यो साहिज्जइ, सुहाववोहाहिं गाहाहिं ॥१८२॥

एतासां गाथानां आचार्यपरम्परया प्राप्तानाम् ।

भावार्थः कथ्यते सुखावबोधामिर्गाथाभिः ॥ १८२ ॥

इह्वीपत्तो सट्ठो, मज्जण-भूसणसमुज्जलसरीरो ।

इन्वधाद्धम-

सयलपरिवारकलिओ, विहवोचियवाहणारूढो १८३

न्दिरगमन-
विधिः

धद्विप्राप्तः श्राद्धो मज्जन-भूषणसमुज्जलसरीरः ।

सकलपरिवारकलितो विभवोचितवाहनारूढः ॥ १८३ ॥

गंधवगीय-चाइयकल-काहलरोलमुहलियदियंतो ।

तित्तुअइं कुणंतो, वच्चइ जिणमंदिरदुवारं ॥ १८४ ॥

१. एतद् गाथाद्वयं (१८०—१८१ गाथा) तृतीये पद्याशके दशमोगाथा-
दीनायां 'तचैदम्' इत्युद्दिश्य निर्दिष्टवान् श्रीअभयदेवमुरिः—पद्याशके (पृ० ५६)
२. अप्रेतनं गाथाद्वयं (१८०—१८१ गाथा) श्रीहरिभद्रतोऽपि प्राचीनमवर्त्तीपत्तं,
“एयांसिं गाहाणं आयरिय-परंपरेण पत्ताणं” इति ग्रन्थसारवचनात् ।

गन्धर्वगीत-वादित्रकल-काहलकोलाहलमुखरितदिगन्तः ।
तीर्थोन्नतिं कुर्वन् व्रजति जिनमन्दिरद्वारम् ॥ १८४ ॥

पद्याभिगमाः

जिणदिद्विगोयरगओ, ससंभमं वाहणा समोयरइ ।
मुंचइ य वाहणाई, राया उण रायककुहाई ॥ १८५ ॥
जिनदृष्टिगोचरगतः ससंभ्रमं वाहनात्समवतरति ।

मुश्चति च वाहनादि राजा पुना राजककुधानि ॥ १८५ ॥

तंबोलं कुसुमाई, वोसिरइ करेइ उत्तरासंगं ।

तो अहिगयगाहाए, अत्थो अवयरइ एत्ताहे ॥ १८६ ॥

ताम्बूलं कुसुमानि व्युत्सृजति करोति उत्तरासङ्गम् ।

ततोऽधिगतगाथाया अर्थोऽवतरतीदानीम् ॥ १८६ ॥

वचइ दुवारनियडं, काऊण य पाणिसंपुडं सीसे ।

अद्धावणयपणामं, करेइ रोमंचियसरीरो ॥ १८७ ॥

व्रजति द्वारनिकटं कृत्वा च पाणिसंपुटं शीर्षे ।

अर्द्धावनतप्रणामं करोति रोमाश्चितशरीरः ॥ १८७ ॥

पविसंतो चेष वलाणयम्मि कुज्जा निसीहिया तिच्चि ।

घरवावारं सबं, इन्हि न काहामि भावेतो ॥ १८८ ॥

प्रविशन्नेव वलानके कुर्यान्नैपेधिकीः तिस्रः ।

गृहव्यापारं सर्वं इदानीं न करिष्यामि भावयन् ॥ १८८ ॥

अद्धावणयपणामं, ततो काऊण भुवणनाहस्स ।

पंचंगं वा काउं, भत्तिभरनिभरमणेणं ॥ १८९ ॥

अर्द्धावनतप्रणामं ततः कृत्वा भुवननाथस्य ।

पश्चाङ्गं वा कृत्वा भक्तिभरनिर्भरमनसा ॥ १८९ ॥

पूयंगपाणिपरिवारपरिगओ गहिरमहुरघोसेण ।

पढमाणो जिणगुणगणनिवद्धमंगल्ल वित्ताई ॥ १९० ॥

पूजाङ्गपाणिपरिवारपरिगतो गभीरमधुरघोपेण ।

पठन् जिनगुणगणनिवद्धमङ्गल्यानि वृत्तानि ॥ १९० ॥

नैपेधिकीत्रिक-
करणम्

करधरियजोगमुदो, पए पए पाणिरक्खणाउत्तो ।

प्रदक्षिणात्रिक-
करणम्

देज्जा पयाहिणतिगं, एमग्गमणो जिणगुणेसु ॥ १९१ ॥

करधृतयोगमुद्रः पदे पदे प्राणिरक्षणायुक्तः ।

दद्यात् प्रदक्षिणात्रिकं एकाग्रमना जिनगुणेषु ॥ १९१ ॥

गिहिचेइएसु न घट्टइ, इयरेसु वि जइ वि कारणवसेणं ।

तह वि न मुंचइ मइमं, सया वि तत्करणपरिणामं ॥ १९२ ॥

गृहचैत्येषु न घटते इतरेष्वपि यद्यपि कारणवशेन ।

तथापि न मुञ्चति मतिमान् सदाऽपि तत्करणपरिणामम् ॥ १९२ ॥

तत्तो निसीहियाए, पविसित्ता मंडवम्मि जिणपुरओ ।

महिनिहियजाणुपाणी, करेइ विहिणा पणामतिर्यं ॥ १९३ ॥

ततो नैपेधिक्या प्रविश्य मण्डपे जिनपुरतः ।

महिनेहितजानुपाणिः करोति विधिना प्रणामत्रिकम् १९३

तयणु हरिसुल्लसंतो, कयमुहकोसो जिणेंदपडिमाणं ।

अवणेइ रयणिवसियं, निम्मल्लं लोमहत्थेणं ॥ १९४ ॥

तदनु हर्षोद्धसन् कृतमुखकोशो जिनेन्द्रप्रतिमानाम् ।

अपनयति रजनी-उपितं निर्माल्यं रोमहस्तेन ॥ १९४ ॥

जिणगिहपमज्जणं तो, करेइ करेइ वा वि अन्नेण ।

जिणविंवाणं पूअं, करेइ ततो जहाजोमं ॥ १९५ ॥

जिनगृहप्रमार्जनं ततः करोति कारयति वाऽप्यन्येन ।

जिनविम्बानां पूजां करोति ततो यथायोगम् ॥ १९५ ॥

अह पुवं चिय केणइ, हवेज्ज पूया कया सुविभवेण ।

तं पि सविसेससोहं, जह होइ तथा तथा कुज्जा ॥ १९६ ॥

अथ पूर्वमेव केनापि भवेत्पूजा कृता सुविभवेन ।

सामपि सविनेवशोभां यथा भवति तथा तथा कुर्यात् ॥ १९६ ॥

उचियत्तं पूआए, विसेसकरणं तु मूलविंघस्स ।

जं पट्टइ तस्य पढमं, जणस्स दिट्ठी सह मणेण १९७

सुविभवकृता-
न्यपूजायाः
विशेषशोभा-
कृतिः

मूलविंघपूजा-
विषयम्

उचितत्वं पूजाया विशेषकरणं तु मूलविम्बस्य ।

यत्पतति तत्र प्रथमं जनस्य दृष्टिः सह मनसा ॥ १९७ ॥

पूजाप्रयोजनम्

कयकिचाण जिणाणं, पूआ भवियाण भावजणणत्थं ।

सो पुण होइ विसिद्धे, पलोइए मूलविम्बम्मि ॥ १९८ ॥

कृतकृत्यानां जिनानां पूजा भव्यानां भावजननार्थम् ।

स पुनर्भवति विशिष्टे प्रलोकिते मूलविम्बे ॥ १९८ ॥

पूजात्रैविध्यम्

अंगम्मि पढमपूया, आमिसपूआ तओ भवे वीया ।

तइया थुइ-थोत्तगगय, तासि सरूवं इमं होइ ॥ १९९ ॥

अङ्गे प्रथमपूजा आमिपपूजा ततो भवेद्वितीया ।

तृतीया स्तुति-स्तोत्रकगता तासां स्वरूपमिदं भवति १९९

अक्षपूजा

वत्था-ऽऽहरण-विलेवणसुगंधिगंधेहिं धूव-पुप्फेहिं ।

कीरइ जिणंगपूआ, तत्थ विही एस नायवो ॥ २०० ॥

वस्त्रा-ऽऽभरण-विलेपनसुगन्धिगन्धैर्धूप-पुष्पैः ।

क्रियते जिनाङ्गपूजा तत्र विधिरेषं ज्ञातव्यः ॥ २०० ॥

पूजाविधिः

वत्थेण वंधिऊणं, नासं अहवा जहा समाहीण ।

वजेयवं ति तया, देहम्मि वि कंडुयणमाई ॥ २०१ ॥

बस्त्रेण बन्धयित्वा नासामथवा यथा समाधिना ।

वर्जयितव्यमिति तदा देहेऽपि कण्डूयनादि ॥ २०१ ॥

घय दुद्ध-दहिय-गंधोदयाइण्हाणं पभावणाजणगं ।

सह गीइ-चाइयाईसंजोगे कुणइ पव्वेसु ॥ २०२ ॥

घृत-दुग्ध-दधि-गन्धोदकादिस्नानं प्रभावनाजनरुम् ।

म(दा)ति गीत-चादित्रादिसंयोगे करोति पर्वसु ॥ २०२ ॥

एमाइ अंगपूया, कायवा नियमओ ससत्तीए ।

सामत्थाभावम्मि उ, धरेज्ज तवरणपरिणामं ॥ २०३ ॥

एवमाद्यङ्गपूजा कर्तव्या नियमतः स्वशक्त्या ।

सामर्थ्याभावे तु धारयेत् तत्करणपरिणामम् ॥ २०३ ॥

जो पंचवन्नसत्थिय-बहुविधफल-भक्ष-दीपदानाई । आमिपपूजा

उवहारो जिणपुरजो, कीरइ सा आमिससवज्जा २०४

यः पञ्चवर्णस्वस्तिक-बहुविधफल-भक्ष-दीपदानादिः ।

उपहारो जिनपुरतः क्रियते साऽऽमिपसपर्या ॥ २०४ ॥

गंधधनद्वय-वाद्य-लवणजला-ऽऽरत्तियाइ जं किच्चं ।

आमिसपूयाए चिय, सबं पि तयं समोचरइ ॥ २०५ ॥

गन्धर्वनाद्य-वादित्र-लवणजला-ऽऽरात्रिकादि यत्कृत्यम् ।

आमिपपूजायासेव सर्वमपि तत्समवतरति ॥ २०५ ॥

पूयादुगं पि एयं, उचियं न हु साहु-साहुणिजणस्स ।

सावयजणस्स नियमा, उचियं सामगिसब्भावे ॥२०६॥

पूजाद्विकमप्येतदुचितं न खलु साधु-सार्धजनस्य ।

श्रावकजनस्य नियमादुचितं सामग्रीसद्भावे ॥ २०६ ॥

शुद्धपूजा विज्ञेया, वंदणकरणोचियम्मि देसम्मि । स्तुतिपूजा

ठाऊण जिणाभिमुहं, पढणं जहसन्ति चित्ताणं ॥२०७

स्तुतिपूजा विज्ञेया वन्दनकरणोचिते देशे ।

स्थित्वा जिनाभिमुखं पठनं यथाशक्ति वृत्तानाम् ॥२०७॥

अन्ना वि तिहा पूया, भणिया सत्थंतरेसु सहाणं । पूर्वमूरयः

पूयांसोलसण जं, भणियमिणं पुब्बमूरीहिं २०८

अन्याऽपि त्रिधा पूजा भणिता शास्त्रान्तरेषु श्राद्धानाम् ।

पूजापोडशके यद्गणितमिदं पूर्वमूरिभिः ॥ २०८ ॥

१. वृत्तानां छन्दताम् । २. श्रीहरिभद्रसूरिप्रणीते षोडशकप्रकरणे इदं पूजा-
पोडशकं नयमम्, यदत्र शास्त्रेणोदलेभिः ।

पूजायाः क्लिप्त-
प्रकारता

पंचोर्वयारजुता, पूया अष्टोवयारकलिषा य ।
इद्धिविसेसेण पुणो, भणिया सवोवयारा वि ॥२०९॥
पश्वोपचारयुक्ता पूजाऽष्टोपचारकलिता च ।
अद्धिविशेषेण पुनर्भणिता सर्वोपचाराऽपि ॥ २०९ ॥

पश्वोपचारा-
अष्टोपचारा

तहियं पंचुवयारा, कुसुम-ज्वलय-गंध-धूप-दीवेहिं ।
फल-जल-नैवेद्येहिं, सहऽष्टरूपा भवे सा उ ॥२१०॥
तथेयं पश्वोपचारा कुसुमा-क्षत-गन्ध-धूप-दीपैः ।
फल-जल-नैवेद्यैः सहाऽष्टरूपा भवेत्सा तु ॥ २१० ॥

अन्यमताम्

अन्ने अद्वययारं, भणंति अहंगमेव पणिवार्यं ।
सो पुण सुए न दीसइ, न य आइन्नो जिणमयम्मि २११
अन्येऽष्टोपचारां भणन्त्यष्टाङ्गमेव प्रणिपातम् ।
स पुनः धुते न दृश्यते न चार्चाणो जिनमते ॥ २११ ॥
सवोवयारजुता, ष्हाण-ज्वण-नट्ट-भीयमाईहिं ।
पवाइएमु कीरइ, निचं वा इद्धिमंतेहिं ॥ २१२ ॥
सर्वोपचारयुक्ता स्नाना-ऽर्घन-नृत्य-गीतादिभिः ।
पवादिकेषु क्रियते निलं वा अद्धिमद्धिः ॥ २१२ ॥

तथा—

विग्धोवसामिगेगा, अब्युदयपसाहणी भवे वीया । पूजाफलम्
नेवाणसाहणी तद्, फलया उ जहत्थनामेहिं॥२१३॥

तथा—

विग्नोपशामिकैकाऽभ्युदयप्रसाधनी भवेद्वितीया ।

निर्वाणमाधनी तथा फलदा तु यथार्धनामभिः ॥ २१३ ॥

पवरं पुष्पाईयं, पडमाए ढोयए उ त्कारी ।

आणेइ अन्नओ वि द्हु, निओगओ वीयपूजाए ॥२१४

प्रवरं पुष्पादिकं प्रथमायां ढौकते तु त्कारी ।

आनयत्यन्यतोऽपि गत्यु नियोगतो द्वितीयपूजायाम ॥ २१४ ॥

शुचौ वि सुंदरं जं, यत्था-ऽऽहरणाइवत्यु संभवइ ।

तं मणसा संपाडइ, जिणम्मि एगग्गधिगचित्तो ॥२१५॥

शुचनेऽपि सुन्दरं यद्वस्त्रा-ऽऽभरणादिवन्तु संभवति ।

तन्मनसा संपादयति जिने एकाग्रमधिरचित्तः ॥ २१५ ॥

निचं चिय संपुत्ता, जइ वि द्हु एसा न तीरण काउं ।

तद् वि अणुचिद्विअघा, अग्गइ-दीवाइदाणेण ॥२१६

निरमेव संपूर्णा यद्यपि रत्नेषा न तीर्यते (नकारते) कर्तुम् ।

तथाऽप्यनुष्ठानतयाऽभान-दीपादिदानेन ॥ २१६ ॥

भावेज्ज अवत्थनियं, पिंडत्थ-पयन्य-त्त्वग्गदियत्तं ।

लउमत्थ-केवलित्तं, मुत्तत्तं धेव तस्सन्थो ॥ २१७ ॥

आयपूजाद्वयो-
पयोगीनि व-
स्तुनि.

जिनम् धर-
भावयन्

भावयेताऽवस्थात्रिकं पिण्डस्थ-पदस्थ-रूपरहितत्वम् ।
 छद्मस्थ-केवलित्वं मुक्तत्वं चैव तस्यार्थः ॥ २१७ ॥
 उभयकरधरियकलसा, गयगयसुरवइपुरस्सरा तियसा ।
 गायंता वायंता, उवरि जिणेंदस्स निम्मविया ॥२१८॥
 उभयकरधृतकलशा गजगतसुरपतिपुरस्सरास्त्रिदशाः ।
 गायन्तो वादयन्त उपरि जिनेन्द्रस्य निर्मिताः ॥ २१८ ॥
 ठावंति मणे नूणं, संपइ अम्हारिसस्स लोयस्स ।
 जम्मणसमयपयट्टं, मज्जणमहिमासमारंभं ॥ २१९ ॥
 स्थापयन्ति मनसि नूनं संप्रत्यस्मादृशस्य लोकस्य ।
 जन्मसमयप्रवृत्तं मज्जनमहिमासमारम्भम् ॥ २१९ ॥
 वत्था-ऽऽहरण-विलेपण-मल्लेहिं विभूसिओ जिणवरिंदो ।
 रायसिरिमणुहवंतो, भाविज्जइ भवियलोएण ॥२२०॥
 वत्था-ऽऽभरण-विलेपन-मात्थैर्विभूपितो जिनवरेन्द्रः ।
 राज्यश्रियमनुभवन् भाव्यते भव्यलोकेन ॥ २२० ॥
 छद्मस्वावस्था अवगयकेसं सीसं, मुहं च दिट्ठं पि भुवणनाहस्स ।
 साहेइ समणभावं, छउमत्थो एस पिण्डत्थो ॥ २२१ ॥
 अपगतकेशं शीर्षं मुखं च दृष्टमपि भुवननाथस्य ।
 कथयति श्रमणभावं छद्मस्थ एष पिण्डस्थः ॥ २२१ ॥
 कंकिंलि कुसुमवुट्ठी दिव्वज्जुणि चमरिधारिणो उभओ ।
 सिंहासण भामंडल दुंदुहि छत्तत्थं चैव ॥ २२२ ॥
 कक्केलिः कुसुमवृष्टिः दिव्यध्वनिः चामरधारिण उभयतः ।
 सिंहासनं भामण्डलं दुन्दुभिः छत्रत्रयं चैव ॥ २२२ ॥
 तीर्थकरावस्था इय पाडिहेरिद्वी, अणन्नसाहारणा पुरा आसि ।
 केवलियनाणलंभे, तित्थयरपयम्भि पत्तस्स ॥ २२३ ॥

१. अशोकवृक्षवाचकोऽयं शब्दो देश्यप्राकृतः, तथा च "कंकेली अ असोए"-
 देशीनाममालायां द्वितीयवर्गे १२ श्लोकः ।

इति प्रातिहार्यऋद्धिरनन्यसाधारणा पुराऽऽसीत् ।

केवलिकज्ञानलाभे तीर्थकरपदे प्राप्तस्य ॥ २२३ ॥

पलियंकसन्निसन्नो, उद्धृष्टाणद्विओ य किर भयवं । मुक्तावस्था

एए दो आयारा, अरुवभावे जिणवराणं ॥ २२४ ॥

पर्यङ्कसन्निपण्ण ऊर्ध्वस्थानस्थितश्च किल भगवान् ।

एतौ द्वावाकारावरूपभावे जिनवराणाम् ॥ २२४ ॥

एवमवस्थाण त्तियं, सम्मं भावेज्ज वंदणासमए ।

जिणविंविहियनिचलनयणजुओ सुद्धपरिणामो २२५

एवमवस्थानां त्रिकं सम्यग् भावयेत् वन्दनासमये ।

जिनविम्बविहितनिश्चलनयनयुगः शुद्धपरिणामः ॥ २२५ ॥

एत्तो य वाम-दाहिण-पच्छिमदिसिदंसणं परिहरेज्जा । त्रिदिग्विरीक्षणविरतिः

तिदिसिनिरक्खणविरई, एवं चिय होइ नायवा २२६

एतस्माच्च वाम-दक्षिण-पश्चिमदिग्दर्शनं परिहरेत् ।

त्रिदिग्विरीक्षणविरतिरेवमेव भवति ज्ञातव्या ॥ २२६ ॥

आलोयचलं चक्खुं, मणो व तं दुक्करं थिरं काउं ।

रुवेहिं त्तिहिं खिप्पइ, सभावओ वा सयं चलइ २२७

आलोकचलं चक्षुर्मन इव तदुक्करं स्थिरं कर्तुम् ।

रूपसैः क्षिप्यते स्वभावतो वा स्वयं चलति ॥ २२७ ॥

तह वि ह्नु नामियगीवो, विसेसओ दिसितियं न पेहेज्जा ।

तत्थ उवओगभावे, वंदणपरिणामहाणी उ ॥ २२८ ॥

तथाऽपि खलु नामितग्रीवो विशेषतो दिक्त्रिकं न प्रेक्षेत ।

तत्रोपयोगभावे वन्दनपरिणामहाणिस्तु ॥ २२८ ॥

ठाउण उचियदेसे, चिइवंदणकरणजोगभूभाए ।

दिट्ठीए पेहेत्ता, विहिणा उभओ पमाजिजा ॥ २२९ ॥

स्थित्वोचितदेशे धैत्यवन्दनकरणयोगभूभागे ।

दृष्ट्या प्रेक्ष्य विधिनोभतः प्रमाजयेन् ॥ २२९ ॥

त्रिवारं पदभू-
मिप्रमाजनेम्

सममिउपमहलचेलंचलेण सङ्घो पमज्जणं कुणइ ।
 तिवसुत्तो वि-तिवारं,साहू रयहरदसग्गेहिं ॥ २३० ॥
 सममृदुपक्षमलचेलञ्चलेन श्राद्धः प्रमार्जनं करोति ।
 त्रिकृत्वो द्वि-त्रिवारं साधू रजोहर(ण)दशाग्रैः ॥ २३० ॥
 भावेज्ज य वंदंतो,वन्नाइतियं मणम्मि एगग्गो ।
 तं पुण भणंति मुणिणो,वन्नत्थालं वणसरूवं ॥ २३१ ॥
 भावयेत च वन्दमानो वर्णादित्रिकं मनस्येकाग्रः ।
 तं पुनर्भणन्ति मुनयो वर्णार्थालम्बनस्वरूपम् ॥ २३१ ॥
 थुइदंडाईवन्ना, उच्चरियवा फुडा सुपरिसुद्धा ।
 सर-वंजणाइभिन्ना, सपयच्छेया उचियघोसा ॥ २३२ ॥
 स्तुतिदण्डादिवर्णा उच्चरितव्याः स्फुटाः सुपरिशुद्धाः ।
 स्वर-व्यञ्जनादिभिन्नाः सपदच्छेदा उचितघोषाः ॥ २३२ ॥
 चिंतेयवो सम्मं, तेसिं अत्थो जहापरिन्नाणं ।
 सुन्नहिययत्तमिहरा, उत्तमफलसाहगं न भवे ॥ २३३ ॥
 चिन्तयितव्यः सम्यक् तेषामर्थो यथापरिज्ञानम् ।
 शून्यद्वयत्वमितरथोत्तमफलसाधकं न भवेत् ॥ २३३ ॥
 भावारिहंतपमुहं, सरेज्ज आलं वणं पि दंडेसु ।
 अहवा जिणविंवाई, जस्स पुरो वंदणाऽऽरद्धा ॥ २३४ ॥
 भावार्हत्-प्रमुखं स्मरेदालम्बनमपि दण्डेषु ।
 अथवा जिनविम्वादि यस्य पुरो वन्दनाऽऽरद्धा ॥ २३४ ॥
 कयपंचंगपणामो, साणंदो वंदणे पयटंतो ।
 धारेज्ज धीरचित्तो, मुद्दाओ तिन्नि जं भणियं ॥ २३५ ॥
 कृतपञ्चाङ्गप्रणामः सानन्दो कन्दने प्रवर्तमानः ।
 धारयेद् धीरचित्तो मुद्रास्तिम्बो यद्गणितम् ॥ २३५ ॥

पंचंगो पणिवाओ, थुइपाढो होइ जोगमुदाए । पधाशकसा-
 वंदण जिगमुदाए, पणिहाणं मुत्तमुत्तीए ॥ २३६ ॥ स्थम्
 पञ्चाङ्गः प्रणिपातः स्तुतिपाठो भवति योगमुद्रायाम् ।
 वन्दनं जिनमुद्रायां प्रणिधानं मुक्ताशुक्त्याम् ॥ २३६ ॥
 दो जाणू दोन्नि करा, पंचमयं होइ उत्तमंगं तु । पधाङ्गप्रनि-
 सम्मं संपणिवाओ, नेओ पंचंगपणिवाओ ॥ २३७ ॥ पातः
 द्वौ जानू द्वौ करौ पञ्चमकं भवत्युत्तमाङ्गं तु ।
 सम्यक् संप्रणिपातो ज्ञेयः पञ्चाङ्गप्रणिपातः ॥ २३७ ॥
 अन्नोन्नंतरियंगुलिकोसागारेहिं दोहिं हत्थेहिं । योगमुद्रा
 पिट्टोवैरि कुप्परसंठिएहिं तह जोगमुद ति ॥ २३८ ॥
 अन्योन्यान्तरिताङ्गलिकोशाकाराभ्यां द्वाभ्यां हस्ताभ्याम् ।
 उदरोपरि कूर्परस्थिताभ्यां तथा योगमुद्रेति ॥ २३८ ॥
 चत्तारि अंगुलाइं, पुरओ ऊणाइं जत्थ पच्छिमओ । जिनमुद्रा
 पायाणं उस्सग्गो, एसा पुण होइ जिगमुदा ॥ २३९ ॥
 चत्वारोऽङ्गुलाः पुरत ऊना यत्र पश्चिमतः ।
 पादयोरुत्सर्ग एषा पुनर्भवति जिनमुद्रा ॥ २३९ ॥
 मुत्तामुत्ती मुदा, समा जहिं दो वि गन्धिया हत्था । मुक्ताशुक्तिमुद्रा
 ते पुण णिडालदेसे, लग्गा अंघ्रे अलग्गा ति ॥ २४० ॥
 मुक्ताशुक्तिमुद्रा समौ यत्र द्वावपि गन्धितौ हर्णा ।
 तौ पुनर्ललाटदेशे लग्गावन्येऽलगाविति ॥ २४० ॥

चोयगो—

पृच्छा

वन्नाइसु उवओगो, जुगवं कह घडइ एगसमयम्मि ? ।
दो उवओगा समए, केवलिणो वि हु न जं इट्ठा ॥२४१॥

चोदकः—

वर्णादिपूपयोगो युगपत्कथं घटत एकसमये ।
द्वावुपयोगौ समये केवलिनोऽपि खलु न यदिष्टौ ॥ २४१ ॥

आथरिओ—

उत्तरम्

कमसो वि संभवन्ता, जुगवं नञ्जंति ते वि भिन्ना वि ।
चित्तस्स सिग्घकारित्तणेण एगत्तभावाओ ॥ २४२ ॥

आचार्यः—

क्रमशोऽपि संभवन्तौ युगपज्जायेते तावपि भिन्नावपि ।
चित्तस्य शीघ्रकारित्वेनैकत्वभावात् ॥ २४२ ॥

भणियं च—

पञ्चाशकगाथा

सवत्थ वि पणिहाणं, तग्गयकिरिया-भिहाण-वचेसु ।
अत्थे विसए य तहा, दिट्ठतो छिन्नजालाए ॥ २४३ ॥

भणितं च—

सर्वत्रापि प्रणिधानं तद्रतक्रिया-भिधान-वर्णेषु ।
अर्थे विषये च तथा दृष्टान्तः छिन्नज्वालायाः ॥ २४३ ॥

अहवा—

शास्त्रान्तरप्रा-
माण्यम्

केवलिणो उवओगो, वच्चइ जुगवं समत्थनेएसु ।
छउमत्थस्स व एवं, अभिन्नविसयासु किरियासु ॥२४४॥

अथवा—

केवलिन उपयोगो व्रजति युगपत्समस्तज्ञे(नि)येषु ।
छद्मस्थस्य वा एवमभिन्नविषयासु क्रियासु ॥ २४४ ॥

तथा चागमः—

मिन्नविसयं निसिद्धं, किरियादुगमेगया न एगम्मि ।
जोगतिगस्त वि भंगियसुत्ते किरिया जओ भणिया ॥

तथा चागमः—

मिन्नविषयं निपिद्धं क्रियाद्विकमेकदा नैकस्मिन् ।

योगत्रिकस्यापि भङ्गिकसूत्रे क्रिया यतो भणित्ता ॥२४५॥

एएण थोत्तपढणं, कुणंति नो जे पयाहिणं देत्ता ।

क्रियान्तरं कु-
र्वन्तोऽपि स्त्रो-
प्रपाठः

तेसिं पि कुमइसहं, उद्धरियं चेव दद्वं ॥ २४६ ॥

एतेन स्तोत्रपठनं कुर्वन्ति नो ये प्रदक्षिणां ददतः ।

तेषामपि कुमतिशस्यमुद्धरितमेव द्रष्टव्यम् ॥ २४६ ॥

तिविहं पणिहाणं पुण, मण-वइ-कायाण जं समाहाणं ।

प्रणिधानत्रि-
कम्

राग-दोसाभावो, भावत्यो होइ एयस्स ॥ २४७ ॥

त्रिविधं प्रणिधानं पुनर्मनो-वाक्-कायानां यत्समाधानम् ।

राग-द्वेषाऽभावो भावार्थो भवत्येतस्य ॥ २४७ ॥

अथवा—

चित्तइ न अन्नकजं, दूरं परिहरइ अट्ट-रोदाई ।

मनःप्रणिधा-
नम्

एगग्गमणो वंदइ, मणपणिहाणं हवइ एयं ॥ २४८ ॥

अथवा—

चिन्तयते नान्यकार्थं दूरं परिहरत्यात्तं-राट्टे ।

एकाग्रमना वन्दते मनःप्रणिधानं भवत्येतन्-वम ॥२४८॥

विगहा-विवायरहितो, वज्जितो मूय-ठहुरं सद्दं ।

पचःप्रणिधा-
नम्

वंदइ सपयच्छेयं, चायापणिहाणमेतं तु ॥ २४९ ॥

विरुधा-विवाद्रहितो वर्जयन्मूक-ठहुरं शब्दम् ।

वन्दते सपदच्छेदं वाक्प्रणिधानमेतत्तु ॥ २४९ ॥

१. "अंनिअमुत्तं मुचंती" मङ्गिकपुलम्-रक्षिपादाननंगम्, अन्यद् वा-भीजाय-
इयके हरिमद्रस्ता (४०७७५-७७६)

कायप्रणिधानम्

पेहंत-पमजंतो, करेइ उट्टण-निसीयणाईयं ।
 वावारंतररहिओ, वंदइ इय कायपणिहाणं ॥ २५० ॥
 प्रेक्षमाण-प्रमार्जयन् करोत्युत्थान-निपदनादिकम् ।
 व्यापारान्तररहितो वन्दत इति कायप्रणिधानम् ॥२५०॥
 एयं पुण तिविहं पि ह्नु, वंदंतेणाइओ उ कायवं ।
 जम्हा दह-तियसारा, सुवंदणा होइ एवं तु ॥२५१॥
 एतत्पुनस्त्रिविधमपि खलु वन्दमानेनाऽऽदितस्तु कर्त्तव्यम् ।
 यस्माद्दश-त्रिकसारा सुवन्दना भवत्येवं तु ॥ २५१ ॥

भणियं च—

इय दह-तियपरिसुद्धं, वंदणयं जो जिणाण तिकालं ।
 कुणइ नरो उवउत्तो, सो पावइ सासयं ठाणं ॥२५२॥

भणितं च—

इति दश-त्रिकपरिसुद्धं वन्दनकं यो जिनानां त्रिकालम् ।
 करोति नर उपयुक्तः स प्राप्नोति शाश्वतं स्थानम् ॥२५२॥

अन्यप्रकारेण
 वन्दनत्रिवि-
 धता

अन्नं पि तिप्पयारं, वंदणपेरंतभावि पणिहाणं ।
 जम्मि कए संपुन्ना, उक्कोसा वंदणा होइ ॥ २५३ ॥
 अन्यदपि त्रिप्रकारं वन्दनपर्यन्तभावि प्रणिधानम् ।
 यस्मिन् कृते संपूर्णोत्कृष्टा वन्दना भवति ॥ २५३ ॥

तत्स्वरूपम्

चेइयगय साहुगयं, नायवं तह य पत्थणारुवं ।
 एयस्स पुण सरुवं, सविसेसं उवरि वोच्छामि ॥२५४॥
 चैत्यगतं साधुगतं ज्ञातव्यं तथा च प्रार्थनारूपम् ।
 एतस्य पुनः स्वरूपं सविशेषमुपरि वक्ष्ये ॥ २५४ ॥
 वंदणविहाणमेयं, संखेवेणं मए समक्खायं ।
 अभणियपुवं सेसं, अवसरपत्तं भणिस्सामि ॥२५५॥
 वन्दनविधानमेतत्संक्षेपेण मया समाख्यातम् ।
 अभणितपूर्वं शेषमवसरप्राप्तं भणिष्यामि ॥ २५५ ॥

अन्नत्थाऽभणियं पि हु, आयरणाओ मए इमं भणियं । अस अन्यत्रा-
साठः
जडभावदूसियाणं, भवाणमणुग्गहट्टाए ॥ २५६ ॥

अन्यत्राऽभणितमपि खल्लाचरणातो मयेदं भणितम् ।

जडभावदूपितानां भव्यानामनुप्रहार्थम् ॥ २५६ ॥

सूरिपरंपरपत्तो, अत्थो सत्थे न गंधिओ जाव । अर्थग्रहणाऽज्ञा-
क्तिः

ता धेतुं दाउं वा, न तीरण मंदबुद्धीहिं ॥ २५७ ॥

सूरिपरंपराप्राप्तोऽर्थः शास्त्रे न ग्रथितो यावत् ।

तावद् ग्रहीतुं दातुं वा न तीर्यते (शक्यते) मन्दबुद्धिभिः ॥

गृहगृहण-धारणत्थं, तेसिं एयं समासओ रइयं । वन्दनासूत्रार्थ-
निरूपणम्

फुडविद्यडपायडत्थं, भणामि सुत्तत्थमेत्ताहे ॥ २५८ ॥

गुरुग्रहण-धारणार्थं तेषामेतत्समासतो रचितम् ।

स्फुटविकटप्रकटार्थं भणानि सूत्रार्थमिदानीम् ॥ २५८ ॥

सो पुण पुण्यकंडईहिं, भणिओ चिय ललियवित्थराईसु । ललितविस्तारा-
दयः

किंतु महामइगम्मो, दुखगम्मो पागयजणस्स ॥ २५९ ॥

स पुनः पूर्वकविभिर्भणितः सल्ल ललितविस्तरादिषु ।

किन्तु महामतिगम्यो दुखगम्यः प्राकृतजनस्य ॥ २५९ ॥

दुःखररोया विउसा, बाला भणियं पि नेव चुज्झंति । प्रयागप्रयोज-
नम्

तो मज्झिमबुद्धीणं, हियत्थमेसो पयामो मे ॥ २६० ॥

दुःखररोचा विदुषा बाला भणितमपि नैव चुष्यन्ते ।

सतो मध्यमबुद्धीनां हितार्थमेव प्रयासो मे ॥ २६० ॥

जं सम्भवंदणाए, जायइ जीवस्स सुंदरो भावो ।

तत्तो पुण कम्मसओ, तओ वि सवं मुकट्टाणं ॥ २६१ ॥

यत्सम्यग्बुद्धिनायां जायते जीवस्य सुन्दरो भावः ।

ततः पुनः कर्मप्रयत्नतोऽपि सर्वं मुकट्टाणम् ॥ २६१ ॥

सम्मजिणवंदणं पुण, विहाण-अत्थाववोहओ होइ ।
 तत्थ विहाणं भणियं, सुत्तपयत्थं अओ वोच्छं ॥२६२॥
 सम्यग्जिनवन्दनं पुनर्विधाना—ऽर्थावबोधतो भवति ।
 तत्र विधानं भणितं सूत्रपदार्थमतो वक्ष्ये ॥ २६२ ॥
 इह साहू सद्धो वा, चेइयगेहाइउचियदेसम्मि ।
 जेहजोगं कयपूओ, पमोयरोमंचियसरीरो ॥ २६३ ॥
 इह साधुः श्राद्धो वा चैत्यगृहाद्युचितदेशे ।
 यथायोगं कृतपूजः प्रमोदरोमाश्वितशरीरः ॥ २६३ ॥
 धन्नोऽहं कयपुन्नो, अणोरपाराम्मि भवसमुद्दम्मि ।
 जेण मए संपत्तं, जिणवंदणसुत्तवोहित्थं ॥ २६४ ॥
 धन्योऽहं कृतपुण्योऽनवरपारे भवसमुद्रे ।
 येन मया संप्राप्तं जिनवन्दनसूत्रवोहित्थम् ॥ २६४ ॥
 एयं परमं तत्तं, कायव्वमिओ वि नाऽवरं भुवणे ।
 विज्जं पिव मंतं पिव, विहिणाऽऽराहेमि ता एयं ॥ २६५ ॥
 एतत्परमं तत्त्वं कर्त्तव्यमित्तोऽपि नापरं भुवने ।
 विद्यामिव मन्त्रमिव विधिनाऽऽराधये तत् एतत् ॥२६५॥
 एवं संवेगरसायणेण सुत्थीभवंतसवंगो ।
 अइयारभीरुयाए, पडिलेह-पमज्जणुज्जुत्तो ॥ २६६ ॥
 एवं संवेगरसायनेन स्व(सु)स्थीभवत्सर्वाङ्गः ।
 अतिचारभीरुतया प्रतिलेख(न)-प्रमार्जेनोद्युक्तः ॥ २६६ ॥
 उद्दामसरं वेयालिओ व पठिऊण सुकइवद्दाइं ।
 सपराणंदकराइं, मंगलचित्ताइं वित्ताइं ॥ २६७ ॥
 उद्दामस्वरं वैतालिक इव पठित्वा सुकविबद्धानि ।
 स्वपरानन्दकराणि मङ्गलचित्राणि वृत्तानि ॥ २६७ ॥
 कयपंचंगपणामो, दाहिणजाणुं महीएँ विणिहट्टु ।
 इयरं मणा अलग्गं, ठविऊण कयंजलीमउलो ॥२६८॥

वन्दकविचारणा

प्रणिपातस्तय-
भणनविधिः

कृतपश्चाद्गणामो दक्षिणजानुं महां विनिवृत्य ।

इतरं मनागलमं स्थापयित्वा कृताञ्जलिमुकुलः ॥ २६८ ॥

जिणविंशपायपंकयविणिवेसियनयणमाणसो धंणियं ।

अक्खलियाइगुणजुयं, पणिवायययं [तओ] पढइ ॥ २६९ ॥

जिनत्रिम्बपादपङ्कजविनिवेशितनयनमानसोऽत्यर्थम् ।

अस्खलितादिगुणयुतं प्रणिपातस्वं ततः पठति ॥ २६९ ॥

“नमोऽस्त्यु णं अरहंताणं भगवंताणं” इत्यादि ॥

‘नमोऽस्तु अर्हद्भ्यो भगवद्भ्यः’ इत्यादि ॥

एयस्स उ वक्खाणं, संहियमाई कमेण छब्भेयं ।

व्याख्यानस्य
पौशलम्

पुव्वपुरिसेहिं दिट्ठं, उवइट्ठं तह य एवं तु ॥ २७० ॥

एतस्य तु व्याख्यानं संहितादि क्रमेण पङ्केदम् ।

पूर्वपुरुषैर्दृष्टमुपदिष्टं तथा चैवं तु ॥ २७० ॥

संहियो य पयं चैव, पयत्यो पयविग्गहो ।

चौलणं पचयत्थाणं, वक्खाणं छविहं मयं ॥ २७१ ॥

१. गाढाशौड्यं देख्यः “धनिअं गाडम्”—देहीनाममाळायां पद्यमे षणै ५८
श्लोके । २. पूर्णमूलम्—नमु(मो)ऽस्त्यु णं अर(रि)हंता णं, भगवंताणं ॥ १ ॥
आइगराणं, तित्थयराणं, सयंसंयुद्धाणं ॥ २ ॥ पुरिसुत्तमाणं, पुरिसमीहाणं,
पुरिसयरपुंडरीआणं, पुरिसयरगंधहत्थीणं ॥ ३ ॥ लोमुत्तमाणं, लोगना-
हाणं, लोगहिआणं, लोगपइयाणं, लोगपओअगराणं ॥ ४ ॥ अमपइयाणं,
चफगुदयाणं, मग्गदयाणं, सरणदयाणं, वोदिदयाणं ॥ ५ ॥ धम्मदयाणं,
धम्मइसयाणं, धम्मनायगाणं, धम्ममारहीणं, धम्मपरचाउरंतचद्वप-
ईअणं ॥ ६ ॥ अप्पडिहययरनाणइंसणधराणं विअट्टउत्तमाणं ॥ ७ ॥ जि-
णाणं, जाययाणं, तिघ्राणं, तारयाणं, पुद्धाणं, षोदयाणं, मुत्ताणं, मोअ-
गाणं ॥ ८ ॥ सप्यधूणं, सप्यइरिमीणं, तिघ-मयल-मइअ-मणंत-मइल्लय-
मग्गयायाह-मपुणरापिच्छि तिदिगइनामपेयं टाणं संपत्ताणं, नमो जि-
णाणं जिअमयाणं ॥ ९ ॥ १. ९११११ धं विदोषापदपदके १००० तत्पत्तौ—

संहिता च पदं चैव पदार्थः पदविग्रहः ।

चालनं प्रत्यवस्थानं व्याख्यानं पद्धिधं मतम् ॥ २७१ ॥

संहिता.

अकखलियसुत्तुचारणरूवा इह संहिया मुणेयवा ।

सा सिद्धि चिय नेया, विसुद्धसुत्तस्स पढणेण ॥२७२॥

अस्खलितसूत्रोच्चारणरूपेह संहिता ज्ञातव्या ।

सा सिद्धिः खलु ज्ञेया विशुद्धसूत्रस्य पठनेन ॥ २७२ ॥

पदम्

तह संपयनामाई, महापयाइं हवंति नव एत्थ ।

अत्थपयणा उ जम्हा, होइ पयं समयभासाए ॥२७३॥

तथा संपन्नानि महापदानि भवन्ति नवान्न ।

अर्थपचनात्तु यस्माद्भवति पदं समयभाषायाम् ॥२७३॥

आलावयरूवाइं, तेत्तीसं वन्नियाइं सूरीहिं ।

ताइं पुण एवं खलु, संपयनवगे विहत्ताइं ॥ २७४ ॥

आलापकरूपाणि त्रयस्त्रिंशद्वर्णितानि सूरिभिः ।

तानि पुनरेवं खलु संपन्नवके विभक्तानि ॥ २७४ ॥

दो तिय चउरोपंच य, पंच य पंच य दुगं चउकं च ।

तिन्नेव य आलावा, संपयनवगे अणुक्रमसो ॥२७५॥

द्वौ त्रयश्चत्वारः पञ्च च पञ्च च पञ्च च द्वौ (द्विकं) च-

त्वारश्च (चतुष्कं च) ।

त्रय एव चालापा संपन्नवकेऽनुक्रमशः ॥ २७५ ॥

‘नमोऽस्त्युणं’
इत्यस्य अर्थः

एएसिं अत्थो पुण, नमो त्ति नमणं इमो मम पणामो ।

अत्थु त्ति होउ संपज्जउ त्ति णं वक्कलंकारे ॥ २७६ ॥

एतेषामर्थः पुनः ‘नमः’ इति नमनमयं मम प्रणामः ।

‘अस्तु’ इति भवतु संपद्यतामिति ‘णं’ वाक्यालङ्कारे ॥२७६॥

अहंताभ्याः

होउ पणामो एसो, अरहंताणं ति एस संबंधो ।

अट्टविहपाडिहेरं, अरहंती तेण अरहंता ॥ २७७ ॥

भवतु प्रणाम एपोऽर्हत्त्व इत्येप संबन्धः ।

अष्टविधप्रातिहार्यमर्हन्ति तेनार्हन्तः ॥ २७७ ॥

भणियं च—

असोगखखो सुरपुष्पवुद्धी, दिवो ज्जुणी चामरमासनं च ।
भामंडलं दुंदुहि याऽऽयवत्तं, सुपाडिहेराणि जिणाणमेव ॥
भणितं च—

अशोकवृक्षः सुरपुष्पवृष्टिर्दिव्यो ध्वनिश्चामरमासनं च ।

भामण्डलं दुन्दुभिश्चातपत्रं सुप्रातिहार्याणि जिनाणामेव ॥

अरहंति वंदणनमंसणाणि अरहंति पूयसकारं ।

निर्युक्तिर्माद-
वाहवी

सिद्धिगमणं च अरिहा, अरहंता तेण वुच्चंति ॥२७९॥

अहंन्ति वन्दन-नमस्यनान्यहंन्ति पूजासत्कारम् ।

सिद्धिगमनं चार्हाः अहंन्तस्तेनोच्यन्ते ॥ २७९ ॥

उत्तमगुणसंपन्ना अरिहा, जोग्गत्ति तेसि ते अंता ।

भुवणे वि जेण नन्नो, तेहिंतो उत्तमो अत्थि ॥२८०॥

उत्तमगुणसंपन्ना अर्हा योग्या इति तेषां तेऽन्ताः ।

भुवनेऽपि येन नान्यस्तेभ्य उत्तमोऽस्ति ॥ २८० ॥

न रहंति न चिट्ठंती, भवम्मि जं तेण वा वि अरहंता ।

अहव रहो पच्छन्नं, अंतो वा नत्थि नाणस्स ॥२८१॥

न वसन्ति न तिष्ठन्ति भवे यत्तेन वाप्यऽरहन्तः ।

अथवा रहः प्रच्छन्नमन्तो वा नास्ति ज्ञानस्य ॥ २८१ ॥

अहवा अरिणो सत्तू, हंतारो तेसि तेण अरिहंता ।

अट्ठविहकम्मपमुहा, ते नेया जेणिमं मुत्तं ॥ २८२ ॥

अथवाऽरयः शत्रवो हन्तारस्तेषां तेनाऽरिहन्ताः ।

अष्टविधकर्मप्रमुत्तास्ते श्रेया येनेदं सूत्रम् ॥ २८२ ॥

१. अयं वैवं संस्कृतः श्लोकः—

“अशोकवृक्षः सुरपुष्पवृष्टिर्दिव्यो ध्वनिश्चामरमासनं च ।

भामण्डलं दुन्दुभिरातपत्रं सुप्रातिहार्याणि जिनेश्वरानाम्” ॥

२. इयं गणया आचक्ष्यकामूत्रे १२१ तना-आचक्ष्यके (पृ० ४०९) ।

निर्युक्तिः अर्हविहं पि य कम्मं, अरिभूर्यं होइ सवजीवाणं ।
तं कम्ममरिं हंता, अरिहंता तेण बुचंति ॥ २८३ ॥
अष्टविधमपि च कम्मरिभूतं भवति सर्वजीवानाम् ।
तं कम्मरिं हन्ता अरिहन्ताः तेनोच्यन्ते ॥ २८३ ॥

निर्युक्तिः राग-दोस कसाए, इंदियाणि वि पंच वि ।
एए अरिणो हंता, अरिहंता तेण बुचंति ॥ २८४ ॥
राग-द्वेष-कपायौ इन्द्रियाण्यपि पञ्चापि ।

एतेषां अरीणां हन्तारः अरिहन्तारः तेनोच्यन्ते ॥२८४॥

संसारवद्धरे जं, पुणो न रोहंति खीणकम्मत्ता ।
अरुहंता णं तेसिं, होउ नमो वा वि जं भणियं ॥२८५॥
संसारवद्धरे यत्पुनर्न रोहन्ति क्षीणकर्मत्वात् ।

अरुहन्तः तेषां भवतु नमो वापि यद्भणितम् ॥२८५॥

दड्ढम्मि जहा वीए, न होइ पुण अंकुरस्त उप्पत्ती ।
तह कम्मवीयविरहे, भवंकुरस्सावि नो भावो ॥२८६॥
दग्धे यथा वीजे न भवति पुनरङ्कुरस्योत्पत्तिः ।

तथा कर्मबीजविरहे भवाङ्कुरस्यापि नो भावः ॥ २८६ ॥

भगवत्शब्दप्र-
योजनम्

नामाइचउब्भेया, अरहंता जिणमयम्मि सुपसिद्धा ।
भावपडिवत्तिहेउं, भगवंताणं ति तो भणियं ॥२८७॥
नामादिचतुर्भेदा अर्हन्तो जिन्मते सुप्रसिद्धाः ।

भावप्रतिपत्तिहेतुं भगवद्भ्य इति ततो भणितम् ॥ २८७ ॥

भगवत्श-
ब्दायाः

तत्थ भगो छब्भैओ, ईसरियाईण जं समग्गत्तं ।
ईसरियं रुव-जसो-सिरि-धम्म-पयत्तमेएसिं ॥२८८॥

१. इयं गाथा आवश्यकसूत्रे १२० तमा—आवश्यके (पृ०४०६) २. “अत्र प्राकृतशैल्या छान्दसत्वात् ‘सुपां सुपि’ इत्यादिलक्षणतः एतेषामरीणां हन्तारः” इत्यावश्यकटीकायां सूत्र्याकिन्या महत्तरायाः । ३. “ऐश्वर्यस्य समग्रस्य रूपस्य यशसः धियः । धर्मस्याथ प्रयत्नस्य पण्णां भग इतीज्जना ॥” इति प्रज्ञापनाइत्तौ भगवद्-शब्दविवेचने श्रीमलयो भगवान् ।

तत्र भगः पद्भेद ऐश्वर्यादीनां यत्समप्रत्वम् ।
 ऐश्वर्यं रूप-यज्ञः-श्री-धर्म-प्रयत्नमेतेषाम् ॥ २८८ ॥
 ईसरियं पि पद्भुत्तं, ससुरासुरमणुयजीवलोगस्त । भग-स्वरूपम्
 एएसिं संपुन्नं, स्त्वं पि जमाऽऽगमे भणियं ॥ २८९ ॥
 ऐश्वर्यमपि प्रभुत्वं ससुराऽसुरमनुजजीवलोकस्य ।
 एतेषां संपूर्णं रूपमपि यदागमे भणितम् ॥ २८९ ॥
 सर्वसुरा जइ स्त्वं, अंगुट्टपमाणयं विउव्वेजा । नियुक्तिः
 जिणपायंगुट्टं पइ, न सोहए तं जहिंंगालो ॥ २९० ॥
 सर्वसुरा यदि रूपमङ्गुष्ठप्रमाणकं विकुर्युः ।
 जिनपादाङ्गुष्ठं प्रति न शोभते तद् यथाऽङ्गारः ॥ २९० ॥
 भरियभुवणंतरालो, गोक्षीर-तुसार-हार-ससिधवलो ।
 तेलोके गिजंतो, जसो वि एएसि पडिपुन्नो ॥ २९१ ॥
 भरितभुवनान्तरालं गोक्षीर-तुषार-हार-शशिधवलम् ।
 त्रैलोक्ये गीयमानं यज्ञोऽप्येतेषां प्रतिपूर्णम् ॥ २९१ ॥
 पायारो-सरणाई, वाहिरलच्छी इभेसि संपुन्ना ।
 केवलियनाण-दंसणपामोक्खा अंतरंगा वि ॥ २९२ ॥
 प्राकारा-ऽवसरणादिर्वाह्यलक्ष्मीरेषां संपूर्णा ।
 केवलिकक्षान-दर्शनप्रमुखा अन्तरङ्गा अपि ॥ २९२ ॥
 धम्मो वि हु एएसिं, संपुन्नो चेव हेउ-फलरूथो ।
 जं तेहिंतो वि वरं, धम्मफलं तिहुयणे नत्थि ॥ २९३ ॥
 धर्मोऽपि स्वत्वेतेषां संपूर्ण एव हेतु-फलरूपः ।
 यत्तेभ्योऽपि वरं धर्मफलं त्रिभुवने नात्ति ॥ २९३ ॥
 धम्मोऽसो पयत्तो, संपुन्नो चेव लोगनाहाणं ।
 करसंठिए वि मोक्खे, करेति धम्मज्जमं जेण ॥ २९४ ॥

धर्मोद्यमः प्रयत्नः संपूर्ण एव लोकनाथानाम् ।
 करसंस्थितेऽपि मोक्षे कुर्वन्ति धर्मोद्यमं येन ॥ २९४ ॥
 तित्थयरो चउनाणी, सुरमहिओ सिज्झियव्वयधुवम्मि ।
 अणिगूहियवलविरिओ, सबत्थामेण उज्जमइ ॥२९५॥
 तीर्थकरश्चतुर्ज्ञानी सुरमहितः सेद्धव्यकध्रुवे ।

अनिगूहित-वलवीर्यः सर्वस्वाम्नोद्यच्छति ॥ २९५ ॥

प्रथमा संपत्

एसो छब्भेयभगो, विज्जइ जं तेसि तेण भगवंता ।
 तेसिं लोगपह्णं, अत्थु नमो संपया पढमा ॥२९६॥
 एष पद्भेदभगो विद्यते यत्तेषां तेन भगवन्तः ।
 तेषां लोकप्रभूणामस्तु नमः संपत्प्रथमा ॥ २९६ ॥

इह पुण छट्ठविभत्ती, चउत्थिअत्थम्मि होइ दट्ठवा ।
 पुव्वमुणीहिं पढिज्जइ, जं पाइयलक्खणे एवं २९७
 इह पुनः पष्ठीविभक्तिः चतुर्ध्वर्थे भवति द्रष्टव्या ।
 पूर्वमुनिभिः पश्यते यत्प्राकृतलक्षण एवम् ॥ २९७ ॥

प्राकृतलक्षण-
 साक्ष्यम्

बहुवयणेण दुवयणं, छट्ठविभत्तीए भन्नइ चउत्थी ।
 जह हत्था तह पाया, नमोऽत्थु देवाहिदेवाणं ॥२९८॥
 बहुवचनेन द्विवचनं पष्ठीविभक्तौ भण्यते चतुर्थी ।
 यथा हस्तौ तथा पादौ नमोऽस्तु देवाधिदेवेभ्यः ॥२९८॥

आदिकराः

आइगरा ते भणिया, जम्हा उप्पन्नकेवला सबे ।
 आइं कुणंति नियमा, मुयधम्म-चरित्तधम्माणं ॥२९९॥
 आदिकरास्ते भणिता यस्मादुत्पन्नकेवलाः सर्वे ।
 आदिं कुर्वन्ति नियमान् भुतधर्म-चारित्रधर्माणाम् ॥२९९॥

जओ—

त्रिभुक्तिः अत्यं भासइ अरिहा, सुचं गंधंति गणहरा निउणं ।

सासणस्स हियद्वाए, तओ सुत्तं पवत्तइ ॥ ३०० ॥

यतः—

अर्थ भापतेऽर्हन् सूत्रं प्रध्नन्ति गणधराः निपुणम् ।

शासनस्य हितार्थाय ततः सूत्रं प्रवर्त्तते ॥ ३०० ॥

सामाहयाहया वा, वय-जीवनिकायभावणा पढमं ।

एसो धम्मोवाओ, जिणेहिं सवेहिं उवइट्ठो ॥ ३०१ ॥

सामायिकादिका वां व्रत-जीवनिकायभावना प्रथमम् ।

एष धर्मोपायो जिनैः सर्वैरुपदिष्टः ॥ ३०१ ॥

तित्थं जिणेहि भणियं, संसारुत्तारकारणं संघो । तीर्थकराः

चाउबद्धो नियमा, कुणंति तं तेण तित्थयरा ॥३०२॥

तीर्थं जिनैर्भणितं संसारोत्तारकारणं सङ्घः ।

चातुर्वर्ण्यो नियमात् कुर्वन्ति तत् तेन तीर्थकराः ॥३०२॥

सयमेव जओ सम्मं, बुद्धा नन्नेण बोहिया सवे । स्वयंसंबुद्धाः

तेण सयंसंबुद्धा, तेसि नमो संपया वीया ॥ ३०३ ॥ द्वितीया संपत्

स्वयमेव यतः सम्यग्बुद्धा नान्येन बोधिताः सर्वे ।

तेन स्वयंसंबुद्धास्तेषां नमः संपद्द्वितीया ॥ ३०३ ॥

पुरिसा संसारिजिया, नर-नारय-तिरिय-देवगइवासी । पुरुषोत्तमाः

सवेसि तेसि पुज्जा, हवंति पुरिसोत्तमा तम्हा ॥३०४॥

पुरुषाः संसारिजीवा नर-नारक-तिर्यग्देवगतिवासिनः ।

सर्वेषां तेषां पूजा भवन्ति पुरुषोत्तमालस्मात् ॥ ३०४ ॥

वीहंति न चैव जओ, उवसग्ग-परीसहाण घोराणं । पुरुषसिंहाः

विअरंति असंकमणा, भवन्ति तओ पुरिससीहा ॥३०५॥

विभ्यति न चैव यत् उपसर्ग-परीषहाणां घोराणाम् ।

विचरन्त्यशङ्कमनसो भण्यन्ते ततः पुरुषसिंहाः ॥३०५॥

पुरुषवरपुण्ड-
रीकाः

पुरिसवरपुंडरीया, होंति जिणा पुंडरीयसाहम्मा ।
तं पुण वियारियवं, एवं सत्थत्थकुसलेहिं ॥ ३०६ ॥

पुरुषवरपुण्डरयिका भवन्ति जिनाः पुण्डरीकसाधर्म्यात् ।
तत्पुनर्धिचारितव्यमेवं शास्त्रार्थकुशलैः ॥ ३०६ ॥

पंके जायं सलिलेण वद्धियं उवरि संठियं तेसिं ।
एगेणावि न छुप्पइ, जह पवरं पुंडरीयं तं ॥ ३०७ ॥

पङ्के जातं सलिलेन वर्द्धितमुपरि संस्थितं तेषाम् ।
एकेनापि न स्पृश्यते यथा प्रवरं पुण्डरीकं तत् ॥ ३०७ ॥

एवं खलु तित्थयरा, जाया संसारपंकमज्झम्मि ।
पंचविहकामभोगोदएण संपाविया विद्धिं ॥ ३०८ ॥

एवं खलु तीर्थकरा जाताः संसारपङ्कमध्ये ।
पञ्चविधकामभोगोदयेन संप्रापिता वृद्धिम् ॥ ३०८ ॥

छुप्पंति न एक्केण वि, संपत्ता वीयरागपयमउलं ।
सासाइ सुरहिगंधं, वहंति वा पुंडरीयं व ॥ ३०९ ॥

स्पृश्यन्ते नैकेनापि संप्राप्ता वीतरागपदमतुलम् ।
श्वासादि सुरभिगन्धं वहन्ति वा पुण्डरीकमिव ॥ ३०९ ॥

वहुंति य उवयारे, नर-तिरियाणं निरीहपरिणामा ।
धारिजंति व सिरसा, नरा-ऽमरीसेहिं नमिरेहिं ॥ ३१० ॥

वर्धन्ते चोपकारे नर-तिर्यश्चोर्निरीहपरिणामाः ।
धार्यन्ते वा शिरसा नरा-ऽमरेदौर्नैः ॥ ३१० ॥

पुरिसा वि जिणा एवं, पत्ता वरपुंडरीयउवमाणं ।
जह गंधहत्थिउवमा, पत्ता तह संपयं वोच्छं ॥ ३११ ॥

पुरुषा अपि जिना एवं प्राप्ता वरपुण्डरीकोपमानम् ।
यथा गन्धहस्त्युपमा प्राप्तास्तथा सांप्रतं वक्ष्ये ॥ ३११ ॥

पुरुषवरगन्ध-
हस्तिनः

जह गंधहत्थिगंधं, असहंता कुंजरा पलायंति ।
डुकांति नेव समरे, एगस्स वि ते अणेगा वि ॥ ३१२ ॥

यथा गन्धहस्तिगन्धमसहमानाः कुञ्जराः पलायन्ते ।
 दौकन्ते नैव समरे एकस्यापि तेऽनेके अपि ॥ ३१२ ॥
 इय जत्थ जिणो विहरइ, देसे जोयणसयाउ तत्तो उ ।
 रोगो-वसग्गकरिणो, सब्बे दूरेण नासंति ॥ ३१३ ॥
 इति यत्र जिनो विहरति देशे योजनशतात् ततस्तु ।
 रोगो-पसर्गकरिणः सर्वे दूरेण नश्यन्ति ॥ ३१३ ॥

तथाहि—

पुञ्जुप्पन्ना रोगा, पसमंती इति-वइर-भारीओ ।
 अइवुट्ठि अणावुट्ठी, न होइ दुब्बिक्ख-डमरं वा ॥३१४॥

तथाहि—

पूर्वोत्पन्ना रोगाः प्रशाम्यन्ति इति-वैर-मार्यः ।
 अतिवृष्टिरनावृष्टिर्न भवति दुर्भिक्ष-डमरं वा ॥ ३१४ ॥

पुरिसवरगंधहत्थीण ताण सांडीरभावकलियाणं । तृतीया संपत्
 होउ पणामो एसो, चउप्पया संपया एसा ॥ ३१५ ॥

पुरुषवरगन्धहस्तिभ्यस्तेभ्यः शौण्डीरभावकलितेभ्यः ।
 भवतु प्रणाम एष चतुष्पदा संपदेया ॥ ३१५ ॥

लोगाईया पंच उ, आलावा संपया चउत्थी उ ।
 तेसि पुण लोगसदो, जहजोगमणेगहा नेओ ॥३१६॥

लोकादिकाः पञ्च त्वालापा संपच्चतुर्या तु ।
 तेषां पुनर्लोकशब्दो यथायोगमनेकया ज्ञेयः ॥ ३१६ ॥

लोगस्स भवलोगस्स उच्चमाऽऽसन्नसिद्धिगामित्ता । लोकोत्तमाः
 लोगोत्तम त्ति तेसिं, तह चेव य लोगनाहाणं ॥३१७

लोकस्य भव्यलोकस्योत्तमा आसन्नसिद्धिगामित्वान् ।
 लोकोत्तमा इति तेभ्यः तथैव च लोकनाथेभ्यः ॥३१७॥

एत्थं पि लोगसदो, वीयाहाणाइउचियभवेसु । लोकनाथाः
 ते नाहा तस्स जओ, जोगक्खेमंकरा नाहा ॥ ३१८॥

अत्राऽपि लोकशब्दो बीजाधानाद्युचितभव्येषु ।

ते नाथास्तस्य यतो योग-क्षेमङ्करा नाथाः ॥ ३१८ ॥

योग-क्षेम-
रूपम्

जोगो असंतदाणं, संतस्स उ पालणा भवे खेमं ।

बीयाहाणाइगुणे, देंति पालेंति य जिणिंदा ॥३१९॥

योगोऽसदानं सतस्तु पालना भवेत्क्षेमम् ।

बीजाधानादिगुणान् ददति पालयन्ति च जिनेन्द्राः ॥३१९

लोकहिताः

पंचत्थिकायमइयं, लोमं वरकेवलेण जाणेत्ता ।

अवितहमेव जणाणं, परुवयंति त्ति लोगहिया ॥३२०॥

पञ्चास्तिकायमयं लोकं वरकेवलेन ज्ञात्वा ।

अवितथमेव जनानां प्ररूपयन्तीति लोकहिताः ॥ ३२० ॥

लोगो व जीवलोगो, सओ य परओ य अवायरक्खणओ ।

तस्सेगंतेण हिया, लोगहिया जिणवरा तेण ॥ ३२१ ॥

लोको वा जीवलोकः स्वतश्च परतश्चापायरक्षणतः ।

तस्यैकान्तेन हिता लोकहिता जिनवरास्तेन ॥ ३२१ ॥

लोकप्रदीपाः

तह ते लोगपईवा, जम्हा सन्निहियसवसत्ताणं ।

दीवेंति पईवा इव, जीवाइपयत्थवत्थुगणं ॥ ३२२ ॥

तथा ते लोकप्रदीपा यस्मात्सन्निहितसर्वसत्त्वानाम् ।

दीपयन्ति प्रदीपा इव जीवादिपदार्थवस्तुगणम् ॥ ३२२ ॥

अहवा संसयतामसमसेसमासन्नसन्निलोगस्स ।

अवणेंति मणगिहाओ, लोगपईवा तओ हुंति ॥३२३॥

अथवा संशयतामसमशेषमासन्नसंज्ञिलोकस्य ।

अपनयन्ति मनोगृहाल्लोकप्रदीपास्ततो भवन्ति ॥ ३२३ ॥

लोगो वि सुद्धबुद्धी, सम्मदिट्ठी विसेसओ तस्स ।

अइसुहुमे वि पयत्थे, पओयंतां सुजुचीहिं ॥ ३२४ ॥

लोकोऽपि शुद्धबुद्धिः सम्यग्दृष्टिर्विशेषतस्तस्य ।

अतिसूक्ष्मेऽपि पदार्थे प्रद्योतयन्तः सुयुक्तिभिः ॥ ३२४ ॥

लोय(ए)पञ्जोयगरा, सूरा इव हुंति तेण तित्थयरा । लोकप्रद्योत-
संखेत्तविचित्तत्था, विन्नेया संपया एसा ॥ ३२५ ॥ कराक्षतुर्या
संपत्

लोके प्रद्योतकराः सूरा इव भवन्ति तेन तीर्थकराः ।

संक्षिप्तविचित्रार्था विज्ञेया संपदेया ॥ ३२५ ॥

अभयाइपयत्थाणं, दायारो संपया य पंचमिया ।

पंचहिं पएहिं भणिया, अभयाइस्वरूपमेयं तु ॥ ३२६ ॥

अभयादिपदार्थानां दातारः संपद्य पञ्चमिका ।

पञ्चमिः पदैर्भणिताऽभयादिस्वरूपमेतत्तु ॥ ३२६ ॥

तिविहतिविहेण वहकरणविरईओ जेहिं सबकालं पि । अभयदयाः

दिन्नमभयं जिणाणं, अभयदयाणं नमो ताणं ॥ ३२७ ॥

त्रिविधत्रिविधेन वधकरणविरतितः यैः सर्वकालमपि ।

दत्तमभयं जिनेभ्योऽभयदयेभ्यो नमस्तेभ्यः ॥ ३२७ ॥

मोहंधो जंतुगणो, निर्म्मलसुयणाणचक्खुदाणेण । चक्षुर्दयाः

फुडदंसी जेहि कओ, चक्खुदयाणं नमो ताणं ॥ ३२८ ॥

मोहान्धो जन्तुगणो निर्म्मलश्रुतज्ञानचक्षुर्दानेन ।

स्फुटदर्शा यैः कृतः चक्षुर्दयेभ्यो नमस्तेभ्यः ॥ ३२८ ॥

अणुवकयपराणुग्गहपरेहि निघाणवरपुरीमग्गो । मार्गदयाः

भवरत्ते जेहि कओ, ते मग्गदया जओ सुत्तं ॥ ३२९ ॥

अनुपकृतपरानुग्रहपरैर्निर्वाणवरपुरीमार्गः ।

भवारण्ये यैः कृतस्ते मार्गदया यतः सूत्रम् ॥ ३२९ ॥

संम्मदंसणदिट्ठो, नाणेण य तेहि सुट्ठु उवलट्ठो । नियुक्तिः

चरण-करणेहि पहओ, नेघाणपहो जिणंदेहिं ॥ ३३० ॥

सम्यग्दर्शनदृष्टो ज्ञानेन च तैः सुप्रपलब्धः ।
चरणकरणैः प्रहतो निर्वाणपथो जिनेन्द्रैः ॥ ३३० ॥

शरणदयाः भवभीयाण जियाणं, सरणागयवच्छला जओ ताणं ।
होंति जिणेंदा नियमा, शरणदया तेण बुच्चंति ॥३३१॥
भवभीतानां जीवानां शरणागतवत्सला यतस्तेषाम् ।
भवन्ति जिनेन्द्रा नियमात् शरणदयास्तेनोच्यन्ते ॥३३१॥

बोधिदयाः
पञ्चमी संपत्
बोही जिणेहि भणिया, भवंतरे सुद्धधम्मसंपत्ती ।
जिणसंधवेण लब्भइ, बोहिदया तेण बुच्चंति ॥३३२॥
बोधिर्जिनैर्भणिता भवान्तरे शुद्धधर्मसं(प्राप्तिः)पत्तिः ।
जिनसंस्तवेन लभ्यते बोधिदयास्तेनोच्यन्ते ॥ ३३२ ॥

अह छट्ठसंपयाए, धम्माईयाणि पंच उ पयाणि ।
धम्मो चरित्तधम्मो, किरियापरिणामरूवो सो ॥३३३॥
अथ पष्ठसंपदि धर्मादिकानि पञ्च तु पदानि ।
धर्मश्चारित्रधर्मः क्रियापरिणामरूपः सः ॥ ३३३ ॥

धर्मदयाः
दुविहो पि हु संपज्जइ, जम्हा जिणचलणसेवणरयाणं ।
गिज्जंति जाणएहिं, तम्हा ते तस्स दायारो ॥३३४॥
द्विविधोऽपि खलु संपद्यते यस्माज्जिनचरणसेवनरतानाम् ।
गीयन्ते ज्ञायकैस्तस्मात्ते तस्य दातारः ॥ ३३४ ॥

धर्मदेशकाः
परहियकरणेकरया, जहजोगं उवइसंति जं धम्मं ।
तो धम्मदेसया ते, तेसिं चिय मे नमो होउ ॥३३५॥
परहितकरणैकरता यथायोगमुपदिशन्ति यं धर्मम् ।
ततो धर्मदेशकास्ते तेभ्य एव मे नमो भवतु ॥ ३३५ ॥

धर्मनायकाः
सो पुण होइ विसिट्ठो, तेसिं आणाइ वट्टमाणणं ।
धम्मस्स नायगाणं, तत्तो तेसिं मम पणामो ॥३३६॥

स पुनर्भवति विशिष्टस्तेपामाज्ञायां वर्त्तमानानाम् ।

धर्मस्य नायकेभ्यस्तस्तेभ्यो मम प्रणामः ॥ ३३६ ॥

जह सारही सुकुसलो, तहा तहा खेडए रह-तुरंगे । धर्मसारथयः

जह नो होइ अवाओ, तुरंगमाणं रहस्सावि ॥३३७॥

यथा सारथिः सुकुशलस्तथा तथा खेटयति रथ-तुरङ्गान् ।

यथा नो भवत्यपायस्तुरङ्गमाणां रथस्याऽपि ॥ ३३७ ॥

एवं जिणुत्तमेहिं, वि उस्तग्ग-ऽववायपमुहजुत्तीहिं ।

एगंतहिओ धम्मो, उवइट्ठो धम्म-धम्मीणं ॥३३८॥

एवं जिनोत्तमैरप्युत्सर्गा-ऽपवादप्रमुखयुक्तिभिः ।

एकान्तहितो धर्म उपदिष्टो धर्म-धर्मिणाम् ॥ ३३८ ॥

इह धम्मो होइ रहो, तुरंगमा तस्त धारणा पुरिसा ।

उभयहियमुवइसंता, जिणनाहा धम्मसारहिणो ॥३३९॥

इह धर्मो भवति रथस्तुरङ्गमास्तस्य धारकाः पुरुषाः ।

उभयहितमुपदिशन्तो जिननाथा धर्मसारथयः ॥ ३३९ ॥

धम्मवरचाउरंतइचक्रवट्टीणमैस खलु अत्थो ।

धर्मवरचातुर-
न्तचक्रवर्तिनः

इह चाउरंतसदो, भारहवासम्मि नायवो ॥ ३४० ॥

धर्मवरचातुरन्तादिचक्रवर्तिनामेव खल्वर्थः ।

इह चातुरन्तशब्दो भारतवर्षे ज्ञातव्यः ॥ ३४० ॥

उत्तरओ हिमवंतो, पुद्दावरदाहिणा तओ अंता ।

लवणसमुदं पत्ता, तो भरहं चाउरंतमिणं ॥ ३४१ ॥

उत्तरतो हिमवान् पूर्वापरदक्षिणास्ततोऽन्ताः ।

लवणसमुद्रं प्राप्तास्ततो भरतं चातुरन्तमिदम् ॥ ३४१ ॥

एयस्स य भरहाई, अहिवइणो चक्रवट्टिणो हुंति ।

धम्मवरचाउरंते, तित्थयरा चक्रवट्टिसमा ॥ ३४२ ॥

एतस्य च भरतादेरधिपतयश्चक्रवर्त्तिनो भवन्ति ।
 धर्मवरचातुरन्ते तीर्थकराश्चक्रवर्त्तिसमाः ॥ ३४२ ॥
 अहवा चउदिसिधारं, चउरंतं चक्रमेव निर्दिष्टं ।
 दाण-तव-शील-भावणचउधारं धम्मचक्रमिणं ॥३४३॥
 अथवा चतुर्दिग्धारं चतुरन्तं चक्रमेव निर्दिष्टम् ।
 दान-तपः-शील-भावनाचतुर्धारं धर्मचक्रमिदम् ॥ ३४३ ॥
 चउगइअंतकरं ता, धम्मो वि हु चाउरंतचकसमो ।
 वट्टंति तेण वरधम्मचक्रवट्टी जिणा तम्हा ॥ ३४४ ॥
 चतुर्गत्यन्तकरं ततो धर्मोऽपि खलु चातुरन्तचक्रसमः ।
 वर्त्तन्ते तेन वरधर्मचक्रवर्त्तिनो जिनास्तस्मात् ॥ ३४४ ॥
 अप्पडिहयमवखलियं, वरं पहाणं ति खाइग्त्तेण ।
 केवलियनाण-दंसणधराण एसो मम पणामो ॥३४५॥
 अप्रतिहतमस्खलितं वरं प्रधानमिति क्षायिकत्वेन ।
 केवलिकवरज्ञानदर्शनधरेभ्य एप मम प्रणामः ॥ ३४५ ॥
 विणियट्टं ति पणट्टं, छउमं चउघाइकम्मरूवं तु ।
 जेसिं तेसि नमो मे, सत्तमिया संपया दुपया ॥ ३४६ ॥
 विनिवृत्तमिति प्रणष्टं छद्म चतुर्घातिकर्मरूपं तु ।
 येभ्यस्तेभ्यो नमो मे सप्तमिका संपट्टिपदा ॥ ३४६ ॥
 नणु अट्ट वि कम्माइं, जिणाण नट्टाईं किं चउक्केण ? ।
 सच्चं ओसरणत्थे, पडुच्च छउमवखओ भणिओ ॥३४७॥
 नन्वष्टापि कर्माणि जिनानां नष्टानि किं चतुष्केण ? ।
 सत्यमवसरणार्थे प्रतीत्य छद्मक्षयो भणितः ॥ ३४७ ॥
 रागदोसजयाओ, होंति जिणा जावया य अन्नेसिं ।
 तिन्ना य भवसमुद्धं, अन्नेसिं तारया य जिणा ॥३४८॥
 राग-द्वेषजयाद् भवन्ति जिना जापकाश्चान्येषाम् ।
 तीर्णाश्च भवसमुद्रमन्येषां तारकाश्च जिनाः ॥ ३४८ ॥

पथी संपत्

अप्रतिहतवर-
ज्ञान-दर्शन-
धराःव्यावृत्तछद्मानः
सप्तमी संपत्

शङ्का-समाधी

जिन-आदिप-
दानि

बुद्धा अवगतत्ता, अनेसिं वोहया य भगवंता । बुद्ध-प्रमुखप-
 कम्मद्वबंधणाओ, मुक्का तह मोयगा चेव ॥ ३४९ ॥ दानि
 बुद्धा अवगततत्त्वा अन्येपां बोधकाश्च भगवन्तः ।
 कर्माष्टवन्धनान्मुक्तास्तथा मोचकाश्चैव ॥ ३४९ ॥
 एसा चउपयमाणा, अट्टमिया संपया उ धक्खाया । अष्टमी संपत्
 नवमी तिपयपमाणा, सा सबन्नूमिचाइ ॥ ३५० ॥
 एसा चतुष्पदमानाऽष्टमिका संपत्तु व्याख्याता ।
 नवमी त्रिपदप्रमाणा सा सर्वज्ञेभ्य इत्यादि ॥ ३५० ॥
 तत्थ जिणा भगवंतो, सर्वं जाणंति तेण सबन्नू । सर्वज्ञाः सर्व-
 पासंति तेण सर्वं, तो सबदंसिणो हुंति ॥ ३५१ ॥ दर्शितः
 तत्र जिना भगवन्तः सर्वं जानन्ति तेन सर्वज्ञाः ।
 पश्यन्ति तेन सर्वं ततः सर्वदर्शिनो भवन्ति ॥ ३५१ ॥
 एगो एसालावो, वीओ सिवमयलमाइओ एत्थ ।
 तइओ नमो जिणाणं, जियव्वमयाणं तु नायवो ॥ ३५२ ॥
 एक एष आलापो द्वितीयः शिवमचलमादिकोऽत्र ।
 तृतीयो नमो जिनेभ्यो जित्तभयेभ्यस्तु ज्ञातव्यः ॥ ३५२ ॥
 शिवमुवसग्गविउत्तं, सिद्धस्वरूपं पर्यं च सिद्धाणं । शिवम्-अच-
 साहाविय-पाओगियचलणाभावाओ तं अचलं ॥ ३५३ ॥ लम्
 शिवमुपसर्गेवियुत्तं सिद्धस्वरूपं पदं च सिद्धानाम् ।
 स्वाभाविक-प्रायोगिकचलनाभावात्तदचलम् ॥ ३५३ ॥
 अरुयं रोगाभावा, अणंतनाणोवओगओऽणंतं । अरुजम्-अन-
 नासनिमित्ताभावा, नायव्वं अक्खयं तं तु ॥ ३५४ ॥ न्तम्-अशयम्
 अरुजं रोगाभावादनन्तज्ञानोपयोगतोऽनन्तम् ।
 नाशनिमित्ताऽभावाज्ज्ञातव्यमक्षयं तत्तु ॥ ३५४ ॥
 अद्यात्ताहं भणियं, चावाहाकारिकम्मविरहाओ । अव्यापाम्
 देह-मणोगयवाहाविरहियमाहारहीणत्ता ॥ ३५५ ॥

- अव्याघाधं भणितं व्याघाधाकारिकर्मविरहान् ।
देह-मनोगतयाधाविरहितमाहारहीनत्वान् ॥ ३५५ ॥
- अपुनरावृत्ति
नावत्तद् नागच्छद्, पुणो भवे तेण अपुनरावृत्ति ।
संसारहेतुकम्माऽभावेण जओ इमं भणियं ॥ ३५६ ॥
नाऽऽवर्तते नागच्छति पुनर्भवे तेनाऽपुनरावृत्ति ।
संसारहेतुकर्माऽभावेन यत् इदं भणितम् ॥ ३५६ ॥
- सिद्धिगतिनाम-
धेयम्
दंढुम्मि जहा वीए, न होइ पुणरंकुरस्स उप्पत्ती ।
तह कम्मवीयनासे, पुण्णभवो नत्थि सिद्धाणं ॥३५७॥
दग्धे यथा बीजे न भवति पुनरङ्कुरस्योत्पत्तिः ।
तथा कर्मबीजनाशे पुनर्भवो नास्ति सिद्धानाम् ॥३५७॥
- स्थानम्
सिज्झंति तत्थ जीवा, गम्मइ जीवेहिं तेण सिद्धिगई ।
तं चेव नामधेयं, अभिहाणं तस्स ठाणस्स ॥३५८॥
सिध्यन्ति तत्र जीवा गम्यते जीवैस्तेन सिद्धिगतिः ।
तदेव नामधेयमभिधानं तस्य स्थानस्य ॥ ३५८ ॥
- संप्राप्ताः
तं सम्मं पत्ताणं, कम्मखएणं ति एत्थ भावत्थो ।
इहरा वि जंति जम्हा, सुद्धुमा एगिंदिया तत्थ ॥३५९॥
तत्सम्यक् प्राप्तानां कर्मक्षयेणेत्यत्र भावार्थः ।
इतरथाऽपि यान्ति यस्मात्सूक्ष्मा एकेन्द्रियास्तत्र ॥३५९॥
- नवमी संपत्
तइयपयं पयडत्थं, नमो जिणाणं जियम्भयाणं ति ।
निगमणवयणं एयं, पुणरुत्तं नेव मंतवं ॥ ३६० ॥

१. अनेन पद्येन सह तोलयन्तु इदं पद्यम्—“ दग्धे बीजे यथाख्यन्तं प्रादुर्भवति नाङ्कुरः । कर्मबीजे तथा दग्धे नारोहति भवाङ्कुरः ” ॥—तत्त्वार्थ— दशमाध्या-
येऽग्निमसूत्रभाष्यग्रन्थभागोऽष्टमः श्लोकः । इदम् औपपातिकसूत्रगतं गद्यमपि
अनेन प्राकृतश्लोकेन सह साधर्म्यं संश्रयते—“ बीयाणं अग्निदद्धानं पुणरवि अंकु-
रुप्पत्ती ण भवइ, एवाभेव सिद्धाणं कम्मवीए दहे पुणरवि जम्मुप्पत्ती न भवइ”—
(पृ० १११) तथा इयं गाथा २८६ तम-गाथयाऽपि समाना ।

चृतीयपदं प्रकटार्थं नमो जिनेभ्यो जितभयैभ्य इति ।

निगमनवचनमेतत्पुनरुक्तं नैव मन्तव्यम् ॥ ३६० ॥

एत्थं पुण बहुवचनं, पुरिसेगंतप्पवायनिम्महणं ।
सवेसिं पि जिणाणं, समगुणयाभावणनिमित्तं ॥३६१॥

बहुवचनहेतुः

अत्र पुनर्बहुवचनं पुरुषैकान्तप्रवादानिर्मथनम् ।

सर्वेषामपि जिनानां समगुणताभावननिमित्तम् ॥३६१॥

विसयग्रहुत्ते किरिया, भावुल्लासाओ बहुफला होइ ।

पणिवायदंडगोवरि, भन्नइ तम्हा इमा गाहा ॥३६२॥

विषयबहुत्वे क्रिया भावोल्लासाद्बहुफला भवति ।

प्रणिपातदण्डकोपरि भण्यते तस्मादियं गाथा ॥ ३६२ ॥

“जे[अ]अईआ सिद्धा” इत्यादि ॥

एयाए भावत्थं, सुगमं सम्मं मणम्मि भावेंतो ।

मण-वचण-कायसारं, करेज्ज पंचंगपणिवायं ॥ ३६३ ॥

“ये [च]अतीताः सिद्धाः” इत्यादि ॥

एतस्या भावार्थं सुगमं सम्यग्मनसि भावयन् ।

मनो-वचन-कायसारं कुर्यात् पश्चाद्गप्रणिपातम् ॥ ३६३ ॥

उट्टित्तु असंभंतो, तिविहं पायंतरं पमजित्ता ।

जिणमुदाट्टियचलणो, इरियावहियं पडिकमइ ॥ ३६४ ॥

ईर्यापयिकीप्र-
तिक्रमणविधिः

उत्थायाऽसंभ्रान्तस्त्रिविधं पादान्तरं प्रमृज्य ।

जिनमुद्रास्थितचरण ईर्यापयिकी प्रतिक्रामति ॥ ३६४ ॥

सन्निहियं भावगुरुं, आपुच्छित्ता समासमण-शुवं ।

इरियं पडिकमेजा, ठवणाजिणसक्खियं इहरा ॥३६५॥

१. पूर्णनृत्यम्—जे अईआ सिद्धा जे अ भविस्संतिऽणागए काले ।
संपए ज घट्टमाणा सव्ये तिविहेण घंदामि ॥

सन्निहितं भावगुरुमापृच्छ्य क्षमाश्रमण—पूर्वम् ।

ईर्यां प्रतिक्रामेत् स्थापनाजिनसाक्षिकमितरथा ॥३६५॥

सूत्रम्—“इच्छामि” इत्यादि ॥

संपत्-पद-
संख्या

इह वीसामा अट्ट उ, पयाइं वत्तीस वेंति गीयत्था ।
तेसिं विरइविभागो, एएण क्रमेण विन्नेओ ॥ ३६६ ॥

सूत्रम्—“इच्छामि” इत्यादि ॥

इह विश्रामा अष्टौ तु पदानि द्वात्रिंशद् ब्रुवन्ति गीतार्थोः ।
तेषां विरतिविभाग एतेन क्रमेण विज्ञेयः ॥ ३६६ ॥

दुग दुग चउरो सत्तग, इग पण दसगं इगं च विरईओ ।
इरियावहियासुत्ते, वत्तीसं हुंति आलावा ॥ ३६७ ॥

द्वौ द्वौ चत्वारः सप्तकमेकं पञ्च दशकमेकं च विरतयः ।
ईर्यापथिकीसूत्रे द्वात्रिंशद्ब्रुवन्त्यालापाः ॥ ३६७ ॥

ईर्यापथिकी-
सूत्रार्थः

एएसि पयाणत्थो, इच्छामि अहिलसामि पडिकमिउं ।
पडिकूलं वट्टेउं, नियत्तिउं एस भावत्थो ॥ ३६८ ॥

एतेषां पदानामर्थ इच्छाम्यभिलषामि प्रतिक्रामितुम् ।
प्रतिकूलं वर्त्तितुं निवर्त्तितुमेव भावार्थः ॥ ३६८ ॥

इरियावहियाएँ विराहणाएँ इरिया गइ त्ति तम्मग्गो ।
इरियावहो त्ति भन्नइ, इरियावहिया उ तप्पभवा ३६९

ईर्यापथिक्यां विराधनायामीर्या गतिरिति तन्मार्गः ।
ईर्यापथ इति भण्यते, ईर्यापथिकी तु तत्प्रभवा ॥३६९॥

१. इच्छामि पडिकमिउं इरियावहियाएँ विराहणाएँ गमणागमणे
पाणक्रमणे धीअक्रमणे हरियक्रमणे ओसा-उत्तिग-पणग-दग-मट्टि-
मकडा संताणा संक्रमणे जे मे जीवा विराहिआ-एँगिदिया, वेइंदिया,
तेइंदिया, चउरिंदिया, पाँचिंदिया, अमिहआ, वत्तिआ, लेसिआ,
संघाइआ, संघट्टिआ, परिआविआ, किलामिआ, उइविआ ठाणाओ
ठाणं संकामिआ, जीविआओ चवरोविआ तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥

मन्नद् विराहणा खलु, इच्छामि अहं तओ पडिक्कमिउं ।
गमणं नियठाणाओ, आगमणं अन्नओऽभिमयं ॥३७०

मण्यते विराधना खलु इच्छामि अहं ततः प्रतिक्रमितुम् ।
गमनं निजस्थानाद् आगमनमन्यतोऽभिमतम् ॥ ३७० ॥

तम्मि उ पाणाईणं, अक्कमणे विगलइंदिया पाणा ।
वीयाणि सालिमाई, हरियाणि वणप्फइविसेसा ३७१

तस्मिन्नु प्राणादीनामाक्रमणे विकलेन्द्रियाः प्राणाः ।
वीजानि शाल्यादिः, हरितानि घनस्पतिविशेषाः ॥३७१॥

एसा तइया विरई, ओसाउत्तिगमाइया अवरा ।
तत्थोसा सुपसिद्धा, उत्तिगो कीटिकानगरं ॥ ३७२ ॥

एषा वृत्तीया विरतिः 'ओसाउत्तिङ्गा—'ऽऽदिका अपरा ।
तत्रोपा सुप्रसिद्धा उत्तिगः कीटिकानगरम् ॥ ३७२ ॥

हरतणुगमाहु अन्ने, पणओ ओली दगं जलं मट्टी । अन्यमतम्
पुढवीकाओ भणियो, मक्कडगा कोलिया भणिया ॥३७३

हरितनुकमाहुरन्ये पनक ओली दकं जलं मृत्तिका ।
पृथिवीकायो भणितः, मत्कोटका कौलिका भणिताः ॥३७३

संताणो समुदाओ, जालं वा तेसु विहियसंकमणे ।
एसा चउत्थविरई, विराहिया जे मए जीवा ॥३७४॥

संतानः समुदायो जालं वा तेषु विहितसंक्रमणे ।
एषा चतुर्थीविरतिर्विराधिता ये मया जीवाः ॥ ३७४ ॥

१ "निराजल-शिमैसु ओगा"-देहीनाममालायां प्रथमे वर्गे १६४ श्लोकः ।
२ "अवस्याय-उत्तिङ्ग-पनक-दग-मृत्तिका-मर्कटसंतानसंक्रमणे सति— अवस्यायो
वतसिरोपः, उत्तिङ्गा गर्दभाशृतयो जीवाः कीटिकानगरानि वा, पनकः पुमिः, दगमृ-
त्तिका शिवराजम्, अथवा दहप्रदनाद् अन्कारः, मृत्तिकाप्रज्ञानं पृथ्वीकायः, मर्क-
टसंतानः कीटिकजालम्"-आयदपके हरिमद्रपृष्ठो (५० ५०३)

एगपया पंचमिया, छट्टा एगिंदिया य पंचपया ।
विरहदुगं पि सुगमं, सत्तमिया अभिहयाईया ॥ ३७५

एकपदा पञ्चमिका पष्ठी एकेन्द्रियाश्च पञ्चपदा ।
विरतिद्विकमपि सुगमं सप्तमिका अभिहताऽऽदिका ॥ ३७५

अभिमुह हया अभिहया, गाढकंता य वचिया नेया ।
अन्नोन्नं लिंगणयं, कारिया आलेसिया हुंति ॥ ३७६ ॥

अभिमुखं हता अभिहता गाढाक्रान्ताश्च वर्तिता ज्ञेयाः ।
अन्योन्यं लिङ्गनकं कारिता आश्लेषिता भवन्ति ॥ ३७६ ॥

संघाइया य पुंजीकय त्ति संघट्टिया व संपुट्टा ।
परिआविया य ईसिं, कयपीडा बहु किलामियया ॥

संघातिताश्च पुंजीकृता इति संघट्टिता वा संस्पृष्टाः ।

परितापिताश्च ईपत्कृतपीडा बहु छमितकाः ॥ ३७७ ॥

उद्विया कयमुच्छा, ठाणा ठाणंतरं च संग(क)मिया ।

पाणेहि विप्पमुक्का, जीवा ववरोविया भणिया ॥ ३७८ ॥

उद्विताः कृतमूर्छाः स्थानात् स्थानान्तरं च संग(क)मिताः ।

प्राणैर्विप्रमुक्ता जीवा ववरोपिता भणिताः ॥ ३७८ ॥

तस्स यं मिच्छा मि दुक्कडं ति आलावण अट्टमिया ।

एयाए पुण अत्थो, एसो भणिओ मुणिदेहिं ॥ ३७९ ॥

तस्य च मिध्या मे दुक्कृतमिति आलापकेनाष्टमिका ।

एतस्याः पुनरर्थ एप भणितो मुनीन्द्रैः ॥ ३७९ ॥

मिध्यादुक्कृत-
पदाक्षरार्थः

‘मि’ त्ति मिउमहवत्ते, ‘छ’त्ति य दोसाण छायणे होइ ।

‘मि’ त्ति य मेराइ ठिओ, ‘दु’त्ति दुगुंछामि अप्पाणं ॥

१ एतद् गाथाद्वयं (३८०—३८१) आवश्यके १५०५—१५०६ गाथारूपम्—(पृ० ७८०) तथा तत्रैव २६४ पृष्ठे (६८६—६८७) गाथारूपम्, तथा श्रीपञ्चाशके द्वादशतमे पद्याशके १२—१३ गाथारूपम्—(पृ० १९७) .

‘मि’ इति मृदुमार्दवत्वे, ‘छ’ इति च दोषाणां छादने भवति ।
 ‘मि’ इति च मर्यादायां स्थितः, ‘दु’ इति जुगुप्से आत्मानम् ॥
 ‘क’ चि कडं मे पावं, ‘ड’ चि य डेवेमि तं उवसमेण ।
 एसो मि-च्छा-मि-दु-क्-ड-पयक्खरत्थो समासेण ॥३८१॥
 ‘क’ इति कृतं मया पापम्, ‘ड’ इति च ढीये (लङ्गुयामि) तदुपशमेन ।
 एष मि-च्छा-मि-दु-क्-ड-पदाक्षरार्थः समासेन ॥३८१॥

इरियावहियासुत्तं, एत्तियमेत्तं अओ परं सेसं । उन्मार्गकरण-
सूत्रम्

उम्मर्गकरणसुत्तं, तस्स य एयारिसो अत्थो ॥३८२॥

ईर्यापथिकीसूत्रमेतावन्मात्रम्, अतः परं शेषम् ।

उन्मार्गकरणसूत्रं तस्य च एतादृशोऽर्थः ॥ ३८२ ॥

तेसि गमणागमाईसमत्थपावाण घायणणिमित्तं ।

उस्सगं ठामि अहं, उत्तरकरणाइहेऊहि ॥ ३८३ ॥

तेषां गमनाऽऽगमादिसमस्तपापानां घातननिमित्तम् ।

उत्सर्गं तिष्ठामि अहमुत्तरकरणादिहेतुभिः ॥ ३८३ ॥

भणियं च—

खंडियविराहियाणं मूलगुणाणं सउत्तरगुणाणं ।

उत्तरकरणं कीरइ, जह सगड-रहंग-गेहानं ॥ ३८४ ॥

भणितं च—

खण्डितविराधितानां मूलगुणानां सोत्तरगुणानाम् ।

उत्तरकरणं क्रियते यथा शकट-रथाङ्ग-गेहानाम् ॥३८४॥

पावं छिंदइ जम्हा, पायच्छित्तं तु भन्नइ तम्हा । प्रायश्चित्त-
पदार्थः

पाएण वा वि चित्तं, सोहयइ तेण पच्छित्तं ॥३८५॥

१ "तस्स उत्तरीकरणेणं पायच्छित्तकरणेणं विसोद्धिकरणेणं विस-
 ल्लिकरणेणं पावाणं कम्मणं निग्घायणद्वाप ठामि काउस्सगं" इत्येतदु-
 न्मार्गकरणसूत्रमुच्यते । २ एतद् भाषाद्वयं (३८४—३८५) आचक्ष्यके १५०७
 —१५०८ गायारूपम्—(पृ० ५८२) ३. एषा षोडशे पद्याशके तृतीया—
 पञ्चाशके (पृ० ३५१) .

पापं छिद्यते यस्मात् प्रायश्चित्तं तु भण्यते तस्मात् ।
प्रायेण वापि चित्तं शोधयति तेन प्रायश्चित्तम् ॥३८५॥

विशोधयर्थः

द्वविसोही वत्थाइयाण खाराइद्वसंजोगा ।
भावविसोही जीवस्स निंद-गरहाइकरणाओ ॥३८६॥
द्रव्यविशोधिर्वत्तादिकानां क्षारादिद्रव्यसंयोगात् ।
भावविशोधिर्जावस्य निन्दा-गर्हाऽऽदिकरणात् ॥ ३८६॥

विशल्यार्थः

कंटाइसल्लरहिओ, द्वविसल्लो इहं सुही होइ ।
अइयारसल्लरहिओ, भावविसल्लो इह परत्थ ॥३८७॥
कण्ट(क)ादिशल्यरहितो द्रव्यविशल्य इह सुखी भवति ।
अतिचारशल्यरहितो भावविशल्य इह परत्र ॥ ३८७ ॥
इचाइसुत्तविहिणा, काउस्सग्गं करेइ थिरचित्तो ।
ऊसासा पणुवीसं, पमाणमेयस्स निदिट्ठं ॥ ३८८ ॥
इत्यादिसूत्रविधिना कायोत्सर्गं करोति स्थिरचित्तः ।
उच्छ्वासाः पञ्चविंशतिः प्रमाणमेवस्य निर्दिष्टम् ॥३८८॥
काऊण नमोकारं, अरिहंताणं ततो विहाणेण ।
पारियकाउंस्सग्गो, चउवीसजिणत्थयं पढइ ॥ ३८९॥
कृत्वा नमस्कारमर्हतां ततो विधानेन ।
पारितकायोत्सर्गः चतुर्विंशतिजिनस्तवं पठति ॥ ३८९ ॥
तो सक्कत्थयविहिणा, ठाऊणं मंगलत्थयं पढइ ।
भुज्जो सक्कत्थयंते, आयरिआई उ वंदेइ ॥ ३९० ॥
ततः शक्रस्तवधिधिना स्थित्वा मङ्गलस्तवं पठति ।
भूयः शक्रस्तवान्ते आचार्यादींस्तु वन्दते ॥ ३९० ॥
उट्ठित्तु ठिओ संतो, पमोयरोमंचर्चिचइयगतो ।
चेइयगयथिरदिट्ठी, ठवणाजिणदंडयं पढइ ॥ ३९१ ॥

स्थापनाजिन-
दण्डकः

१ चिचइयं मण्डितम्—हेमव्याकरणे “मण्डेधिच-चिचअ-चिचिह-रीड-टिचिडि-
काः” ॥ ८-४-११५ ॥

उत्याय स्थितः सन् प्रमोदरोमाश्चमण्डित(पुलकित)गात्रः ।
चैलगतस्थिरदृष्टिः स्थापनाजिनदण्डकं पठति ॥ ३९१ ॥

“अरिहंतचेइयाणं करेमि काउस्सगं वंदण-
वत्तियाए” इत्यादि सूत्रम् ॥

एत्थ पुण वक्कच्छकं, महापयाइं हवंतिं अट्टेव ।
आलावा चोपालीस होंति इमिणा विहाणेणं ॥३९२॥

“अरिहन्तचैत्यानां करोमि कायोत्सर्गं वन्दनवृत्तिकया”
इत्यादि सूत्रम् ॥

अत्र पुनर्वाक्यपट्टं महापदानि भवन्ति अष्टैव ।
आलापाश्चतुश्चत्वारिंशद् भवन्त्यनेन विधानेन ॥ ३९२ ॥

अभ्युवगमो निमित्तं, हेऊ एगवयणंत आंगारा ।
बहुवयणता य तथा, उस्सगपमाणवक्काई ॥ ३९३ ॥

अभ्युपगमो निमित्तं हेतुरेकवचनान्ता आकाराः ।
बहुवचनान्ताश्च तथा उत्सर्गप्रमाणवाक्यानि ॥ ३९३ ॥

तिग छग सत्तग नवगं, तिग छग चउरो छगं च आलावा ।
नेआ कमसो अट्टसु, पएसु तेसिं इमो अत्थो ॥३९४॥

त्रिकं पट्टं सत्तकं नवकं त्रिकं पट्टं चत्वारः पट्टं च आलापाः ।
ज्ञेयाः क्रमशोऽष्टसु पदेषु तेषामयमर्थः ॥ ३९४ ॥

अरहंता पुब्बुत्ता, तेसिं पुण चेइयाइं पडिमाओ । चैत्यायः
तवंदण्णाइहेउं, करेमि नियकायउस्सगं ॥ ३९५ ॥

१ पूर्णमूलम्-(सन्वलोप) अरिहंतचेइयाणं करेमि काउस्सगं, वंदणव-
त्तियाए, पूअणवत्तिआए, सकारवत्तियाए, सम्माणवत्तियाए, बोहि-
लाभवत्तियाए, निरुवसग्गवत्तियाए, सद्धाए, मेहाए, घिईए, धार-
णाए, अणुप्येहाए वट्टमाणीए टामि काउस्सगं ॥ २ “कायः शरीरम्,
तस्य उत्सर्गः—कृताऽऽकारस्य स्थान-मौढ-ध्यानक्रियाव्यतिरेकेण क्रियान्तराध्यासमधि-
कृत परिश्राय इत्यर्थः”—आवश्यकरती (४० ७८७)

अर्हन्तः पूर्वोक्ताः तेषां पुनश्चैत्यानि प्रतिमाः ।
 तद्वन्दनादिहेतुं करोमि निजकाय-उत्सर्गम् ॥ ३९५ ॥
 एसो पयसंटको, करेमि अहयं विहेमि एत्ताहे ।
 काओ भन्नइ देहो, तस्सुस्सगं परिच्चायं ॥ ३९६ ॥
 एष पदसंटङ्कः करोमि अहकं विदधामि इदानीम् ।
 कायो भण्यते देहः तस्योत्सर्गं परित्यागम् ॥ ३९६ ॥
 वंदणवत्तियाए, वंदणयनिमित्तमेत्थ परमत्थो ।
 एवं पूयणमाईनिमित्तमेसो विसेसोऽत्थ ॥ ३९७ ॥
 वन्दनवृत्तिकया वन्दनकनिमित्तमत्र परमार्थः ।
 एवं पूजनादिनिमित्तमेप विशेषोऽत्र ॥ ३९७ ॥
 वंदणमभिवायणयं, पसत्थमण-चयण-कायवावारो ।
 मल्लाइअचणं पूयणं ति वत्थेहिं सकारो ॥ ३९८ ॥
 वन्दनमभिवादनकम्—प्रशस्तमनो-वचन-कायव्यापारः ।
 माल्याद्यर्चनं पूजनमिति वस्त्रैः सत्कारः ॥ ३९८ ॥
 सम्माणो माणसपीइसंगयया उचियविणयपडिवत्ती ।
 कीरंति किं निमित्तं, एए ? नणु बोहिलाभत्थं ॥ ३९९ ॥
 सम्मानो मानसप्रीतिसंगतता उचितविनयप्रतिपत्तिः ।
 क्रियन्ते किं निमित्तमेते ? ननु बोधिलाभार्थम् ॥ ३९९ ॥
 पेच्च जिणधम्मलाभो, बोहीलाभु त्ति तं पि हु किमत्थं ।
 मग्गेह ? निरुवसग्गो मोक्खो तप्पावणनिमित्तं ॥ ४०० ॥
 प्रेत्य जिनधर्मलाभो बोधिलाभ इति तमपि एतलु किमर्थम् ।
 मार्गयत ? निरुपसर्गां मोक्षः तत्प्रापणनिमित्तम् ॥ ४०० ॥
 पुच्छइ सीसो-जइ ता, पूयाइनिमित्तमेस उस्सगो ।
 कीरइ ता तेसिं चिय, करणं जुत्तं मुवुद्धीणं ॥ ४०१ ॥
 पृच्छति शिष्यः— यदि तावन्पूजादिनिमित्तमेव उत्सर्गः ।
 क्रियते ततस्तोषामेव करणं युक्तं मुवुद्धीनाम् ॥ ४०१ ॥

वन्दनपूजना-
 दीनां सिद्धा-
 र्थता

पृच्छा

रंजिज्जइ मुद्धजणो, कज्जाकारीहिं महुरवयणेहिं ।

सव्वज्जुवीयरगो, कज्जपहाणेहि होत्तव्वं ॥ ४०२ ॥

रञ्जते मुग्धजनः कार्याऽकारिभिर्मधुरवचनैः ।

सर्वज्ञवीतरागे कार्यप्रधानैर्भवितव्यम् ॥ ४०२ ॥

पडिभणइ गुरू-सुंदर!, दुविहा वंदणविहाइणो पुरिसा । प्रतिवचः

निग्गंथा य गिहत्था, तत्थ गिहत्था जहासत्ति ॥४०३॥

प्रतिभणति गुरुः- सुन्दर! द्विविधा वन्दनविधायिनः पुरुषाः ।

निर्मन्याश्च गृहस्थाः तत्र गृहस्था यथाशक्ति ॥ ४०३ ॥

नियमा कुणंति पूयं, सत्कारं वा जिणेंदचंदाणं ।

जं च न तरंति काउं, तस्स कए होति उस्सग्गं ॥४०४॥

नियमान् कुर्वन्ति पूजां सत्कारं वा जिनेन्द्रचन्द्राणाम् ।

यच्च न शक्नुवन्ति कर्तुं तस्य कृते भवति उत्सर्गः ॥४०४॥

समणा महाणुभावा, समग्गसावज्जजोगपडिविरया ।

सुहपणिहाणनिमित्तं, पढंति आलावगे एए ॥४०५॥

श्रमणा महानुभावाः समप्रसावद्ययोगप्रतिविरताः ।

शुभ(सुख)प्रणिधाननिमित्तं पठन्ति आलापकान् एतान् ॥

अथवा—

निग्गंथाण न अत्थो, अत्थाभावे न पूय-सत्कारा ।

तत्फललाभनिमित्तं, करंति तो वंदणुस्सग्गं ॥ ४०६॥

अथवा—

निर्मन्यानां न अर्थः, अर्थाभावे न पूजा-सत्कारौ ।

तत्फललाभनिमित्तं कुर्वन्ति ततो वन्दनोत्सर्गम् ॥ ४०६॥

नणु पूआसत्कारा, नियमा दव्वत्थओ मुणिवणस्स । दव्वत्थस्स

तप्पणिहाणमजुत्तं, तहाहि पयडं इमं मुत्तं ॥४०७॥ मुत्तंमुत्तम्

ननु पूजा-सत्कारौ नियमाद् द्रव्यस्तवो मुनिजनस्य ।
 तत्प्रणिधानमयुक्तं, तथाहि—प्रकटमिदं सूत्रम् ॥ ४०७ ॥
 छञ्जीवकायसंजमो, दद्वत्थए सो विरुज्झई कसिणो ।
 तो कसिणसंजमविऊ, पुप्फाईयं न इच्छंति ॥ ४०८ ॥
 पड्जीवकायसंयमो द्रव्यस्तव एप विरुध्यते कृत्स्नः ।
 ततः कृत्स्नसंयमवित् पुप्पादिकं न इच्छन्ति ॥ ४०८ ॥
 संजमविरुद्धकिचे, पणिहाणं नेव जुज्जए काउं ।
 चिंतिज्जियसावज्जो, पणिहाणं कुणइ आरंभे ॥४०९॥
 संयमविरुद्धकृत्ये प्रणिधानं नैव युज्यते कर्तुम् ।
 चिन्त्यमानसावद्यः प्रणिधानं करोति आरम्भे ॥ ४०९ ॥
 भन्नइ गुरुणा—भद्दय !, नेगंतेणेस संजमविरुद्धो ।
 दद्वट्ठो दद्वत्थओ, नयट्ठे उ तिविहतिविहेण ॥ ४१० ॥
 भण्यते गुरुणा भद्रक ! नैकान्तेनैप संयमविरुद्धः ।
 द्रव्यार्थः द्रव्यस्तवो नयार्थे तु त्रिविधत्रिविधेन ॥४१०॥
 पूयाफलपरिकहणं, पमोयणा चोयणा मुणिवरेहिं ।
 अणुमोयणं पि कीरइ, पमोय—उववूहणाइहिं ॥४११॥
 पूजाफलपरिकथनं प्रमोदना चोदना मुनिवैरैः ।
 अनुमोदनमपि क्रियते प्रमोद—उपबृंहणादिभिः ॥ ४११ ॥
 नंदीकरणे जिणपायपूयणं जं सुयम्मि उवइट्ठं ।
 जिणविंवाण पइट्ठा वि स्वरिणा स्वरिमंतेण ॥ ४१२ ॥
 नन्दिकरणे जिनपादपूजनं यत् श्रुते उपदिष्टम् ।
 जिनविम्बानां प्रतिष्ठाऽपि स्वरिणा स्वरिमन्त्रेण ॥ ४१२ ॥
 तम्हा नेगंतेणं, सावज्जो एस वज्जणिज्जो वा ।
 एयं पुण विन्नेयं, एयालावगदुगाओ वि ॥ ४१३ ॥

प्रतिवाक्यम्

सूरिमन्त्रः

तस्माद् नैकान्तेन सावद्य एष वर्जनीयो वा ।

एतत् पुनर्विज्ञेयमेतदालापकद्विकादपि ॥ ४१३ ॥

जं पुण सुत्ते भणियं, दवत्थए सो विरुज्झइ कसिणो ।

तविसयारंभपसंगदोसविणिवारणत्थं तं ॥ ४१४ ॥

यत् पुनः सूत्रे भणितं द्रव्यस्तव एष विरुध्यते कृत्स्नः ।

तद्विषयारम्भप्रसङ्गदोषविनिवारणार्थं तत् ॥ ४१४ ॥

दवत्थयाणुविद्वो, भणिओ भावत्थओ अओ चेव ।

गंथंतरेसु एवं, नेयवं निउणवुद्धीहिं ॥ ४१५ ॥

द्रव्यस्तवानुविद्वो भणितो भावस्तवोऽतश्चैव ।

ग्रन्थान्तरेषु एवं नेतव्यं निपुणवुद्धिमिः ॥ ४१५ ॥

छविहनिमित्तमुत्तं, एत्तो भन्नंति हेउणो पंच ।

सद्दाए मेहाए, इच्चाईसत्तहिं पएहिं ॥ ४१६ ॥

पङ्क्विधनिमित्तमुक्तमितो भण्यन्ते हेतवः पञ्च ।

श्रद्धया मेघया इत्यादिसप्तभिः पदैः ॥ ४१६ ॥

सद्दा निओऽभिलासो, पराणुरोहाभियोगपरिमुक्तो ।

तीए उ वड्डुमाणीएँ ठामिउस्सग्गमिय जोगो ॥४१७॥

श्रद्धा निजोऽभिलापः परानुरोधामियोगपरिमुक्तः ।

तया तु वर्धमानया तिष्ठामि उत्सर्गमिति योगः ॥४१७॥

एवं चिय मेहाए, मज्जायाए जिणोवइट्टाए ।

अहवा मेहा पत्ता, तीए न उ सुन्नभावेण ॥ ४१८ ॥

एवमेव मेघया मर्यादया जिनोपदिष्टया ।

अथवा मेघा प्रज्ञा तया न तु शून्यभावेन ॥ ४१८ ॥

चित्तसमाही धीई, तयन्नचिंताविउत्तमणवित्ती ।

घरणं तित्थयरगुणाण नियमणे धारणा युत्ता ॥४१९॥

चित्तसमाधिर्धृतिस्तदन्यचिन्तावियुक्तमनोवृत्तिः ।

धरणं तीर्थकरगुणानां निजमनसि धारणा उक्ता ॥ ४१९ ॥

अणुपेहा मंगलगस्त चिंतणं गुणगणाण वा भणिया ।

एयाहिं वड्डुमाणीहिं ठामि उस्तग्गमिति सुगमं ॥ ४२० ॥

अनुप्रेक्षा मङ्गलकस्य चिन्तनं गुणगणानां वा भणिता ।

एताभिर्वर्धमानाभिक्षिष्टामि उत्सर्गमिति सुगमम् ॥ ४२० ॥

एवं निर्देशे
प्रयोजनम्

एयासिं निदेसो, एवं लाभक्रमेण विन्नेओ ।

सद्भाभावे मेहा, तद्भावे धिति उ इच्चाई ॥ ४२१ ॥

एतासां निर्देश एवं लाभक्रमेण विज्ञेयः ।

श्रद्धाभावे मेधा, तद्भावे धृतिस्तु इत्यादि ॥ ४२१ ॥

कारणरहियं कञ्जं, घटाइयं जह न सिज्जइ कयाइ ।

एवं एयाहिं विणा, काउस्तग्गस्त न हु सिद्धी ॥ ४२२ ॥

कारणरहितं कार्यं घटादिकं यथा न सिध्यति कदापि ।

एवमेताभिर्विना कायोत्सर्गस्य न खलु सिद्धिः ॥ ४२२ ॥

पृच्छा

आह-‘करेमि’ भणित्ता, पुणो वि ‘ठामि’ त्ति एत्थ किं भणियं ?

नहि अत्थ कोइ भेओ, किरियाजुयलस्त एयस्त ॥ ४२३ ॥

आह-‘करोमि’ भणित्वा पुनरपि ‘तिष्ठामि’ इत्यत्र किं भणितम् ?

नह्यत्र कश्चिद् भेदः क्रियायुगलस्यैतस्य ॥ ४२३ ॥

प्रतिवाक्यम्

भन्नइ-किरियाकालो, निट्टाकालो य हुंति सिय भिन्ना ।

किरियादुगेण इमिणा, निदंसिया एस भावत्थो ४२४

भण्यते-क्रियाकालः निष्ठाकालश्च भवतः स्वाद् भिन्नौ ।

क्रियाद्विकेनानेन निदर्शितौ एष भावार्थः ॥ ४२४ ॥

पृच्छा

अकए काउस्तग्गे, निट्टाकालो त्ति किं इमं जुत्तं ? ।

प्रतिपत्तः

भन्नइ-आसन्नत्तेण कज्जमाणं कडं जम्हा ॥ ४२५ ॥

अकृते कायोत्सर्गे निष्ठाकाल इति किमिदं युक्तम् ? ।

भण्यते—आसन्नत्वेन क्रियमाणं कृतं यस्मात् ॥ ४२५ ॥

कायस्त परिचाओ, सवपयत्तेण कीरमाणो वि ।

अइदुन्निवारयावारभावओ होइ न हु सुद्धो ॥ ४२६ ॥

कायस्य परित्यागः, सर्वप्रयत्नेन क्रियमाणोऽपि ।

अतिदुर्निवारव्यापारभावतो भवति न खलु शुद्धः ॥ ४२६ ॥

तम्हा तस्सज्जवाया, आगारा जिणवरेहि पन्नत्ता ।

अन्यत्रोच्छ्रुति-
तादि

अन्नत्थूससिएणं, इचाइपएहिं नवाहिं तु ॥ ४२७ ॥

तस्मात् तस्याऽपवादा आकारा जिनवरैः प्रज्ञप्ताः ।

अन्यत्रोच्छ्रुसितेन, इत्यादिपदैर्नवमिस्तु ॥ ४२७ ॥

एत्थ य तइय विभत्ती, दट्टवा पंचमीएँ अत्थम्मि ।

पञ्चम्यां तृ-
तीया

अन्नत्थ ति पयं पुण, पत्तेयं चैव जोएज्जा ॥ ४२८ ॥

अत्र च तृतीया विभक्तिर्द्रष्टव्या पञ्चम्या अर्थे ।

अन्यत्रेति पदं पुनः प्रत्येकमेव योजयेत् ॥ ४२८ ॥

अन्नत्थूससियाओ, नीससियाओ स एस उत्सगो ।

एवं सवपएसु वि, नवरमिमो एत्थ भावत्थो ॥ ४२९ ॥

अन्यत्रोच्छ्रुसितात्, निःश्वसितात् स एष उत्सर्गः ।

एवं सर्वपदेष्वपि नवरमयमत्र भावार्थः ॥ ४२९ ॥

सासस्स उड्डुगमणं, ऊत्तसियमहोगई उ निस्ससियं ।

उच्छ्रुसितादि-
पदार्थः

एयं दुगं पि मोत्तुं उत्सगो एस मे होउ ॥ ४३० ॥

श्वासस्य ऊर्ध्वगमनमुच्छ्रुसितम्, अधोगतिस्तु निःश्वसितम् ।

एतद् द्विकमपि मुक्त्वा उत्सर्ग एष मम भवतु ॥ ४३० ॥

१. इमानि च नव पदानि—अन्नत्थ ऊत्तसिएणं, नीससिएणं, खासिएणं, छीपणं, जम्भाइएणं, उड्डुएणं, घायनिसग्गेणं, भमलिय, पित्तमुच्छ्राप, इत्यादि ।

जओ—

आवश्यकम्

ऊसासं न निरुंभइ, आभिग्गहिओ वि किमुय चेद्धा उ ।
सज्ज मरणं निरोहे, सुदुमुस्तासं तु जयणाए ॥४३१॥

यतः—

उच्छ्वासं न निरुणद्धि आभिग्गहिकोऽपि किमुत चेद्य तु ।
सद्यो मरणं निरोधे सूक्ष्मोच्छ्वासं तु यतनया ॥ ४३१ ॥

एवं च खासियाओ, छीयाओ जंभियाओ अन्नत्थ ।
नवरं इमेसु जयणा, कायवा होइ एवं तु ॥ ४३२ ॥

एवं च कासितात् क्षुताद् जृम्भिताद् अन्यत्र ।

नवरम्—एषु यतना कर्तव्या भवति एवं तु ॥ ४३२ ॥

आवश्यकम्

खास-खुय-जिंभिए मा, हु सत्यमनिलोऽनिलस्स तिबुण्हो ।
असमाही य निरोहे, मा मसगाई य तो हत्यो ॥४३३॥

कास-क्षुत-जृम्भिते मा खलु शक्यमनिलोऽनिलस्य तीव्रोष्णः ।
असमाधिश्च निरोधे मा मशकादिश्च तवो हस्तः ॥ ४३३ ॥

खासियमाई पयडा, उबुइयं वायनिग्गामुग्गारो ।

वायनिसग्गो पवणस्स निग्गमो लो अवाणेण ॥४३४॥

कासितादयः प्रकटाः 'उबुइयं' (उद्भूतम्) वातनिर्गम उद्धारः ।

वातनिसर्गः पवनस्य निर्गमो योऽपानेन ॥ ४३४ ॥

भमली पित्तुदयाओ, भमंतमहिदंसणं निवडणं च ।

एवं तु पित्तमुच्छा, वि वेयणत्तं भमणरहियं ॥४३५॥

भ्रमरी पित्तोदयाद् भ्रमद्महिदर्शनं निपतनं च ।

एवं तु पित्तमूर्च्छाऽपि वेदनत्वं (विपनत्वं) भ्रमणरहितम् ॥

एसु वि जिणेहिं जयणा, उवइद्वाऽणत्थवारणनिमित्तं ।

कायवेसा विहिणा, इमेण सिद्धंतभणिण्ण ॥ ४३६ ॥

एवपि जिनैर्यतना उपदिष्टाऽनर्थवारणनिमित्तम् ।

कर्तव्यैषा विधिना अनेन सिद्धान्तभणितेन ॥ ४३६ ॥

वार्यनिसग्गु-ड्डोए, जयणा सदस्स नेव य निरोहो । आवस्यकम्

उड्डोए वा हत्थो, भमली-सुच्छासु य निवेसो ॥ ४३७ ॥

वातनिसर्गोद्गारे यतना शब्दस्य नैव च निरोधः ।

उद्गारे वा हस्तो भ्रमरी-मूर्च्छासु च निवेशः ॥ ४३७ ॥

एसा चउत्थविरई, पंचमिण्णि तिन्नि होंति आलावा ।

ते पुण बहुवयणंता, नेया सुहुमेहि इच्चाइ ॥ ४३८ ॥

एषा चतुर्थी विरतिः पञ्चम्यां त्रयो भवन्ति आलापाः ।

ते पुनर्बहुवचनान्ता ज्ञेयाः 'सूक्ष्मैः' इत्यादि ॥ ४३८ ॥

अंगाईसंचाला, लक्खालक्ख चि हुंति तो सुहुमा ।

वीरियसजोगयाए, वाहिं अंतो य ते हुंति ॥ ४३९ ॥

अङ्गादिसंचारा लक्ष्यालक्ष्या इति भवन्ति ततः सूक्ष्माः ।

वीर्यसयोगतया बहिरन्तश्च ते भवन्ति ॥ ४३९ ॥

भणियं च—

वीरियसजोगयाए, संचारा सुहुमत्रायरा देहे ।

आवस्यकम्

वाहिं रोमंचाई, अंतो खेलाऽनिलाईया ॥ ४४० ॥

भणितं च—

वीर्यसयोगतया संचाराः सूक्ष्म-बादरा देहे ।

वही-रोमाश्चादिः, अन्तः श्लेषमा-ऽनिलादिकाः ॥ ४४० ॥

१. इयं गाथा आद्यश्लोके १५१२ तमा । २. उद्धृतम्, वातनिसर्गश्च ।

३. मूलम्—“सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं, सुहुमेहिं खेलासंचालेहिं, सुहुमेहिं विट्ठिसंचालेहिं” इति । ४. एतद् गाथात्रयं (४४०-४४१-४४२) आद्य-श्लोके (१५१३-१५१४-१५१५) गायारूपम्-४० (७८३)

आलयचलं चकवुं, मणो व. तं दुकरं थिरं काउं ।
 रूवेहिं तयं खिप्पइ, सहावओ वा. सयं चलइ ॥४४१॥
 आलोकचलं चक्षुः, मन इव तद् दुष्करं स्थिरं कर्तुम् ।
 रूपैस्तत् क्षिप्यते, स्वभावतो वा. स्वयं चलति ॥ ४४१ ॥

तहा—

न कुणइ निमेसजत्तं (जुत्तं), तत्थुवओगेण ज्ञाण ज्ञाएज्जा ।
 एगनिसं(सिं) तु पवन्नो, ज्ञायइ साहू अणिमिसच्छो वि ॥
 इत्यादि ॥

तथा—

न करोति निमेपयत्तं (युक्तं) तत्रोपयोगेन ध्यानं ध्यायेत् ।
 एकनिशां तु प्रपन्नो ध्यायति साधुरनिमेपाक्षोऽपि ॥४४२॥
 इत्यादि ॥

एएसिं सवेसिं, अन्नत्थ ममेस होउ उस्सग्गोः ।
 न य नाम एत्तिएहिं, अन्नेहि वि एवमाईहिं ॥४४३॥
 एतेपां सर्वेपामन्यत्र ममैय भवतु उत्सर्गः ।

न च नाम एतावद्भिरन्यैरपि एवमादिभिः ॥ ४४३ ॥

आगारेहि अभग्गो, होज्जा अविराहिओ ममुस्सग्गोः ।
 तत्थेए आगारा, आईसद्देण संगहिया ॥ ४४४ ॥

आकारैरभमो भवेदविराधितो ममोत्सर्गः ।

तत्रैते आकारा आदिशब्देन संगृहीताः ॥ ४४४ ॥

अन्दाकारमह-
 णम्

अगणीउं व छिंदेअ व, वोहियसोभाइ दीहडको वा ।

आगारेहिं अभग्गो, उस्सग्गो एवमाईहिं ॥ ४४५ ॥

अमयो वा छिन्धाद् वा बोधिकक्षोभादि दीर्घदष्टो वा ।

आकारैरमम उत्सर्ग एवमादिभिः ॥ ४४५ ॥

१. मूलम्—“एवमाइएहिं आगारेहिं अभग्गो अविराहिओ ह्रज्ज मे काउस्सग्गो” इति । २. इयं गाथा भाष्यवके १५१६ तमा—(४० ७८३)

अगणिं चि पलीवणयं, उच्छिदेज्ज व विराल-पुरिसाई । अन्याकारावः

बोहिय चोरविसेसा, तेसिं खोभे पलायणया ॥४४६॥

अप्रिरिति प्रदीपनकमुच्छिन्द्याद् वा विडाल-पुरुपादि ।

बोधिकाः—चौरविशेषास्तेषां क्षोभे पलायनता ॥ ४४६ ॥

दीहो चि दीहपट्टो, भुयंगमो तेण होज्ज जइ डको ।

तो तस्स पडीयारं, कारेज्ज करेज्ज वा जइ वि ॥४४७॥

दीर्घ इति दीर्घपृष्ठो भुजंगमस्तेन भवेद् यदि दृष्टः ।

ततस्तस्य प्रतीकारं कारयेन् कुर्याद् वा यद्यपि ॥ ४४७ ॥

भग्गो सबविणट्टो, विराहिओ देसनासमणुपत्तो ।

दोण्हं पि अभावाओ, उस्सग्गो होज्ज मम सुट्टो ॥४४८॥

भमः सर्वविनष्टो विराधितो देशनाशमनुप्राप्तः ।

द्वयोरपि अभावादुत्सर्गो भवेद् मम शुद्धः ॥ ४४८ ॥

सोलसभेयागारा, सबे चउहा समासओ होंति ।

संक्षेपत आका-
राणां चतुष्प-
कारताम्

आगंतुका य सहया, नियोगजा तह य वज्झा य ४४९ ॥

पोटशभेदा आकाराः सर्वे चतुर्धा समासतो भवन्ति ।

आगन्तुकाश्च सहजा नियोगजास्तथा च वाह्याश्च ॥४४९॥

आगंतुगा य दुविहा, अप्पनिमित्ता य बहुनिमित्ता य ।

सासिय-सुय-जंभाइय, अप्पनिमित्ता इमे तिन्नि ४५० ॥

आगन्तुकाश्च द्विविधा अल्पनिमित्ताश्च बहुनिमित्ताश्च ।

कासित-क्षुत-जृम्भादिका अल्पनिमित्ता इमे त्रयः ॥४५०॥

वायनिसग्गुडोया, भमली तह चैव पित्तमूच्छा य ।

एए य बहुनिमित्ता, अजिन्नपित्ताइवहुयत्ता ॥४५१॥

वातनिसर्गो हता भ्रमरी तथैव पित्तमूर्छा य ।

एते च बहुनिमित्ता अजीर्ण-पित्तादियदुपत्त्वान् ॥४५१॥

१ "बोधिताः शोभताः" सापदयके हतिगद्वयः—(पृ० ४८४)

ऊससियं नीससियं, दो सहजा तह निओगजा तिन्नि ।
खेलं-ग-दिट्टि-संचालनामया सेसया वज्झा ॥ ४५२ ॥
उच्छ्वसितं निःश्वसितं द्वौ सहजौ तथा नियोगजास्त्रयः ।
श्लेषमा-ङ्ग-दृष्टि-संचालनामयाः (काः) श्लेषका वाह्याः ४५२

आकाराणां कि
प्रयोजनम् ?

आह भुयणेकपहुणो, वंदणकजे पयट्टमाणस्स ।
सत्तवओ न हु जुत्तं, आयारपगप्पणं एयं ॥ ४५३ ॥
आह भुवनैकप्रभोर्वन्दनकार्ये प्रवर्तमानस्य ।
सत्त्ववतो न खलु युक्तमाकारप्रकल्पनमेतत् ॥ ४५३ ॥
जिणवंदणापयट्टो, पाणच्चायं करेज्ज जइ जीवो ।
मोक्खो वा सग्गो वा, नियमेण करट्टिओ तस्स ४५४ ॥
जिनवन्दनाप्रवृत्तः प्राणत्यागं कुर्याद् यदि जीवः ।
मोक्षो वा स्वर्गो वा नियमेन करस्थितस्तस्य ॥ ४५४ ॥
का भक्ती तित्थयरे?, का वा एगग्गया मणे तस्स? ।
जो वंदणापवत्तो, संभावइ देहसुह-दुक्खे ॥ ४५५ ॥
का भक्तिस्तीर्थकरे? का वा एकाग्रता मनसि तस्य? ।
यो वन्दनाप्रवृत्तः संभावयति देहसुख-दुःखानि ॥ ४५५ ॥

आचार्यः—

उत्तरम्

नो देहरक्खणट्टा, आगारपरूवणा इमा किं तु ।
सुविशुद्धपालणट्टा, भंगभया चैव भणियं च ॥ ४५६ ॥

आचार्यः—

नो देहरक्षणार्थमाकारप्ररूपणा इयं किन्तु ।
सुविशुद्धपालनार्थं भङ्गभयाच्चैव भणितं वा ॥ ४५६ ॥
वैयभंगो गुरुदोसो, थेवस्स य पालणा गुणकरी उ ।
गुरुलाघवं च नेयं, धम्मम्मि अओ य आगारा ४५७ ॥

पञ्चाशकसा-
क्षयम्

व्रतभङ्गो गुरुदोषः स्तोकस्य च पालना गुणकरी तु ।
गुरु-लाघवं च ज्ञेयं धर्मेऽतश्चाकाराः ॥ ४५७ ॥

किञ्च—

अविहिमरणं अकाले, सलहिज्जइ नेय धम्मियजणाणं ।
अप्पाणम्मि परम्मि य, जेण समो तेसि परिणामो ४५८ ॥

किञ्च—

अविधिमरणमकाले श्लाघ्यते नैव धार्मिकजनानाम् ।
आत्मनि परे च येन समस्तेषां परिणामः ॥ ४५८ ॥

जओ भणियं—

भावियजिणवयणाणं, महत्तरहियाण नत्थि उ विसेसो ।
अप्पाणम्मि परम्मि य, तो वज्जे पीडमुभओऽवि ४५९ ॥

यतो भणितम—

भावितजिनवचनानां महत्तरद्वयानां नास्ति तु विशेषः ।
आत्मनि परे च ततो वर्जयेन् पीडामुभतोऽपि ॥ ४५९ ॥

अह सत्तमविरईए, चउरो आलायगा इमे होंति ।
जाव य अरिहंताणं, भगवंताणं च इचाई ॥ ४६० ॥

अथ सप्तमविरतौ चत्वार आलापका इमे भवन्ति ।
यावद्य अर्हतां भगवतां चेत्यादि ॥ ४६० ॥

जाव य सहो अवधारणम्मि कालप्पमाणविसयम्मि ।
अरहंता भगवंता, भणियमरूवा इमैसि च ॥ ४६१ ॥

यावद्य शब्दोऽवधारणे कालप्रमाणविषये ।
अहन्तो भगवन्तो भणितस्वरूपा एषां च ॥ ४६१ ॥

१. मूलम्—“जाव अरिहंताणं भगवंताणं नमुफारेणं न पारेमि ताव
कायं ठाणेणं भोणेणं हाणेणं अप्पाणं धोत्तिरामि” इति ।

होउ नमो अरहंताणं ति एवंरुवो भवे नमुकारो ।
 तेणं ति तदुच्चारणपुव्वमहं जा न पारेमि ॥ ४६२ ॥
 भवतु नमोऽर्हद्भ्य इत्येवंरूपो भवेद् नमस्कारः ।
 तेनेति तदुच्चारणपूर्वमहं यावद् न पारयामि ॥ ४६२ ॥
 ताव त्ति तप्पमाणं, कालमहं वोसिरामि अप्पाणं ।
 पयसंबंधो एसो, केहि पुणो करणभूएहिं ? ॥४६३॥
 तावदिति तत्प्रमाणं कालमहं व्युत्सृजाम्यात्मानम् ।
 पदसंबन्ध एप कैः पुनः करणभूतैः ? ॥ ४६३ ॥
 काओ देहो तस्स उ ठाणं उट्ठाइणा पगारेण ।
 संठावणमेत्थं पुण, उट्ठट्ठाणं खलु पहाणं ॥ ४६४ ॥
 कायो देहस्तस्य तु स्थानमूर्ध्वादिना प्रकारेण ।
 संस्थापनमत्र पुनरूर्ध्वस्थानं खलु प्रधानम् ॥ ४६४ ॥
 तेण उ उस्सग्गेणं, उस्सग्गो एस मज्झ दट्ठवो ।
 मोणेण उ वायाए, निरोहरूवेण करणेण ॥ ४६५ ॥
 तेन तु उत्सग्गेणोत्सर्ग एप मम द्रष्टव्यः ।
 मौनेन तु वाचो निरोधरूपेण करणेन ॥ ४६५ ॥
 ज्ञाणेण पंचपरमेष्ठिसंथुईपमुहवत्थुचिंताए ।
 किरियातिगेण सहिओ, अप्पाणं वोसिरामि त्ति ॥४६६
 ध्यानेन पञ्चपरमेष्ठिसंस्तुतिप्रमुखवस्तुचिन्तया ।
 क्रियात्रिकेण सहित आत्मानं व्युत्सृजामीति ॥ ४६६ ॥
 कायं च वोसिरामी, ठाणाईएहिं करणभूएहिं ।
 अप्पाणं ति य निययं, पयघडणा होइ एवं पि ॥४६७॥
 कायं च व्युत्सृजानि स्थानादिकैः करणभूतैः ।
 आत्मानमिति च नियतं पदघटना भवति एवमपि ॥४६७॥

एत्थ उ भणेज्ज कोइ, निरत्थया खासियाइआगारा । पृच्छ
भणिऊण नमुकारं, करेइ खासाइचेट्ठाओ ॥ ४६८ ॥

अत्र तु भणेन् कश्चिद् निरर्थकाः कासितायाकाराः ।

भणित्वा नमस्कारं करोति कासादिचेष्टाः ॥ ४६८ ॥

नवकारपाठमेरो, काउस्सग्गो इहं पडिन्नाओ ।

तं पुण साहीणं चिय, किं पुण आगारकरणेण? ॥४६९

नमस्कारपाठमर्यादः कायोत्सर्ग इह प्रतिज्ञातः ।

तन् पुनः स्वाधीनमेव किं पुनराकारकरणेन ? ॥ ४६९ ॥

उत्ससियं नीससियं, मोत्तुं अंगाइसुहुमचलणं च ।

सेसा णिरत्थय चिय, आगारा एत्थ गुरुराह ॥४७०॥

उच्छ्वसितं निःश्वसितं मुक्त्वाऽङ्गादिसूक्ष्मचलनं च ।

शेषा निरर्थका एव आकारा अत्र गुरुराह ॥ ४७० ॥

सच्चमिह वंदणाए, अट्टुस्सासंतकाउसग्गोसु ।

प्रतिवचः

सहज-नियोगजवज्जा, पायं न घडंति आगारा ॥४७१॥

सत्यमिह वन्दनाया अष्टोच्छ्वासान्तकायोत्सर्गेषु ।

सहज-नियोगजवर्ज्याः प्रायो न घटन्त आकाराः ॥४७१॥

किंतु जिणसासणे इह, गुरु-गुरुतरगा वि होंति उत्सग्गा ।

पक्ख-चउम्मासगाइसु, भासियमेयं जओ सुत्ते ॥ ४७२ ॥

किन्तु जिनशासने इह गुरु-गुरुतरका अपि भवन्ति उत्सर्गाः

पक्ष-चतुर्मासकादिषु भाषितमेतद् यतः सूत्रे ॥ ४७२ ॥

सायसयं गोसि ऽद्धं तिन्नेव सया हवंति पक्खम्मि ।

पंच य चाउम्मासे, अट्टसहस्सं च वरिसम्मि ॥४७३॥

श्रासशतं गोपेऽर्धं श्रीष्येव शतानि भवन्ति पक्षे ।

पथ च चतुर्मासे जष्टसहस्रं च वर्षे ॥ ४७३ ॥

कारणनियमविसेसा, एत्तो उणाहिपा जवि विजंति ।

सव्वेसि तेसि करणे, एगो चिय दंडओ एसो ॥४७४॥

कारणनियमविशेषादित ऊत्ताधिका अपि विद्यन्ते ।
 सर्वेषां तेषां करणे एक एव दण्डक एषः ॥ ४७४ ॥
 नूनं तयत्यमेए, परुविया बहुविहा ऽवि अववाया ।
 नवकारपढणसीमाकरणे पुण एस भावत्यो ॥ ४७५ ॥
 नूनं तदर्थमेते प्ररूपिता बहुविधा अपि अपवादाः ।
 नमस्कारपठनसीमाकरणे पुनरेष भावार्थः ॥ ४७५ ॥
 पुन्नम्मि वि उस्सग्गे, अभणियनवकारपारणे भंगो ।
 भणिए ऽवि तम्मि भंगो, नियनियमाणे अपुन्नम्मि ४७६
 पूर्णे ऽप्युत्सर्गे ऽभणितनमस्कारपारणे भङ्गः ।
 भणिते ऽपि तस्मिन् भङ्गः निजनिजमाने ऽपूर्णे ॥ ४७६ ॥
 ता सबं निरवज्जं, दंडयसुत्तं इमं मुणेयवं ।
 कायवो उस्सग्गो, दोसविमुक्को इमे ते उ ॥ ४७७ ॥
 तस्मात् सर्वं निरवद्यं दण्डकसूत्रमिदं ज्ञातव्यम् ।
 कर्तव्यं उत्सर्गो दौपविमुक्त इमे ते तु ॥ ४७७ ॥

घोडंग १ लया २ य खंभे ३,
 कुड्डे ४ माले य ५ सवरि ६ बहु ७ नियले ८ ।
 लंघुत्तर ९ थण १० उद्धी ११,
 संजय १२ खलिणे य १३ वायस १४ कविट्टे १५ ४७८ ॥
 घोटको १ लता च २ स्तम्भः ३,
 कुड्यं ४ मालश्च ५ शवरी ६ वधूः ७ तिगडः ८ ।
 लम्बोत्तरं ९ स्तनः १० ऊर्ध्वी ११,
 संयतः १२ खलिनश्च १३ वायसः १४ कपित्थम् १५ ॥ ४७८ ॥

१. अत ४७८ आरभ्य ४९३ गायपर्यन्ताः सर्वा गानाः श्रीआचक्षुके ७९८ तमे पृष्ठे वर्तन्ते, तत्र आद्यं गानाद्वयं मूले १५४६-१५४७ तमं वर्तते, अन्याथ यथा वृत्ता ।

सीसोकंपिय १६ मूई १७, अंगुलि १८

भग्नुहा य १९ वारुणी २० पेहा २१ ।

नामीकरयलकुप्परऊसारियपारियम्मि थुई ॥ ४७९ ॥

शीर्पावकम्पितं १६ मूकी १७ अङ्गुली १८

भ्रूश्च १९ वारुणी २० प्रेक्षा २१ ।

नामीकरतलकूर्परोत्सारितपारिते स्तुतिः ॥ ४७९ ॥

आसो व्व विसमपायं, गायं ठावित्तु ठाई उस्सग्गं । दृष्टपपदार्थः

कंपइ काउस्सग्गे, लय व्व खरपवणसंगेण ॥ ४८० ॥

१ अश्व इय विपमपादं (प्रायं) गात्रं स्थापयित्वा तिष्ठत्यु-
त्सर्गम् ।

२ कम्पते कायोत्सर्गे लतेव खरपवनसंगेन ॥ ४८० ॥

खंमे वा कुट्टे वा, अवधंभिय कुणइ काउस्सग्गं तु ।

माले व उत्तमंगं, अवधंभिय कुणइ (ठाइ) उस्सग्गं ॥

३ स्तम्भे वा ४ कुट्टये वा अवष्टभ्य करोति कायोत्सर्गं तु ।

५ माले वा उत्तमाङ्गमवष्टभ्य करोति (तिष्ठति) उत्सर्गम् ४८१

सवरी वसणविरहिया, करेहि सागारियं जह टणइ ।

टङ्ऊण गुज्झदेसं, करेहि इय कुणइ उस्सग्गं ॥ ४८२ ॥

६ सवरी वसनविरहिता करैः सागारिकं यथा म्यगयति ।

स्थगयित्वा गुह्यदेशं करैरिति करोत्युत्सर्गम् ॥ ४८२ ॥

अवणामिउत्तिमंगो, ठाउ(काउ)स्सग्गं जहा कुलवट्टु(व)स्सा

निगल्लियओ विव चलणे, वित्त्यारिय अहव मेलविउं ॥

७ अवनामितोत्तमाङ्गस्तिष्ठति (काय) उत्सर्गं यथा कुलवट्ट्याः

(धूरिय) ।

८ निगडित इय चरणान् विस्तार्य अथवा मेलयितुम् ॥ ४८३

काउण चोलपट्टं, अविट्ठीण नाहिमंडलस्सुवरिं ।

हिट्टा य जाणुमेत्तं, चिट्ठइ लंजुत्तरस्सग्गं ॥ ४८४ ॥

कारणनियमविशेषादित ऊनाधिका अपि विद्यन्ते ।
 सर्वेषां तेषां करणे एक एव दण्डक एषः ॥ ४७४ ॥
 नृणं तयत्थमेए, परुविया बहुविहा ऽवि अवघाया ।
 नवकारपठणसीमाकरणे पुण एस भावत्थो ॥ ४७५ ॥
 नूनं तदर्थमेते प्ररूपिता बहुविधा अपि अपवादाः ।
 नमस्कारपठनसीमाकरणे पुनरेय भावार्थः ॥ ४७५ ॥
 पुन्नम्मि वि उस्सग्गे, अभणियनवकारपारणे भंगो ।
 भणिए ऽवि तम्मि भंगो, नियनियमाणे अपुन्नम्मि ४७६
 पूर्णे ऽप्युत्सर्गे ऽमणितनमस्कारपारणे भङ्गः ।
 भणिते ऽपि तस्मिन् भङ्गः निजनिजमाने ऽपूर्णे ॥ ४७६ ॥
 ता सबं निरवञ्जं, दंडयसुत्तं इमं मुणेयवं ।
 कायवो उस्सग्गो, दोसविमुक्को इमे ते उ ॥ ४७७ ॥
 तस्मान् सर्वं निरवञ्जं दण्डकसूत्रमिदं ज्ञातव्यम् ।
 कर्तव्य उत्सर्गो दोषविमुक्त इमे ते तु ॥ ४७७ ॥

घोडंग १ लया २ य खंभे ३,
 कुड्डे ४ माले य ५ सवरि ६ बहु ७ नियले ८ ।
 लंगुत्तर ९ थण १० उद्धी ११,
 संजय १२ खलिणे य १३ वायस १४ कविट्टे १५ ४७८ ॥
 घोटको १ लता च २ स्तम्भः ३,
 कुड्डं ४ मालञ्च ५ शवरी ६ वधूः ७ निगडः ८ ।
 लम्बोत्तरं ९ स्तनः १० ऊर्ध्वी ११,
 संयतः १२ खलिनञ्च १३ वायसः १४ कपित्थम् १५ ॥ ४७८ ॥

१. अत ४७८ आरभ्य ४९३ गायपर्यन्ताः सर्वा गायः श्रीआयइयके ७९८ तमे पृष्ठे वर्तन्ते, तत्र भायं गायद्वयं मूले १५४६-१५४७ तमं वर्तते, अन्याश्च सर्वा वृत्तौ ।

तेसिं भुवणगुरूणं, ससुरासुरमणुयवंदियकमाणं ।
नामाणुकित्तणेणं, करेमि मुकयत्यमप्पाणं ॥ ५०३ ॥

तेषां भुवनगुरूणां ससुराऽसुरमनुजवन्द्रितक्रमाणाम् ।
नामानुकीर्तनेन करोमि मुकृतार्थमात्मानम् ॥ ५०३ ॥

अहवा भारहवासे, एए आसन्नकालभावित्ता ।
आसन्ना मे उवयारहेयवो उसहपमुहजिणा ॥ ५०४ ॥

अथवा भारतवर्ये एते आमन्नकालभावित्वान् ।
आसन्ना मम उपकारहेतव ऋपमप्रमुखजिनाः ॥ ५०४ ॥

तम्हा जुअइ विहिणा, सविसेसमिमेसि वंदणं काउं ।
नामुकित्तणपुवं, करेमि ता गरुयभत्तीए ॥ ५०५ ॥

तस्माद् युज्यते विधिना नविशेषमेपां बन्दनं कर्तुम् ।
नामोत्कीर्तनपूर्वं करोमि ततो शुरुकभवत्या ॥ ५०५ ॥

एवं परिभावंतो, पाए पाए पवत्तवीसामो ।
चउवीसत्ययमुत्तं, पडइ ठिओ जोगमुद्दाओ ॥ ५०६ ॥

चतुर्विंशतिसा-
यामुत्तं सदर्थय

एवं परिभावयन् पादे पादे प्रवृत्तविधामः ।
चतुर्विंशतिसावमूत्रं पठति स्थितो योगमुद्रातः ॥ ५०६ ॥

“लोगंस्सुज्जोगगरे” इत्यादि ।

एगो एत्थ सिलोगो, छः गाढाण होइ विसेयं ।
तह पायपमाणाओ, अट्टावीसं च विरईओ ॥ ५०७ ॥

“लोकस्य उद्द्योतकरण” इत्यादि ॥

एकोऽत्र श्लोकः षट् गाथानां भवति चित्तयम ।
तथा षाडप्रमाणान् भद्राविंशतिभिः पितृवयः ॥ ५०७ ॥

१. इन्द्रान्—लोगस्तुज्जोगगरे धम्मतिरपपरे तिले । अरिहन्ते
दिशतानं चउवीसं पि वेवली ॥

इय दोषविप्रमुक्तो, उस्सग्गे चिंतिउण मंगलगं ।
 भणिउण नमोकारं, पारइ विहिणा असंभंतो ॥४९७॥
 इति दोषविप्रमुक्त उत्सर्गे चिन्तयित्वा मद्दलकम् ।
 भणित्वा नमस्कारं पारयति विधिनाऽसंभ्रान्तः ॥४९७॥
 परमेष्ठिनमोकारं, सकइभासाइ भणइ धुइसमए ।
 पुरिसो न चेव इत्थी, पायइभासानिवद्धं पि ॥४९८॥
 परमेष्ठिनमस्कारं संस्कृतभाषया भणति स्तुतिसमये ।
 पुरुषो नैव स्त्री प्राकृतभाषानिवद्धमपि ॥ ४९८ ॥
 जइ एगो देइ थुइं, अहऽणगे तो थुइं पढइ एगो ।
 अन्ने उस्सग्गाट्ठिया, सुणंति जा सा परिसमत्ता ४९९
 यद्येकः ददाति स्तुतिमथानेके ततः स्तुतिं पठत्येकः ।
 अन्ये उत्सर्गस्थिताः शृण्वन्ति यावत्सा परिसमाप्ता ॥४९९॥
 एत्थ य पुरिसथुइए वंदइ देवे चऊविहो संघो ।
 इत्थीथुइए दुविहो, समणीओ साविया चेव ॥५००॥
 अत्र च पुरुषस्तुतौ वन्दते देवान् चतुर्विधः सङ्घः ।
 स्त्रीस्तुतौ द्विविधः श्रमण्यः श्राविकाश्चैव ॥ ५०० ॥
 विवस्स जस्स पुरओ, पारद्धा वंदणा थुइं तस्स ।
 चेइयगेहे सामन्नवंदणे मूलविवस्स ॥ ५०१ ॥
 विन्वस्य यस्य पुरतः प्रारब्धा वन्दना स्तुतिस्तस्य ।
 चैत्यगेहे सामान्यवन्दने मूलविन्वस्य ॥ ५०१ ॥

जओ—

जेसिं भावजिणाणं, विहियं सकत्थएण संघवणं ।
 जेसिं च चेइयाणं, कओ मए वंदणुस्सग्गो ॥५०२॥

यतः—

येषां भावजिनानां विहितं शक्रस्तवेन संस्तवनम् ।
 येषां च चैत्यानां कृतो मया वन्दनोत्सर्गः ॥ ५०२ ॥

अंगुलि-भमुहाओ वि(चि)य चालितो तह[य]कुणइ उस्सग्गं
आलावयगणणद्दा, संठवणत्थं च जोगाणं ॥ ४९१ ॥

१८ अङ्गुली-भ्रुवोऽपि च (एव) चालयन् तथा[च]
करोति उत्सर्गम् ।

१९ आलापकगणनार्थं संस्थापनार्थं च योगानाम् ॥४९१॥

काउस्सग्गाम्मि ठिओ, सुरा जहा बुडबुडेइ अब्बत्तं ।
अणुपेहंतो तह वानरो व चालेइ उट्टउडे ॥ ४९२ ॥

२० कायोत्सर्गे स्थितः सुरा यथा बुडबुडयति अव्यक्तम् ।

२१ अनुभ्रंशमाणस्तथा वानर इव चालयति ओष्ठपुटानि ४९२

एए काउस्सग्गं, कुणमाणेण वि बुहेण दोसा ओ ।
सम्मं परिहरियवा, जिणपडिकुट्ट चि काउर्णं ॥४९३॥

एते कायोत्सर्गं कुर्वन्ताऽपि बुधेन दोषास्तुः ।

सम्यक् परिहर्तव्या जिनप्रतिक्रुष्टा इति कृत्वा ॥ ४९३ ॥

एए सामन्नेणं, दोसा एगवीस होंति उस्सग्गे ।

अहिगारिविसेसाओ, केइ कस्सइ न हि घटंति ॥

एते सामान्येन दोषा एकविंशतिर्भवन्ति उत्सर्गे ।

अधिकारिविशेषान् केचित् कस्यचिद् न हि घटन्ते ॥४९४॥

लंबुत्तर-थणछायण, संजइदोसा न हुंति समणीणं ।

वहुलंबुत्तर-थणछायणं च दोसा न सङ्घीणं ॥ ४९५॥

लम्बोत्तर-स्तनच्छादनौ संवतीदोषौ न भवतः श्रमणीनाम् ।

वधु-लम्बोत्तर-स्तनच्छादनं च दोषा न श्लाघनीनाम् ॥४९५॥

एल्लिण-कविट्टदुर्गं पुण, अगीइसेहाइयाण संभवइ ।

संभवइ गिहत्त्याणऽपि, कयाइ एगऽत्तमायम्मि ॥४९६॥

एल्लिण-कवित्पद्विकं पुनरगीत-शैल्लादिफानां संभवति ।

संभवति गृहस्थानामपि कदाचिदेकत्वभावे ॥ ४९६ ॥

- ९ कृत्वा चोलपट्टमविधिना नाभिमण्डलस्योपरि ।
 अथत्र जानुमात्रं तिष्ठति लम्बोत्तरोत्सर्गम् ॥ ४८४ ॥
 उच्छाइऊण य थणे, चोल(ग)पट्टेण ठाइ उस्सर्गं ।
 दंसाइरक्खणट्टा, अहवा अन्नाणदोसेण ॥ ४८५ ॥
 १० अवच्छाद्य च स्तनान् चोल(क)पट्टेन तिष्ठत्युत्सर्गम् ।
 दंशादिरक्षणार्थमथवा अज्ञानदोषेण ॥ ४८५ ॥
 मेलित्तु पण्हियाओ, चलणे वित्थारिऊण वाहिरओ ।
 ठाउस्सर्गं एसो, वाहिरउट्ठी मुणेयट्ठी ॥ ४८६ ॥
 ११ मेलयित्वा पृष्णिकाश्चरणान् विस्तार्य वाह्यतः ।
 तिष्ठत्युत्सर्गमेव वाह्योर्ध्वा ज्ञातव्यः ॥ ४८६ ॥
 अंगुठे मेलविडं, वित्थारिय पण्हियाओ वाहिं तु ।
 ठाउस्सर्गं एसो, भणिओ अम्भितरुद्धि त्ति ॥ ४८७ ॥
 अङ्गुष्ठान् मेलयित्वा विस्तार्य पृष्णिका वहिस्तु ।
 तिष्ठत्युत्सर्गमेव भणितोऽभ्यन्तरोर्ध्वाति ॥ ४८७ ॥
 कप्पं वा पट्टं वा पाउणिउं संजई व उस्सर्गो ।
 ठाइ य खलिणं व जहा, रयहरणं अग्गओ काउं ॥
 १२ कल्पं वा पट्टं वा प्रगुणयित्वा संयतीवोत्सर्गं ।
 १३ तिष्ठति च खलिनमिव यथा रजोहरणमग्रतः कृत्वा ॥ ४८८ ॥
 भामेइ तहा दिट्ठिं, चलचित्तो वायसो व उस्सर्गो ।
 छप्पइआण भएण व, कुणेई पट्टं कविट्टं व ॥ ४८९ ॥
 १४ भ्रामयति तथा दृष्टिं च लचित्तो वायस इवोत्सर्गं ।
 १५ पट्टपदिकानां भयेनेव(वा) करोति पट्टं कपित्थमिव ४८९
 सीसं पकंपमाणो, जवखाइट्ठो व कुणइ उस्सर्गं ।
 मूओ व हुंहुयंतो, तहेव छिअंतमाईसु ॥ ४९० ॥
 १६ शीर्षं प्रकम्पमानो यद्वाविष्ट इव करोत्युत्सर्गम् ।
 १७ मूक इव(वा) हुंहुकयन् तथैव छेयान्तादिषु ॥ ४९० ॥

अंगुलि-भ्रुहाओ वि(चि)य चालितो तह[य]कुणइ उस्सगं
आलावयगणणट्ठा, संठवणत्थं च जोगाणं ॥ ४९१ ॥

१८ अङ्गुली-भ्रुवोऽपि च (एव) चालयन् तथा[च]
करोति उत्सर्गम् ।

१९ आलापकगणनार्थं संस्थापनार्थं च योगानाम् ॥४९१॥

काउस्सग्गम्मि ठिओ, सुरा जहा बुडबुडेइ अवत्तं ।
अणुपेहंतो तह वानरो व चालेइ उदुउडे ॥ ४९२ ॥

२० कायोत्सर्गे स्थितः सुरा यथा बुडबुडयति अव्यक्तम् ।

२१ अनुप्रेक्षमाणस्तथा वानर इव चालयति ओष्ठपुटानि ४९२

एए काउस्सगं, कुणमाणेण वि बुहेण दोसा ओ ।
सम्मं परिहरियवा, जिणपडिकुट्ट चि काऊणं ॥४९३॥

एते कायोत्सर्गं कुर्वताऽपि बुधेन दोषास्तुः ।

सम्यक् परिहर्तव्या जिनप्रतिक्रुष्टा इति कृत्वा ॥ ४९३ ॥

एए सामन्नेणं, दोसा एगवीस होंति उस्सग्गे ।

अहिगारिविसेसाओ, केइ कस्सइ न हि घडंति ॥

एते सामान्येन दोषा एकविंशतिर्भवन्ति उत्सर्गं ।

अधिकारिविशेषान् केचित् कस्यचिद् न हि घटन्ते ॥४९४॥

लंबुत्तर-थणछायण, संजइदोसा न हुंति समर्णाणं ।

बहुलंबुत्तर-थणछायणं च दोसा न सङ्गीणं ॥ ४९५॥

लम्बोत्तर-स्तनच्छादनौ संयतीदोषा न भवतः भ्रमणीनाम् ।

बधू-लम्बोत्तर-स्तनच्छादनं च दोषा न भ्रमणीनाम् ॥४९५॥

सल्लिण-कविट्टदुगं पुण, अगीइसेहाइयाण संभवइ ।

संभवइ गिहत्वाणऽपि, कयाइ एगउत्तमायम्मि ॥४९६॥

सल्लिण-कवित्पट्टिकं पुनरगीत-दीक्षादिषानां संभवति ।

संभवति गृहस्थानामपि कदाचिदेकत्वभावे ॥ ४९६ ॥

इय दोषविप्रमुक्तो, उस्सग्गे चिंत्तिउण मंगलगं ।
 भण्णिउण नमोकारं, पारइ विहिणा असंभंतो ॥४९७॥
 इति दोषविप्रमुक्त उत्सर्गे चिन्तयित्वा मङ्गलकम् ।
 भणित्वा नमस्कारं पारयति विधिनाऽसंभ्रान्तः ॥४९७॥
 परमेष्ठिनमोकारं, सक्कइभासाइ भणइ थुइसमए ।
 पुरिसो न चेव इत्थी, पायइभासानिबद्धं पि ॥४९८॥
 परमेष्ठिनमस्कारं संस्कृतभाषया भणति स्तुतिसमये ।
 पुरुषो नैव स्त्री प्राकृतभाषानिबद्धमपि ॥ ४९८ ॥
 जइ एगो देइ थुइं, अहऽण्णेगे तो थुइं पढइ एगो ।
 अन्ने उस्सग्गद्विया, सुणंति जा सा परिसमत्ता ४९९
 यद्येकः ददाति स्तुतिमथानेके ततः स्तुतिं पठत्येकः ।
 अन्ये उत्सर्गस्थिताः शृण्वन्ति यावत्सा परिसमाप्ता ॥४९९॥
 एत्थ य पुरिसथुइए वंदइ देवे चऊविहो संघी ।
 इत्थीथुइए दुविहो, समणीओ साविया चेव ॥५००॥
 अत्र च पुरुषस्तुतौ वन्दते देवान् चतुर्विधः सङ्घः ।
 स्त्रीस्तुतौ द्विविधः श्रमण्यः श्राविकाश्चैव ॥ ५०० ॥
 चिंवस्स जस्स पुरओ, पारद्धा वंदणा थुइ तस्स ।
 चेइयगेहे सामन्नवंदणे मूलचिंवस्स ॥ ५०१ ॥
 विम्बस्स यस्य पुरतः प्रारब्धा वन्दना स्तुतिस्तस्य ।
 चैत्यगेहे सामान्यवन्दने मूलविम्बस्स ॥ ५०१ ॥

जओ—

जेसिं भावजिणाणं, विहियं सक्कत्यएण संयवणं ।
 जेसिं च चैइयाणं, कओ मए वंदणुस्सग्गो ॥५०२॥

यतः—

येषां भावजिनानां विहितं शकलवेन संस्तवनम् ।
 येषां च चैत्यानां कृतो मया वन्दनोत्सर्गः ॥ ५०२ ॥

तेसिं भुवणगुरूणं, ससुरासुरमणुयवन्दियकमाणं ।
नामाणुकित्तण्णं, करेमि सुकयत्थमप्पाणं ॥ ५०३ ॥

तेषां भुवनगुरूणां ससुराऽसुरमनुजवन्दितक्रमाणाम् ।
नामानुकीर्तनेन करोमि सुकृतार्थमात्मानम् ॥ ५०३ ॥

अहवा भारहवासे, एए आसन्नकालभावितां ।
आसन्ना मे उवयारहेयवो उसहपमुहजिणा ॥ ५०४ ॥

अथवा भारतवर्षे एते आमन्नकालभावित्वान् ।
आसन्ना मम उपकारहेतव ऋपमप्रमुखजिनाः ॥ ५०४ ॥

तम्हा जुज्झइ विहिणा, सविसेसमिमेसि वंदणं काउं ।
नामुक्कित्तणपुवं, करेमि ता गरुयभत्तीए ॥ ५०५ ॥

तस्माद् युज्यते विधिना सविशेषमेषां वन्दनं कर्तुम् ।
नामोत्कीर्तनपूर्वं करोमि ततो गुरुकभक्त्या ॥ ५०५ ॥

एवं परिभावंतो, पाए पाए पवत्तवीसामो ।
चउवीसत्थयमुत्तं, पढइ ठिओ जोगमुद्दाओ ॥ ५०६ ॥

चतुर्विंशतिस-
षस्रं तदर्थं

एवं परिभाषयन् पादे पादे प्रवृत्तविश्रामः ।
चतुर्विंशतिसावमृषं पठति स्थितो योगमुद्रातः ॥ ५०६ ॥

“लोगंस्तुज्जोगरे” इत्यादि ।

एगो एत्थ सिलोगो, छहं गाहाण होइ विन्नेयं ।
तह पायपमाणाओ, अहावीसं न विरईओ ॥ ५०७ ॥

“लोकस्य उद्घोतकरणं” इत्यादि ॥

एकोऽय ओरुः पट्टं गाथानां भवति विशेष्यम् ।
तथा पादप्रमानाद् भृशविंशतिभिः विरलयः ॥ ५०७ ॥

१. एतद्गान्—लोगस्तुज्जोगरे धम्मनित्थयरे त्तिजे । अरिहन्ते
विताणं वउर्दाणं पि केवली ॥

एत्थं पुण अरिहंते, कम्मपयं किञ्चइस्समिद् किरिया ।
 एयारो पुण सिद्धो, धीपविभर्त्ताए षट्ठययनं ॥ ५०८ ॥
 भद्र पुनर् 'भदंगः' कम्मपदं 'धीर्तविप्पामि' इति वित्ता ।
 एकारः पुनः गिटः द्वितीयाविभर्त्ता षट्ठययनम् ॥ ५०८ ॥

भणियं च पाइयल्लगणे—

प्राकृतगणम्

ए ढोइ अयारंते, एयम्मि धीयाए षट्ठु पुंलिगे ।
 तद्द तद्दयाउट्टीयत्तमीणभेगम्मि महिलत्थे ॥ ५०९ ॥

भणियं च प्राकृतगणम्—

'ए' भवति अकारान्ते एकग्गिन,
 द्वितीयाया षट्ठु पुंलिङ्गे ।
 तथा गृहीया-पट्टी-समर्त्तानामेकग्गिन,
 महिलार्थे (स्त्रीलिङ्गे) ॥ ५०९ ॥

एत्थ उदाहरणं—

तावितीए अमित्ते, तुह असिलट्टीए पत्थिय ! रणम्मि ।
 निवावंतीए मणं, विष्फुरियं निययसेणाए ॥ ५१० ॥

अत्रोदाहरणम्—

तापयन्त्या अमित्रान् तव असियट्टया पार्थिय ! रणे ।
 निर्वापयन्त्या मनाग् विष्फुरितं निजकम्मेनया ॥ ५१० ॥
 अट्टविहपाडिहेरं, जम्हा अरहंति तेण अरिहंता ।
 लोगस्सुओयगरा, एयं तु विसेसणं तेसिं ॥ ५११ ॥
 अट्टविधप्रातीहार्यं यस्मादहंन्ति तेनाहंन्तः ।
 लोकस्सोद्धोतकरा एतन् तु विशेषणं तेपाम् ॥ ५११ ॥
 नामाइभेयमिन्नो, लोगो बहुहा जिणागमे भणियो ।
 पंचत्थिकायरूवो, घेत्तवो एत्थ पत्थावे ॥ ५१२ ॥
 नामादिभेदमिन्नो लोको बहुधा जिणागमे भणितः ।
 पञ्चास्तिकायरूपो प्रहीतव्योऽत्र प्रस्तावे ॥ ५१२ ॥

उज्जोओ वि हु दुविहो, नायवो दवभावसंजुत्तो ।
 दवे चंदाइकओ, केवलनाणुच्चमवो भावो ॥ ५१३ ॥
 उद्द्योतोऽपि खलु द्विविधो ज्ञातव्यो द्रव्यभावसंयुक्तः ।
 द्रव्ये चन्द्रादिकृतः केवलज्ञानोद्भवो भावः ॥ ५१३ ॥

भणियं च—

द्वुज्जोउज्जोओ, पहा पयासेइ परिमियं खेत्तं ।
 भावुज्जोउज्जोओ, लीयालीयं पयासेइ ॥ ५१४ ॥

भावदयकम्

भणितं च—

द्रव्योद्द्योतोद्योतः प्रभा प्रकाशयति परिमितं क्षेत्रम् ।
 भावोद्द्योतोद्द्योतो लोकालोकं प्रकाशयति ॥ ५१४ ॥
 लोगस्सुज्जोयगरा, दव्वुज्जोए य न हु जिणा होंति ।
 भावुज्जोयकरा पुण, होंति जिणवरा चउवीसं ५१५॥
 लोकस्योद्द्योतकरा द्रव्योद्द्योते च न खलु जिना भवन्ति ।
 भावोद्द्योतकराः पुनर्भवन्ति जिनवराश्चतुर्विंशतिः ५१५॥
 देवे वत्थुसहायो, धम्मो गम्माइणं च ववहारो ।
 कुप्पावयणगओ वा, भावे सुय-चरणरूपो ति ॥५१६॥
 द्रव्ये वस्तुत्वभावो धर्मो गम्याऽऽदीनां च व्यवहारः ।
 कुप्पावचनगतो वा भावे श्रुत-चरणरूप इति ॥ ५१६ ॥
 दोग्गइगमणपवत्तं, जीवं धारेइ धरइ सुद्धाणे ।
 तो होइ भावधम्मो, सो नऽन्नो नाणचरणणं ५१७॥

१. एतद् गाथाद्वयं आयदयकेः १०६२-१६१ गाथारूपम्—(पृ० ४९७) ।

२. एतर्धनं धीआयदयकेः—

“इद दप्प-भावधम्मो दध्वे दव्वरस दव्वमेवऽइवा ।

वित्ताइतभावो वा गम्मा इत्थो वुत्तिगो वा ॥ १०६३ ॥

इद होइ भावधम्मो सुभ-चरणे य सुभम्मि गम्मायो ।

चरणम्मि तमन्धम्मो रांगी-माई भवे दग्गहा ॥ १०६४ ॥

-एतयोश्च विवर्यं तत एवाऽऽरोपयम् । (पृ० ४९८)

दुर्गतिगमनप्रवृत्तं जीवं धारयति धरति मूर्तिं ।
 ततो भवति भावधर्मः सो नान्यो ज्ञानपरमयोः ॥५१॥
 तित्थं जेष तरिञ्जद्, दग् नद्-सागराण ओषागे ।
 जेषुत्तरन्ति लोया, गुहेण गमभूमिरूपेण ॥ ५१८ ॥
 तीर्थं येन तीर्थेन द्रव्ये नदी-सागराणामपलागः ।
 येनोत्तरन्ति लोकाः सुमेन गमभूमिरूपेण ॥ ५१८ ॥
 तं कह णु दधनित्थं, जम्हा नेगंतओ तहिं तरणं ? ।
 जं तेणाऽपि पद्दहा, पुट्टंता केइ दीसन्ति ॥ ५१९ ॥
 तत्कथं नु द्रव्यतीर्थं यस्माद् कैफान्तस्मिन्न तरणम् ? ।
 यथेनाऽपि प्रविष्टा मुच्यन्तः केचिद् द्रव्येण ॥ ५१९ ॥
 अगंतियं पि नो तं, पुणो पुणो तत्थ तरणसंभवओ ।
 तम्हा तवियरीयं, विन्नयं भावओ तित्थं ॥ ५२० ॥
 आत्यन्तिकमपि नो तन् पुनः पुनस्तत्र तरणसंभवतः ।
 तस्मात् तद्विपरीतं विशेषं भावतन्मीर्थम् ॥ ५२० ॥
 तरणिजे भवजलही, तित्थं तु चउविहो समणसंधो ।
 जे केइ मवजीवा, तरणत्थी तारुआ ते उ ॥ ५२१ ॥
 तरणीयो भवजलधिः तीर्थं तु चतुर्विधः धमणमहः ।
 ये केऽपि भव्यजीवास्तरणार्थिनः तारुकास्ते तु ॥५२१॥
 एयम्मि संपविट्ठा, तरन्ति संसारसागरं नियमा ।
 तिन्नो पुण भवजलही, न होइ भुओ वि तरियवो ॥५२२
 एतस्मिन् संप्रविष्टास्तरन्ति संसारसागरं नियमात् ।
 तीर्णः पुनर्भवजलधिर्न भवति भूयोऽपि तरीतव्यः ५२२॥

अहवा—

दाहोवसमं तण्हाइच्छेयणं मलपचाहणं चैव ।

तिहिं अरुधेहिं निउत्तं, तम्हा तं दवओ तित्थं ॥५२३॥

अथवा—

दाहोपशमः तृष्णादिच्छेदनं मलप्रवाहणं चैव ।

त्रिभिरर्थैर्नियुक्तं तस्मात् तत् द्रव्यतस्तीर्थम् ॥ ५२३ ॥

कोहम्मि उ निग्गहिण, दाहस्सुवसमणभावओ तित्थं ।

लोहम्मि उ निग्गहिण, तण्हावोच्छेयणं होइ ॥५२४॥

क्रोधे तु निगृहीते दाहस्योपशमेन भावतस्तीर्थम् ।

लोभे तु निगृहीते तृष्णाव्युच्छेदनं भवति ॥ ५२४ ॥

अट्टविहं कम्मरयं, बहुएहिं भवेहिं संचियं जम्हा ।

तव-संजमेण धोयइ, तम्हा तं भावओ तित्थं ॥५२५॥

अष्टविधं कर्मरजो बहुकैर्भवेः सञ्चितं यस्मान् ।

तपः-संयमेन धावति तस्मान् तद् भावतस्तीर्थम् ॥५२५॥

इय भावधम्मतित्थस्स करणसीले जिणे त्ति एसत्थो ।

जियरागदोसमोहे, अरहंते कित्तइस्सं ति ॥ ५२६ ॥

इति भावधर्मतीर्थस्य करणशीलान् जिनानित्येपोऽर्थः ।

जितराग-दोष-मोहानर्हतः कीर्तयिष्ये इति ॥ ५२६ ॥

चंडवीसं ति य संसा, भारहवामुच्चमयाण अरहाणं ।

अपि सहाओ चंदे, महाविदेहाइपभवेऽपि ॥ ५२७ ॥

चतुर्विंशतिरिति च मंग्या भारतवर्षोद्भवानामर्हताम् ।

अपि शब्दाद् वन्दे महाविदेहादिप्रभवान् अपि ॥५२७॥

फेसिणं केवलकप्पं, लोगं जाणंति तह य पासंति ।

केवलचरित्तनाणी, तम्हा ने केवली हुंति ॥ ५२८ ॥

१. एषा आपदपक्षे एषम्—

षडर्थैः ति य संसा उताभाभा उ भक्तमाला उ ।

अपि-गणपदना पुन एषव-वर्तमानेदेतुं ॥ १०७८ (४. ५००)

१. एषा आपदपक्षे १०७९ तमा गद्या (४. ५००)

कृत्स्नं केवलकल्पं लोकं जानन्ति तथा च पश्यन्ति ।
केवलचरिभ्रष्टानिनस्तस्मात् ते केवलिनो भवन्ति ॥५२८॥

इह अखेव-पसिद्धी उ—

शाक्षेप-प्र-
सिद्धी.

जह पटदेसम्मि पटो, गामो वा गामएगदेसम्मि ।
लोगस्स एगदेसे, घट्टइ तह लोगसद्धोऽवि ॥ ५२९ ॥

इहाक्षेप-प्रसिद्धी तु—

विशेषणानां
साफल्यम्

यथा पटदेशे पटो ग्रामो वा प्रामैकदेशे ।
लोकस्यैकदेशे वर्तते तथा लोकशब्दोऽपि ॥ ५२९ ॥
लोगस्सुजोयगरा, चंदाईयाऽवि तेण भञ्जंति ।
तेसिं वोच्छेयत्थं, भणियमिणं धम्मतित्थगरे ॥५३०॥
लोकस्योद्द्योतकराश्चन्द्रादिका अपि तेन भण्यन्ते ।
तेषां व्युच्छेदार्थं भणितमिदं धर्मतीर्थकरान् ॥ ५३० ॥
नहमाईजोयारं, धम्मत्थं जे कुणंतीह सुगमं ।
तेऽवि हु जणे पसिद्धिं, लहंति फिर धम्मतित्थयरा ॥
नद्याद्यवतारं धर्मार्थं ये कुर्वन्तीह सुगमम् ।
तेऽपि खलु जने प्रसिद्धिं लभन्ते किल धर्मतीर्थकराः ॥५३१॥
तेसिमजिणत्तभावा, विसेसणं इह जिण त्ति निदिद्धं ।
ते उण छउमत्थजिणाऽवि हुंति तो केवली भणिया ॥
तेषामजिनत्वभावाद् विशेषणमिह जिन इति निर्दिष्टम् ।
ते पुनश्चलद्वास्य जिना अपि भवन्ति ततः केवलिनो
भणिताः ॥ ५३२ ॥

केवलनाणगुणाओ, सामन्नाऽवि हु हवंति केवलिणो ।
तेसि अइसायणत्थं, अरहंते इय पयं भणियं ॥५३३॥
केवलज्ञानगुणान् सामान्या अपि खलु भवन्ति केवलिनः ।
तेषामतिशायनार्थम्-अर्हत इति पदं भणितम् ॥ ५३३ ॥

नामाइमेयमिन्नाऽवि, जिणवरा संभवन्ति अरहन्ता ।

मावारिहंतपडिवत्तिकारयं केवली-वयणं ॥ ५३४ ॥

नामादिभेदमिन्ना अपि जिनवराः संभवन्त्यर्हन्तः ।

भावाहृत्यतिपत्तिकारकं केवलि-वचनम् ॥ ५३४ ॥

एवं खलु अन्नोन्नं, कायवा चालणा पइट्टा उ ।

बुद्धिनिउणेहि इहयं, दिसिमेत्तं दरिसियं एयं ॥५३५॥

एवं खलु अन्योन्यं कर्तव्या चालना प्रतिष्ठा तु ।

बुद्धिनिपुणैरिह दिइमात्रं दर्शितमेतत् ॥ ५३५ ॥

एसो संखेवेणं, पढमसिलोगस्स भासिओ अत्थो ।

वित्थरओ घेत्थो, सिद्धंतमहानिहाणाओ ॥५३६॥

एष संक्षेपेण प्रथमश्लोकस्य भाषितोऽर्थः ।

विस्तरतो ग्रहीतव्यः सिद्धान्तमहानिधानात् ॥ ५३६ ॥

“उत्सभमजियं च” गाहा ॥ १ ॥

“ऋषभमजितं च” गाथा ॥ १ ॥

“सुविहिं च पुप्फदंतं” गाहा ॥ २ ॥

“सुविधिं च पुष्पदन्तं” गाथा ॥ २ ॥

“कुंथुं अरं च” गाहा ॥ ३ ॥ सूत्रम् ॥

“कुन्थुमरं च” गाथा ॥ ३ ॥ सूत्रम् ।

१. आवदयफादितः

२. पूर्णमूलम्—

उत्सभमजिजं च घंदे संभवममिणंदणं च सुमइं च ।

पउमप्पहं सुपासं जिणं च चंदप्पहं घंदे ॥ २ ॥

३. सुविहिं च पुष्पदंतं सीअल-सिज्जंस-वासुपुज्जं च ।

विमलमणंतं च जिणं धम्मं संतिं च घंदामि ॥ ३ ॥

४. कुंथुं अरं च महिं घंदे मुणिसुव्वयं नमिजिणं च ।

घंदामिऽरिठ्ठनेमिं पासं तह घट्टमाणं च ॥ ४ ॥

अट्ट उ नामाईं, भणियाईं एकमेकगाहाए ।
 चउवीसत्थयसुत्ते, चउवीसाए जिणवराणं ॥ ५३७ ॥
 अष्टाष्ट तु नामानि भणितानि एकैकगाथायाम् ।
 चतुर्विंशतिस्तवसूत्रे चतुर्विंशतेर्जिनवराणाम् ॥ ५३७ ॥

पौनरुक्त्यपरि-
 हारः

जं पुण वंदइ किरिया-भणणं सुत्ते पुणो पुणो एत्थ ।
 आयरपगासगत्ता, पुणरुत्तं तं न दोसगरं ॥ ५३८ ॥
 यत् पुनर् 'वन्दते' क्रिया-भणनं सूत्रे पुनः पुनरत्र ।
 आदरप्रकाशकत्वात् पुनरुक्तं तत्र दोषकरम् ॥ ५३८ ॥

कानि तीर्थक-
 राणां नाम्नां
 कारणानि ?
 तदर्थान्ध के ?

एएसिं नामाणं, जे अत्था कारणाईं जाईं वा ।
 इच्छामि नाउमेयं, पुच्छइ सीसो गुरू आह ॥ ५३९ ॥
 एतेषां नाम्नां येषां कारणानि यानि वा ।
 इच्छामि ज्ञातुमेतत् पृच्छति शिष्यो गुरुराह ॥ ५३९ ॥

ऋषभसामा-
 न्यार्थः

उसहो पहाणवसहो, दुव्वहभरवहणपच्चलो होइ ।
 इय दुव्वहधम्मधुरावहणखमो तो जिणो उसहो ॥ ५४० ॥
 ऋषभः प्रधानवृषभो दुर्वहभरवहनप्रत्यलो भवति ।
 इति दुर्वहधर्मधुरावहनक्षमस्ततो जिन ऋषभः ॥ ५४० ॥

जइ वा वसो ति धम्मो, भावइ दढं तेण तो भवे वसभो ।
 जइ एवं सवे वि हु, वसहा किर किं न भन्नंति ? ॥ ५४१ ॥
 यदि वा वृष इति धर्मः, भावयति दढं तेन ततो भवेद् वृषभः ।
 यद्येवं सर्वेऽपि खलु वृषभाः किल किं न मण्यन्ते ? ॥ ५४१ ॥

ऋषभविशे-
 पार्थः

सच्चमिणं किंतु फुडं, अन्नं पि हु एत्थ कारणं अत्थि ।
 एयस्से ऊरुजुयले, तवियसुवज्जुअलं घवलं ॥ ५४२ ॥

१. मानि चात्र तीर्थकरनामप्रदानकारणानि दक्षितानि तानि तदर्थान्धेषु भीआ-
 धर्यके क्वचित् प्रकारान्तरेण राक्षयानयानि १०८०-१०९१ गाथासु सुस्पष्टि-
 तानि—आघर्यके (पृ. ५०२-५०६)

सलमिदं किंतु स्फुटमन्यदपि खल्वत्र कारणमस्ति ।

एतस्योरुयुगले तप्तसुवर्णोज्ज्वलं धवलम् ॥ ५४२ ॥

अन्नोन्नाभिमुहं किर, वसहजुगं लंछणं रुइरमासि ।

शुमिणाम्मि पढममुसभो, चोइससुमिणाण मज्झम्मि ५४३

अन्योन्याभिमुखं किल वृषभयुगं लाञ्छनं रुचिरमासीत् ।

स्वप्ने प्रथममृषभश्चतुर्दशस्वप्नानां मध्ये ॥ ५४३ ॥

दिष्टो मरुदेवीए, तेण कयं उसहनाममेयस्स ।

तुट्टेणाऽमरवइणा, अन्नेसिं पुण ठिई एसा ॥ ५४४ ॥

दृष्टो मरुदेव्या तेन कृतमृषभनामैतस्य ।

तुष्टेनाऽमरपतिना अन्येषां पुनः स्थितिरेषा ॥ ५४४ ॥

गय-वसह-सीह-अभिसेय-दाम-ससि-दिणयरं ज्झयं कुंभं ।

पउमसर-सागर-विमाण-भवण-रयणुचव-सिहिं च ॥ ५४५ ॥

गज-यृषभ-सिंह-अभिपेक-दाम-शशि-दिनकरं ध्वजं कुम्भम् ।

पद्मसरः-सागर-विमान-भवन-रत्नोच्चय-शिखिनं च ॥ ५४५ ॥

परिवाडीइ इमाए, जणणीओ सुमिणयाइँ पेच्छंति ।

गम्भावयारसमए, तित्थंकर-चक्कवट्टीणं ॥ ५४६ ॥

परिपाट्याऽनया जनन्यः स्वप्नान् प्रेक्षन्ते ।

गर्भावतारसमये तीर्थंकर-चक्रवर्तिनोः ॥ ५४६ ॥

इंदिय-विसय-कसायाइएहिं घोरंतरंगवेरीहिं ।

न जिओ मणयं पि जओ, भन्नइ अजिओ जिणो तेण ५४७

इन्द्रिय-विषय-कषायादिकैर्षोरान्तरङ्गवैरिभिः ।

न जितो मनागपि यतो भण्यतेऽजितो जिनस्तेन ॥ ५४७ ॥

अन्ने वि तेदि न जिया, अजिया तो ते वि किं न उचंति? ।

मन्नइ विसेसकारणमन्नं पि ह्यु भगवओ अत्थि ॥ ५४८ ॥

अजितसामा-
न्यार्थः

अजितविशेषार्थः

अन्येऽपि तैर्न जिता अजितास्ततस्तेऽपि किं नोच्यन्ते ।
भण्यते विशेषकारणमन्यदपि खलु भगवतोऽस्ति ॥५४८॥

जियसत्तुनिवेण समं, कीलंती अक्खजूयकीलाए ।
न कयाइ जयं पत्ता, विजया देवी पुरा काले ॥५४९॥

जितशत्रुनृपेण समं क्रीडन्ती अक्षद्यूतक्रीडायाम् ।
न कदाचिद् जयं प्राप्ता विजया देवी पुरा काले ॥५४९॥

गब्भगए भगवंते, न जिया ईसिं पि सा नरेद्वेण ।
जायस्स तेण पिउणा, अजिओ त्ति पइट्ठियं नाम ॥५५०॥

गर्भगते भगवति न जिता ईपदपि सा नरेन्द्रेण ।
जातस्य तेन पित्रा 'अजितः' इति प्रतिष्ठितं नाम ॥५५०॥

शंभवसामान्यार्थः

सं सोक्खं ति पवुचइ, दिट्ठे तं होइ सब्बजीवाणं ।
तो संभवो जिणेसो, सब्बे वि हु संभवा एवं ॥५५१॥

शं सौख्यमिति प्रोच्यते दृष्टे तद् भवति सर्वजीवानाम् ।
ततः शंभवो जिनेशः सर्वेऽपि खलु शंभवा एवम् ॥५५१॥

शंभवविशेषार्थः

भन्नंति भुवणगुरुणो, नवरं अन्नं पि कारणं अत्थि ।
सावत्थीनयरीए, कयाइ कालस्स दोसेण ॥ ५५२ ॥

भण्यन्ते भुवनगुरवः, नवरमन्यदपि कारणमस्ति ।
श्रावस्तीनगर्या कदाचित् कालस्य दोषेण ॥ ५५२ ॥

जाए दुब्बिक्खभरे, दुत्थीभूए जणे समत्थे वि ।
अवयरिओ एस जिणो, सेणादेवीए उयरम्मि ॥५५३॥

जाते दुर्भिक्षभरे दुःस्वीभूते जने समस्तेऽपि ।
अवतीर्ण एष जिनः सेनादेव्या उदरे ॥ ५५३ ॥

सयमेवागम्म सुराहिवेण संपूइया तओ जणणी ।
वद्धाविया य भुवणेकभाणुतणयस्स लामेणं ॥५५४॥

स्वमेवाऽऽगम्य सुराधिपेन संपूजिता ततो जननी ।
वर्धिता (वर्धापिता) च भुवनैकभानुतनयस्य लाभेना॥५५४॥

तदियहं चिय सहसा, समत्थसत्थेहि धन्नपुत्रेहिं ।
सवत्तो इंतेहिं, सुहं सुभिव्खं तहिं जायं ॥ ५५५ ॥

तद्विषसादेव सहसा समर्थसार्थैर्धान्यपूर्णेः ।

सर्वत आयद्धिः सुखं सुभिक्षं तत्र जातम् ॥ ५५५ ॥

संभवियाहं जम्हा, समत्तसस्साइं संभवे तस्स ।

तो संभवो च्चि नामं, पइट्ठियं जणणि जणएहिं ॥५५६॥

संभूतानि यस्मात् समस्तसत्यानि संभवे तस्य ।

ततः संभव इति नाम प्रतिष्ठितं जननी-जनकाभ्याम् ॥५५६॥

अभिणंदइ आणंदइ, रूवाइगुणेहि तिहुयणं सयलं । अभिनन्दनसा-
मान्यार्थः

अभिणंदणो जिणो तो, अन्नं पि हु कारणं वीयं॥५५७॥

अभिनन्दति आनन्दति रूपादिगुणैस्त्रिभुवनं सकलम् ।

अभिनन्दनो जिनस्ततोऽन्यदपि खलु कारणं द्वितीयम् ॥

गव्वमए तम्मि जओ, जणणीमचंतभत्तिसंजुत्तो । अभिनन्दनवि-
शेषार्थः

अभिनंदइ अभिव्खं, सक्को अभिणंदणो तेण ॥५५८॥

गर्भगते तस्मिन् यतो जननीमत्यन्तभक्तिसंयुक्तः ।

अभिनन्दत्यभीक्ष्णं शक्रोऽभिनन्दनस्तेन ॥ ५५८ ॥

पायायारनिमित्ता, मोक्खामिमुहा मुहा मई जस्स । शुभतिसामा-
न्यार्थः

सो मुमई तित्थयरो, जइ एवं मुमइणो सव्वे ॥५५९॥

पापाचारनिमित्ता मोक्षामिमुखा शुभा मतिर्यस्य ।

स शुभतिस्तीर्थकरो यद्येवं शुभतयः सर्वे ॥ ५५९ ॥

एत्थ विस्सेसकारणं—

अचिरागयवणिमरणे, दोण्ह सवत्तीण दारओ एणो । शुभतिविशे-
षार्थः
यालगहग्गहदोण्ह वि, ववहारो मेहनियपुरओ॥५६०॥

अत्र विशेषकारणम्—

अचिरागतवणिग्मरणे द्वयोः सपत्न्योर्दारक एकः ।
 बालप्रहाप्रहो द्वयोरपि व्यवहारो मेघनृपपुरतः ॥ ५६० ॥
 रत्नो चिंताइसओ सगे-यरा कहमिमीण विन्नेया ।
 चिंताकारणपुच्छा, देवीए राइणो कहियं ॥ ५६१ ॥
 राइश्चिन्तातिशयः स्वके-तरा कथमनयोविज्ञेया ।
 चिन्ताकारणपृच्छा देव्या राइः कथितम् ॥ ५६१ ॥
 तीएँ भणियाओ ताओ, पुत्तं वित्तं च कुणह दोभाए ।
 पडिबन्नममायाए, मायाए जंपियं देवि ! ॥ ५६२ ॥
 तथा भणिते ते पुत्तं वित्तं च कुरुत द्विभागे ।
 प्रतिपन्नममात्रा मात्रा कथितं देवि ! ॥ ५६२ ॥
 मा माऽऽणवेसु एवं, ददं सवं पि देहि एयाए ।
 अप्पेहि मज्झ पुत्तं, जीवन्तं जेण पेच्छामि ॥ ५६३ ॥
 मा माऽऽज्ञापय एवं द्रव्यं सर्वमपि देहि एतस्यै ।
 अर्पय मम पुत्तं जीवन्तं येन प्रेक्षे ॥ ५६३ ॥
 एसा सग चि नाउं, पुत्तो वित्तं च तीइ दिन्नाई ।
 निद्धाडिया य इयरी, रत्ना अलिय चि कुविएण ॥ ५६४ ॥
 एपा स्वकेति ज्ञात्वा पुत्तो वित्तं च तस्यै दत्तानि ।
 निर्घाटिता चेतरा राइऽलीकेति कुपितेन ॥ ५६४ ॥
 गब्भगए जं जाया, मंगलदेवीएँ एरिसा सुमई ।
 तुट्टेण ततो रत्ना, जिणस्स सुमई कयं नामं ॥ ५६५ ॥
 गर्भगते यद् जाता मज्जलदेव्या एतादृशी सुमतिः ।
 तुट्टेण ततो राइऽ जिनस्य सुमतिः कृतं नामं ॥ ५६५ ॥

पद्मप्रभस्तामा-
 न्यार्थः

पउमं बहुप्पयारं, तहवि हु रत्तुप्पलं इहं पगयं ।
 तस्सरिसी जस्स पहा, सो खलु पउमप्पहो अरहा ॥ ५६६ ॥

पद्यं बहुप्रकारं तथाऽपि खलु रक्तोत्पलमिह प्रगतम् ।
तत्सदृशी यस्य प्रभा स खलु पद्मप्रभोऽर्हन् ॥ ५६६ ॥

जड वि इह वासुपुत्रो, एरिसवनो तथाऽपि हु विसेसो । पद्मप्रभविशे-
पउमसयणम्मि जणणीएँ डोहलो तेण पउमामो ५६७ वार्यः

यद्यपि इह वासुपूज्य एतादृशवर्णस्तथाऽपि खलु विशेषः ।
पद्मशयने जनन्या दोहदस्तेन पद्माभः ॥ ५६७ ॥

पासा देहविभागा, सुसोहणा जस्त सो खलु सुपासो । सुपार्थसामा-
सधे वि एरिस चिय, एत्थ वि हेऊ इमो अन्नो ॥५६८ न्यार्यः

पार्थानि देहविभागाः सुशोभना यस्य स खलु सुपार्थः ।
सर्वेऽप्येतादृशा एवात्राऽपि हेतुरयमन्यः ॥ ५६८ ॥

गन्मगए जं जणणी, जायसुपासा तओ सुपासजिणो । सुपार्थविशे-
चंदसमा देहपहा, जस्त उ चंदप्पहो सो उ ॥ ५६९ ॥ वार्यः

गर्भगते यद् जननी जातसुपार्था ततः सुपार्थजिनः । चन्द्रप्रभसामा-
चन्द्रसमा देहप्रभा यस्य तु चन्द्रप्रभः स तु ॥ ५६९ ॥ न्यार्यः

सुविहिजिणो वि हु एवंविहो त्ति भन्नइ विसेसहेऊ चो । चन्द्रप्रभविशे-
चंदपियणम्मि जणणीएँ डोहलो तेण चंदामो ॥५७०॥ वार्यः

सुविधिजिनोऽपि स्वस्वेवंविध इति मण्यते विशेषहेतुस्ततः ।
चन्द्रपाने जनन्या दोहदस्तेन चन्द्राभः ॥ ५७० ॥

सुविहिं च पुष्पदंतं, सुविही नामं विसेसणं वीयं । सुविधिसामा-
तत्तयऽपि विही विहाणं, किरिया सा सोहणा जस्त ५७१ न्यार्यः

सुविधिं च पुष्पदन्तं सुविधिर्नाम विशेषणं द्वितीयम् ।
तत्राऽपि विधिर्विधातं क्रिया सा शोभना यस्य ॥५७१॥

सो सुविही नामसत्तयो, कारणमेयस्त जेण से जणणी । सुविधिविशे-
सधविहीसु वि सुमला, गन्मगए तेण सुविहिजिणो ५७२ वार्यः

स सुविधिर्नामसार्थः (गस्ताः) कारणमेतस्य येन तस्य जननी ।
सर्वविधिष्वपि सुमला गर्भगते तेन सुविधिजिनः ॥५७२॥

- शब्दमगम्
 कुंदपुनुमानुशुचा, दंता जं तस्य पुण्डदंतो तो ।
 अग्रे एयं नामं, मुविधिं च विसेगणं देति ॥ ५७३ ॥
 पुन्दपुनुमानुरूपा दन्ता यसाम्य पुण्डदन्तस्ततः ।
 अन्ये एगन्नाम मुविधिं च विशेषणं इदृशि ॥ ५७३ ॥
- शीतलव्यामा-
 स्यार्थः
 सीयलव्यणो लेसाणं, सीयलो तेण सीयलो भयवं ।
 सौ वि एरिस गिय, विसेसहेऊ इमस्सेसो ॥५७४॥
 शीतलव्यप(द्व)नो लेदयया शीतलसेन शीतलो भगवान् ।
 सर्वेऽपि एगादना एय विशेषहेतुरस्यैपः ॥ ५७४ ॥
- शीतलपितो-
 पार्थः
 गन्मट्टिए जिणेंदे, जणणीहत्थेण फुसियदेहस्स ।
 पिउणो दाहोयसमो, संजातो सीयलो तेण ॥ ५७५ ॥
 गर्भस्थिते जितेन्द्रे जननीहस्तेन स्पृष्टदेहस्य ।
 पितुर्दाहोपशमः संजातः शीतलसेन ॥ ५७५ ॥
- धेयांसव्यामा-
 स्यार्थः
 सेया पसंसणिज्जा, अंसा देहस्स अवयवा जस्स ।
 सो सेजंसो भन्नइ, एसो अन्नो वि पञ्जाओ ॥५७६॥
 धेयांसः(श्रेताः) प्रशंसनीया अंशा देहस्य अवयवा यस्य ।
 स धेयांसो भण्यते एष अन्योऽपि पर्यायः ॥ ५७६ ॥
- धेयांसपितो-
 पार्थः
 महरिहसेज्जारुहणम्मि डोहलो आसि जेण जणणीए ।
 गन्मगए भगवंते, सा किर सेज्जा अपरिभोगा ॥५७७॥
 महार्हशय्यारोहणे दोहद् आसीद् येन जनन्याः ।
 गर्भगते भगवति सा किल शय्या अपरिभोगा ॥५७७ ॥
 कुलदेवयाणुभावा, न सहइ सयणंतरस्स अन्नस्स ।
 तत्थ य सुत्ता देवी, सहसा कुलदेवया नट्ठा ॥५७८॥
 कुलदेवतानुभावाद् न सहते स्वजनान्तरस्यान्यस्य ।
 तत्र च सुमा देवी सहसा कुलदेवता नष्टा ॥ ५७८ ॥
 तुट्टेण तओ पिउणा, सेजं(जं)सो एस जिणवरो भणिओ ।
 तह होइ वासुपुज्जो, वसुपुज्जनिवस्स जमवच्चं ॥५७९॥
- वासुपुज्यः

तुष्टेन ततः पित्रा श्रेयांस एष जिनवरो भणितः ।

तथा भवति वासुपूज्यो वसुपूज्यनृपस्य यदपत्यम् ॥ ५७९॥

वा—

पूण्ड्र वासवो जं जणणिं गम्भट्टियम्मि जिणनाहे ।

आणंदनिम्भरमणो, वत्याहरणेहिं अणवरयं ॥ ५८० ॥

यवा—

पूजयति वासवो यद् जननीं गर्भस्थिते जिननाथे ।

आनन्दनिर्भरमना वस्त्राभरणैरनवरतम् ॥ ५८० ॥

तम्हा तिलोयपहुणो, पिऊणा तुष्टेण सयणपच्चक्खं ।

नामं पि वासुपुज्जो, पइट्टियं भुवणमुपसिद्धं ॥ ५८१ ॥

तस्मात् त्रिलोकप्रभोः पित्रा तुष्टेन स्वजनप्रत्यक्षम् ।

नामाऽपि वासुपूज्यः प्रतिष्ठितं भुवनमुप्रसिद्धम् ॥ ५८१ ॥

अंगमलं कम्ममलं, विगयं दुविहं मलं जिणिंदस्स । विमलसामा-

विमलो त्ति तेण बुच्चइ, सवे वि ह्नु किं न तो विमला? ५८२ न्यायः

अद्रमलः कर्ममलो विगतो द्विविधो मलो जिनेन्द्रस्य ।

विमल इति तेनोच्यते सर्वेऽपि खलु किं न ततो विमलाः? ॥

अत्थि विसैसनिमित्तं, जह भणियं सुमइनाममायाए । विमलविशे-

पुत्तविवाए महिलादुगस्स नवरं अह विसैसो ॥ ५८३ ॥ पार्थः

अस्मि विशेषनिमित्तं यथा भणितं सुमतिनाममातुः ।

पुत्रविवादे महिलाद्विकस्य नवरमथ विशेषः ॥ ५८३ ॥

रायंगणम्मि चिट्ठइ, एसो अहिणवसमुग्गओ भूओ ।

पुत्तो य मज्झ उदरे, अत्थि महाबुद्धिसंपन्नो ॥ ५८४ ॥

राजाद्वारे तिष्ठति एष अभिनयसमुद्रको(तो) भूतः ।

पुत्रश्च मनोदरेऽस्ति मदाबुद्धिमंपन्नः ॥ ५८४ ॥

एसो जोद्धणपत्तो, इमस्स यरपायवस्स छायाए ।

एयं तुम्ह विचार्यं, जिदिस्सइ नेत्थ संदेहो ॥ ५८५ ॥

१ मुद्रांतरात्त एवमात्त, श्रेयांसः, श्रेयांसः इति।

एष यौवनप्राप्तोऽस्य वरपादपस्य छायायाम् ।
 एतं तव विचारं छेत्स्यति नाऽत्र संदेहः ॥ ५८५ ॥
 तच्चियमेतं कालं, ता चिद्वह ताव निबुध्या तुम्हे ।
 पडिबन्नममायाए, माया न खमइ मुहुत्तं पि ॥ ५८६ ॥
 तावन्मात्रं कालं ततः तिष्ठत तावत् निभृता यूयम् ।
 प्रतिपन्नममातृकया माता न क्षमते मुहूर्तमपि ॥ ५८६ ॥
 भणइ य फिट्ठइ गेहं, एवं दुण्ह वि विभिन्नचित्तानं ।
 जं वा तं वादाओ अप्पिअइ देवि ! मम पुत्तो ॥ ५८७ ॥
 भणति च स्फेद्यति गेहमेवं द्वयोरपि विभिन्नचित्तयोः ।
 यद् वा तद् वादादर्प्यते देवि ! मम पुत्रः ॥ ५८७ ॥
 नियमइ कोसल्लेणं, सामां नाऊण तासि परमत्थं ।
 छिंदइ तं ववहारं, पुबुत्तकमेण नीसेसं ॥ ५८८ ॥
 नियमयति कौशलेन श्यामा ज्ञात्वा तयोः परमार्थम् ।
 छिनत्ति तं व्यवहारं पूर्वोक्तक्रमेण निःशेषम् ॥ ५८८ ॥
 एवं विमलं बुद्धिं, कयवम्मनराहिवेण नाऊण ।
 एसो गव्वपभावो, सुयस्स विमलो कयं नाम ॥ ५८९ ॥
 एवं विमलां बुद्धिं कृतवर्मनराधिपेन ज्ञात्वा ।
 एष गर्भप्रभावः सुतस्य विमलः कृतं नाम ॥ ५८९ ॥

अनन्तसामा-
न्यार्थः

नाणं जेण अणंतं, बलं च विरियं च सासयसुहं च ।
 तेण जिणेंदोऽनंतो(नञ्चो), अन्नं पि हु कारणं अत्थि ५९०
 ज्ञानं येन अनन्तं बलं च वीर्यं च शाश्वतसुखं च ।
 तेन जिनेन्द्रोऽनन्तो(नान्यो)ऽन्यदपि खलु कारणमस्ति ५९०

अनन्तविशे-
षार्थः

जम्हाज्वयारसमए, जएकनाहस्स दिट्ठमंवाए ।
 रयणाविचिचमणंतं, दामं सुमिणे तओऽणंतो ॥ ५९१ ॥
 यस्माद्वतारसमये जगदेकनाथस्य दृष्टमन्वया ।
 स्तविचित्रमनन्तं दाम स्वप्ने ततोऽनन्तः ॥ ५९१ ॥

धम्मफलभूयस्त्वाइगुणगणो धम्मदेसओ सो सो । धर्मसामान्यार्थः
पच्चक्खो धम्मो इव, भन्नइ धम्मो जिणो तेण ॥५९२॥

धर्मफलभूतरूपादिगुणगणो धर्मदेशकः स सः ।

प्रत्यक्षो धर्म इव भण्यते धर्मो जिनस्तेन ॥ ५९२ ॥

अहवा—

अहिओ धम्मच्छाहो, जाओ जणणीए तम्मि उअरत्थे धर्मविशेषार्थः
तुट्टेण तेण पिउणा, जिणस्स धम्मो कयं नाम ॥५९३॥

अथवा—

अधिको धर्मोत्साहो जातो जनन्याः तस्मिन्नुदरस्थे ।

तुष्टेन तेन पित्रा जिनस्य धर्मः कृतं नाम ॥ ५९३ ॥

संती पसमो भन्नइ, अब्इरित्तो य तीए तो सन्ती । शान्तिसामान्यार्थः
रागदोसविउत्तो, भावत्थो होइ एयस्स ॥ ५९४ ॥

शान्तिः प्रशमो भण्यतेऽव्यतिरिक्तश्च तथा ततः शान्तिः।

रागद्वेषवियुक्तो भावार्थो भवत्येतस्य ॥ ५९४ ॥

अन्नं पि एत्थ कारणमिमस्स नामस्स गयउरे नयरे । शान्तिविशेषार्थः
जायं महंतमसिबं, खुइसुरकोवदोसेण ॥ ५९५ ॥

अन्यदप्यत्र कारणमस्य नाम्नो गजपुरे नगरे ।

जातं महदशिवं क्षुद्रसुरकोपदोपेण ॥ ५९५ ॥

अइरादेवीउयरे, अवयरिए सोलसम्मि तित्ययरे ।

असिबं ज्झत्ति पणट्टं, तिमिरं व समुग्गए खरे ॥५९६॥

अचिरादेव्युदरेऽवतीर्णे पोडसे तीर्थकरे ।

अशिवं झटिति प्रणष्टं तिमिरमिव समुद्रते सूर्ये ॥५९६॥

जाया पुरम्मि संती, तत्तो तुट्टेण वीससेणेणं ।

संति त्ति कयं नामं, तिलोयचूडामणिजिणस्स ॥५९७॥

जाता पुरे शान्तिः ततस्तुष्टेन विश्वसेनेन ।

शान्तिरिति कृतं नाम त्रिलोकचूडामणिजिनस्य ॥५९७॥

- कुन्धुः रयणमयमहायूभं, ददूण घरंगणागयं सुमिणे ।
जं पडिवुद्धा देवी सुयस्स कुंधू कयं नाम ॥ ५९८ ॥
रत्नमयमहास्तूपं दृष्ट्वा गृहाङ्गणागतं स्वप्ने ।
यत् प्रतिबुद्धा देवी सुतस्य कुन्धुः कृतं नाम ॥ ५९८ ॥
- अरसामान्यार्थः नो राइ नो पयच्छइ, सायं वाऽणुग्गहं च जीवाणं ।
राग-दोसविउत्तो, होइ जिणेंदो अरो तेण ॥ ५९९ ॥
नो राति नो प्रयच्छति शापं वाऽनुग्रहं च जीवानाम् ।
राग-द्वेषवियुक्तो भवति जिनेन्द्रोऽरस्तेन ॥ ५९९ ॥

अहवा—

- अरविशेषार्थः उत्तमरहंगजोगो, लद्धो सुमहारिओ अरो सुविणे ।
जणणीए तेण कयं, अरो त्ति नामं जिणेंदस्स ॥६००॥

अथवा—

- उत्तमरथाङ्गयोगो लब्धः सुमहाहोऽरः स्वप्ने ।
जनन्या तेन कृतमर इति नाम जिनेन्द्रस्य ॥ ६०० ॥
- मल्लिसामान्यार्थः मोहाइमल्लमहणो, विज्जइ मल्लो परिग्गहे जम्हा ।
सुकज्झाणऽभिहाणो, मन्नइ तम्हा जिणो मल्ली ॥६०१॥
मोहादिमल्लमथनो विद्यते मल्लः परिग्रहे यस्मात् ।
शुक्लध्यानाभिधानो मन्यते तस्माद् जिनो मल्लिः ॥६०१॥

अन्नं च—

- मल्लिविशेषार्थः कुच्छिगए जिणनाहे, देवीएँ पभावईएँ उप्पन्नो ।
वरसुरहिमल्लसयणम्मि डोहलो तेण मल्लिजिणो ॥६०२॥

अन्यथ—

- कुक्षिगते जिननाथे देव्याः प्रभावत्या उत्पन्नः ।
वरसुरमिमाल्यशयने दोहदस्तेन मल्लिजिनः ॥ ६०२ ॥
- मुनिबुध्रतसामान्यार्थः मुणइ तिकालावत्थं, जयस्स जं सो भवे मुणी तेण ।
सोहणवएहिं जुत्तो, त्ति सुवओ पयदुगं नामं ॥६०३॥

जानाति त्रिकालावस्थां जगतो यत् स भवेद् मुनिस्तेन ।

शोभनव्रतैर्युक्त इति सुव्रतः पदद्विकं नाम ॥ ६०३ ॥

जइ वि हु सवे एवंविह त्ति तह वि हु इमम्मि गब्भगए । मुनिसुव्रतवि-
जाया जणणी जं सुव्वय त्ति मुनिसुव्वओ तम्हा ॥ ६०४ ॥ शेपार्थः

यद्यपि खलु सर्वे एवंविधा इति तथाऽपि खल्वस्मिन् गर्भगते ।

जाता जननी यत् सुव्रता इति मुनिसुव्रतस्तस्मात् ॥ ६०४ ॥

उत्तमगुणगणगरुयत्तणेण नमिया सुरासुरा जम्हा । नमिसामा-
चलणेसु भुवणगुरुणो, तेण नमी भन्नए भयवं ॥ ६०५ ॥ न्यार्थः

उत्तमगुणगणगरुक्त्वेन नताः सुराऽसुरा यस्मात् ।

चरणयोर्भुवनगुरोस्तेन ननिर्भण्यते भगवान् ॥ ६०५ ॥

तह वि विसेसनिमित्तं, विजयनरेदस्स मंदिरे सोउं । नमिविशेषार्थः

विवुहनिवहेहि विहियं, सुयजम्ममहामहं रम्मं ॥ ६०६ ॥

तथाऽपि विशेषनिमित्तं विजयनरेन्द्रस्य मन्दिरे श्रुत्वा ।

विवुधनिवहैर्विहितं सुतजन्ममहामहं रम्यम् ॥ ६०६ ॥

ईसा-मच्छरगरुयत्तणेण आगामिपरिभवभयाओ ।

रुद्धा पच्चतियपत्थवेहि तुरियं पुरीमहिला ॥ ६०७ ॥

ईर्ष्या-भत्सरगरुक्त्वेन आगामिपरिभवभयात् ।

रुद्धा प्रत्यन्तिकपार्थिवैस्त्वरितं पुरीमिधिला ॥ ६०७ ॥

वाङ्मियचित्ते लोए, विजयनरिंदम्मि वाउलीभूए ।

मूढाम्मि मंतिवग्गे, अइघोरे कोट्टरोहम्मि ॥ ६०८ ॥

वृद्धचिन्ते लोके विजयनरेन्द्रे व्याकुलीभूते ।

मूढे मन्त्रिवर्गे अतिघोरे कोट्टरोहे (धे) ॥ ६०८ ॥

चित्तइ वप्पाएवी, सुरवइमहियस्स मज्झ तणयस्स ।

मज्झण्हदिणयरस्स व, तेयं विसहंति कह रिउणो? ॥ ६०९ ॥

चिन्तयति वप्रादेवी सुरपतिमदितस्य मम तनयस्य ।

मध्याह्नदिनकरस्वेव तेजो विपहन्ते कथं रिपवः? ॥ ६०९ ॥

तम्हा दंसेमि इमं, गोसे सवेसि दुष्टराईणं ।
 पणमंति पलायंति व, सयराहं जेण सवे वि ॥६१०॥
 तस्माद् दर्शयामीमं गोपे सर्वेषां दुष्टराजानाम् ।
 प्रणमन्ति पलायन्ते वा शीघ्रं येन सर्वेऽपि ॥ ६१० ॥
 मग्गाणुसारिपरिणामियाएँ बुद्धीए भाविऊणैवं ।
 उच्छंगधरियवाला, सूरुदए सालमारूढा ॥ ६११ ॥
 मार्गानुसारिपरिणामिक्या बुद्ध्या भावयित्त्वैवम् ।
 उत्सङ्गधृतवाला सूर्योदये शालमारूढा ॥ ६११ ॥
 दद्वूण जिणवरेंदं, रायाणो माण-मच्छरविउत्ता ।
 पणमंति पणयसारं, सेवगभावं पवचंति ॥ ६१२ ॥
 दद्व्वा जिनवरेन्द्रं राजानो मान-मत्सरवियुक्ताः ।
 प्रणमन्ति प्रणत(य)सारं सेवकभावं प्रपन्नयन्ति ॥६१२॥
 जं नमिया सयलनिवा, जिणस्स अचंतवलसमुन्नद्धा ।
 तेण विजएण रत्ता, नमि ति नामं विणिम्मवियं ६१३
 यद् नताः सकलनृपा जिनस्वालयन्तवलसमुन्नद्धाः ।
 तेन विजयेन राज्ञा 'नमिः' इति नाम विनिर्मापितम् ॥
 भन्नइ अरिट्टमसुहं, नेमी चक्काउहंस्स खलु धारा ।
 असुहस्स नेमिभूओ, अरिट्टनेमी जिणो तेण ॥६१४॥
 भण्यतेऽरिट्टमसुखं नेमिश्चक्रायुधस्य खलु धारा ।
 अशुभस्य नेमिभूतोऽरिट्टनेमिर्जिनस्तेन ॥ ६१४ ॥
 अहवा सिवादेवीए, दिट्ठं सुमिणम्मि तुट्टिसंजणयं ।
 रिट्टरयणं च नेमिं, उप्पयमाणं तओ नेमी ॥ ६१५ ॥
 अथवा शिवादेव्या दृष्टं स्वप्ने तुष्टिसंजनकम् ।
 रिट्टरत्नं च नेमिमुत्पत्तन् ततो नेमिः ॥ ६१५ ॥

अरिष्टनेमिसा-
मान्यार्थः

अरिष्टनेमि-
शेषार्थः

पासइ लोया-ऽलोयं, तीया-ऽणागए य पञ्जाए । पार्श्वसामान्यार्थः
 तम्हा भन्नइ पासो, दुइयं पि हु कारणं एयं ॥६१६॥
 पश्यति लोका-ऽलोकम् अतीता-ऽनागतांश्च पर्यायान् ।
 तस्माद् भण्यते पार्श्वः, द्वितीयमपि खलु कारणमेतद् ६१६
 सप्यं सयणे जणणी, जं पासइ तमसि तेण पासजिणो । पार्श्वविशेषार्थः
 पासम्मि समीवम्मि[य] नाणेण जणस्स तो पासो ६१७
 सर्पं शयने जननी यद् पश्यति तमसि तेन पार्श्वजिनः ।
 पार्श्वे समीपे च ज्ञानेन जनस्य ततः पार्श्वः ॥ ६१७ ॥
 जम्हा जम्मप्पभिई रूवेण वलेण नाण-चरणेहिं । वर्धमानसामान्यार्थः
 जाओ पवद्धमाणो, तेण जिणो वद्धमाणु त्ति ॥६१८॥
 यस्माद् जन्मप्रभृति रूपेण वलेन ज्ञान-चरणैः ।
 जातः प्रवर्धमानः तेन जिनो वर्धमान इति ॥ ६१८ ॥

जइ वा—

गय-त्तुरय-कोस-कोटागार-गाम-नगरेहि मिच्च-रयणेहिं । वर्धमानविशेषार्थः
 जायं पवद्धमाणं, नायकुलं जेण अणुदियहं ॥६१९॥

यदि वा—

गज-त्तुरग-कोश-कोटागार-ग्राम-नगरैर्भृत्य-रत्नैः ।
 जातं प्रवर्धमानं ज्ञातकुलं येनाऽनुदिवसम् ॥ ६१९ ॥
 तिसलादेवीगढ्मे, संकंते चरिमजिनवरे जेण ।
 तुष्टेण ततो पिउणाऽवि वद्धमाणो कयं नामं ॥६२०॥
 त्रिशलादेवीगर्भे संक्रान्ते चरमजिनवरे येन ।
 तुष्टेन ततः पित्राऽपि वर्धमानः कृतं नाम ॥ ६२० ॥

“एवं मए” गाहासूत्रम् ॥

एवं ति मणियविहिणा, मए त्ति अप्पाणमाह वंदाहू । “एवं मए” इत्यस्या गायान्यायार्थः
 अभिमुहभावेण धुया, अभित्थुया नो पमत्तेण ॥६२१॥

एवं मया-गाथासूत्रम् ।

एवमिति भणितविधिना मयेत्यात्मानमाह वन्दारुः ।

अभिमुखभावेन स्तुता अभिष्टुता नो प्रमत्तेत ॥ ६२१ ॥

कम्मं रय त्ति बुच्चइ, वज्झंतं वद्धयं मलं होइ ।

विहुयमवणीयमुभयं पि जेहि ते विहुयरयमलया ६२२

कर्म रज इति उच्यते चाह्यान्तर्बद्धको मलो भवति ।

विधूतमपनीतम्, उभयमपि वैस्ते विधूतरजो-मलकाः ॥

जेसि पहीणं नट्टं, जरमरणं ते पहीणजर-मरणा ।

चउवीसं ति य गणणा, अवि-सदाओ तद्वेऽवि ६२३

येषां प्रहीणं नट्टं जरा-मरणं ते प्रहीणजरा-मरणाः ।

चतुर्विंशतिरिति च गणना अपि-शब्दात् तदन्येऽपि ॥ ६२३

रागाइजएण जिणा, ओही-मणनाणिणोऽवि किर हुंति।

तेसि वरा केवल्लिणो, ते सामन्नाऽवि हु भवंति ॥ ६२४

रागादिजयेन जिना अवधि-मनोज्ञानिनोऽपि किल भवन्ति

तेषु वराः केवलिनस्ते सामान्या अपि खलु भवन्ति ६२४

तो भन्नइ तित्थयरा, तेसिं अत्थो वियाहिओ चेव ।

मे मज्झ पसीयंतु त्ति तोसवंतो सया होंतु ॥ ६२५ ॥

ततो भण्यते तीर्थकराः, तेषामर्थो व्याख्यात एव ।

मे मम प्रसीदन्तु इति तोषयन्तः सदा भवन्तु ॥ ६२५ ॥

चो०—

वीतरागाः कथं
प्रसीदन्तु ?

तूसंति संथुया जे, नियमा रूसंति निंदिया ते उ ।

कह वीतरागसदं, वहंति ? ते कह व थोयवा ? ॥ ६२६ ॥

चोदकः—

तुप्पन्ति संस्तुता ये नियमाद् रुन्धन्ति निन्दितास्ते तु ।

कथं वीतरागसदं वहन्ति ? ते कथं वा स्रोतव्याः ? ॥ ६२६ ॥

अह ते न पसीयंति ह्यु, कर्जं भणिण्ण ता किमेण्ण ? ।

सच्चं ते भगवंतो, विरागदोसा न तूसंति ॥ ६२७ ॥

अथ ते न प्रसीदन्ति खलु कार्यं भणितेन ततः किमेतेन ? ।

सत्तं ते भगवन्तो विरागदोसा न तुप्पन्ति ॥ ६२७ ॥

भत्तिभणिण्ण इमिणा, कम्मक्खउवसमभावओ तह वि ।

भवियाण सुकल्लाणं, कसायफलभूयमल्लियइ ॥ ६२८ ॥

भक्तिभणितेनाऽनेन कर्मक्षयो-पशमभावतस्तथाऽपि ।

भव्यानां सुकल्याणं कपायफलभूतमालीयते ॥ ६२८ ॥

“कित्तिर्यं-वंदिय-महिया” गाहा, सूत्रम् ॥

“कीर्तित-वन्दित-महिताः” गाथा, सूत्रम् ।

नामेहि समुच्चरिया, कित्तिया वंदिया सिरोनमणा ।

पुप्फाइएहि महिया, मय त्ति वा वायणा सुगमा ६२९

नामभिः समुच्चरिताः कीर्तिता वन्दिताः शिरोनमनात् ।

पुष्पादिकैर्महिता मयेति वा वाचना सुगमा ॥ ६२९ ॥

जे पच्चक्खा एए, लोगस्स सुरा-ऽसुराइख्वस्स ।

उच्छन्नतमत्ता उत्तम त्ति सिद्धा सिवं पत्ता ॥ ६३० ॥

ये प्रत्यक्षा एते लोकस्य सुरा-ऽसुरादिरूपस्य ।

उच्छन्नतमस्त्वाद् उत्तमा इति सिद्धाः शिवं प्राप्ताः ॥ ६३० ॥

रोगाभावं आरोग्यमाहु तस्साहु(ह)भो उ जो पेचा ।

वोहीलाभो जिणधम्मसंपया तं महं दिंतु ॥ ६३१ ॥

रोगाऽभावं आरोग्यमाहुः तस्साधु(ध)कस्तु यः प्रेत्य ।

वोधिलाभो जिनधर्मसंपदा तं महं ददतु ॥ ६३१ ॥

“कित्तिय-वंदि-
यमहिया”
इत्यस्या गा-
थाया अर्थः

१११ पृष्ठगतं पूर्णमूलम्

एवं मय अमिधुआ त्रिहुयत्यमला पहीणजरमरणा ।

चउधीसं पि जिणवरा तित्थयरा मे पसीअंतु ॥ ५ ॥

१. पूर्णमूलम्—

कित्तिय-वंदिय-महिया जे ए लोगस्स उत्तमा सिद्धा ।

आरोग्य-वोधिलाभं समाहितमुत्तमं दिंतु ॥ ६ ॥

मणनिव्वुई समाही, तेण वरं देतु वोहिलाभं मे ।
 तस्स वि सबपहाणत्तसाहगं उत्तमं भणियं ॥ ६३२ ॥
 मनोनिर्वृतिः समाधिः तेन वरं ददतु वोधिलाभं मम ।
 तस्याऽपि सर्वप्रधानत्वसाधकमुत्तमं भणितम् ॥ ६३२ ॥

चोयगो—

निदानम्

आरोग्यवोहिलाभं, समाहिवरमुत्तमं च मे दितु ।
 किं न हु नियाणमेयं? ति विभासा एत्थ कायवा ६३३

चोदकः—

आरोग्य-वोधिलाभं समाधिवरमुत्तमं च मम ददतु ।
 किं न खलु निदानमेतद् ? इति विभासाऽत्र कर्तव्या ६३३

आयरिओ—

भासा असच्चमोसा, नवरं भत्तीएँ भासिया एसा ।
 न हु खीणपेज्जदोसा, दिति समाहिं च वोहिं च ६३४

आचार्यः—

भासा असत्यमृपा नवरं भक्त्या भापितैपा ।
 न खलु क्षीण-प्रेमदोषा ददति समाधिं च वोधिं च ॥६३४

किं तु—

भत्तीएँ जिणवराणं, परमाए खीणपेज्ज-दोसाणं ।
 आरोग्य-वोहिलाभं, समाहिवरणं च पावेंति ॥६३५॥

किन्तु—

भक्त्या जिनवराणां परमया क्षीणप्रेम-दोषाणाम् ।
 आरोग्य-वोधिलाभं समाधिवरणं च प्राप्नुवन्ति ॥६३५॥

“चंद्रेषु निम्मलयरा” सूत्रम् ॥

“चन्द्रेषु निर्मलतराः” सूत्रम् ।

“चंद्रेषु निम्म-
लयरा” इति
गायार्थः

सत्तमियात्रहुचयणं, नेयं इह पञ्चमीएँ अत्यम्मि ।
चंद्रेर्हितो वि तओ, नायवा निम्मलतरा ते ॥६३६॥

सप्तमिकाबहुवचनं क्षेयमिह पध्न्या अर्थे ।

चन्द्रेभ्योऽपि ततो ज्ञातव्या निर्मलतरास्ते ॥ ६३६ ॥

आइचा दिवसयरा, तेर्हितो वि अहियं पयासयरा ।

लोआलोउओयगकेवलनाणप्पगासेण ॥ ६३७ ॥

आदित्या दिवसकराः तेभ्योऽप्यधिकं प्रकाशकराः ।

लोकालोकोद्गोतककेवलज्ञानप्रकाशेन ॥ ६३७ ॥

सागरवरो समुद्रो, सयंभूरमणो तओ वि गंभीरा ।

सिद्ध त्ति निट्टियट्ठा, सिद्धिं मुत्तिं मम दिशंतु ॥६३८॥

सागरवरः समुद्रः स्वयंभूरमणस्ततोऽपि गम्भीराः ।

सिद्धा इति निष्ठितार्थाः सिद्धिं मुक्तिं मम दिशन्तु ॥

जह एग चेइयगिहे, एगखेत्तुच्चवे जिणवरिंदे ।

आसज कया एसाजमिवंदणा मत्तिजुत्तेहिं ॥ ६३९ ॥

यथैकैल्यगृहान् एकश्रेयोद्भवान् जिनवरेन्द्रान् ।

आमरा कृतौपाऽनियन्दना भक्तिपुष्टैः ॥ ६३९ ॥

इय सव्वचेइयाण वि, कायवा वंदणा मुहत्थीहिं ।

सणे(वि)जिपेंदा एरिम त्ति पणिहाणजुत्तेहिं ॥६४०॥

इति सर्वैस्त्वानामवि कर्तव्या पन्दना गुग्गा(गुग्गा)धिभिः ।

सर्वे(ऽपि)जिनेन्द्रा एवाहना इति प्रतिभानपुष्टैः ॥६४०॥

वंदामि चेइसाइं, काउस्सण्णेण तो असेसाइं ।

इय उहसंतमासो, पुणो वि एयं मनुषरद ॥ ६४१ ॥

सर्वैस्त्व-
न्दना

१. सर्वैस्त्व—

चंद्रेषु निम्मलयरा ज्ञातव्येषु अदिभं पयामपरा ।

सागरवरगंभीरा सिद्धा सिद्धिं मम दिशंतु ॥ ७ ॥

वन्दे चैत्यानि कायोत्सर्गेण ततोऽशेषाणि ।

इत्युल्लसद्भावः पुनरप्येतत् समुच्चरति ॥ ६४१ ॥

“संवल्लोए अरिहंतचेइयाणं” इत्यादि ॥

“सर्वलोके अहंचैत्यानाम्” इत्यादि ।

सधो चि निरवसेसो, उड्डाऽहो-तिरियभेयपडिभिन्नो ।

लोगो चि खेत्तलोगो, सिद्धंते सुप्पसिद्धं जं ॥६४२॥

सर्व इति निरवशेष ऊर्ध्वा-ऽधस्तिर्यग्भेदप्रतिभिन्नः ।

लोक इति क्षेत्रलोकः सिद्धान्ते सुप्रसिद्धं यत् ॥ ६४२ ॥

आगासस्स पएसा, उड्डं च अहे य तिरियलोगे य ।

जाणाहि खेत्तलोगं, अणंतजिणदेसियं सम्मं ॥६४३॥

आकाशस्य प्रदेशा ऊर्ध्वं च अधश्च तिर्यग्लोके च ।

जानीहि क्षेत्रलोकमनन्तजिनदेशितं सम्यक् ॥ ६४३ ॥

तत्थ किर उड्डलोए, चउरासी चेइयाण लक्खाई ।

सत्ताणउइसइस्सा, तह तेवीसं विमाणा उ ॥ ६४४ ॥

तत्र किलोर्ध्वलोके चतुरशीतिश्चैत्यानां लक्षाणि ।

सप्तनवतिसहस्राणि तथा त्रयोविंशतिर्विमानानि तु ॥६४४

सत्तेव य कोडीओ, हवंति वाचचरी सयसहस्सा ।

अहलोए सासयचेइयाण नेया इमा संखा ॥ ६४५ ॥

सप्तैव च कोट्यो भवन्ति द्वासप्ततिः सहस्राः ।

अधोलोके शाश्वतचैत्यानां ज्ञेया इयं संख्या ॥ ६४५ ॥

जिणभवणाइं तिरियं, संखाईयाइं भौमनगरेसु ।

जोइस्सियविमाणेसु य, तत्तो वि ङ्गु संखगुणियाइं ६४६

जिनभवन्नानि तिर्यक् संख्यातीतानि भौमनगरेषु ।

ज्योतिषिकविमानेषु च ततोऽपि रल्लु संख्यगुणितानि ॥

त्रिलोकचैत्य-
संख्या.

वासहर-मेरु-चवखार-दहवई-माणुसुत्तरनगेषु ।
नंदीसर-कुंडल-रुयग-चट्टवेयड्डुमाईसु ॥ ६४७ ॥
वर्षधर-मेरु-वक्षस्कार-द्रहपति-मानुषोत्तरनगेषु ।
नन्दीश्वर-कुण्डल-रुचक-वृत्तवैताढ्यादिषु ॥ ६४७ ॥
पंचदसकम्मभूमिसु, सासय-कित्तिमयमेयभिन्नाई ।
अरहंतचेइयाई, तिरियंलोगम्मि तेसिमहं ॥ ६४८ ॥
पञ्चदशकर्मभूमिषु शाश्वत-कृत्रिमकभेदभिन्नानि ।
अहं चैत्यानि तिर्यंग्लोके तेषामहम् ॥ ६४८ ॥
अरहंतचेइयाणं, करेइ इचाइदंडगं पढिउं ।
पुर्विं व काउसगं, करेज्ज झाएज्ज मंगलगं ॥ ६४९ ॥
अहं चैत्यानां करोति इत्यादिदण्डकं पठित्वा ।
पूर्वमिव कायोत्सर्गं कुर्याद् ध्यायेद् मङ्गलकम् ॥ ६४९ ॥
पुवं व पारिऊणं, परमेट्टीणं थुई अ काऊणं ।
देजा जोगजिणाणं, थुई समुदामसदेण ॥ ६५० ॥
पूर्वमिव पारयित्वा परमेष्ठिनां स्तुतीञ्च कृत्वा ।
दद्यादनेकजिनानां स्तुतीः समुदामशब्देन ॥ ६५० ॥
दंसणसुद्धिनिमित्तं, तित्थंकरवंदणा कया एसा ।
नाणविसुद्धिनिमित्तं, एत्तो वंदामि सुयणाणं ॥ ६५१ ॥
दर्शनसुद्धिनिमित्तं तीर्थंकरवन्दना कृतैषा ।
ज्ञानविसुद्धिनिमित्तमितो वन्दे श्रुतज्ञानम् ॥ ६५१ ॥
तं मिच्छसम्मभेया, दुविहं मिच्छसुयवज्जणट्टाए ।
जेहिं पणीयं सम्मं, नाणं ते वंदए एवं ॥ ६५२ ॥
तद् मिध्या-सम्यग्भेदाद् द्विविधं मिध्याश्रुतवर्जनाधीय ।
यैः प्रणीतं सम्यग् ज्ञानं तान् वन्दते एवम् ॥ ६५२ ॥

“पुक्खरवरदीवहे” इत्यादि ।

“पुष्करवरद्वीपार्थे” इत्यादि ।

तत्थ—

श्रुतस्वयाऽर्थः

उद्धारसागराणं, अड्डाइज्जाण जत्तिया समया ।

एत्थ किर तिरियलोए, दीवसमुद्दा उ एवइया ६५३

तत्र—

उद्धारसागराणामर्धतृतीयानां यावन्तः समयाः ।

अत्र किल तिर्यग्लोके द्वीप-समुद्रास्तु एतावन्तः॥६५३॥

अन्विभतरओ दीवो-दहीण पडिपुन्नचंदसंठाणो ।

जंबुदीवो लक्खं, विक्खंभायामओ होइ ॥ ६५४ ॥

अभ्यन्तरको द्वीपो-दधीनां प्रतिपूर्णचन्द्रसंस्थानः ।

जम्बूद्वीपो लक्षं विष्कम्भा-ऽऽयामतो भवति ॥ ६५४ ॥

तं पुण लवणसमुद्दो, परिखिवई दुगुणलक्खविक्खंभो ।

तं पुण धायइसंडो, तं दुगुणं तं च कालोओ॥६५५॥

तं पुनर्लवणसमुद्रः परिक्षिपति द्विगुणलक्षविष्कम्भः ।

तं पुनर्धातकीपण्डः (खण्डः) तं द्विगुणं तं च कालोदः ॥

सो पुण पुक्खरदीवेण वेढिओ पुवदुगुणमाणेणं ।

इय दुगुणदुगुणमाणा, सबे दीवा समुद्दा य ॥६५६॥

स पुनः पुष्करद्वीपेन वेष्टितः पूर्वद्विगुणमानेन ।

इति द्विगुणद्विगुणमानाः सर्वे द्वीपाः समुद्राश्च ॥६५६॥

तेसु किर तइयदीवो, सोलसलक्खप्पमाणविक्खंभो ।

पुक्खरवरो त्ति भन्नइ, तस्सद्वं पुक्खरवरद्वं ॥ ६५७ ॥

तेषु किल तृतीयद्वीपः षोडशलक्षप्रमाणविष्कम्भः ।

पुष्करवर इति भण्यते तस्यार्धं पुष्करवरार्धम् ॥ ६५७ ॥

१. पूर्णमूलम्—

पुक्खरवरदीवहे धायइसंडे य जंबुदीवे य ।

भरहे-खय-विदेहे धम्माइगरे नमंसाभि ॥ १ ॥

पायारसंठिणं, परिखितं माणुसनगेणं ।
 एयं मणुस्सखेतं, वाहिं तिरिया य देवा य ॥६५८॥
 प्राकारसंस्थितेन परिक्षितं मानुपनगेन ।
 एतद् मनुष्यक्षेत्रं वहिस्तिर्यञ्च देवाञ्च ॥ ६५८ ॥
 पुक्खरवरदीवङ्के, धायइसंडे दुइयदीवम्मि ।
 जंबुदीवम्मि य आइमम्मि सवेसि दीवाणं ॥ ६५९ ॥
 पुक्करवरद्वीपार्थे घातकीखण्डे द्वितीयद्वीपे ।
 जम्बूद्वीपे चादिमे सर्वेषां द्वीपानाम् ॥ ६५९ ॥
 पच्छाणुपुषियाए, निदेसो एस खित्तगुरुयत्ता ।
 भरहे-स्वय-विदेहे, एस समाहारदंदो उ ॥ ६६० ॥
 पञ्चानुपूर्वतया निर्देश एष क्षेत्रगुरुकत्वात् ।
 भरतै-रावत-विदेहे एष समाहारद्वन्द्वस्तु ॥ ६६० ॥
 एकैकं पञ्चगुणं, जम्हा भरहाइयाण एयाण ।
 पनरससु कम्मभूमिसु, भावत्थो होइ एयस्स ॥६६१॥
 एकैकं पञ्चगुणं यस्माद् भरतादिकानामेतेषाम् ।
 पञ्चदशसु कर्मभूमिषु भावार्थो भवति एतस्य ॥६६१॥
 धम्मो इह सुयधम्मो, आइगरा होंति तस्स तित्थयरा ।
 ते उ नमंसांमि अहं, वंदामि विसुद्धचित्तेणं ॥६६२॥
 धर्म इह श्रुतधर्म आदिकरा भवन्ति तस्य तीर्थकराः ।
 तांस्तु नमस्याम्यहं वन्दे विशुद्धचित्तेन ॥ ६६२ ॥
 धम्माइगरे एवं, थोऊण सुयस्स संयवं कुणइ ।
 तमतिमिरपडलविद्धंसणस्स एगाएँ गाहाए ॥ ६६३ ॥
 धर्मादिकरानेवं स्तुत्वा श्रुतस्य संस्खवं करोति ।
 तमस्तिमिरपडलविद्धंसनस्य एकया गायया ॥ ६६३ ॥

१. सा च इयं गाथा—

तमतिमिरपडलविद्धंसणस्स सुरगण-नारिं दमहिअस्स ।
 सीमाधरस्स घंदे पफ्फोडिअमोहजालस्स ॥ २ ॥

“तमतिमिर”
इति गायार्यः ।

तत्थ तमो अन्नाणं, रूविज्जइ तम्मि तिमिरपडलं व ।
विद्धंसणो विणासी, तस्स उ जिणभणियसिद्धंतो ६६४
तत्र तमोऽज्ञानं रूप्यते तस्मिन् तिमिरपटलमिव ।

विद्धंसनो विनाशी तस्य तु जिनभणितसिद्धान्तः ६६४
तस्स त्ति सुरा पयडा, गणो य संघो फुड चिय नरिंदो ।
तेहि महियस्स परिपूइयस्स गुरुभचिराएण ॥६६५॥

तस्येति सुराः प्रकटा गणश्च सङ्घः स्फुट एव नरेन्द्रः ।
तैर्महितस्य परिपूजितस्य गुरुभक्तिरागेण ॥ ६६५ ॥

सीमा मेरा तं जो, धरई धम्मस्स तह अहम्मस्स ।
तं वंदे भचीए, छट्टविभत्ती उ वीयत्थे ॥ ६६६ ॥

सीमा मर्यादा तां यो धरति धर्मस्य तथाऽधर्मस्य ।
तं वन्दे भक्त्या पट्टीविभक्तिस्तु द्वितीयार्थे ॥ ६६६ ॥

पप्फोडियमइसयच्चुन्नियं ति जेणेह मोहमहाजालं ।
वंदे तं सिद्धंतं, अहवा तस्सेव माहप्पं ॥ ६६७ ॥

प्रस्फोटितमतिशयचूर्णितमिति येनेह मोहमहाजालम् ।
वन्दे तं सिद्धान्तमथवा तस्यैव माहात्म्यम् ॥ ६६७ ॥

तहा—“जाई-जरा-भरण” इत्यादि सूत्रम् ॥

तथा—“जाति-जरा-मरण—” इत्यादि सूत्रम् ।

“जाइ” श-
ब्दार्यः

जाइ त्ति मासनवगं, गन्भे वसिज्जण गरुयदुवखेणं ।
नेरइयस्स व घडियालयाओ जीवस्स णिग्गमणं ६६८
जातिरिति मासनवकं गर्भे उपित्वा गुरुकटुःखेन ।

नैरधिकस्येव घटिकाऽऽलयाद् जीवस्य निर्गमनम् ॥

१. पूर्णमूलम्—

जाई-जरा-मरण-सोगपणासणस्स कल्लणपुक्खलविसालसुहावहस्स ।
को देव-दाणव-नरिंदगणच्चिअस्स धम्मस्स सारमुवलब्भ करे पमार्यं ३

होइ जरा युद्धत्तं, ववसायपहुत्तस्त्ववलमहणी ।
 जा परिभवदवदह्नुं, जीवन्तमयं जणं कुणइ ॥ ६६९ ॥
 भवति जरा वृद्धत्वं व्यवसाय-प्रभुत्व-रूप-बलमथनी ।
 या परिभवदवदग्धं जीवन्मृतं जनं करोति ॥ ६६९ ॥
 मरणं पुण पंचत्तं, भयंकरं सयलजीवलोयस्त ।
 निययमनायागमणं, दुहावहं वैरिचक्रं व ॥ ६७० ॥
 मरणं पुनः पथत्वं भयंकरं सकलजीवलोकस्य ।
 नियतमज्ञातागमनं दुःखावहं वैरिचक्रमिव ॥ ६७० ॥
 सोओ मण-देहाणं, संतापयरो जणस्त परिणामो ।
 धणहरण-बंधुमरणाइसंभवो भवभ्रमनिमित्तं ॥ ६७१ ॥
 शोको मनो-देहयोः संतापकरो जनस्य परिणामः ।
 धनहरण-बन्धुमरणादिसंभवो भवभ्रमनिमित्तम् ॥ ६७१ ॥
 एएसिमणिद्वानं, पणासणो जो जिणेंदमुयधम्मो ।
 तस्सोवलच्च सारं, एमाइपयाण संबंधो ॥ ६७२ ॥
 एतेपामनिष्ठानं प्रणादानो यो जिनेन्द्रधुतधर्मः ।
 तस्योपलभ्य सारमेवमादिपदानां संघन्यः ॥ ६७२ ॥
 अगुहनिवारणसत्ती, पाएणेण तस्स निदिट्ठा ।
 गुहसंपयाण सत्ती, भग्गइ तीएण पाएण ॥ ६७३ ॥
 अनुभ(अगुर)निवारणशक्तिः पादेनैतेन (प्रायेणैतेन)
 तस्य निर्दिष्टा ।
 गुय (गुभ) संपदां शक्तिर्भण्यते गृतीयेन पादेन ॥ ६७३ ॥
 कच्छं सायं जग्हा, अपेइ वाहरइ तेण कच्छाणं ।
 पुवरलमिति संपुन्नं, सबपदाणं पुण विसालं ॥ ६७४ ॥
 कन्थं सानं यग्नाइ अग्गि व्याहरति तेन कन्थाणम् ।
 पुन्नमिती मंपूने सर्वप्रधानं पुनर्विनाशम् ॥ ६७४ ॥
 निविद्विसेत्तणुपां, गुहमावद्धं करेइ जीयाणं ।
 जो तस्य भणियमिणिना, गुपम्मा गुपदानगानत्थं ॥

त्रिविधविशेषणयुक्तं सुखमावहति करोति जीवानाम् ।
 यस्तस्य भणितमनेन श्रुतस्य श्रुतदानसामर्थ्यम् ॥ ६७५ ॥
 को त्ति सयन्नो पुरिसो, देवाइया य पायडा चेव ।
 तेसिं गणेहि दढमच्चियस्स परिपूइयस्स त्ति ॥ ६७६ ॥
 क इति सकर्णः पुरुषो देवादिकाश्च प्रकटाश्चैव ।
 तेषां गणैर्दढमर्चितस्य परिपूजितस्येति ॥ ६७६ ॥
 धम्मो सुयधम्मो चिय, एए उ सारो य तस्स माहप्पं ।
 उवलब्भ जाणिरुणं, करेइ लुत्तो इकारो त्य ॥ ६७७ ॥
 धर्मः श्रुतधर्म एव एते तु सारश्च तस्य माहात्म्यम् ।
 उपलभ्य ज्ञात्वा करोति लुप्त इकारोऽत्र ॥ ६७७ ॥

सिद्धिलिचमिह पमाओ, मेओ अत्थाओ तम्मि विसयम्मि ।
 जाणियजिणवयणाणं, न एस जुत्तो त्ति भावत्थो ६७८
 शिथिलत्वमिह प्रमादो भेदोऽर्थात् तस्मिन् विषये ।
 ज्ञातजिनवचनानां नैष युक्त इति भावार्थः ॥ ६७८ ॥
 तदा—“सिद्धे भो ! पर्यओ” वृत्तं सूत्रम् ॥
 तथा—“सिद्धान् भो ! प्रयतः” वृत्तं सूत्रम् ।

“सिद्धे” इति
 वृत्तार्थः

सिद्धे लद्धपइट्ठे, अक्खलिए कुमयसत्थनिवहेण ।
 अहवा सिद्धे णिचे, तिकालभाविप्पहावेण ॥ ६७९ ॥
 सिद्धान् लब्धप्रतिष्ठान् अस्खलितान् कुमतशास्त्रनिवहेन ।
 अथवा सिद्धान् नित्यान् त्रिकालभाविप्रभावेण ॥ ६७९ ॥

“सिद्धे” पद-
 स्थापनार्थः

सिद्धे वा विक्खाए, सदेव-मणुयाऽसुराम्मि लोयम्मि ।
 भो आमंतणसदो, अइसयनाणीण सव्वाणं ॥ ६८० ॥

१. पूर्णमूलम्—

सिद्धे भो ! पर्यओ णमो जिणमए नंदी सया संजमे,
 देवं-नाग-सुवण्ण-किण्णरगणस्सम्भूअभावच्चिए ।
 लोगो जत्थ पइट्ठिओ जगमिणं तेलुकमचासुरं,
 धम्मो वइउ सासओ विजयऊ धम्मुत्तरं वइउ ॥ ४ ॥

सिद्धा वा विख्याताः सदेव-मनुजा-ऽसुरे लोके ।

भोः आमन्नशब्दोऽतिशयज्ञानिनां सर्वेषाम् ॥ ६८० ॥

भो ! पेच्छह अइसइणो, पमायचाएण एस पयओ हं ।

वयणेण तं पयासइ, होउ नमो मे जिणमयस्स ६८१

भोः ! प्रेक्षध्वमतिशयिनः प्रमादत्यागेन एष प्रयतोऽहम् ।

वचनेन तत् प्रकाशते भवतु नमो मम जिनमतस्य ६८१

छट्टीसत्तमियाणं, नत्थि विभत्तीणमत्थमेओ त्ति ।

तेण चउत्थी-अत्थे, निदिट्ठा सत्तमी सुत्ते ॥ ६८२ ॥

पट्ठी-सप्तमीकानां नास्ति विभक्तीनामर्थभेद इति ।

तेन चतुर्थ्यर्थे निर्दिष्टा सप्तमी सूत्रे ॥ ६८२ ॥

अहवा वि नमो अब्बयमवगयतइयाविभत्तियं नेयं ।

पयओ नमणेणा ऽहं, जिणमयविसए त्ति वक्कत्थो ६८३

अथवाऽपि 'नमस्' अव्ययमपगततृतीयाविभक्तिकं ज्ञेयम् ।

प्रयतो नमनेनाऽहं जिनमतविषये इति वाक्यार्थः ६८३

अहवा वि न-मा-सदा, पडिसेहत्था परोप्परं दो वि ।

'न-भो' पदस्य
नव्योऽर्थः

पगयं गमेत्ति अत्थं, पयओ ऽहं जिणमए सिद्धे ६८४

अथवाऽपि 'न-मा'-शब्दौ प्रतिषेधार्थं परस्परं द्वावपि ।

प्रकृतं गमयतोऽर्थं प्रयतोऽहं जिनमते सिद्धे ॥ ६८४ ॥

जिणमयमिह सुयधम्मो, थोउं सो चैव पत्थुओ जम्हा ।

होइ जियाणं नंदी, जेण सया संजमे तत्तो ॥ ६८५ ॥

जिनमतमिह श्रुतधर्मः स्तोतुं स एव प्रस्तुतो यस्मात् ।

भवति जीवानां नन्दिर्येन सदा संयमस्ततः ॥ ६८५ ॥

नंदी परमसमिद्धी, सया वि णिचं पि संजमे चरणे ।

तस्स विसेसणमेयं, देव-न्नागाइ विन्नेयं ॥ ६८६ ॥

नन्दिः परमसमृद्धिः सदाऽपि नित्यमपि संयमे चरणे ।

तस्य विशेषणमेतद् देव-नागादि विज्ञेयम् ॥ ६८६ ॥

देवा विमाणवासी, जोइसियाई उ उवरिमा सब्बे ।
नाग-सुवन्ना भुवणाहिवासि उवलक्खणं भणियं ६८७
देवा विमानवासिनो ज्योतिपिकादयस्तु उपरिमाः सर्वे ।
नाग-सुवर्णा भुवनाधिवासिन उपलक्षणं भणितम् ॥

किन्नरगणगहणाओ, संगहिया समयवंतरा देवा ।
चउविहसुरेहि सब्भूयभावओ परमभत्तीए ॥ ६८८ ॥
किन्नरगणग्रहणात् संगृहीताः सकलव्यन्तरा देवाः ।
चतुर्विधसुरैः सद्भूतभावतः परमभक्त्या ॥ ६८८ ॥

दढमच्चियम्मि परिपूइयम्मि नंदी जओ हवइ चरणे ।
सवायरेण संपइ, पयओ ङ्हं तम्मि सुयधम्मे ॥ ६८९ ॥
दृढमर्चिते परिपूजिते नन्दिर्यतो भवति चरणे ।
सर्वादरेण संप्रति प्रयतोऽहं तस्मिन् श्रुतधर्मे ॥ ६८९ ॥

सब्भूय-नागसद्वखराण पढमाणमेत्थ दुब्भावा ।
छंदोभंगभयाओ, पाययलक्खणवलाओ वि ॥ ६९० ॥
सद्भूत-नाग-शब्दाक्षराणां प्रथमानामत्र द्विर्भावः ।
छन्दोभङ्गभयात् प्राकृतलक्षणवलादपि ॥ ६९० ॥

प्राकृतलक्षणम्

भणियं च तत्थ—

नीया लोयमभूया, य आणिया दोन्नि विंदु-दुब्भावा ।
अत्थं गमंति तं चिय, जो तेसिं पुब्बमेवासि ॥ ६९१ ॥

भणितं च तत्र—

नीतौ लोपमभूतौ च आनीतौ द्वौ विन्दु-द्विर्भावौ ।
अर्थं गमयतः तमेव यस्तेषां पूर्वमेवाऽऽसीत् ॥ ६९१ ॥
लोइज्जइ दिस्सइ जं, जहट्ठिओ केवलेण णाणेण ।
पंचत्थिकायमइओ, तो लोगो एत्थ वेत्तवो ॥ ६९२ ॥
लोक्यते दृश्यते यद् यथास्थितः केवलेन ज्ञानेन ।
पञ्चास्तिकायमयोऽतो लोकोऽत्र प्रहीतव्यः ॥ ६९२ ॥

१ “क्वचित् छन्दःपूरणेऽपि (अनुस्वारः)—देवं-नाग-सुवर्णा १” —८-१-२६
इति अनुस्वारविधायके सूत्रे श्रीहेमचन्द्राचार्यः ।

जत्थ त्ति जम्मि सुयधम्मदप्पणे अघितहोवलंभाओ ।

चिद्धइ पइट्ठिओ इव, पच्चक्खं जयमिणं सो उ ६९३

यत्रेत्ति यस्मिन् श्रुतधर्मदर्पणेऽवितथोपलम्भात् ।

तिष्ठति प्रतिष्ठित इव प्रत्यक्षं जगदिदं स तु ॥ ६९३ ॥

नरलोयमेत्तमेयं ति संसयावगमकारणे भणियं ।

तेलोको उट्ठा-ज्जो-तिरियविमेयं तिहुयणं पि ॥६९४॥

नरलोकमात्रमेतदिति संशयापगमकारणे भणितम् ।

त्रैलोक्यं-ऊर्ध्वा-ऽध-स्तिर्यग्विभेदं त्रिभुवनमपि ॥ ६९४ ॥

तस्स विसेससरूवं, नेयं मच्चासुरं ति इह मच्चा ।

भणिया मणुया असुरा वि दाणवा तेसि एगत्तं ६९५

तस्य विशेषस्वरूपं ज्ञेयं मर्त्याऽसुरमिति इह मर्त्याः ।

भणिता मनुजा असुरा अपि दानवास्तयोरैक्यम् ॥६९५॥

एवं फिर दंडो इव, मज्झग्गहणेण एत्थ संगहिओ ।

सुर-नारयाइरूवो, लोगो सवो वि दट्ठवो ॥ ६९६ ॥

एवं किल दण्ड इव मध्यग्रहणेनाऽत्र संगृहीतः ।

सुर-नारकादिरूपो लोकः सर्वोऽपि द्रष्टव्यः ॥ ६९६ ॥

एवं संखेवेणं, काउं सुयधम्मसंथवो भवो ।

अइभत्तिभरियचित्तो, आसीवायं इमं पटइ ॥ ६९७ ॥

एवं संक्षेपेण कृत्वा श्रुतधर्मसंस्तवं भव्यः ।

अतिभक्तिमृतचित्त आशीर्वादमिमं पठति ॥ ६९७ ॥

धम्मो त्ति सुत्तधम्मो, वट्ठउ पावेइ उन्नइ परमं ।

सासयमणवरयं चिय, विजयाओ दुम्मयचमूणं ६९८

धर्म इति सूत्रधर्मो वर्धतां प्राप्नोति उन्नतिं परमाम् ।

शाश्वतमनवरतमेव विजयाद् दुर्मदचमूनाम् ॥ ६९८ ॥

धम्मो चरित्तधम्मो, तेण जहा उत्तरं अइपहाणं ।

होइ तह चिय वट्ठउ, सुयधम्मो एस भगवं ति ६९९

धर्मश्रारित्रधर्मः तेन यथा-उत्तरमतिप्रधानम् ।

भवति तथैव वर्धतां धृतधर्म एष भगवानिति ॥ ६९९ ॥

आयरस्यणहेउं, वट्टउ भणियं पुणो इममदुट्टं ।

उवविस उवविस भुंजसु, दीसइ लोए वि ववहारो ७००

आदरसूचनहेतुं 'वर्धताम्' भणितं पुनरिदमदुष्टम् ।

उपविश उपविश भुङ्क्षु दृश्यते लोकेऽपि व्यवहारः ७००

सिद्धिसमूसुयहियओ, न ह्नु एत्तियवंदणेण परितुट्ठो ।

तत्तंदणाइहेउं, कुणइ पुणो एवमुवसरं ॥ ७०१ ॥

सिद्धिसमुत्सुकहृदयो न सलु एतावद्वन्दनेन परितुष्टः ।

तद्वन्दनादिहेतुं करोति पुनरेवमुपस(मुत्स)र्गम् ॥७०१॥

“सुयस्स भगवओ करेमि काउस्स-
ग्गमिच्चाइ जाव घोसिरामि” ।

“धृतस्य भगवतः करोमि कायोत्सर्गमित्यादि
यावद् व्युत्सृजामि” ॥

पुवं व कायचायं, काउं परिचिंतिऊण मंगलयं ।

विहिपारियउस्सग्गो, सुयनाणधुइं तओ देजा ७०२

पूर्वमिव कायत्यागं कृत्वा परिचिन्त्य मद्गलकम् ।

विधिपारितोत्सर्गः धृतज्ञानस्तुतिं ततो दद्यात् ॥ ७०२ ॥

पढमत्थएँ भावजिणा, वीए ठवणाजिणा जिणहरत्था ।

तइए पुण नामजिणा, तिलोयठवणाजिणा य थुया ७०३

प्रथमस्तवे भावजिना द्वितीये स्थापनाजिना जिनगृहस्थाः ।

तृतीये पुनर्नामजिनास्त्रिलोकस्थापनाजिनाश्च स्तुताः ॥७०३॥

इह पुक्खरवरदंडे, दवरिहंताण वंदणा विहिया ।

तित्थयरनामबंधणनिबंधणं जेण सुयणाणं ॥७०४॥

इह पुष्कवरदण्डे द्रव्यार्हतां वन्दना विहिता ।

तीर्थकरनामवन्धननिबन्धनं येन श्रुतज्ञानम् ॥ ७०४ ॥

भणियं च—

भूयस्त भाविणो वा, भावस्सिह कारणं तु जं लोए ।

तं दद्वं सबन्नू, सचेयणाऽचेयणं वेति ॥ ७०५ ॥

भणितं च—

भूतस्य भाविनो वा भावस्येह कारणं तु यल्लोके ।

तद् द्रव्यं सर्वज्ञाः सचेतनाऽचेतनं श्रुवन्ति ॥ ७०५ ॥

तथाहि—

अप्पुव्वनाणगहणे, सुयभत्ती पययणे पभावणया ।

एएहिं कारणोहिं, तित्थयरत्तं लहइ जीवो ॥ ७०६ ॥

तथाहि—

अपूर्वज्ञानग्रहणे श्रुतभक्तिः प्रवचने प्रभावनता ।

एतैः कारणैः तीर्थकरत्वं लभते जीवः ॥ ७०६ ॥

एवं चउप्पवारा, अरहंता ताव वंदिया एए ।

संपइ कमपत्ताणं, सिद्धाण करेमि संथवणं ॥ ७०७ ॥

एवं चतुप्पकारा अहंन्तस्तावद् वन्दिता एते ।

संप्रति क्रमप्राप्तानां सिद्धानां करोमि संस्तवनम् ॥ ७०७ ॥

अहव चिइवंदणाओ, सिद्धत्तं जेहि पावियं पुट्ठिं ।

तप्पयलाभनिमित्तं, सिद्धे वंदामि ते इण्हि ॥ ७०८ ॥

अथवा चैत्यवन्दनात् सिद्धत्वं यैः प्राप्तं पूर्वम् ॥

तत्पदलाभनिमित्तं सिद्धान् वन्दे तामिदानीम् ॥ ७०८ ॥

सिद्धस्तवप्रक्रमः

१. एतत्समानं संस्कृतम्—“ भूतस्य भाविनो वा भावस्य हि कारणं तु यल्लोके । तद्द्रव्यं तत्त्वज्ञैः सचेतनाऽचेतनं गदितम् ”—विशेषाद्यद्वयके ५८४ गाथा टीकायाम्—(पृ० ३११).

जह गारुडिओ गरुडं, विज्जो धन्तरिं सया सरइ ।
 विजासिद्धं विजाहरो वि इट्ठत्तसिद्धत्थं ॥ ७०९ ॥
 यथा गारुडिको गरुडं, वैद्यो धन्वन्तरिं सदा स्मरति ।
 विद्यासिद्धं विद्याधरोऽपि इष्टत्वसिद्धयर्थम् ॥ ७०९ ॥
 एवं सिद्धपयत्थी, करेमि सिद्धाण संथवमियाणि ।
 इय भावंतो सम्मं, सिद्धाण थुइं पढइ (पयओ) ॥ ७१० ॥
 एवं सिद्धपदाऽर्थी करोमि सिद्धानां संखवमिदानीम् ।
 इति भावयन् सम्यक् सिद्धानां स्तुतिं पठति (प्रयतः) ७१०

“सिद्धाणं बुद्धाणं” इत्यादि सूत्रम् ॥

“सिद्धेभ्यो बुद्धेभ्यः”—इत्यादि सूत्रम् ॥

सिद्धसुवार्थः

सिद्धा निष्पन्ना खलु, सकारंतरपवित्तिनिरवेक्खा ।
 सद्बुत्तमपयपत्ता, जेसिं परिकम्मणां नत्थि ॥ ७११ ॥
 सिद्धा निष्पन्नाः खलु सत्कारान्तरप्रवृत्तिनिरपेक्षाः ।
 सर्वोत्तमपदप्राप्ता येषां परिकर्मणा नास्ति ॥ ७११ ॥
 विजा-जोगं-जण-धाउवायसिद्धाइया वि लोगम्मि ।
 सिद्धा चैव पसिद्धा, विसेसणं तेण बुद्धाणं ॥ ७१२ ॥
 विद्या-योगा-ऽञ्जन-धातुवादसिद्धादिका अपि लोके ।
 सिद्धा एव प्रसिद्धा विशेषणं तेन बुद्धेभ्यः ॥ ७१२ ॥
 बुज्झंति जे समगं, वट्टंतमणागयं अईयं पि ।
 भवभाविवत्थुत्तं, तेसिं बुद्धाण सिद्धाणं ॥ ७१३ ॥
 बोधन्ति ये समग्रं वर्तमानमनागतमतीतमपि ।
 भवभाविवस्तुत्तत्त्वं तेभ्यो बुद्धेभ्यः सिद्धेभ्यः ॥ ७१३ ॥
 मुत्तिं पत्ता वि सुरा, परिभूयं जाणिऊण नियतित्थं ।
 संसारे अवयारं, कुणंति केसिंचि मयमेयं ॥ ७१४ ॥

केपांसिद्ध
 मतम्

१ पूर्णमूलम्—

सिद्धाणं बुद्धाणं पारगयाणं परंपरगयाणं ।
 लोयग्गमुवगयाणं नमो सया सब्वसिद्धाणं ॥ १ ॥

मुक्तिं प्राप्ता अपि सुराः परिभूतं ज्ञात्वा निजतीर्थम् ।
संसारे अवतारं कुर्वन्ति केपाञ्चिद् मतमेतत् ॥ ७१४ ॥
तेसि पडिचोहणत्थं, पारगयाणं विसेसणं भणियं ।
न हु हुंति तारिसा जं, पारगया भवसमुद्दस्स ७१५
तेपां प्रतिबोधनार्थं 'पारगतेभ्यो' विशेषणं भणितम् ।
न खलु भवन्ति तादृशा यत् पारगता भवसमुद्दस्स ७१५
पारं पञ्जंतं खलु, गयाण पत्ताण भवमहोयहिणो ।
अच्चंतियगमणेणं, भुज्जो वि तदप्पवेसाओ ॥ ७१६ ॥
पारं पर्यन्तं खलु गतेभ्यः प्राप्तेभ्यो भवमहोदधेः ।
आत्यन्तिकगमनेन भूयोऽपि तदप्रवेशान् ॥ ७१६ ॥
ते वि हु अणाइसिद्धा, केहि वि इट्ट ति तन्निरासत्थं ।
भन्नइ विसेसणंतर-मन्नं पि परंपरगयाणं ॥ ७१७ ॥
तेऽपि खलु अनादिसिद्धाः कैरपि इष्टा इति तन्निरासार्थम् ।
भण्यते विशेषणान्तरमन्यदपि 'परंपरागतेभ्यः' ॥ ७१७ ॥
एगुवएसादन्नो, तओ वि अन्नो तओ वि अन्नयरो ।
एवं परंपराए, गयाण पत्ताण मुत्तिपयं ॥ ७१८ ॥
एकोपदेशादन्यः, ततोऽपि अन्यः, ततोऽपि अन्यतरः ।
एवं परंपरया गतेभ्यः प्राप्तेभ्यो मुक्तिपदम् ॥ ७१८ ॥
न य वत्तव्वं पढमो, कस्सुवएसेण सिवपयं पत्तो ? ।
कालस्स व पढमत्तं, नत्थि चिय जेण कस्सा वि ७१९
न च वक्तव्यं प्रथमः कस्योपदेशेन शिवपदं प्राप्तः ? ।
कालस्य वा प्रथमत्वं नास्त्येव येन कस्यापि ॥ ७१९ ॥

किं च—

विणया नाणं नाणा, उ दंसणं दंसणाओ चरणं तु ।
चरणार्हितो मोचसो, परंपरा इमा एवं ॥ ७२० ॥

किं च—

विनयाद् ज्ञानं , ज्ञानात्तु दर्शनं दर्शनाचरणं तु ।
 चरणेभ्यो मोक्षः परंपरा इयमेवम् ॥ ७२० ॥
 नियवीरिण अहवा, कालसहावाङ्गो वसे काउं ।
 भवियव्यनामाए, विसालसोवाणमालाए ॥ ७२१ ॥
 निजवीर्येण अथवा काल-स्वभावादीन् वशे कृत्वा ।
 भवितव्यतानाश्रया विशालसोपानमालया ॥ ७२१ ॥
 मिच्छत्तमहाकूवा, निगंतूण ऽज्जिऊण य कमेण ।
 संमत्तदेसविरई--चरणाइपरंपरं परमं ॥ ७२२ ॥
 मिध्यात्वमहाकूपाद् निर्गत्य अर्जित्वा च क्रमेण ।
 सम्यक्त्व-देशविरति-चरणादिपरंपरां परमां ॥ ७२२ ॥
 एवं परंपराए, गयाण मोक्खं सया नमो होउ ।
 जस्स जहिं मलविगमो, तस्स तहिं चेव मुत्तिपयं ७२३
 एवं परंपरया गतेभ्यो मोक्षं सदा नमो भवतु ।
 यस्य यत्र मलविगमः तस्य तत्रैव मुक्तिपदम् ॥ ७२३ ॥
 एवंविहदुन्नयनिर-सणत्थमच्चंतसुद्धबुद्धीहिं ।
 लोयग्गमुवगंगाणं, पयमेवं पयडमुवइट्टं ॥ ७२४ ॥
 एवंविधदुर्नयनिरसनार्थमत्यन्तशुद्धबुद्धिमिः ।
 लोकाप्रमुपगतेभ्यः पदमेवं प्रकटमुपदिष्टम् ॥ ७२४ ॥
 लोगी चउदसरजू, इसिपन्भाराभिहाणवरपुढवी ।
 लोयग्गधूमिया सा, सीया य जिणागमपसिद्धा ७२५
 लोकश्चतुर्देशरज्जुरीपत्प्राग्भाराभिधानवरपृथिवी ।
 लोकाप्रस्तुमिता सा सिता च जिनागमप्रसिद्धा ॥७२५॥
 तेसिं उवारिं गंतू-ण जोयणं तस्स उवरिमे कोसे ।
 उवरिमल्लम्मायम्मी, लोयग्गं सिवपयं मुत्ती ॥७२६॥
 तेषामुपरि गत्वा योजनं तस्योपरिमे श्रोशे ।
 उपरिमपह्भागे लोकाग्रं शिवपदं मुक्तिः ॥ ७२६ ॥

इष्टप्राग्भारा

तं ठाणमुत्रगयाणं, असेसकम्मक्खएण पत्ताणं ।

सव्वेसु वि संबज्झइ, नमो सया सव्वसिद्धाणं ॥७२७॥

तन् स्थानमुपगतेभ्योऽदोषकर्मक्षयेण प्राप्तेभ्यः ।

सर्वेष्वपि संबध्यते 'नमः सदा सर्वसिद्धेभ्यः' ॥ ७२७ ॥

सव्वं सिद्धं जेतं, सज्झं थेवं पि किं पि नहि अत्थि । अन्योऽर्थः

ते हुंति सव्वसिद्धा, जइ वा अन्नो इमो अत्थो ॥७२८॥

सर्वं सिद्धं येषां, साध्यं लोकमपि किमपि नहि अस्ति ।

ते भवन्ति सर्वसिद्धा यदि वा अन्योऽयमर्थः ॥ ७२८ ॥

तित्थातित्थाहि(इ)उवा-हिभेयओ ऽणोगहा जिणमयम्मि ।

सिद्धा हुंति पसिद्धा, सव्वग्गहणेण ते गहिया ॥ ७२९ ॥

तीर्थातीर्थाद्युपाधिभेदतोऽनेकधा जिनमते ।

सिद्धा भवन्ति प्रसिद्धाः सर्वप्रहणेन ते गृहीताः ॥७२९॥

भणियं च—

सिद्धा अणेयमेया, तित्थंतित्थयरतदियरा चेव । सिद्धभेदाः

सय-पत्तेयविबुद्धा, बुहवोहिय स-ऽन्न-गिहिलिगे ७३०

भणितं च—

“सिद्धा अनेकभेदाः तीर्थतीर्थकर-तदितराश्चैव ।

स्वयं-प्रत्येकविबुद्धा बुधवोधिताः स्वा-ऽन्य-गृहिलिगे ७३०

इत्थी-पुरिम-नपुंसक-एगा-ऽणोग तह समयभिन्ना य ।

तग्गहणत्थं भणियं, नमो सया सव्वसिद्धाणं ॥ ७३१ ॥

स्त्री-पुरुष-नपुंसक-एका-ऽनेकाः तथा स्वमतभिन्नाश्च” ।

तद्गणार्थं भणितं नमः सदा सर्वसिद्धेभ्यः ॥ ७३१ ॥

सामन्नेण जिणाई, वंदित्ता वंदई वित्तेसेण ।

आसन्नवयारित्ता, वीरं वटंतित्थयरा(रं) ॥ ७३२ ॥

सामान्येन जिनादीन् वन्दित्वा वन्दते विशेषेण ।

आसन्नोपकारित्वाद् वीरं वर्तमानतीर्थकरम् ॥ ७३२ ॥

“जो देवाण वि” गाहा, सूत्रम् ॥

“यो देवानामपि” गाथा, सूत्रम् ।

जो देवाण भा-
वार्थः ।

एयस्स अक्खरत्थो, सुगमो साहेमि नवर भावत्थं ।
जो देवाण वि देवो, निचं सुरसेवियत्ताओ ॥७३३॥
एतस्साक्षरार्थः सुगमः कथयामि नवरं भावार्थम् ।
यो देवानामपि देवो नित्यं सुरसेवितत्वात् ॥ ७३३ ॥

तहाहि—

देवसेवा

इंतेहिं जंतेहिं य, बोहिनिमित्तं ति संपयत्थीहिं ।
अविरहियं देवेहिं, जिणपयमूलं सयाकालं ॥७३४॥

तथाहि—

आयद्धिर्याद्धिश्च बोधिनिमित्तमिति संपदर्थिभिः ।
अविरहितं देवैर्जिनपदमूलं सदाकालम् ॥ ७३४ ॥

वाहिरिगा वि हु सेवा, संभवइ अओ विसेसओ भणियं ।
जं देवा पंजलिणो, भत्तिवसाओ नमंसंति ॥ ७३५ ॥

वाह्याऽपि खलु सेवा संभवत्यतो विशेषतो भणितम् ।
यं देवाः प्राञ्जलयो भक्तिवशाद् नमस्यन्ति ॥ ७३५ ॥
सेवा-नमसणाइं, सुरेहिं कीरंति सुरवईणं पि ।
तं देवदेवमहियं, सुरवइमहियं ति संलत्तं ॥ ७३६ ॥
सेवा-नमस्यनानि सुरैः क्रियन्ते सुरपतीनामपि ।
तद् देवदेवमहितं सुरपतिमहितमिति संलपितम् ॥७३६॥

सेवामाहात्म्यम्

काऊण नमोकारं, संसइ तस्सेवण्णप्पमाहप्पं ।
फलसवणाओ जम्हा, बुद्धिपहाणा पवत्तंति ॥ ७३७ ॥
कृत्वा नमस्कारं शंसति तस्यैवानल्पमाहात्म्यम् ।
फलश्रवणाद् यस्माद् बुद्धिप्रधानाः प्रवर्तन्ते ॥ ७३७ ॥

१ पूर्णमूलम्—

जो देवाण वि देवो, जं देवा पंजली नमंसंति ।
तं देवदेवमहिअं, सिरस्ता घंदे महापीरं ॥ २ ॥

२ ‘सीवइ’ इत्यपि पाठः ।

“एको वि नमोकारो” गाहा ॥

“एकोऽपि नमस्कारः” गाथा ।

एको सवपहाणो, अब्धीओ वावि एत्थ नायवो ।
वीरस्स नमोकारो, किं पुण बहुगत्ति अविअत्थो ७३८
एकः सर्वप्रधानोऽद्वितीयो वाऽप्यत्र ज्ञातव्यः ।

एको वि गा-
थार्यः

वीरस्य नमस्कारः किं पुनर्वहुक इति अपि-अर्थः ७३८
ओहि-मणपञ्चवनाणिणो वि सामन्नओ जिणा होंति ।
जियवहुगुरुकम्मत्ता, तेसि वरा हुंति केवल्लिणो ७३९
अवधि-मनःपर्यवधानिनोऽपि सामान्यतो जिना भवन्ति ।
जितवहुगुरुकर्मत्वात् तेषां वरा भवन्ति केवलिनः ७३९
तेहिंतो वि पहाणो, जिणवरवसभो त्ति वद्धमाणजिणो ।
तस्स नमोकारो जो, माहप्पं भन्नए तस्स ॥ ७४० ॥
तेभ्योऽपि प्रधानो जिनवरवृषभ इति वर्धमानजिनः ।
तस्य नमस्कारो यो माहात्म्यं भण्यते तस्य ॥ ७४० ॥

संसारसागराओ, तारेइ धुवं नरं व नारिं वा ।
नरगहणा नरजाई, लद्धा किं नारिगहणेण ? ॥ ७४१ ॥
संसारसागरात् तारयति धुवं नरं वा नारीं वा ।
नरग्रहणाद् नरजातिलब्धा किं नारीग्रहणेन ? ॥ ७४१ ॥

नमस्कारमादा-
त्म्यम्

अन्नाणवसा केई, सिद्धिं नेच्छंति चेव नारीणं ।
तेसि पडियोहणत्थं, नारीगहणं इमं एत्थ ॥ ७४२ ॥
अज्ञानवशात् फेचित् सिद्धिं नेच्छन्ति चैव नारीणाम् ।
तेषां प्रतिबोधनार्थं नारीग्रहणमिदमत्र ॥ ७४२ ॥

नारीग्रहण-
कारणम्

संसारस्समुदाओ, संतरणं सिद्धिपयगमानत्तं ।
तं नारीणं पि धुवं, जायइ जिणवरनमोकारा ॥ ७४३ ॥

१ एको वि नमोकारो, जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
संसारसागराओ, तारेइ नरं व नारिं वा ॥ ३ ॥

संसारसमुद्रात् संतरणं सिद्धिपदकमाद्यतम् ।
 तन्मारीणामपि ध्रुवं जायते जिनवरनमस्कारान् ॥७४३॥
 आह फुडं नहि मुणिमो, विहिवाओ एस किं व
 थुइवाओ ? ।
 अह विहिवयणं एयं, निरत्थयं सेसणुट्टाणं ॥ ७४४ ॥
 आह स्फुटं नहि जानीमो विविवाद् एपः किं
 वा स्तुतिवादः ? ।
 अथ विधिवचनमेतद् निरर्थकं शेषानुष्ठानम् ॥ ७४४ ॥
 एसो चिय कायवो, निचं पुरिसेण सिद्धिकामेण ।
 सो वि न जुत्तो वीओ, एकादवि कज्जसिद्धीओ ७४५
 एप एव कर्तव्यो नित्यं पुरुषेण सिद्धिकामेन ।
 सोऽपि न युक्तो द्वितीय एकस्मादपि कार्यसिद्धितः ७४५
 अह थुइवाओ एसो, थुइ वेयालिएहिं जह रत्तो ।
 कुंतस्स सत्तपाया-लभेयणे नूण सामर्थ्यं ॥ ७४६ ॥
 अथ स्तुतिवाद एप स्तूयते वैतालिकैर्यथा राक्षः ।
 कुन्तस्य सप्तपातालभेदने नूतं सामर्थ्यम् ॥ ७४६ ॥
 अलियवयणं खु एयं, भन्नइ सबज्जुणो पुरो कह णु ? ।
 लोए वि पसिद्धमिणं, देवा सत्ता वि गेज्ज ति ७४७
 अलीकवचनं खल्वेतद् भण्यते सर्वज्ञस्य पुरः कथं नु ? ।
 लोकेऽपि प्रसिद्धमिदं देवाः सत्त्वादपि ग्राह्या इति ७४७
 अलियवयणं पि पाव-स्स कारणं वन्नियं जिणेंदेहिं ।
 संतगुणकिचणा वि य, जिणाण जं वंदणा इट्ठा ७४८
 अलीकवचनमपि पापस्य कारणं वर्णितं जिनेन्द्रैः ।
 सद्गुणकीर्तनाऽपि च जिनानां यद् वन्दना इष्टा ॥७४८॥
 एयं दुहा वि एवं, चिंतिजंतं न संगयं भाइ ।
 गाहासुत्तं भंते !, ता सीसउ एत्थ परमत्थो ॥७४९॥

किमयं विधि-
वादः

स्तुतिवादस्य
अप्रामाण्यम्

एतद् द्विधाऽपि एवं चिन्त्यमानं न संगतं भाति ।
 गाथासूत्रं भगवन् ! ततः शिष्यतामत्र परमार्थः ॥७४९॥
 भणइ गुरू भो ! तुमए, वियप्पकळोल्लोलहियएण । प्रतिवचः
 मोहं कओ पयासो, भावत्थमयुज्झमाणेण ॥ ७५० ॥
 भणति गुरुर्भोः ! त्वया विकल्पकळोल्लोलहृदयेन ।
 मोघं कृतः प्रयासो भावार्थमबुध्यमानेन ॥ ७५० ॥
 नणु सिद्धमेव भगवओ, एसो सबोत्तमो नमोकारो ।
 आणाणुपालणत्थं, भावनमोकाररूपं चि ॥ ७५१ ॥
 ननु सिद्धमेव भगवत एष सर्वोत्तमो नमस्कारः ।
 आक्षानुपालनार्थं भावनमस्काररूप इति ॥ ७५१ ॥
 आणाणुपालणाओ, तत्तो सबुत्तमा भवतरणं (?) ।
 होइ धुवं भवियाणं, गाहासुत्तं कहमजुत्तं ? ॥ ७५२ ॥
 आक्षानुपालनान् ततः सर्वोत्तमाद् भवतरणम् ।
 भवति ध्रुवं भव्यानां गाथासूत्रं कथमयुक्तम् ? ॥ ७५२ ॥
 ता विहिवाओ एसो, धुइवाओ वा न दोसमावहइ ।
 सन्भूपभासणाओ, संतगुणुक्कित्तणा चेव ॥ ७५३ ॥
 ततो विधिवाद् एषः स्तुतिवाद्दो वा न दोषमावहति ।
 सद्भूतभाषणान् सदुणोत्कीर्तना एव ॥ ७५३ ॥
 नणु तणुसत्ता नारी, तीसे कह घडइ एरिसं विरियं ? । श्रीनिर्वाण-
 उत्तमवीरियसज्ज्ञा, होइ जओ मुत्तिसंपत्ती ॥ ७५४ ॥ श्रीमांसा
 ननु तनुमत्त्वा नारी तस्यां कथं घटते एतादृशं वीर्यम् ? ।
 उत्तमवीर्यसाध्या भवति यतो मुत्तिसंपत्तिः ॥ ७५४ ॥
 वीरियविरहाओ चिय, सत्तमपुढवीगई वि नो तीसे ।
 ता कह नेवाणगमो, मुणिवर ! घटइ ? ति गुरुराह ॥
 वीर्यविरहादेव मममपृथिवीगतिरपि नो तस्याः ।
 ततः कथं निर्वाणगमो मुनिवर ! घटते ? इति गुरुराह ॥

विरिण्ण होइ हीणो, इत्थीहिंतो नपुंसओ लोए ।
 सो वचइ नेवाणं, महातमं चाविगाणेणं ॥ ७५६ ॥
 वीर्येण भवति हीनः स्त्रीभ्यो नपुंसको लोके ।
 स व्रजति निर्याणं महातमां चाऽविगानेन ॥ ७५६ ॥
 ता कीस न इच्छिज्जइ, सिद्धी नारीण निउणवुद्धीहिं ? ।
 अह सत्तमपुढवीए, गमणाभावो इहं नार्यं ॥ ७५७ ॥
 ततः कस्माद् नेप्यते सिद्धिर्नारीणां निपुणवुद्धिभिः ? ।
 अथ सप्तमपृथिव्यां गमनाऽभाव इह ज्ञातम् ॥ ७५७ ॥
 नणु भावविसेसाओ, सिद्धिं नरयं च पाणिणो जंति ।
 नारीणमसुहभावो, न हु तिवो होइ पयईए ॥ ७५८ ॥
 ननु भावविशेषात् सिद्धिं नरकं च प्राणिनो यान्ति ।
 नारीणामशुभभावो न खलु तीव्रो भवति प्रकृत्या ॥ ७५८ ॥
 तम्हा सत्तमपुढवीं, न जंति ताओ निसग्गओ चेव ।
 वचंति मुत्तिमुत्तम !, सुहपरिणामोवलंभाओ ॥ ७५९ ॥
 तस्मात् सप्तमपृथिवीं न यान्ति ता निसर्गोदेव ।
 व्रजन्ति मुत्तिमुत्तम ! शुभपरिणामोपलम्भात् ॥ ७५९ ॥
 सत्तममहिगामित्ता(त्तं), जइ हेऊ होज्ज उड्डुगमणस्स ।
 ता कीस सहस्सारा, उवर्णि मच्छा न गच्छंति ? ७६०
 सप्तममहीगामित्वं यदि हेतुर्भवेदूर्ध्वगमनस्य ।
 ततः कस्मात् सहस्रारादुपरि मत्स्या न गच्छन्ति ? ॥ ७६० ॥
 जइ जाइपचयाओ, मच्छाईणं न अत्थि सिद्धिगमो ।
 तह सत्तमपुढविगई, नारीण निसग्गओ नत्थि ७६१
 यथा जातिप्रत्ययाद् मत्स्यादीनां नास्ति सिद्धिगमः ।
 तथा सप्तमपृथ्वीगतिनारीणां निसर्गतो नास्ति ॥ ७६१ ॥
 तह वि हु जुत्ता मुत्ती, जम्हा दीसइ अणुत्तरं विरियं ।
 भम्मविसयम्मि तासिं, तहातहाउ ज्जु(ज्ज)मंतीणं ॥ ७६२ ॥

तथाऽपि खलु युक्ता मुक्तिर्यस्माद् दृश्यतेऽनुत्तरं वीर्यम् ।
धर्मविषये तासां तथातथोद्यच्छन्तीनाम् ॥ ७६२ ॥

किं बहुणा ? सिद्धमिणं, लोए लोउत्तरे वि नारीणं ।
नियनियधम्मायरणं, पुरिसेहिंतो विसेसेणं ॥ ७६३ ॥

किं बहुना ? सिद्धमिदं लोके लोकोत्तरेऽपि नारीणाम् ।
निजनिजधर्माचरणं पुरुषेभ्यो विशेषेण ॥ ७६३ ॥

सुहभावसालिणीओ, दाण-दया-शील-संजमधरीओ ।
सुत्तस्स पमाणत्ता, लहंति मुत्तिं सुनारीओ ॥ ७६४ ॥

शुभभावशालिन्यो दान-दया-शील-संयमधर्यः ।

सूत्रस्य प्रमाणत्वाद् लभन्ते मुक्तिं सुनार्यः ॥ ७६४ ॥

इय वट्टमाणतित्था-हिनायगं वंदिऊण भावेण ।

नेमिजिनस्तवः

कल्लाणत्तयकित्तण-पुवं नेमीजिणं थुणइ ॥ ७६५ ॥

इति वर्तमानतीर्थाधिनायकं वन्दित्वा भावेन ।

कल्याणकत्रयकीर्तनपूर्वं नेमिजिनं स्तौति ॥ ७६५ ॥

“उज्जितसेलसिहरे” गाहा, सूत्रम् ॥

“उज्जयन्तशैलशिखरे” गाथा, सूत्रम् ।

सुत्तत्थो सुगमो चिय, किं पुण कारणमिमस्स संथवणं ? । किमर्थं संस्तवः

कीरइ भुवणच्चञ्चुय-विसेसचरियाणुसरणत्थं ॥ ७६६ ॥

सूत्रार्थः सुगम एव किं पुनः कारणमस्य संस्तवनम् ? ।

क्रियते भुवनात्यद्भुतविशेषचरितानुस्मरणार्थम् ॥ ७६६ ॥

अहवा—

भची नेमिजिणेदे, होइ पसिद्धी तहा सुतित्यस्स ।

कल्लाणयतियपूया-संपायणमेय गाहाए ॥ ७६७ ॥

१. पूर्णमूलम्—

उज्जितसेलसिहरे, दिक्त्वा नाणं निसीहिआ जस्स ।

तं धम्मचण्णदं, अरिदुर्गेमिं नमंस्सामि ॥ ४ ॥

अथवा—

भक्तिर्नेमिजिनेन्द्रे भवति प्रसिद्धिः तथा सुतीर्थस्य ।

कल्याणकत्रिकपूजासंपादनमेतद् गायया ॥ ७६७ ॥

सुक्यमणुमोद्दअवं, पुणो पुणो साणुबंधफलहेऊ ।

इय वंदिय देवाणं, भुजो अणुकित्तणं कुणइ ॥७६८॥

सुकृतमनुमोदितव्यं पुनः पुनः सानुवन्यफलहेतु ।

इति वन्दित्वा देवेभ्यो भूयोऽनुकीर्तनं करोति ॥७६८॥

“चत्तारि अट्ट दस दो य वंदिया” गाहा, सूत्रम् ॥

“चत्वारः अष्ट दश द्वौ च वन्दिताः” गाथा, सूत्रम् ।

चत्तारिगाथार्थः चउरो उसभजिणाओ, अट्ट य सुमईजिणाओ आरब्भ ।

विमलजिणाओ दस दो, अ वंदिया पास-वीरजिणा ७६९

चत्वार ऋषभजिनाद् अष्टौ च सुमतिजिनादारभ्य ।

विमलजिनाद्दश द्वौ च वन्दितौ पार्श्व-वीरजिनौ ॥७६९॥

सव्वे वि जिणवरा ते, चउवीसं भरहखेत्तसंभूया ।

परमट्टनिट्टियट्टा, कयकिचा नोवयारेणं ॥ ७७० ॥

सर्वेऽपि जिनवरास्ते चतुर्विंशतिर्भरतक्षेत्रसंभूताः ।

परमार्थनिष्ठितार्थाः कृतकृत्या नोपचारेण ॥ ७७० ॥

एवं बहुप्पयारा, सिद्धा सव्वे वि दिंतु मे सिद्धिं ।

आइन्नयपामन्ना, वक्खायं गाहदुग्गेयं ॥ ७७१ ॥

एवं बहुप्रकाराः सिद्धाः सर्वेऽपि ददतु मम सिद्धिम् ।

आचीर्णकप्रामाण्याद् व्याख्यातं गाथाद्विकमेतत् ॥७७१॥

किमेतत्

सूत्रोक्तम् ?

सुत्ताऽभणियं ति न सं-गयं ति एयं न जुज्जए वोत्तुं ।

सन्भाववुद्धिजणगं, सव्वं सुत्ते भणियमेव ॥ ७७२ ॥

१. पूर्णमूलम्—

चत्तारि अट्ट दस दो य, वंदिआ जिणवरा चउवीसं ॥

परमट्टनिट्टिअट्टा, सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥ ५ ॥

सूत्राऽभणितमिति न संगतमित्येतद् न युज्यते वक्तुम् ।
 सद्भावबुद्धिजनकं सर्वं सूत्रे भणितमेव ॥ ७७२ ॥
 वहइ विसुद्धभावो, भवियाणमिमेण गाहजुयलेण ।
 अणुहवसिद्धं एयं, भावपहाणाण भवार्णं ॥ ७७३ ॥
 वर्धते विशुद्धभावो भव्यानामनेन गाथायुगलेन ।
 अनुभवसिद्धमेतद् भावप्रधानानां भव्यानाम् ॥ ७७३ ॥
 शुद्ध-थोत्त-चित्तपमुहं, गुणकरमन्नं पि संमयं जह वा ।
 एयं पि तहा नेयं, मज्झत्यमणेहिं विउसेहिं ॥ ७७४ ॥
 सुति-स्रोत्र-चित्रप्रमुखं गुणकरमन्यदपि संमतं यथा वा ।
 णतदपि तथा ज्ञेयं मध्यस्वमनोभिर्विद्वद्धिः ॥ ७७४ ॥
 जिणवन्दणावसाणे, जिणगिहवासीण देव-देवीणं ।
 संबोहणत्थमहुणा, काउस्सग्गं कुणइ एवं ॥ ७७५ ॥
 जिनवन्दनावसाने जिनगृहवासिनां देव-देवीनाम् ।
 संबोधनार्थमधुना कायोत्सर्गं करोत्येवम् ॥ ७७५ ॥

देवानां संबोध-
 नायं का-
 योत्सर्गः

“वेयावच्चगराणं संतिगराणं सम्मद्धिट्ठि-समाहि-
 गराणं करेमि काउस्सग्गं अन्नत्थूससिण्णं”

इत्यादि सूत्रम् ॥

“वेयावृत्त्यकराणां शान्तिकराणां सम्यग्दृष्टि-समा-
 धिकराणां करोमि कायोत्सर्गमन्यत्रोच्चवसितेन”

इत्यादि सूत्रम् ॥

वेयावचं जिणगिह-रवरण-परिट्टवणाइजिणकिच्चं ।
 संती पडणीयकओ-वसग्गाविनिवारणं भवणे ॥ ७७६ ॥
 वेयावृत्त्यं जिनगृहरक्षणपरिष्ठा(प्रतिष्ठा)पनादि जिनगृह्यम् ।
 शान्तिः प्रलानीकृत्तनोपमर्गविनिवारणं भवने ॥ ७७६ ॥

सम्मदिट्ठी संघो, तस्स समाही मणोदुहाभावो ।
 एएसि करणसीला, सुरवरसाहम्मिया जे उ ॥७७७॥
 सम्यग्दष्टिः संघः, तस्य समाधिर्मनोदुःखाऽभावः ।
 एतेपां करणशीलाः सुरवरसाधर्मिका ये तु ॥ ७७७ ॥
 तेसिं संमाणत्थं, काउस्सगं करेमि एत्ताहे ।
 अन्नत्थूससियाई-पुव्वुत्तागारकरणेणं ॥ ७७८ ॥
 तेषां सम्मानार्थं कायोत्सर्गं करोमीदानीम् ।
 अन्यत्रोच्छ्वसितादिपूर्वोक्ताऽऽकारकरणेन ॥ ७७८ ॥

कस्यचिन्मतम्

एत्थ उ भणेज्ज कोई, अविरइगंधाण ताणमुस्सग्गो ।
 न हु संगच्छइ अम्हं, सावय-समणेहि कीरंतो ७७९
 अत्र तु भणेत् कश्चिद् अविरतिकान्धानां तेषामुत्सर्गः ।
 न खलु संगच्छतेऽस्माभिः श्रावक-श्रमणैः क्रियमाणः ॥७७९॥

प्रतिवचनम्

गुणहीणवंदणं खलु, न हु जुत्तं सबदेस-विरयाणं ।
 भणइ गुरु सच्चमिणं, एत्तो च्चिय एत्थ नहि भणियं ७८०
 गुणहीनवन्दनं खलु न खलु युक्तं सर्व-देशविरतानाम् ।
 भणति गुरुः सत्यमिदमित एवात्र नहि भणितम् ७८०
 वंदण-पूयण-सक्का-रणाइहेउं करेमि उस्सगं ।
 वच्छल्लं पुण जुत्तं, जिणमयजुत्ते तणुगुणे वि ॥७८१॥
 वन्दन-पूजन-सत्कारणादिहेतुं करोम्युत्सर्गम् ।
 वात्सल्यं पुनर्युक्तं जिनमतयुक्ते तनुगुणेऽपि ॥ ७८१ ॥
 ते हु पमत्ता पायं, काउस्सग्गेण बोहिया धणियं ।
 पडिउज्जमंति फुडपा-डिहेरकरणे ददुच्छाहा ॥७८२॥
 ते खलु प्रमत्ताः प्रायः कायोत्सर्गेण बोधिता भृशम् ।
 प्रत्युद्यच्छन्ति स्फुटप्रातीहार्यकरणे दत्तोत्साहाः ॥७८२॥

देवसान्निध्यो-
दाहरणानि

सुवइ सिरिकंताए, मणोरमाए तथा सुभदाए ।
 अभयाईणं पि कयं, सन्नेज्जं सासणसुरेहिं ॥ ७८३ ॥

श्रूयते श्रीकान्ताया मनोरमायास्तथा सुभद्रायाः ।
 अभयादीनामपि कृतं सान्निध्यं शासनमुरैः ॥ ७८३ ॥
 संपुस्तग्या पायं, वड्डइ सामत्यमिह सुराणं पि ।
 जह सीमंधरमूले, गमणे माहिलविवायम्मि ॥७८४॥
 मणोत्सर्गान् प्रायो वर्धते सामर्थ्यमिह सुराणामपि ।
 यथा सीमंधरमूले गमने माहिलविवादे ॥ ७८४ ॥
 जवखाए वा सुवड्ड, सीमंधरसामिपायमूलम्मि ।
 नयणं देवीएँ कयं, काउस्तग्गेण सेसाणं ॥ ७८५ ॥
 यक्षाया वा श्रूयते सीमंधरस्वामिपादमूले ।
 नयनं देव्या कृतं कायोत्सर्गेण शेषाणाम् ॥ ७८५ ॥
 एमाइकारणेहिं, साहम्मियनुरवराणं वच्छळं ।
 पुवपुरिसेहिं कीरइ, न वंदणाहेउमुस्तग्गो ॥ ७८६ ॥
 एवमादिकारणैः साधर्मिकमुरवराणां वात्सल्यम् ।
 पूर्वपुरुषैः क्रियते न वन्दनाहेतुमुत्सर्गः ॥ ७८६ ॥
 पुवपुरिसाणं मग्गो, वचंतो नैय चुवइ मुमग्गा ।
 पाउणइ भावमुद्धिं, मुग्गइ मिच्छाविगप्पेहिं ॥ ७८७ ॥
 पूर्वपुरुषाणां मार्गं प्रजन् नैव भ्रश्यति गुमार्गात् ।
 प्राप्नोति भावमुद्धिं मुच्यते निश्चयाविकल्पैः ॥ ७८७ ॥
 पारियकाउस्तग्गो, परमेट्ठीणं च कयनमोत्तरो ।
 वेपावगगराणं, देज्ज धुइं जत्तपमुहाणं ॥ ७८८ ॥
 पारितकायोत्सर्गः परमेष्ठिनां च कृतनमस्कारः ।
 पैयावृत्त्यकराणां दत्ताणुं मुनिं चअप्रमुग्गाणाम् ॥ ७८८ ॥
 कयमिद्धनमोत्तरो, पुणो वि पणिनायदंडगाईयं ।
 रीयधुइनुयलण्णं, पुद्धिं पिय वंदणं कुनइ ॥ ७८९ ॥
 कृतमिद्धनमस्कारः पुनरपि अनिवातदण्डकारिणम् ।
 त्तितीदमुनिनुगल्लेन पूर्वमिव वन्दनां करोति ॥ ७८९ ॥

पूर्वपुरुषाना-
प्यम्

अपीनह-
कस्यम्

पुणरुत्तं पि न दुष्टं, दद्व्वमिणं जिणागमन्नुहिं ।
जिणगुणथुइरूवत्ता, कम्मकखयकारणत्तेण ॥ ७९० ॥
पुनरुत्तमपि न दुष्टं द्रष्टव्यमिदं जिणागमज्ञैः ।
जिनगुणस्तुतिरूपत्वात् कर्मक्षयकारणत्वेन ॥ ७९० ॥
सइ चित्तसमाहाणे, अहियं पि जिणेंदवंदणं सेयं ।
कम्मकखयहेउत्ता, पंचनमोकारगुणणं व ॥ ७९१ ॥
सदा चित्तसमाधानेऽधिकमपि जिनेन्द्रवन्दनं श्रेयः ।
कर्मक्षयहेतुत्वात् पञ्चनमस्कारगुणनमिव ॥ ७९१ ॥
भणियं च पव्वदिवसे, पत्तेयं चेइयाइँ सव्वाइँ ।
समणेहिँ सावएहिँ य, सत्तीए वंदणिज्जाइँ ॥ ७९२ ॥
भणितं च पर्वदिवसे प्रत्येकं चैत्यानि सर्वाणि ।
श्रमणैः श्रावकैश्च शक्त्या वन्दनीयानि ॥ ७९२ ॥
जह विसविघायणत्थं, पुणो पुणो मंतमंतणं सुहयं ।
तह मिच्छत्तविसहरं, विन्नेयं वंदणाइँ वि ॥ ७९३ ॥
यथा विपविघातनार्थं पुनः पुनः मन्नमन्नं शुभकम् ।
तथा मिथ्यात्वविपहरं विज्ञेयं वन्दनाद्यपि ॥ ७९३ ॥

भणियं च—

मिच्छादंसणमहणं, सम्मइंसणविसुद्धिहेउं च ।
चिइवंदणाइ विहिणा, पन्नत्तं वीयरगोहिँ ॥ ७९४ ॥

भणितं च—

मिथ्यादर्शनमथनं सम्यग्दर्शनविशुद्धिहेतु च ।
चैत्यवन्दनादि विधिना प्रज्ञप्तं वीतरागैः ॥ ७९४ ॥
जइ वि बहुहा न तीरइ, दो वाराओ अवस्त कायव्वं ।
संविग्गमुणीहिँ जओ, आइन्नं वन्नियं चेव ॥ ७९५ ॥
यद्यपि बहुधा न शक्यते द्वौ धारौ अवश्यकर्तव्यम् ।
संविग्गमुनिमिर्यत आचीर्णं वर्णितमेव ॥ ७९५ ॥

सुहभावबुद्धिहेउं, निचं जिणवंदणा सिवत्थीहिं ।
संपुन्ना कायवा, विसेसओ गेहवासीहिं ॥ ७९६ ॥

शुभभावबुद्धिहेतुं नित्यं जिनवन्दना शिवार्थिभिः ।
संपूर्णां कर्तव्या विशेषतो गेहवासिभिः ॥ ७९६ ॥

आह किमेसा तुब्भे, विसेसओ सावयाणमुवइद्दा ? । पृच्छा
किं साहूण न नियमो ? , भणइ गुरु सुणसु परमत्यं ॥ प्रतिबन्धः

आह किमेसा युष्माभिर्विशेषतः श्रावकाणामुपदिष्टा ? ।

किं साधूनां न नियमः ? भणति गुरुः शृणु परमार्थम् ७९७

समणाण सावयाण य, उस्सग्गो एस चेव दट्ठवो ।
गिहिणा विसेसभणणे, विंतीमं कारणं गुरुणो ७९८
श्रमणानां श्रावकाणां चोत्सर्ग एष एव द्रष्टव्यः ।

गृहिणा विशेषभणने भुवन्तीदं कारणं गुरुवः ॥ ७९८ ॥

चरणाट्टियाण किरिया, सवा वि जिणेदवंदणा चेव ।
आणाणुपालणं चिय, जम्हा तं विंति तत्तविज्ज ७९९
चरणस्थितानां क्रिया सर्वापि जिनेन्द्रवन्दना एव ।

आज्ञानुपालनमेव यस्मान् तद् भुवते तत्त्वविदः ॥ ७९९ ॥

चरणकरणाविरोहा, साहू वंदंति हीणमहियं वा ।
किरियंतरे वि तेसिं, परिणामो तग्गओ चेव ८००
चरणकरणाऽविरोधान् साधवो वन्दते हीनमधिकं वा ।
क्रियान्तरेऽपि तेषां परिणामस्तद्वत् एव ॥ ८०० ॥

गिहिणो पुण सो भावो, ताव त्ति य जाव वंदणं कुणइ ।
आरंभपरिग्गहवा-चटस्स न उ सेसकालम्मि ॥ ८०१ ॥

गृहिणः पुनः स भावभावदिति य यावद्वन्दनां करोति ।
आरम्भपरिमह्ययावृत्तस्य न तु शेषकाले ॥ ८०१ ॥

तम्हा संपुब्भ चिय, जुत्ता जिणवंदणा गिहत्थाणं ।

सुहभावबुद्धिओ जं, जायइ कम्मरत्तओ विउलो ८०२

तस्मात् संपूर्णा एव युक्ता जिनवन्दना गृहस्थानाम् ।

शुभभाववृद्धैर्यद् जायते कर्मक्षयो विपुलः ॥ ८०२ ॥

संपुन्नपवखवाई, वित्तिविरोहाइकारणा कह वि ।

लहरतरं पि कुणंतो, संपुन्नाए फलं होइ(लहइ) ॥ ८०३ ॥

संपूर्णापक्षपाती वृत्तिविरोधादिकारणात् कथमपि ।

लघुतरामपि कुर्वन् संपूर्णायाः फलं भवति (लभते) ॥ ८०३ ॥

जो पुण पमायसीलो, कुग्गहगरलेण वावि हयसन्नो ।

संपुन्नाकरणमणो-रहं पि हियए न धारेइ ॥ ८०४ ॥

यः पुनः प्रमादशीलः कुग्रहगरलेन वाऽपि हतसंज्ञः ।

संपूर्णाकरणमनोरथमपि हृदये न धारयति ॥ ८०४ ॥

सो मोहतिमिरछाइय-दिट्ठी बहुदुखसावयाइन्ने ।

संमग्गमपावंतो, परिभमइ चिरं भवारन्ने ॥ ८०५ ॥

स मोहतिमिरच्छादितदृष्टिर्बहुदुःखश्चापदाकीर्णो ।

सन्मार्गमप्राप्नुवन् परिभ्रमति चिरं भवारण्ये ॥ ८०५ ॥

तो तिकालं गिहिणो, पंचहि सकत्थएहिं सा जुत्ता ।

जइ ताव वित्तिवाहा, असमाहिकरी न संभवइ ८०६

ततस्त्रिकालं गृहिणः पञ्चमिः शक्रस्तवैः सां युक्ता ।

यदि तावद् वृत्तिवाधा असमाधिकरी न संभवति ८०६

तवभावे उ अवस्सं, नवभेयाए इमीएँ अन्नयरी ।

पडिसुद्धा कायवा, दंसणसुद्धिं महंतेण ॥ ८०७ ॥

तद्भावे तु अवश्यं नवभेदाया अस्या अन्यतरा ।

प्रतिशुद्धा कर्तव्या दर्शनशुद्धिं काह्वता ॥ ८०७ ॥

नवभेया पुण एसा, भणिया पुरिसेहि तत्तवेईहिं ।

संपुन्नमचार्यंतो, मा कोइ चएज्ज सबं पि ॥ ८०८ ॥

वृत्तिबाधाचि-
न्तनम्

नवभेदा पुनरेषा भणिता पुरुषैस्तच्चवेदिभिः ।

संपूर्णामशक्नुवन् मा कोऽपि त्यजेत् सर्वमपि ॥ ८०८ ॥

आह किमेवइय चिय, उयाहु अहिया वि संगया एसा ? । आधिक्यं क्रियायाः
पडिभणइ गुरू सुंदर !, अइभरियं नत्थि धम्मम्मि ॥ ८०९

आह किमेतावत्येव उताहो अधिकाऽपि संगता एसा ।

प्रतिभणति गुरुः सुन्दर ! अतिभृतं नास्ति धर्मे ॥ ८०९

एत्तो अहिगतराऽपि हु, कीरंती गरुयभत्तिराएण ।

कल्लाणयपवाइसु, गुणावहां चैव भत्ताणं ॥ ८१० ॥

इत्तोऽधिकतराऽपि खलु क्रियमाणा गुरुकभक्तिरागेण ।

फलयाणकपर्वादिपु गुणावहा एव भत्तानाम् ॥ ८१० ॥

चड्डइ धम्मज्झाणं, फुरंति हियए गुणा जिणिंदाणं ।

उच्छलइ तेसु भत्ती, कम्मिघणहुयवहसमाणा ॥ ८११

वर्धते धर्मध्यानं स्फुरन्ति हृदये गुणा जिनेन्द्राणाम् ।

उच्छलति तेषु भक्तिः कर्मेन्धनहुतवहसमाना ॥ ८११ ॥

अन्नेसिं भवाणं, उवइट्ठो होइ उत्तमो मग्गो ।

इय विविहा हुंति गुणा, पुणो पुणो वंदणाकरणे ॥ ८१२

अन्येषां मव्यानामुपदिष्टो भवति उत्तमो मार्गः ।

इति विविधा भवन्ति गुणाः पुनः पुनर्वन्दनाकरणे ॥ ८१२ ॥

अन्नं च—

मावुल्लासेण विणा, अहिगपवित्ती न होइ धम्मम्मि ।

सो खलु सुप्पणिहाणं, भन्नइ विन्नायसमएहिं ॥ ८१३ ॥

अन्यथ—

भावोद्भासेन विना अधिकप्रवृत्तिर्न भवति धर्मे ।

स खलु सुप्रणिधानं भण्यते विज्ञातसमयैः ॥ ८१३ ॥

दुर्गतनारी.

सुषुह दुग्गयनारी, जयगुरुणो सिन्दुवारकुसुमेहिं ।
 पूयापणिहाणेणं, उवउत्ता(वण्णा) तियसलोयम्मि ८१४
 श्रूयते दुर्गतनारी जगद्गुरोः सिन्दुवारकुसुमैः ।
 पूजाप्रणिधानेन उपयुक्ता(पत्रा) त्रिदशलोके ॥ ८१४ ॥

दुर्दरः

वंदणपणिहाणाओ, सुविसुद्धाओ पवड्डुमाणाओ ।
 सुषुह जिणेंदसमए, देवत्तं दुद्दुरो पत्तो ॥ ८१५ ॥
 वन्दनप्रणिधानात् सुविशुद्धात् प्रवर्धमानात् ।

श्रूयते जिनेन्द्रसमये देवत्वं दुर्दुरः प्रातः ॥ ८१५ ॥
 एत्तो चिय सुहमइणो, बहुसो वंदंति पवदियहेसु ।
 तित्थाणि मणे धरिउं, अट्टावय-रेवयाईणि ॥ ८१६ ॥

इत एव शुभमतयो बहुशो वन्दन्ते पर्वदिवसेषु ।
 तीर्थानि मनसि धृत्वा अष्टापद-रैवतादीनि ॥ ८१६ ॥
 सुत्तम्मि वि भणियमिणं, अट्टमि-चाउदसीसु सङ्गेण ।
 सवाइँ चेइयाइँ, विसेसओ वंदियवाइँ ॥ ८१७ ॥

सूत्रेऽपि भणितमिदमष्टमी-चतुर्वशीषु सङ्गेन ।
 सर्वाणि चैत्यानि विशेषतो वन्दितव्यानि ॥ ८१७ ॥

पूर्वपुरुषशास्त्रम्

तह सावगो वि एवं, वन्निज्जइ पुव्वपुरिससत्थेसु ।
 पूयाविसेसकारी, पवेसु इमं जओ सुत्तं ॥ ८१८ ॥
 तथा श्रावकोऽपि एवं वर्ण्यते पूर्वपुरुषशास्त्रेषु ।
 पूजाविशेषकारी पर्वसु इदं यतः सूत्रम् ॥ ८१८ ॥
 संवेच्छर-चाउम्मासिएसु अट्टाहियासु वि तिहीसु ।
 सवायरेण लग्गइ, जिणवरपूआ-तवगुणेसु ॥ ८१९ ॥

१. एषा चतुर्थे पञ्चाशके ४९ तमा, तत्र वृत्तौ कथाऽपि दर्शिता—

श्रीपञ्चाशके (पृ० ८६)

२. एषा नवमे पञ्चाशके ४२ गाथाया वृत्तौ “अभिधीयते चाऽऽगमे” इत्युल्लिख्य
 दर्शिता श्रीटीकाकृता—श्रीपञ्चाशके (पृ० १६०).

संवत्सर-चातुर्मासिकेषु अष्टाहिकास्वपि तिथिषु ।

सर्वादरेण लगति जिनवरपूजातपोगुणेषु ॥ ८१९ ॥

इय पूय चिय एगा, भणिया न य वंदण ति मा जुज्झ । नैकैव पूजा.

नहि संपुन्ना पूया, वंदणविगला जओ होइ ॥ ८२० ॥

एया पूजा एवैका भणिता न च वन्दनेति मा बुध्यस्व ।

नहि संपूर्णा पूजा वन्दनविकला यतो भवति ॥ ८२० ॥

निचं चिय किचमिणं, न य सबो तरइ निचसो काउं ।

इय सबपरिचाया, उवइहा पव्वदियहेसु ॥ ८२१ ॥

नित्यमेव कृत्यमिदं न च सर्वः शक्नोति नित्यशः कर्तुम् ।

इति सर्वपरित्यागाद् उपविष्टा पर्वदिवसेषु ॥ ८२१ ॥

सुचे एगविह चिय, भणिया तो मेयसाहणमजुत्तं । सूत्रे एकविध-

इय धूलमई कोई, जंपइ सुत्तं इमं सरिउं ॥ ८२२ ॥ स्मृ-

सूत्रे एकविधा एव भणिता ततो भेदकथनमयुक्तम् ।

इति स्थूलमतिः कश्चिन् कथयति सूत्रमिदं स्मृत्वा ॥ ८२२ ॥

तिन्निं वा कट्टई जाव, धुईओ तिसिलोइया । सूत्रम्,

ताव तत्थ अणुन्नायं, कारणेण परेण वि ॥ ८२३ ॥

तिस्रो वा कर्पति यावन् स्तुतीस्त्रिश्लोकिकाः ।

तावन् तत्र अनुज्ञातं कारणेण परेणापि ॥ ८२३ ॥

मणइ गुरू तं मुत्तां, चिइवंदणविहिपरूवगं न भवे । गुरुः

निष्कारणजिणमंदिरपरिभोगनिवारगत्तेण ॥ ८२४ ॥

भणति गुरुस्सन् सूत्रं धैत्यवन्दनविधिप्ररूपकं न भवेत् ।

निष्कारणजिनमन्दिरपरिभोगनिवारकत्वेन ॥ ८२४ ॥

१. एया च " वगो ह्यय्यहारमाध्यवचननेपं स्थिणम् " इत्युपरत्वं टीकाहता प्रथमे पञ्चाशत्तः ४४ गणपत्तौ दर्शिता- (१०-१२) तथा तृतीये पञ्चाशत्तः एवं च " इत्येतां कस्सपमाध्यवचनान् " इति द्वितीयगणपत्तौ निष्कृतं निर्दिष्ट- (१०-५१) तथा तृतीये पञ्चाशत्तः पुनरपि " इत्यारि ह्यय्यहारमाध्यवचन- भवत्तत् " इति ५० गणपत्तौ संश्लेष इवमेव गणा स्मरिता- (१०-७१) .

लं वा—सदो पयडो, पक्खंतरसूयगो तहिं अत्थिं ।
 संपुन्नं वा वंदइ, कड्डइ वा तिन्नि उ थुईओ ॥८२५॥
 यद् 'वा'शब्दः प्रकटः पक्षान्तरसूचकस्तत्राऽस्ति ।
 संपूर्णा वा वन्दते, कर्पति वा तिस्रस्तु स्तुतीः ॥८२५॥
 एसो वि हु भावत्यो, संभाविज्जइ इमस्स सुत्तस्स ।
 ता अन्नत्थं सुत्तं, अन्नत्थ न जोइउं जुत्तं ॥ ८२६ ॥
 एपोऽपि खलु भावार्थः संभाव्यतेऽस्य सूत्रस्य ।
 ततोऽन्यार्थं सूत्रमन्यत्र न योजयितुं युक्तम् ॥ ८२६ ॥
 जइ एत्तियमेत्तं चिय, जिणवंदणमणुमयं सुए हुत्तं ।
 थुइ-थोत्ताइपविच्ची, निरत्थिया होज्ज सद्वाऽवि ८२७
 यदि एतावन्मात्रमेव जिनवन्दनमनुमतं श्रुते भवत् ।
 स्तुति-स्तोत्रादिप्रवृत्तिर्निरर्थका भवेत् सर्वाऽपि ॥ ८२७ ॥
 संविग्गा विहिरसिया, गीयत्थतमा य सूरिणो पुरिसा ।
 कह ते सुत्तविरुद्धं, सामायारीं परूवेंति ? ॥ ८२८ ॥
 संविग्गा विधिरसिका गीतार्थतमाश्च सूत्रयः पुरुपाः ।
 क्रथं ते सूत्रविरुद्धां सामाचारीं प्ररूपयन्ति ॥ ८२८ ॥

अहवा—

चैत्यवन्दनद्वै-
विषयम्.

चीवंदणा उ दुविहा, निच्चा इयरा उ होइ नायवा ।
 तद्विसयमिमं सुत्तं, मुणंति गीया उ परमत्थं ॥८२९॥

अथवा—

चैत्यवन्दना तु द्विविधा नित्या इतरा तु भवति ज्ञातव्या ।
 तद्विषयमिदं सूत्रं जानन्ति गीतास्तु परमार्थम् ॥ ८२९ ॥
 सम्ममवियारिऊणं, सओ य परओ य समयसुत्ताइं ।
 जो पवयणं विकोचइ, सो नेओ दीहंसंसारी ॥८३०॥
 सम्यगविचार्य स्वतश्च परतश्च समयसूत्राणि ।
 यः प्रवचनं विगोपायति स ज्ञेयो दीर्घसंसारी ॥८३०॥

दूसमदोसा जीवो, जं वा तं वा मिसंतरं पप्प । दुष्पमकाल-
चयइ वहुं करणिजं, थेवं पडिवज्जइ सुहेण ॥ ८३१ ॥ दोषः ।
दुष्पमदोपाद् जीवो यद् वा तद् वा मिपान्तरं प्राप्य ।
त्यजति बहु करणीयं स्तोके प्रतिपद्यते सुखेन ॥ ८३१ ॥
एकं न कुणइ मूढो, सुयमुद्दिसिउण नियकुवोहम्मि ।
जणमन्नं पि पवत्तइ, एवं वीयं महापावं ॥ ८३२ ॥
एकं न करोति मूढः श्रुतमुद्दिश्य निजकुवोधे ।
जनमन्यमपि प्रवर्तयति एवं द्वितीयं महापापम् ॥ ८३२ ॥
उप्पन्नसंसया जे, सम्मं पुच्छंति नेव गीयत्थे । गीतार्थोः
चुक्कंति सुद्धमग्गा, ते पल्लवगाहिपंडिच्चा ॥ ८३३ ॥
उत्पन्नसंशया ये सम्यक् पृच्छन्ति नैव गीतार्थान् ।
भ्रश्यन्ति शुद्धमार्गात् ते पल्लवप्राहिपाण्डित्याः ॥ ८३३ ॥
अलमेत्थ वित्थरेणं, वंदिय सन्निहियचेइयाणेवं ।
अवसेसचेइयाणं, वंदणपणिहाणकरणत्थं ॥ ८३४ ॥
अलमत्र विस्तरेण वन्दित्वा सन्निहितचैत्यान्येवम् ।
अवशेषचैत्यानां वन्दनप्रणिधानकरणार्थम् ॥ ८३४ ॥
पुव्वविहाणेण पुणो, भणित्तु सक्कत्थयं तओ कुणइ । जिनचैत्यप्रनि-
ज्जिणचेइयपणिहाणं, संविग्गो मुत्तमुत्तीए ॥ ८३५ ॥ धानम्-
पूर्वविधानेन पुनर्भणित्वा शक्रस्तवं ततः करोति ।
जिनचैत्यप्रणिधानं संविग्गो मुक्ताशुचया ॥ ८३५ ॥

मूलम्—

जावंति चेइयाइं, उट्ठे य अहे थ तिरियलोए य ।
सबाइं साइं वंदे, इह संतो तत्थ संताइं ॥ ८३६ ॥
यायन्ति चैत्यानि ऊर्ध्वं पापञ्च तिर्यग्लोके च ।
सर्वाणि तानि यन्दे इह सन् तत्र सन्ति ॥ ८३६ ॥
सक्कत्थएण इमिणा, एयाइं चेइयाइं वंदामि ।
सक्कथयस्त य भणणे, एयं गु पओयणं भणियं ॥ ८३७ ॥

साधुगतप्रणि-
धानम्.

शक्रस्तवेनाऽनेन एतानि चैत्यानि वन्दे ।

शक्रस्तवस्य च भणने एतत्त्वलु प्रयोजनं भणितम् ॥ ८३७ ॥

ततो य भावसारं, भणिऊणं छोभवंदणं विहिणा ।

साहुगयं पणिहाणं, करेइ एयाएँ गाहाए ॥ ८३८ ॥

ततश्च भावसारं भणित्वा स्तोभवन्दनं विधिना ।

साधुगतं प्रणिधानं करोति एतया गायया ॥ ८३८ ॥

मूलम्—

जावंत केइ साहू, भरहे-रवय(ए)महाविदेहे य ।

सवेसि तेसि पणओ, तिविहेण तिट्ठविरयाणं ८३९

यावन्तः केऽपि साधवो भरतै-रवते महाविदेहे च ।

सर्वेषां तेषां प्रणतः त्रिविधेन त्रिदण्डविरतानाम् ॥ ८३९ ॥

ततो अतिचचित्तो, जिणेंदगुणवन्नणेण भुज्जो वि ।

सुकइनिबद्धं सुद्धं, थयं च थोत्तं च वंज्जरइ ॥ ८४० ॥

ततोऽष्टप्रचित्तो जिनेन्द्रगुणवर्णनेन भूयोऽपि ।

सुकविनिबद्धं शुद्धं स्तवं च स्तोत्रं च कथयति ॥ ८४० ॥

स्तवः, स्तोत्रम्.

सकयभासावद्धो, गंभीरत्थो थओ त्ति विक्खाओ ।

पाययभासावद्धं, थोत्तं तिविहेहिं छंदेहिं ॥ ८४१ ॥

संस्कृतभापावद्धो गम्भीरार्थः स्तव इति विख्यातः ।

प्राकृतभापावद्धं स्तोत्रं विविधैश्छन्दोभिः ॥ ८४१ ॥

गंभीरमहुरघोसं, तह तह थोत्ताइयं भणेज्जाह ।

जह जायइ संवेगं, सुणमाणणं परेसिं पि ॥ ८४२ ॥

गम्भीरमधुरघोषं तथा तथा स्तोत्रादिकं भणेत ।

यथा जायते संवेगः शृण्वतां परेषामपि ॥ ८४२ ॥

विविहमहाकइरइओ, वन्निजंतो विचित्तउत्तीहिं ।

कस्स न हरेइ हिययं, तित्थंकरगुणगणो गुरुओ ? ॥ ८४३ ॥

१. “ कयेर् वज्जर-पज्जर- ” इत्यादि ॥ ८-४-२ ॥ हैमप्राकृतव्याकरणसूत्रात्
'वज्जरइ'—कथयति ।

विविधमहाकविरचितो वर्ण्यमानो विचित्रोक्तिभिः ।

कस्य न हरति हृदयं तीर्थकरगुणगणो गुरुकः ॥ ८४३ ॥

भक्तिभरनिष्मरमणो, वंदित्ता सबजगद्बिम्बाई ।

मूलपडिमाइ पुरजो, पुणो वि सकत्ययं पढइ ॥८४४॥

भक्तिभरनिर्भरमना वन्दित्वा सर्वजगतीविम्बानि ।

मूलप्रतिमायाः पुरतः पुनरपि शक्रस्त्रवं पठति ॥ ८४४ ॥

चीवंदणकयकिचो, पमोयरोमंचचच्चियसरीरो ।

फलप्रार्थनम्.

सकथएणं वंदिय, अहिमयफलपत्थणं कुणइ ॥८४५॥

चैलयन्दनकृतकृत्यः प्रमोदरोमाश्वचर्चितशरीरः ।

शक्रस्त्रवेन वन्दित्वा अमिमत्तफलप्रार्थनां करोति ॥८४५॥

दुःखखखय कम्मखखय समाहिमरणं च बोहि-
लाभो य ।

संपञ्जउ मह एयं, तुह नाह ! पणामकरणेणं ॥८४६॥

दुःखक्षयः कर्मक्षयः समाधिमरणं च बोधिलाभश्च ।

संपद्यतां ममैतत्तव नाथ ! प्रणामकरणेन ॥ ८४६ ॥

अहवा—

जयं धीयराय ! जगद्गुरु ! होउ ममं तुह पभावओ
भयवं ! ।

भवनिव्वेओ मग्गाणुसारिया इष्टफलसिद्धी ८४७

अथवा—

नय धीतराग ! जगद्गुरो ! भवतु मम तव प्रभावतो भगवन् ! ।

भवनिर्वंदो मार्गानुसारिता इष्टफलसिद्धिः ॥ ८४७ ॥

लोगविरुद्धाओ, गुरुजणपूया परत्थकरणं च ।

सुहगुरुजोगो तच्चयणसेवणा आभवमखंडा ८४८

लोकविरुद्धतागो गुरुजनपूजा परार्थकरणं च ।

सुभगुरुयोगसद्बचनसेवना आभवमखण्डा ॥ ८४८ ॥

१. एणइ गणपदयं (८४७—८४८) चतुर्थे पञ्चाशके (११—१४) गणपत्पन्—
पञ्चाशके (१० ८१)

वारिज्जइ जइ वि नियाणबंधणं वीअराय! तुह समए
तहवि मम हुज्ज सेवा, भवे भवे तुम्ह चलणाणं ८४९
वार्यते यद्यपि निदानबन्धनं वीतराग! तव समये ।

तथापि मम भवेत्सेवा भवे भवे युष्माकं चरणानाम् ॥ ८४९ ॥

एएसिं एगयरं, पणिहाणं नियमओ य कायवं ।

पणिहाणंता जम्हा, संपुन्ना वंदणा भणिया ॥ ८५० ॥

एतेपामेकतरत् प्रणिधानं नियमतश्च कर्तव्यम् ।

प्रणिधानान्ता यस्मात् संपूर्णा वन्दना भणिता ॥ ८५० ॥

उल्लासविसेसाओ, एत्तो अहियं पि चित्तउत्तीहिं ।

पयडियभावाइसरं, कीरंतं गुणकरं चैव ॥ ८५१ ॥

उल्लासविशेषाद् इतोऽधिकमपि चित्रोक्तिभिः ।

प्रकटितभावातिशयं क्रियमाणं गुणकरमेव ॥ ८५१ ॥

अहिए भावुल्लासे, अहियाहियकरणपरिणई होइ ।

तह भावचंदणाए, लक्खणमेयं जओ भणियं ॥ ८५२ ॥

अधिके भावोल्लासे अधिकाधिककरणपरिणतिर्भवति ।

तथा भाववन्दनाया लक्षणमेतद् यतो भणितम् ॥ ८५२ ॥

वेलांए विहाणेण य, तग्गयचित्ताइणा य विन्नेओ ।

तवुद्धिभावभावेहिं, तह य दवे-यरविसेसो ॥ ८५३ ॥

वेलायां विधानेन च तद्रतचित्तादिना च विज्ञेयः ।

तद्वृद्धिभावभावैस्तथा च द्रव्ये-तरविशेषः ॥ ८५३ ॥

इह कस्सइ होज्ज मई, नियाणकरणं इमं तु पच्चखं ।

जं पत्थणपणिहाणं, कीरइ परिधूलयुद्धीहिं ॥ ८५४ ॥

इह कस्यचिद् भवेद् मतिर्निदानकरणमिदं तु प्रत्यक्षम् ।

यत् प्रार्थनाप्रणिधानं क्रियते परिस्थूलयुद्धिभिः ॥ ८५४ ॥

सुवइ य दस्साईसुं, तित्थयरम्मि वि नियाणपडिसेहो ।

तम्हा न जुत्तमेयं, पणिहाणं अह गुरू भणइ ॥ ८५५ ॥

किं न निदान-
नम् ?

दशाशुतस्क-
न्यादयः

श्रूयते च दशादिषु तीर्थकरेऽपि निदानप्रतिषेधः ।

तस्माद् न युक्तमेतत् प्रणिधानमथ गुरुर्भणति ॥ ८५५ ॥

जं संसारनिमित्तं, पणिहाणं तं खु भन्नइ नियाणं । उत्तरम्

तं तिविहं इयलोए, परलोए कामभोगेसु ॥ ८५६ ॥ निदानत्रैविध्यं

यत् संसारनिमित्तं प्रणिधानं तत् खलु भण्यते निदानम् ।

तत् त्रिविधम्—इहलोके परलोके कामभोगेषु ॥ ८५६ ॥

सोहग्ग-रज्ज-चल-रुवसंपया माणुसम्मि लोगम्मि । इहलोकनिदानं

जं पत्थिज्जइ धम्मा, इहलोयनियाणमेयं तु ॥ ८५७ ॥

सौभाग्य-राज्य-चल-रूपसंपदा मानुषे लोके ।

यत् प्रार्थ्यते धर्माद् इहलोकनिदानमेतत् तु ॥ ८५७ ॥

वेमाणियाइसिद्धी, इंदत्ताईण पत्थणा जा उ ।

परलोकनिदानं

परलोयनियाणमिणं, परिहरियवं पयत्तेण ॥ ८५८ ॥

वैमानिकादिसिद्धिरिन्द्रत्वादीनां प्रार्थना या तु ।

परलोकनिदानमिदं परिहर्तव्यं प्रयत्नेन ॥ ८५८ ॥

जो पुण सुकयसुधम्मो, पच्छा मग्गइ भवे भवे भोत्तुं । भोगनिदानम्

सदाइकामभोगे, भोगनियाणं इमं भणियं ॥ ८५९ ॥

यः पुनः सुकृतसुधर्मः पञ्चाद् मार्गयति भवे भवे भोक्तुम् ।

शब्दादिकामभोगान् भोगनिदानमिदं भणित्तम् ॥ ८५९ ॥

तद्द जं कोवाइसया, वह-बंधण-मारणाइपणिहाणं । द्वैपायनः

दीवायणपमुहाणं, तं पि नियाणं महापायं ॥ ८६० ॥

तथा यन् कोपातिशयाद् वध-बन्धन-मारणादिप्रणिधानम् ।

द्वैपायनप्रसुराणां तदपि निदानं महापापम् ॥ ८६० ॥

एएसि नियाणाणं, लखरुणमेगं पि नत्थि पणिहाणं । निदानलक्षण-

ता कह भणसि नियाणं?, तदाहिभायेहि तस्सत्थं ॥ ८६१ ॥ भाषः

एतेषां निदानानां लक्षणमेकमपि नास्ति प्रणिधाने ।

ततः कथं भणसि निदानं तथाऽधिभाषय तन्वार्थम्

(तथाहि भाषय तस्सत्थम्) ॥ ८६१ ॥

दुःख इति
गाथार्थः

सारीर-भाणसाणं, दुःखाण खओ त्ति होइ दुःखखओ ।
नाणावरणाईणं, कम्माण खओ उ कम्मखओ ॥ ८६२ ॥

शारीर-मानसानां दुःखानां क्षय इति भवति दुःखक्षयः ।
ज्ञानावरणादीनां कर्मणां क्षयस्तु कर्मक्षयः ॥ ८६२ ॥

भन्नइ समाहिमरणं, रागदोसेहिं विप्पमुक्काणं ।
देहस्स परिच्चाओ, भवंतकारी चरिचीणं ॥ ८६३ ॥
भण्यते समाधिमरणं राग-द्वेषैर्विप्रमुक्तानाम् ।
देहस्य परित्यागो भवान्तकारी चरित्रिणाम् ॥ ८६३ ॥

सम्मचरणाइ बोही, तीसे लाभो भवे भवे पत्ती ।
कम्मक्खयहेउत्ता, सिद्धफलो नियमओ एसो ॥ ८६४ ॥
सम्यक्चरणादि बोधिः तस्या लाभो भवे भवे प्राप्तिः ।
कर्मक्षयहेतुत्वात् सिद्धफलो नियमत एषः ॥ ८६४ ॥

संपज्जउ मह एयं, तुह नाह पणामकरणओ सुगमं ।
मोक्खंगमेव सकलं, पत्थियमेयम्मिं पणिहाणे ॥ ८६५ ॥
संपद्यतां ममैतत् तव नाथ ! प्रणामकरणतः सुगमम् ।
मोक्षाङ्गमेव सकलं प्रार्थितमेतस्मिन् प्रणिधाने ॥ ८६५ ॥

दुइयम्मि वि पणिहाणे, भवनिवेयाइ सिवफलं चैव ।
तो नत्थि अत्थभेओ, वंजणरयणा परं भिन्ना ॥ ८६६ ॥
द्वितीयस्मिन्नपि प्रणिधाने भवनिवेदादि शिवफलमेव ।
ततो नास्ति अर्थभेदो व्यञ्जनरचना परं भिन्ना ॥ ८६६ ॥

एत्तो च्चिय एगयरं, पणिहाणं नियमओ य कायवं ।
इय पुविं उवइट्ठं, दुहाऽपि न नियाणमेयं ति ॥ ८६७ ॥
इत एव एकतरत् प्रणिधानं नियमतश्च कर्तव्यम् ।

इति पूर्वमुपदिष्टं द्विधाऽपि न निदानमेतदिति ॥ ८६७ ॥

कम्मक्खयत्थमीडा, तत्तो नियमेण होइ किर मोक्खो ।
जइ सो वि न पत्थिज्जइ, धम्मे आलंघणं कयरं? ॥ ८६८ ॥

कर्मक्षयार्थमीडा ततो नियमेन भवति किल मोक्षः ।
यदि सोऽपि न प्रार्थ्यते धर्मे आलम्बनं कतरत् ॥८६८॥
आलंबणनिरवेक्खा, किरिया नियमेण द्रव्यकिरिय ति ।
संमुच्छिमप्रायाणं, प्रायं तुच्छफला होइ ॥ ८६९ ॥
आलम्बननिरपेक्षा क्रिया नियमेन द्रव्यक्रियेति ।
संमुच्छिमप्रायाणां प्रायः तुच्छफला भवति ॥ ८६९ ॥

अथवा—

सुत्तम्मि चैव भणियं, पत्थणमारोग-बोहिलाभस्स ।
तम्हा कायवमिणं, पणिहाणं नो खलु नियाणं ॥८७०॥

अथवा—

सूत्रे एव भणितं प्रार्थनमारोग्य-बोधिळाभस्य ।
तस्मात् कर्तव्यमिदं प्रणिधानं नो खलु निदानम् ॥८७०॥
जो वि भणिओ दसाइसु, तित्थगरम्मि वि नियाण-शास्त्रार्थसंधा-
पडिसेहो । नम्.

तित्थगररिद्धिअभिसंगभावओ सो वि जुत्तो ति ८७१
योऽपि भणितो दशादिषु तीर्थकरेऽपि निदानप्रतिषेधः ।
तीर्थकरद्वयमिपङ्गभावतः सोऽपि युक्त इति ॥ ८७१ ॥

न य पत्थिया वि लब्भइ, साभिस्संगेहिं तारिसा पयवी ।
निस्संगभावसज्झा, जम्हा सा मुत्तिहेउत्ता ॥ ८७२ ॥

न च प्रार्थिताऽपि लभ्यते सामिष्वङ्गैस्तादृशी पदवी ।
निस्सङ्गभावसाध्या यस्मात् सा मुक्तिहेतुत्वात् ॥ ८७२ ॥

भणियं च—

एवं च दसाईसुं तित्थयरम्मि वि नियाणपडिसेहो । पञ्चाशकम्
जुत्तो भवपडिवदं, साहिस्संगं तयं जेण ॥ ८७३ ॥

भणितं च—

एवं च दशादिषु तीर्थकरेऽपि निदानप्रतिषेधः ।
 युक्तो भवप्रतिबद्धं सामिपङ्गं तकद् येन ॥ ८७३ ॥
 कयमेत्थ पसंगेणं, एवं पणिहाणसंगया एसा ।
 संपुत्रा उकोसा, निदिट्टा वंदणा लद्धा ॥ ८७४ ॥
 कृतमत्र प्रसङ्गेन एवं प्रणिधानसङ्गतैपा ।
 संपूर्णा उत्कृष्टा निर्दिष्टा वन्दना लब्धा ॥ ८७४ ॥
 उत्सर्गोणं स चिय, कायवा सुद्धमग्गामीहिं ।
 सेसा उ देसकालादवेक्खणा होइ अट्टविहा ॥ ८७५ ॥
 उत्सर्गेण सैव कर्तव्या शुद्धमार्गगामिभिः ।
 शेपा तु देशकालाद्यपेक्षणाद् भवति अष्टविधा ॥ ८७५ ॥
 वित्तिकिरियाऽविरोहो, अववायनिबंधणं गिहत्थाणं ।
 किरियंतरकालाइकमाइभावो सुसाहूणं ॥ ८७६ ॥
 वृत्तिक्रियाऽविरोधोऽपवादनिबन्धनं गृहस्थानाम् ।
 क्रियान्तरकालातिक्रमादिभावः सुसाधूनाम् ॥ ८७६ ॥

जओ—

दवाइएहि जुत्तस्सुस्सग्गो तदुचियं अणुट्टाणं ।
 रहियस्स तमववाओ, जहोचियं जुत्तप्पुभयं पि ॥ ८७७ ॥

यतः—

द्रव्यादिकैर्युक्तस्योत्सर्गस्तदुचितमनुष्ठानम् ।
 रहितस्य तदपवादो यथोचितं युक्तमुभयमपि ॥ ८७७ ॥
 चेइयपरिवाडीए, कालं तह चेइयाइं आसज्ज ।
 सवा वि जहाजोगं, कायवा सुद्धवोहेहिं ॥ ८७८ ॥
 चैत्यपरिपाट्यां कालं तथा चैत्यानि आसाद्य ।
 सर्वाऽपि यथायोगं कर्तव्या शुद्धवोधैः ॥ ८७८ ॥
 सवभावसुंदरं जं, थेवं व वहुं व धम्मणुट्टाणं ।
 होइ सुविसुद्धफलयं, तद्विवरीयं न उ वहुं पि ॥ ८७९ ॥

वन्दनाया अ-
ष्टविधता

सद्भावसुन्दरं यत् स्लोकं वा बहु वा धर्मानुष्ठानम् ।

भवति सुविशुद्धफलदं तद्विपरीतं न तु बहु अपि ॥ ८७९ ॥

किंच—

इह छेय-कूट-रूढगनायं विन्नायसमयसञ्भावा ।

वन्नैति पुत्रमुणिणो, तं पुण एयं मुणेष्वं ॥ ८८० ॥

वन्दनायां रू-
पकज्ञातम्

किंच—

इह छेक-कूट-रूपकज्ञातं विज्ञातसमयसद्भावाः ।

वर्णयन्ति पूर्वमुनयस्तत् पुनरेतद् ज्ञातव्यम् ॥ ८८० ॥

दक्षेण य टंकेण य, जुत्तो छेओ हु रूवगो होइ ।

टंकविहूणो दवे वि न खलु एगंतछेउ त्ति ॥ ८८१ ॥

द्रव्येण च टङ्केन च युक्तद्वेकः खलु रूपको भवति ।

टङ्कविहीनो द्रव्येऽपि न खलु एकान्तद्वेक इति ॥ ८८१ ॥

अद्वे टंकेण य, कूडो तेण उ विणा उ मुद्द त्ति ।

चालाइविप्पयारणमेत्तफला नियमओ होइ ॥ ८८२ ॥

अद्रव्ये टङ्केन च कूटस्तेन तु विना तु मुद्रेति ।

चालादिविप्रतारणमात्रफला नियमतो भवति ॥ ८८२ ॥

एत्थ पुण वंदणाए, रूपसमो होइ चित्तवहुमाणो ।

टंकसमा विज्ञेया, संपुन्ना चाहिरा किरिया ॥ ८८३ ॥

अत्र पुनर्वन्दनायां रूप्यसमो भवति चित्तबहुमानः ।

टङ्कसमा विज्ञेया संपूर्णा बाह्या क्रिया ॥ ८८३ ॥

दोण्हं पि समाओगो, सुवंदणा छेयरूवगसरिच्छा ।

वीयगरूवगतुल्ला, पमाइणो भत्तिजुत्तस्स ॥ ८८४ ॥

द्वयोरपि समायोगः सुवन्दना छेकरूपकसदृशा ।

द्वितीयकरूपकतुल्या प्रमादिनो भक्तियुक्तस्य ॥ ८८४ ॥

लाभाइनिमित्ताओ, असंडकिरियं पि कुवओ तइया ।

उभयविहूणा नेया, अवंदणा चैव तत्तेणं ॥ ८८५ ॥

१. एतद् भाषाप्रसं (८८०—८८१—८८२) तृतीये पञ्चाशके (१४-१५-१६)
भाषारूप एवोक्तमस्ति—पञ्चाशके (१० ५५)

लाभादिनिमित्ताद् अखण्डक्रियामपि कुर्वतस्तृतीया ।
 उभयविहीना ज्ञेया अवन्दना एव तत्त्वेन ॥ ८८५ ॥
 एसो इह भावत्थो, कायवा देसकालमासञ्ज ।
 अप्पा वा बहुगा वा, विहिणा बहुमाणजुत्तेण ॥ ८८६ ॥
 एप इह भावार्थः कर्तव्या देशकालमासद्य ।
 अल्पा वा बहुका वा विधिना बहुमानयुक्तेन ॥ ८८६ ॥
 अन्नं च जिणमयम्मी, चउविहं वन्नियं अणुद्वाणं ।
 पीइजुयं भत्तिजुयं, वयणपहाणं असंगं च ॥ ८८७ ॥
 अन्यच्च जिनमते चतुर्विधं वर्णितमनुष्ठानम् ।
 प्रीतियुतम्, भक्तियुतम्, वचनप्रधानम्, असङ्गं च ॥ ८८७ ॥
 जं कुणओ पीइरसो, बड्डइ जीवस्स उजुसहावस्स ।
 बालाईण व रयणे, पीइअणुद्वाणमेयं तु ॥ ८८८ ॥
 यत् कुर्वतः प्रीतिरसो वर्धते जीवस्य ऋजुस्वभावस्य ।
 बालादीनामिव रत्ने प्रीत्यनुष्ठानमेतत् तु ॥ ८८८ ॥

अनुष्ठानस्य
चतुर्विधता.

प्रीत्यनुष्ठानम्

१. एतच्चैवं संस्कृतम्—

तत्प्रीति-भक्ति वचना-ऽसंगोपपदं चतुर्विधं गीतम् ।
 तत्त्वामिज्ञैः परमपदसाधनं सर्वमेवैतत् ॥ २ ॥
 यत्राऽऽदरोऽस्ति परमः प्रीतिश्च हितोदया भवति कर्तुः ।
 शेषत्यागेन करोति यच्च तत्प्रीत्यनुष्ठानम् ॥ ३ ॥
 गौरवविशेषयोगाद् बुद्धिमतो यद् विशुद्धतरयोगम् ।
 क्रियये-तरतुल्यमपि ज्ञेयं तद् भक्त्यनुष्ठानम् ॥ ४ ॥
 अत्यन्तवल्लभा खलु पत्नी तद्वद्विता च जननीति ।
 तुल्यमपि कृत्यमनयोर्ज्ञातं स्यात् प्रीति-भक्तिगतम् ॥ ५ ॥
 वचनात्मिका प्रवृत्तिः सर्वत्रौचित्ययोगतो या तु ।
 वचनानुष्ठानमिदं चारित्रवतो नियोगेन ॥ ६ ॥
 यत्त्वभ्यासातिशयात् सात्मीभूतमिव चेष्टयते सौमिः ।
 तदसंगानुष्ठानं भवति त्वेतत् तदावेधात् ॥ ७ ॥
 चक्रभ्रमणं दण्डात् तदभावे चैव यत् परं भवति ।
 वचना-ऽसंगानुष्ठानमोस्तु तद् क्षापकं हेयम् ॥ ८ ॥

—पोडशकप्रकरणे दशमे पोडशे (पृ० ५३-५४)

बहुमाणविसेसाओ, मंदविवेगस्स भवजीवस्स ।

भक्त्यनुष्ठानम्

पुबिल्लसमं करणं, भत्तिअणुट्टाणमाहंसु ॥ ८८९ ॥

बहुमानविशेषाद् मन्दविवेकस्य भव्यजीवस्य ।

पौर्वात्यसमं करणं भक्त्यनुष्ठानमाहुः ॥ ८८९ ॥

तुल्लं पि पालणाई, जाया-ज्जणणीण पीइ-भत्तिगयं ।

पीई-भत्तिमु(जु)याणं, भेओ नेओ तहेहं पि ॥८९०॥

तुल्यमपि पालनादि जाया-जनन्योः प्रीति-भक्तिगतम् ।

प्रीति-भक्तियुतयोः भेदो ज्ञेयस्तथेहाऽपि ॥ ८९० ॥

जो पुण जिणगुणचेईसुत्तविहाणेण वंदणं कुणइ ।

वचनानुष्ठानम्

ययणाणुट्टाणमिणं, चरित्तिणो होइ नियमेण ॥८९१॥

यः पुनर्जिनगुणचैत्येषूक्त(चैत्यसूत्र)विधानेन वन्दनां करोति ।

वचनानुष्ठानमिदं चारित्रिणो भवति नियमेन ॥ ८९१ ॥

जं पुण अच्चासरसा, सुयं विणा कुणइ फलनिरासंसो ।

वचनानुष्ठानम्

तमसंगाणुट्टाणं, विज्ञेयं निउणदंसीहिं ॥ ८९२ ॥

यत् पुनरभ्यासरसात् धृतं विना करोति फलनिरासंसः ।

तदसद्धानुष्ठानं विज्ञेयं निपुणदर्शिभिः ॥ ८९२ ॥

कुंमारचक्रभ्रमणं, पढमं दंडा तओ वि तयभावे ।

ययणा-ऽसंगाणुट्टाणमेयकहणे इमं नायं ॥ ८९३ ॥

कुम्भकारचक्रभ्रमणं प्रथमं दृष्टान् ततोऽपि तदभावे ।

वचना-ऽसद्धानुष्ठानभेदकथने इदं ज्ञातम् ॥ ८९३ ॥

पढमं भावलवाओ, पायं चालाइयाण संभवइ ।

ततो पि उच्चरुत्तरसंपत्ती नियमओ होइ ॥ ८९४ ॥

प्रथमं भावलवान् प्रायः चालाइयानां संभवति ।

ततोऽपि उत्तरोत्तरसंप्रतिनियमनो भवति ॥ ८९४ ॥

तम्हा चउविहं पि हु, नेयमिगं पढमरुवगममाणं ।

जम्हा मुर्जाहिं सधं, परमपयनिपंघणं भणियं ॥८९५॥

तस्मात् चतुर्विधमपि खलु नेय(ज्ञेय)मिदं प्रथमरूपक-
समानम् ।

यस्माद् मुनिभिः सर्वं परमपदानिवन्धनं भणितम् ॥८९५॥

वीयगरूवसमं पि हु, सम्माणुद्वाणकारणत्तेण ।

एगंतेण न दुट्टं, पुवायरिया जओ वेंति ॥ ८९६ ॥

द्वितीयकरूपसममपि खलु सम्यगनुष्ठानकारणत्वेन ।

एकान्तेन न दुष्टं पूर्वाचार्या यतो श्रुवते ॥ ८९६ ॥

असदस्स अपरिसुद्धा, किरिया सुद्धाएँ कारणं होइ ।

अ(ज)त्तो विमलं रयणं, सुहेण वज्झं मलं चयइ ॥८९७॥

अशठस्य अपरिशुद्धा क्रिया शुद्धायाः कारणं भवति ।

यतो विमलं रत्नं सुखेन वाह्यं मलं त्यजति ॥ ८९७ ॥

तइयगरूवगतुल्ला, मायामोसाएँ दोससंसत्ता ।

कारिमरूवव्यवहारिणो व कुज्जा महाणत्थं ॥८९८॥

तृतीयकरूपकतुल्या मायामृषया दोषसंसत्ता ।

कृत्रिमरूपकव्यवहारिण इव कुर्याद् महानर्थम् ॥ ८९८ ॥

होइ य पाएणेसा, अन्नाणाओ असद्दाणाओ ।

कम्मस्स गुरुत्ताओ, भवाभिनंदीण जीवाणं ॥८९९॥

भवति च प्रायेणैषा अज्ञानाद् अथद्धानात् ।

कर्मणो गुरुत्वाद् भवाभिनन्दिनां जीवानाम् ॥ ८९९ ॥

उभयविहूणा उ पुणो, नियमाराहणविराहणारहिया ।

विसयन्मासगुणाओ, कयाइ होज्जा मुहनिमित्तं ॥९००॥

उभयविहीना तु पुनर्नियमाराधनविराधनारहिता ।

विषयाभ्यासगुणान् कदाचिद् भवेत् शुभनिमित्तम् ॥९००॥

धावरपुत्रः

जइ सावगस्स पुत्तो, बहुसो जिणधिचदंसणगुणेणं ।

अफयमुकओ वि मरिउं, मच्छमवे पाधिओ सम्मं ॥९०१॥

यथा श्रायकम्म पुत्रो पटुणो जिनविग्वदर्शनगुणेन ।

अट्टतमुट्टतोऽपि मृत्वा मत्स्यभवे प्रातः सम्यक्तयम् ॥९०१॥

संपुत्रवंदणविही, भणिओ एसो गुरुवएसेण । गुरुपारस्तत्रयम्
 संपुत्रो कायवो, संपुत्रफलत्थिणा निच्चं ॥ ९०२ ॥
 संपूर्णवन्दनविधिर्भणित एप गुरूपदेशेन ।
 संपूर्णः कर्तव्यः संपूर्णफलार्थिना नित्यम् ॥ ९०२ ॥
 पवयणववहाराओ, वज्झं जं किंचि इह मए रइयं । क्षमाप्रार्थना.
 तं सोहिंतु समत्थं, मज्झत्था जे सुगीयत्था ॥९०३॥
 प्रवचनव्यवहाराद् वाह्यं यत् किंचिद् इह मया रचितम् ।
 तत् शोधयन्तु समस्तं मध्यस्था ये सुगीतार्थाः ॥ ९०३ ॥
 संघसमाचारमिमं, कहिऊण मए जमज्जियं पुत्रं ।
 संघम्मि सुद्धभत्ती, सिद्धफला मे तओ होज्जा ॥९०४॥
 सङ्घसमाचारमिमं कथयित्वा मया यदर्जितं पुण्यम् ।
 सङ्घे शुद्धभक्तिः सिद्धफला मम ततो भूयात् ॥ ९०४ ॥
 संघो महाणुभावो, तित्थंकरवंदिओ तदायारो । सङ्घमाहात्म्यम्
 छइजंतो सम्मं, रिसिगुणसंपायगो होइ ॥ ९०५ ॥
 सङ्घो महानुभावस्तीर्थङ्करवन्दितस्तदाचारः ।
 सूच्यमानः सम्यग् ऋषिगुणसंपादको भवति ॥ ९०५ ॥
 जो अवमन्नइ संघं, अन्नाणतमोहमोहिओ जीवो । सगरसुताः.
 सो पाचइ दुक्खाइं, सगरसुयाणं व^१संदाहो ॥९०६॥
 योऽवमन्यते सङ्घमज्ञानतमओघमोहितो जीवः ।
 स प्राप्नोति दुःखानि सगरसुतानामिव संदाहः ॥ ९०६ ॥
 जो उ महग्घे संघे, पभावणं कुणइ निययसत्तीए । वज्रस्वामी.
 सो होइ वंदणिजो, देवाण वि चइरसामि व ॥९०७॥
 यस्तु महाघं सङ्घे प्रभावनां करोति निजकशक्त्या ।
 स भवति वन्दनीयो देवानामपि वज्रस्वामीव ॥ ९०७ ॥
 पावयणी धम्मकही, वाई नेमिच्चिओ तयस्सी य ।
 विज्जा सिद्धो य कवी, अट्टेव पभावगा भणिया ९०८

१ "संदेशो" इत्यपि ।

प्रवचनी धर्मकथी वादी नैमित्तिकस्त्रापस्वी च ।
विद्या सिद्धश्च कविरष्टावेव प्रभावका भणिताः ॥ ९०८ ॥

दुष्पसहसूरिः.

एएहिं परिगृहीओ, जिणवीरपवत्तिओ महाभागो ।
मिच्छत्तमभिभवंतो, दुष्पसहंतो जयइ संघो ॥ ९०९ ॥

एतैः परिगृहीतो जिनवीरप्रवर्तितो महाभागः ।

मिध्यात्वमभिभवन् दुष्पसहान्तो जयति सङ्घः ॥ ९०९ ॥

वीरः

भुवणभवणप्पईवो, तियसेंद-नरिंदविंदकयसेवो ।

सिरिवद्धमाणवीरो, होउ सया मंगलं तुम्ह ॥ ९१० ॥

भुवनभवनप्रदीपस्त्रिदशेन्द्र-नरेन्द्रवृन्दकृतसेवः ।

श्रीवर्धमानवीरो भवतु सदा मङ्गलं युष्माकम् ॥ ९१० ॥

॥ इति श्रीशान्त्याचार्यविरचितं चैत्यवंदनमहाभाष्यं
संपूर्णम् ॥

॥ ग्रंथाग्रम् ॥ ११८० ॥

चैत्यवन्दनमहाभाष्यगाथावर्णानुक्रमणिका ।

गाथासंख्या:	पृष्ठम्	गाथासंख्या:	पृष्ठम्
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा-	...	अन्नतूतसिपाओ...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नं पि एत्थ कारण-	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नं पि तिप्पमारं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नाणवसा केई ...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्ना वि तिद्धा पूया	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्ने अहुववारं ...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्ने वेत्ति अजुतं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्ने वि तेहि न जिया	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नेसिं भव्वाणं ...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नोन्नतरियंगुलि-	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नोन्नतियमुहं किर	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अन्नो भणेज्ज कोई	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अप्पदिहियमक्खलियं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अप्पुव्वनाणगहणे	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अभिन्तरओ दीवो-	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अच्छुवगमो निमित्तं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अमयाइपयत्थाणं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अमिणंदइ आणंदइ	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अभिमुह हया अभिहया...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अरहंतचेइयार्ण ...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अरहंता पुव्वुत्ता	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अरहंता भगवंता...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अरिहंति वंदणतमं-	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अरुयं रोगाभावा ...	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अलमेत्थ विरयरेणं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	” ”	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अलियवयणं खु एयं	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अलियवयणं पि पाव-	...
अङ्गुलीयभक्तिबहुमा- ...	...	अवगयकेसं सीमं	...

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
अवणामिवसिमंगो	८७	आगारेहि अभग्गो	८०
अवसउणकप्पणाए	२०	आगासस्स पएसा	११६
अविहिमरणं अकाले	८३	आणाणुपालणाओ	१३५
अब्बाबाहं भणियं	६३	आयरसूयणहेजं	१२६
असढस्स अपरिसुद्धा	१६०	आरोग्गबोहिलामं	११४
असुइमलपूरियंगा	१३	आलंवणनिरवेक्खा	१५५
असुहनिवारणसत्ती	१२१	आलावयरूवाइं	५०
असोगहक्खो सुरपु-	५१	आलयचलं चक्खुं	४१
अह कोइ सवुद्धीए	८	” ”	८०
अह छट्टसंपयाए... ..	६०	आसायणा अवन्ना	११
अह तं न करेसि तुमं	१७	आसो ष्व विसमपायं	८७
अह ते न पसीयंति हु	११३	आह करेमि भणित्ता	७६
अह थुइवाओ एसो	१३४	आह किमेवइय थिय	१४५
अह पुब्बं चिय केणइ	३५	आह किमेसा तुम्भे	१४३
अह भणति सुत्तवुत्तं	२२	आह जह पुब्बपुरिसा	२१
अहव थिइवंदणाओ	१२७	आह परो जिणवंदण-	२७
अहव सिवादेवीए	११०	आह फुडं नहि मुणिमो	१३४
अहवा अरिणो सत्तू	५१	आह भुवणेक्कपहुणो	८२
अहवा अउदिसिधारे	६२	आहरणं पुण एत्थं	१८
अहवा जत्थ वि तत्थ वि	३	इच्चाइसुत्तविहिणा	७०
अहवा भारहवासे	९१	इट्ठीपत्तो सट्ठी	३३
अहवा वि न-मा-सहा	१२३	इत्थीपुरिसनपुंसक-	१३१
अहवा वि नमो अण्वय-	१२३	इंतेहिं जंतेहि य	१३२
अहवा वि भावभेया	३२	इंदियविसयकसाया-	९९
अहवा संसयतामस-	५८	इय जत्थ जिणो विहरइ... ..	५७
अह सत्तमविरइए	८३	इय दहतियपरिसुद्धं	४६
अहिए भायुल्लासे... ..	१५२	इय दोसविप्पमुक्को	९०
अहिओ धम्मुच्छाओ	१०७	इय पाडिहेररिद्धो	४०
अहिणारिणाउ काले	२	इय पूय थिय एणा	१४७
अहिगारीणमिमोसि	३२	इय यट्ठविहरिबाइं	६
आइगरा ते भणिया	५४	इय भावधम्मतित्थ-	९५
आइया दिवसयरा	११५	इय वट्ठमाणनिरथा-	१३७
आगंजुणा य डुविहा	८१	इय राव्वचेइमाण डि	११५

गाथावर्णः	पृष्ठम्	गाथावर्णः	पृष्ठम्
इय मुत्तपमाणाओ ...	९	उसहो पहाणवसहो ...	९८
इरियावहियाए विरा- ...	६६	उस्सग्गेणं स चिय ...	१५६
इरियावहियामुत्तं ...	६९	ऊससियं नीससियं ...	८२
इह कस्सइ होज्ज मई ...	१५२	ऊसासं न निहंमइ ...	८५
इह छेयकूडरुवग- ...	१५७	एए काउस्सग्गं ...	८९
इह धम्मो होइ रहो ...	६१	एएण थोत्तपढणं ...	४५
इह पुक्खरवरदंढे ...	१२६	एए सामग्गेणं ...	८९
इह पुण छट्ठविभत्ती ...	५४	एएसि नियाणाणं ...	१५३
इह वीसामा अट्ठ उ ...	६६	एएसि पयाण अत्थो ...	६६
इह साहू सड्डो वा ...	४८	एएसिमिण्हिद्वणं ...	१२१
ईससियं पि पड्डुत्तं ...	५३	एएसिं सच्चैसिं ...	८०
ईसा मच्छरगहय- ...	१०९	एएसिं अत्थो पुण ...	५०
उकोस सत्तारिसयं ...	६	एएसिं एगयरं ...	१५२
उकोसा तिविहा वि हु ...	२९	एएसिं नामाणं ...	९८
उच्चियत्तं पूआए ...	३५	एएसिं भेयाणं ...	३०
उच्चियपवित्ती सव्वा ...	१०	एएहि परिग्गहिक्खो ...	१६२
उच्छाइकण य थणे ...	८८	एक्कं न कुणइ मूढो ...	१४९
उच्चोओ वि हु दुविहो ...	९३	एक्केक्कं पंचगुणं ...	११९
उट्ठित्तु असंभंतो ...	६५	एक्को सव्वपहाणो ...	१३३
उट्ठित्तु ठिओ संतो ...	७०	एगनमोक्कारेणं ...	२८
उत्तमगुणगणगरुय- ...	१०९	एगांतापामात्रे ...	२३
उत्तमगुणसंपन्ना ...	५१	एगपया पंचमिया ...	६८
उत्तमरहंगजोगो ...	१०८	एगम्मि वि जिणविदे ...	१२
उत्तरओ दिमवंतो ...	६१	एगस्सायरसारा ...	८
उद्दविया कयमुच्छा ...	६८	एगुवएसादन्नो ...	१२९
उद्दामसरं वेया- ...	४८	एगो एत्थ सिल्लोपो ...	९१
उद्दहाणठियाओ ...	१४	एगो एत्थालावो ...	६३
उद्दारसागराणं ...	११८	एतो अहिग्गतरा वि हु ...	१४५
उत्पन्नसंपया जे ...	१४९	एतो विय एगयरं ...	१५४
उभयकरधरियकलसा ...	४०	एतो विय एगाए ...	१६
उभयविह्वणा उ पुण ...	१६०	एतो विय सुहमइणो ...	१४६
उल्लसविसेसाओ ...	१५२	एतो य वामदाहिण- ...	४१
उसभो अरिट्ठनेमी ...	१४		

गायारम्भः	पृष्ठम्	गायारम्भः	पृष्ठम्
एत्थ उ भणेज्ज कोइ	८५	एवं च खात्तियाजो	७८
” ”	१४०	एवं च दसाइसुं	१५५
एत्थ पुण वक्कळकं	७१	एवं चिय मेहाए	७५
एत्थ पुण वंदणाए	१५७	एवं जिणभवणम्मि वि	८
एत्थं पि लोगसुद्धो	५७	एवं जिणुत्तमेहिं	६१
एत्थं पुण अरिहंतो	९२	एवं ति भनियविहिणा	१११
एत्थं पुण बहुवयणं	६५	एवं परंपराए	१२०
एत्थ य तइय विमत्ती	७७	एवं परिभावंतो	९१
एत्थ य पुरुसपुइए	९०	एवं बहुप्पयारा	१३८
एमाइ अंगपूया	३६	एसा चउत्तय मिरइं	७९
एमाइ कारणेहिं	१४१	एसा चउत्तयमाणा	६३
एयं दुहा वि एवं	१३४	एसा तइया विरइं	६७
एयं परमं तत्तं	४८	एसा नवप्पयारा	२९
एयं पि पुत्तिजुत्तं	३१	एसा सग ति नाउं	१०२
एयं पुण त्रिविहं पि हु	४६	एसु वि जिणेहिं जयणा	७९
एयम्मि संपपिद्धा	९४	एसो इह भावत्थो	१५८
एयसा अक्खरत्थो	१३२	एसो विय कायन्वो	१३४
एदत्थ उ वयत्थानं	४९	एसो उन्नेयमगो	५४
एदत्थ य भरहाइं	६१	एसो जोम्भणपत्तो	१०५
एयाए भावत्थं	६५	एसो पयसंउंको	७२
एयावि गाहाणं	३३	एसो वि हु भावत्थो	१४८
एयावि निरेगो	७६	एसो संखेवेणं	९७
एवं विमत्तं सुद्धिं	१०६	ए होइ शकारंते	९२
एवंविहदुममनिर-	१३०	ओद्धिमणपय्यवत्तानि-	१३३
एवं संखेवेणं	१३५	कंछिन्निं सुत्तमपुत्तो	४०
एवं संखेवरत्ता-	४८	कंउत्ताइगमरइंभो	७०
एयं शिद्धपदत्ती	१३८	क ति कं मे पावं	६९
एवं सुत्तमात्तुयं	१८	कत्थं वा पत्तं वा	८८
एवमवात्तान्निं	४१	कम्मो वि गेभवंता	४४
एवं छिउ दंओ इव	१३५	कम्मं रय नि सुवइ	११२
एवं खउ अक्खेभं	९७	कम्मवत्तपपयोदा	१५४
एवं खउ शिद्धवरा	५६	कवत्तिवाणं त्रिणायं	३६
एवं वउत्तपयारा	१३७		

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
कयपंचंगपणामो ...	४२	केवलिनो उवधोगो ...	४४
” ” ...	४८	कोटरजळंतजलणो ...	२८
कयमेत्थ पसंगेणं ...	२१	को ति सयत्तो पुरिसो ...	१२२
” ” ...	१५६	कोहम्मि उ निरगहिण्	९५
कयसिद्धनमोक्कारो ...	१४१	खंडियविराहियाणं ...	६९
करधरियजोगमुदो ...	३५	रंभे वा कूट्टे वा ...	८७
कळं सायं जम्हा ...	१२१	खल्लिणकविट्टुदुगं ...	८९
कल्लणगाइकब्बा ...	१०	खासखुयजिंमिए मा ...	७८
कल्लणयत्तवमहवां ...	६	खासियमाइं पयडा ...	७८
कसिणं केवलकप्पं ...	९५	गणहरपुव्वधराइं—	२३
कह नाम भवारत्ते ...	२०	गंधव्वगीयवाइय—	३३
कह वा तित्थयरोवरि ...	१७	गंधव्वनट्टवाइय—...	३७
काउत्सगम्मि ठिओ ...	८९	गळ्मगए जं जणणी ...	१०३
काळण चोलपट्टं ...	८७	गळ्मगए जं जाया ...	१०२
काळण नमोक्कारं...	७०	गळ्मगए तम्मि जओ ...	१०१
” ” ...	१३२	गळ्मगए भगवंते...	१००
काओ देहो तस्स उ ...	८४	गळ्मदिए जिणेंदे...	१०४
का भत्ती तित्थयरे ...	८२	गंभीरमहुरघोसें...	१५०
कायं च वोत्तिरामी ...	८४	गयतुरयकोसकोट्टा—	१११
कायस्स परिचाओ ...	७७	गयवसहसीहळ्मभिसे—	९९
कारणनियमविसेसा ...	८५	गिहिचेइएमु न घट्टं ...	३५
कारणरहियं कळं...	७६	गिहिणो पुण सो भावो ...	१४३
कारवणे पुत्रं विव ...	१०	गुणहीणवंदणं खलु ...	१४०
किंतु जिणसासणे इह ...	८५	घयखीरमळ्मणाइ वि ...	२१
किंतु सुहक्षाणजणगं ...	४	घयदुद्धदहियगंधो—	३६
किध्ररगणगहणाओ ...	१२४	घोडय लया य रंभे ...	८६
किं बहुणा सिद्धमिणं ...	१३७	चउगइअंतकरं ता ...	६२
कुग्गाहद्वसियमणो ...	२७	चउमुहविदारमुहपे—	९
कुच्चिगए जिणनाहे ...	१०८	चउवीसें ति य संखा ...	९५
कुंदकुमुमाणुखा... ..	१०४	चउरो उसमजिणाओ ...	१३८
कुंभारचक्रभमणं ...	१५९	चत्तारि अगुलाइं ...	४३
कुलदेवयाणुभावा ...	१०४	चरणकरणाविरोहा ...	१४३
केवलनाणगुणाओ ...	९६	चरणादियाण किरिया ...	१४३

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
चिद्वन्दणा विभेया	२८	जं संसारनिमित्तं	१५३
चिद्वन्दणासर्वं... ..	३३	जक्खाए वा सुव्वइ	१४१
चित्तसमाही धीई... ..	७५	जं कुणओ पीइरसो	१५८
चित्तइ न अन्नकञ्जं	४५	जत्थ त्ति जम्मि सुयध-	१२५
चित्तइ वप्पाएवी	१०९	जं नमिया सयलनिवा	११०
चित्तेयव्वो सम्मं	४२	जं पुण अन्भासरसा	१५६
चीवन्दणकयकिच्चो	१५१	जं पुण असरीराणं... ..	१४
चीवन्दणा उ दुविहा	१४८	जं पुण भणंति केई	१५
चेइयगय साहुगयं... ..	४६	जं पुण लोगविरुद्धं	१३
चेइयपरिवाडीए	१५६	जं पुण वंदइ किरिया	९८
चेइयहरेण केई	२६	जं पुण मुचे भणिअं	७५
छञ्जीवकायसंजमी	७४	जं भणत्ति सुत्तपुत्तं	२३
छट्ठीसत्तमियाणं	१२३	जम्मूहमहहहाओ... ..	१
छन्विहनिमित्तमुत्तं	७५	जम्हा जम्मप्पभिई	१११
छुप्पंति न एकेण वि	५६	जम्हाडवयारसमए	१०६
जइ आजम्मदरिदा	२१	जय वीयराय जगगुह	१५१
जइ आसायणभीरु	१२	जलमज्जे पोत्तंते... ..	१३
जइ एगो देइ सुई	९०	जह एगचेइयगिहे	११५
जइ एतियमेत्तं विय	१४८	जह एगं जिणविंभं	५
जइ एवं किं भनिया	६	जह कणरक्खरगहेउं	२५
जइ कम्मवत्ता केई	२५	जह गंपहत्थिगंधं	५६
जइ पुणपरंपराए	२३	जह गारुडिओ गइइं	१२८
जइ ताव जारयोरा	२३	जइ जाइपययाओ	१३६
जइ ता सत्तरीरान वि	१४	जइ पढ्देसम्मि पढो	९६
जइ पदिंविंबनिमित्ता	१७	जइ मिम्मपपडिमाए	१०
जइ वा यसो ति धम्मो... ..	९८	जइ वा कुत्ताओ पिच्चो	१७
जइ वि इह वासुपुच्चो	१०३	जइ रिताडिपामनार्थं	१४२
जइ वि बहुरा न तीरइ	१४२	जइ शारटी सुत्तुगलो	६१
जइ वि तु ताये एवं-	१०९	जइ शावपत्तं पुणो	१६०
जं वादगेण भनियं	१०	जाइ ति मात्तनवधं	१३०
जं वा-नरो पदडो	१४८	जाए दुग्धिभन्मयरे	१००
जं वंठणं तु इरं... ..	१५	जाया पुरग्धि गोणी	१०७
जं शम्भवंशनाए	४०	जासिवातासिपयेणो	११

गाथावर्णानुक्रमणिका	पृष्ठम्	गाथावर्णानुक्रमणिका	पृष्ठम्
जावंत केइ साहू... ..	१५०	जो मंदरागदोसो... ..	१९
जावंति चेइयाई	१४९	जो मोहकलुतियमणो	१९
जाव य सहो अवधा-	८३	जो वि भणियो दसाइसु... ..	१५५
जिणगिहपमज्जणं तो	३५	झाणेण पंचपरमे-	८४
जिणजलसंगनिवारण-	१७	ठाऊण उचियदेसे	४१
जिणदिट्ठिगोयरगओ	३४	ठावंति मणे नूणं	४०
जिणपडिच्छंदो पडिमा	२६	पहाणोदगाइसंगो	८
जिणविद्यपायपंकय-	४९	तइयगरुवगतुह्हा	१६०
जिणविद्याभावे पुण	३	तइयपर्यं पयडत्थं	६४
जिणभवणविद्यपूआ	२६	तं सम्मं पत्ताणं	६४
जिणभवणाइं तिरियं	११६	तं कह णु दध्वतित्थं	९४
जिणमयमिह सुयधम्मो	१२३	तं ठाणमुक्कयाणं	१३१
जिणरिद्धिदंसणत्थं	५	तत्तियमेत्तं कालं	१०६
जिणवंदणापयद्यो... ..	८२	तत्तो अतित्तचित्तो	१५०
जिणवंदणावसाने	१३९	तत्तो निसीहीयाए	३५
जियसत्तुनिबेण समं	१००	तत्तो य भावसारं	१५०
जीवियपुव्वं जीवइ	५	तत्थ किर उड्डलोए	११६
जुत्तो सो बवहारो	१३	तत्थ जिणा भगवंतो	६३
जे तित्थयरपणीया	२	तत्थ तमो अघ्राणं	१२०
जे पच्चकरा एए	११३	तत्थत्थे रोयंतो	३२
जेत्ति पहीणं नट्टं... ..	११२	तत्थ भगो छम्मेओ	५२
जेसिं भावजिणाणं	९०	तदियहं चिय सहसा	१०१
जो अवमन्नइ संघं	१६१	तन्मावे उ अवस्सं	१४४
जो उ महग्घे संघे	१६१	तं पुण लवणसमुदो	११८
जो एगचेइअगिहे	१२	तम्बोलं कुमुमाईं... ..	३४
जोपो असंतदाणं	५८	तम्बोलपाणभोयण-	११
जो जिणसंघं हीलइ	२५	तम्मि उ पाणाईणं	६७
जो जो अं सुअग्गाहो	२४	तं मिच्छसम्ममेया	११७
जो पंचवन्नसत्तियय-	३७	तम्हा अनायमूला	५
जो पुण जिणगुणचेईं-	१५९	तम्हा कुग्गाहविसं	२८
जो पुण पमायसीलो	१४४	तम्हा घरत्विहं पि हु	१५९
जो पुण संतासंते	२५	तम्हा जुवइ पिदिणा	९१
जो पुण मुक्कयसुधम्मो	१५३	तम्हा तस्सइववाया	७७

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
तम्हा तिलोयपहुणो	१०५	तित्थयरो चउनाणी	५४
तम्हा दंसेमि इमं	११०	तित्थातित्थाइउवा-	१३१
तम्हा नेगंतेणं	७४	तिदिसिनिरक्खणविरइं	३३
तम्हा सत्तमपुढवीं	१३६	तिन्नि निसीही तिन्नि य	३३
तम्हा संपुत्र चियं	१४३	तिन्नि वा कङ्कुई जाव	१४७
तयणु हरिसुल्लसंतो	३५	तिविहतिविहेण वहकर-... ..	५९
तरणिजे भवजलही	९४	तिविहं पणिहाणं पुण	४५
तस्स त्ति सुरा पयडा	१२०	तिविहविसेसणुत्तं	१२१
तस्स य मिच्छामि दुक्क-	६८	तिसल्लादेवीगम्भे... ..	१११
तस्स विसेससरुवं	१२५	तीए भणियाओ ताओ	१०२
तह जं कोवाइसया	१५३	तीसे करणविहाणं	३
तह ते लोपपईवा	५८	तुट्टेण तओ पिउणा	१०४
तह बाहिओ न भयवं	१९	तुममणवज्जं किरियं	२२
तह वि विसेसनिमित्तं	१०९	तुल्लं पि पालणाइं... ..	१५९
तहविहविमुद्धभावा	१९	तूसंति संथुया जे... ..	११२
तह वि-हु जुत्ता मुत्ती	१३६	तेण उ उस्सग्गेणं	८४
तह वि हु नामियगीवो	४१	तेणं चिय सूखरा	१५
तह संपयनामाइं... ..	५०	ते वि हु अणाइसिद्धा	१२९
तह सावगो वि एवं	१४६	तेसिं उवरिं गंतू-	१३०
तहियं पंचुवयारा	३८	तेसिं संमाणत्थं	१४०
ता एयसमायारो	२	तेसिं गमणागमाइं-	६९
ता एसो परमत्थो	१६	तेसिं पठिवोहणत्थं	१२९
ता कीस न इच्छिज्जइ	१३६	तेसिमज्जिणत्तभावा	९६
ता पुष्कगंधभूषण-	२६	तेसिं भुवनगुरुणं... ..	९१
ताव त्ति तप्पमाणं	८४	तेसु किर तइयदीवो	११८
तावंतीए अमित्ते	९२	तेहिंतो वि पहाणो	१३३
ता विहिवाओ एसो	१३५	ते हु पमत्ता पायं	१४०
ता सव्वं निरवमं	८६	तो तिकाळं गिहिणो	१४४
ता मुत्ताऽपडिसिद्धा	६	तो भन्नइ तित्थयरा	११२
तिगल्लमसत्तमनवगं	७१	तो सव्वत्थयविहिणा	७०
तित्थं जिणेहि भणियं	५५	धुइजुयलजुयलएणं	२९
तिरियं जेण तरिच्चद	९४	धुइयोत्तचित्तपमुहं	१३९
तित्थं पभावर्यता... ..	२३	धुइदंटाइवत्ता	४२

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
शुद्धपूजा विज्ञेया...	३७	धम्मवरचाउरंता-	६१
थोत्तं पपिदावदंढग-	२९	धम्माङ्गरे एवं ...	११९
दंसणनाणचरित्ता-	२	धम्माभिमुहो पुरिसो	२२
दंसणसुद्धिनिमित्तं...	११७	धम्मो इह सुयधम्मो	११९
दहूण जिणवरेंदं ...	११०	धम्मो चरित्तधम्मो	१२५
दहूमि जहा वीए	५२	धम्मोज्जमो पयत्तो	५३
" "	६४	धम्मो त्ति सुत्तधम्मो	१२५
ददमच्चियम्मि परिपू-	१२४	धम्मो वि हु एएसि	५३
दव्वत्थयाणुविद्धो	७५	धम्मो सुयधम्मो चिय	१२२
दव्वविसोही वत्था-	७०	नइमाई ओयारं ...	९६
दव्वाइएहि जुत्तस्सु-	१५६	न कुणइ निमेसजुत्तं	८०
दव्वुज्जोउज्जोओ ...	९३	नणु अट्ट वि कम्माई	६२
दव्वेण टंकेण य ...	१५७	नणु तणुसत्ता नारी	१३५
दव्वे वत्थुसहावो	९३	नणु पूआसक्कारं ...	७३
दाहोवसमं तण्हा...	९४	नणु भाववित्तेसाओ	१३६
दिट्ठो मरुदेवीए ...	९९	नणु सिद्धमेवभगवओ	१३५
वीसइ सामनेणं ...	३	नंदीकरणे जिणपा-	७४
दीहो त्ति दीहपट्ठो	८१	नंदी परमसनिद्धी	१२३
सुइयम्मि वि पणिहाणे	१५४	नंदीसरे वि दीवे...	९
हुक्करोया विउसा	४७	नमिळण सुमणसंधं	१
हुक्कक्कखय कम्मक्कखय	१५१	न य पत्थिया वि लन्मइ...	१५५
हुग हुग चउरो सत्तग	६६	न य वत्तव्वं पडमो	१२९
हुविहो वि हु संपच्चइ	६०	नरलोयमेत्तमेयं ...	१२५
हुसमादोसा जीवो	१४९	न रहंति न चिद्धंती	५१
हेवा विमाणवासी	१२४	नवकारपाडमेरा ...	८५
दोग्गइगमणपवत्तं	९३	नवकारेण जइथा...	३०
दो जाणू दोन्नि फरा	४३	" "	३०
दोण्हं पि समाओणे	१५७	नवभेया पुण एसा	१४४
दो ति य चउरो पंच य	५०	नवरं पुच्छामि अहं	२३
धओ हं कयपुओ...	४८	नाणं जेण अणंतं ...	१०६
धम्मरिथणा हु पडमं	२०	नापत्थुयमेत्थ जओ	२७
धम्मत्थी मुद्धजणो	२०	नामाइचउम्भेया. ...	५२
धम्मफलभूयहूवा-	१०७	नामाइभेयमिन्ना-	९७

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
नामाद्भेयमिन्नो ...	९२	परहियकरणेकरया ...	६०
नामेहि समुच्चरिया ...	११३	परिवाडीइ इमाए... ..	९९
नायमसेवगवुद्धी ...	९	पलियंकसन्निसत्तो. ...	४१
नावत्तइ नागच्छइ ...	६४	पवयणपभावणकरं ...	२४
निगंथाण न अत्थो ...	७३	पवयणववहाराओ ...	१६१
निचं चिय किच्चमिणं ...	१४७	पवरं पुप्फाईयं... ..	३९
निचं चिय संपुत्ता ...	३९	पविसंतो चैव बला— ...	३४
निम्मलं पि न एवं ...	१६	पाढकिरियाणुसारा ...	३२
नियमइ कोसल्लेणं... ..	१०६	पायपसारण पल्ल— ...	११
नियमा कुणंति पूयं ...	७३	पायारसंठिएणं	११९
नियवीरिएण अहवा ...	१३०	पायारोसरणाई	५३
निस्सकडमनिस्सकडे ...	३०	पारं पञ्चंतं खलु	१२९
नीया लोयमभूया... ..	१२४	पारियकाउत्सग्गो	१४१
नूणं तयत्यमेए, ...	८६	पावं छिदइ जम्हा	६९
नो देहरक्खण्णइ... ..	८२	पावं न तिव्वभावा	३२
नो राइ नो पयच्छइ	१०८	पावयणी धम्मकही	२४
पउमं बहुप्पयारं	१०२	” ”	१६१
पट्टे जायं सल्लि—	५६	पावायारनिमित्ता	१०१
पच्छाणुपुण्वियाए	११९	पासइ लोयालोयं... ..	१११
पंचंगो पणिवाओ... ..	४३	पासा देहविभागा	१०३
पंचत्थिकायमइयं	५८	पुक्खरवरदोवट्टे... ..	११९
पंचदसकम्मभूमिसु	११७	पुच्छइ सीसो जइ ता	७२
पंचोवयारजुत्ता... ..	३८	पुच्छइ सीसो भयवं	३
पडिबिंबं पडिरुत्तं	१३	पुणहतं पि न दुत्तं	१४२
पडिभणइ गुरु सुंदर	७३	पुत्तम्मि वि उत्सग्गो	८६
पडिमापडिबिबाणं	१३	पुरिसवरगंधहत्थी—	५७
पडिघुत्तं चैव इमं... ..	२७	पुरिसवरपुंडरीया	५६
पडमत्यए भावजिणा	१२६	पुरिसा वि जिणा एवं	५६
पडमं भावलवाओ	१५९	पुरिसा संसारिजिया	५५
पणमह पणमंतसुरा—	१	पुव्वं व कायचायं	१२६
पणिवायदंडणेणं	३१	पुव्वं व पारिऊणं	११७
पल्कोट्टियमइरायनु—	१२०	पुव्वपुरिसपवत्ते	२१
परमेट्टिनमोकारं... ..	९०	पुव्वपुरिसाण गग्गे	१४१

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
पुत्र्य विहाणेण पुणो	१४९	भतीए जिणवरणं	११४
पुत्र्युप्पन्ना रोगा	५७	भती नेमिजिणेदे...	१३७
पूआइदंसणाओ	२६	भइ तुमं वायाओ...	२२
पूआबंदणमाइ	७	भन्नइ अरिइममुहं	११०
पूएइ वासवो जं	१०५	भन्नइ किरियाकालो	७६
पूर्यगवाणिपरिचा-	३४	भन्नइ गुरुणा भइय	७४
पूयाहुमं पि एयं	३७	भन्नइ तिविहपइडा	७
पूयाफलपरिकहणं	७४	भन्नइ विराहणा खल्लु	६७
पेच्च जिणधम्मलाभो	७२	भन्नइ समाहिमरणं	१५४
पेहंतपमज्जेतो	४६	भन्नंति भुवणगुरुणो	१००
बहुमाणविसेसाओ	१५९	भमली पिच्चुदयाओ	७८
बहुवयणेण दिवयणं	५४	भरियभुवणंतरालो	५३
बहुसुखकमाणुपत्ता	५	भवभोयाण जियाणं	६०
बाहिरिगा त्रि हु सेवा	१३२	भामेइ तहा दिठ्ठिं	८८
विवं महंतमेगं	७	भावजिणप्पमुहाणं	३
विबस्स जस्स पुरओ	९०	भावारिहंतपमुहं ...	४२
भीयगरुवसमं पि हु	१६०	भावियजिणवयणारणं	८३
भीहंति न चेव अबो	५५	भावुल्लसेण विणा	१४५
युज्जंति जे समगं	१२८	भावैच्च अवत्थतियं	३९
युद्धा अवगयतत्ता	६३	भावैच्च य वंदंतो	४२
योही जिणेहि भणिया	६०	भासा असच्चमोसा	११४
भग्गो सव्वविणिट्ठो	८१	भिन्नविसयं तिसिद्धं	४५
भणइ गुरु तं सुत्तं	१४७	भुवणभवणप्पइवो	१६२
भणइ गुरु भो तुमए	१३५	भुवणे वि सुंदरं जं	३९
भणइ गुरु मुत्तारं	२६	भूयस्स भाविणो वा	१२७
भणइ परो सच्चविणं	८	भोगो दस प्यारो	११
भणइ य किट्ठइ नेहं	१०६	भो पेच्छइ अइसइणो	१२३
भणिकुण नमुक्कारे	३१	भग्गानुसारिपणिणा-	११०
भणियं च पव्वदिवसे	१४२	भजिजमकणिट्ठिगेसा	२८
भणियस्स तत्तमेयं	२५	भजिजमजेट्ठा स चिय	२९
भत्तिभणिएण इमिणा	११३	मणनिव्बुइ समाही	११४
भत्तिभरनिम्भरमणो	१५१	मरणं पुण पंचत्तं...	१२१
भत्तिभरनिम्भरमाण-	१६	मलरहियाणं ष्हाणं	१६

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
महरिहयेज्वारुहण-	१०४	लोगो वि मुद्ददुदी	५८
भा माऽऽणवेसु एवं	१०२	लोककरणेण पीडं	१७
मिच्छतमहाकृवा...	१३०	लोक(ए) पञ्चोयगरा	५९
मिच्छसुकोसठिई	३२	वच्चइ दुवारनियदं	३४
मिच्छादंसणमहणं	१४२	वद्दइ धम्मज्जाणं	१४५
मिच्छाघायणदंसो	११	वद्दइ विसुद्धभावो	१३९
मि ति मिउमह्वत्ते	६८	वद्दंति थ उवयारे	५६
मुणइ तिकाळावत्थं	१०८	वाहियचित्ते लोए	१०९
मुत्तासुत्तो मुद्दा ...	४३	वत्तिपइद्दा एगा ...	७
मुत्तिपयसंठियाण वि	१५	वत्थाहरणविलेखण-	३६
मुत्तिं पत्ता वि सुरा	१२८	" "	४०
भेलिच्चु पणिहयाओ	८८	वत्थेण वंधिरुणं ...	३६
मोहंधो जंतुगणो	५९	वंदइ उभओकात्वं	२९
मोहाइमहमहणो ...	१०८	वंदणपणिहाणाओ	१४६
रंजिज्जइ मुद्दजणो	७३	वंदणपूयणबलिडो-	१०
रओ थिताइसओ	१०२	वंदणपूयणसक्का-	१४०
रयणमयमहाथुभं	१०८	वंदणमन्निवायणयं	७२
रागहोसकसाए ...	५२	वंदणवत्तियाए ...	७२
रागहोसजयाओ ...	६२	वंदणविहाणभेयं ...	४६
रागाइजएण जिणा	११२	वंदामि चेइयाइं ...	११५
रागेण थ दोसेण थ	१२	वन्नाइसु उवओगो	४४
रायंगणम्मि चिट्ठइ	१०५	ययभंगो गुरुदोसो	८२
रोगाभापं आरो०	११३	ववहारो पुण पढमं	९
सम्भुत्तरथणछायण	८९	वायनिसग्गुओए ...	७९
सामाइनिमित्ताओ	१५७	वायनिसग्गुओया	८१
लोइव्वइ दिस्सइ जं	१२४	वारिज्जइ जइ वि निया-	१५२
लोगथिरुद्धयाओ ...	१५१	वासहरमेरुवकरा-	११७
लोगस्स भव्वलोगस्स	५७	विट्ठइ धरणयदानं	१२
लोगस्सुज्जोवगरा	९३	विग्गइविवायरहितो	४५
" "	९६	विग्गोवसाग्गिगो	३९
लोमाईया पंच उ	५७	विज्जाओणं जणपा-	१२८
लोगो चउदसरब्ब...	१३०	दिग्गया नाणं नागा	१२९
लोगो थ जीव्लोगो	५८	दिनियइं ति पणइं	६२

गाथावर्णः	पृष्ठम्	गाथावर्णः	पृष्ठम्
विनिवारितं न सका	...	स चिय सकत्थयंता	... २८
वित्तिकिरियाविरोहो	... १५६	संजमविरुद्धकिचे...	... ७४
विरिण्ण होइ हीणो	... १३६	सत्तममहिगामित्तं	... १३६
विविहमहाकइरइओ	... १५०	सत्तमिया बहुवयणं	... ११५
विसयबहुत्ते किरिया	... ६५	सत्तेव य कोडीओ	... ११६
वीरियविरहाओ चिय	... १३५	सद्धा निओऽभिलासो	... ७५
वीरियसजोगयाए	... ७९	सन्ताणो समुदाओ	... ६७
वेमाणियाइत्तिद्धी	... १५३	संती पसमो भन्नइ	... १०७
वेयावचं जिणणिह-	... १३९	सन्निहितं भावगुरुं	... ६५
बेलाए विहाणेण य	... १५२	सप्यं सयणे जणणी	... १११
बोच्छिन्ने मूलसुए	... ४	सवरी वसणविरहिया	... ८७
सइ चित्तसमाहाणे	... १४२	सम्भावसुंदरं जं ...	... १५६
संवच्छरचाठम्मा-	... १४६	सम्भूयजागसइ-	... १२४
संविग्गा विहिरसिया	... १४८	समइपवित्ती सन्वा	... २०
संसारगहिरसायर-	... १	समणाण सावयाण म	... १४३
संसारवहारे जं ...	... ५२	समणा महाणुभावा	... ७३
संसारसमुदाओ ...	... १३३	सममित्तपम्हलचेलं-	... ४२
संसारसागराओ ...	... १३३	संपज्जउ मह एयं...	... १५४
संशिञ्जइ नियकिरिया	... २४	संपुत्तपक्खवाइ	... १४४
सं सोक्खं ति पयुचइ	... १००	संपुत्तवंदणविही	... १६१
संहिया य पर्यं चेव	... ४९	संपुत्ता उक्कोसा	... ३१
सकत्थएण इग्गिणा	... १४९	संभवियाइं जम्हा	... १०१
सकयभासाबद्धो ...	... १५०	सम्मचरणाइ बोही	... १५४
संगमयामरगयमा	... १	सम्मजिणवंदणं पुण	... ४८
संपसमायायरमित्तं...	... १६१	सम्मइसणदिहो	... ५९
संपं धवमप्रंतो ...	... २४	सम्मदिहो संघो ...	... १४०
संधाइया य पुंजी-	... ६८	सम्ममवियारिक्कणं	... १४८
संपुत्तसग्गा पायं...	... १४१	सम्माणो माणसपी-	... ७२
संपेगयरो जीवो ...	... २	सयमेव जओ सम्मं	... ५५
संधो महाणुभावो	... २	सयमेवागम्म सुरा-	... १००
" " " " " " " "	... १६१	सव्वं सिदं जेसि...	... १३१
सच्चमिणं किन्तु कुटं	... ९८	सव्वरथ वि पणिहाणं	... ४४
सच्चमिह वंदणाए	... ८५	सव्वणवायमूलं ...	... ४

गाथारम्भः	पृष्ठम्	गाथारम्भः	पृष्ठम्
सन्वमसंगयमेयं ...	७	सुते एगविह धिय ...	१४५
सन्वसुरा जइ रुवं ...	५३	सुते पुण अट्टसयं ...	...
सन्वे वि जिणवरा ते ...	१३८	सुद्धं पि भत्तपाणं... ..	११
सन्वो ति निरवसेसो ...	११६	सुविहिजिणो वि ह्नु एवं-...	१०३
सन्वोवयारजुत्ता... ..	३८	सुविहिं च पुप्फदंतं ...	१०३
सागरवरो समुद्रो ...	११५	सुब्बइ दुग्गइनारी ...	१४६
सामनेन जिणाई ...	१३१	सुब्बइ य दसाईसुं ...	१५३
सामाइयाइया वा ...	५५	सुब्बइ तिरिकंताए ...	१४०
सायसयं गोसिऽद्धं ...	८५	सुहगहणघारणत्थं ...	४७
सारिरमाणसाणं ...	१५४	सुहभावसुद्धिहेउं ...	१४३
सासस्ख उद्धगमणं ...	७७	सुहभावसालिणीओ ...	१३७
सिंहासणे निसमो ...	१५	सूयणमेतं सुत्तं ...	४
सिज्जंति तत्थ जीवा ...	६४	सूरिपरंपरपत्तो ...	४७
सिडिलत्तमिह प्रमाओ ...	१२२	सेया पसंसणिज्जा ...	१०४
सिद्धपडिमासु एवं ...	१६	सेवानमंसणाइं ...	१३३
सिद्धा अण्येयभेया ...	१३१	सेसा पुण छब्भेया ...	३०
सिद्धा निष्फणा खलु ...	१२८	सोओ मणदेहाणं ...	१३१
सिद्धिसमूहयुदियओ ...	१२६	सो पुण पुक्खरदीवे- ...	११८
सिद्धे लद्धपयहे ...	१२२	सो पुण सुब्बकईहिं ...	४७
सिद्धे वा विकखाए ...	१२३	सो पुण होइ विस्सिठो ...	६०
सिबमुवसग्गविउत्तां ...	६३	सो मोदतिमिरछाइय- ...	१४४
सीमा भेश तं जो ...	१२०	सोलसभेयागारा ...	८१
सीयलवयणो लेसा- ...	१०४	सो सुविट्ठो नामत्थो ...	१०३
सीसं पकंपमाणो ...	८८	सोहग्गरअवलरुव- ...	१५३
सीसोकंपिय मूई ...	८७	हत्यसयाओ मज्जे ...	३१
सुकयमणुमोइअध्वं ...	१३८	हरतत्तुगमाहु अग्गे ...	६७
सुत्तत्थो सुग्गो थिय ...	१३७	होइ जरा सुट्ठं ...	१३१
सुत्तम्मि चैव भनियं ...	१५५	होइ य पाएणेसा ...	१६०
सुत्तम्मि वि भनियनिणं ...	१४६	होउ नमो अरहंता- ...	८४
सुत्ताऽभनियं ति न सं- ...	१३८	होउ वणामो एगो ...	५०
सुत्ताविद्धकिरियं ...	२०		